

Deliverable D4.7

“Disrupting Polarization Manual”

Project Title:

**“Disrupting polarisation: building
communities of tolerance through
football - DIALECT”**

Project number: 848445 - REC-AG-2018

Due date of deliverable:	31/03/2022
Actual submission date:	31/03/2022
Responsible partner:	EKKE
Dissemination level:	Public
Version:	1.0

“This publication was co-funded by the European Union’s Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)”

“The content of this publication represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains”.

Contents

English Version	3
Greek Version	43
Serbian Version	88
Hungarian Version.....	127
Italian Version.....	169

English Version

**Justice Programme &
Rights, Equality and Citizenship Programme**

DIALECT: Disrupting polarisAtion: buiLding communitiEs of toleranCe through football
Grant Agreement number: 848445 - DIALECT -REC-AG-2018 /REC-RRAC-RACI-AG-2018

DISRUPTING POLARIZATION MANUAL

Christina Varouxi – Joanna Tsiganou

Athens – EKKE - February 2022

Table of Contents

- **What is the Disrupting Polarization Manual about?**
- **The root causes. Key identifiers**
- **Combating Intolerance at Community Level. Empowering youths**
- **Who else needs to be involved?**
- **Key takeaway tips!**

Annexes

- ✓ Snapshots of football3 tournament pathways throughout the implementation of the DIALECT project
- ✓ Glossary of key terms
- ✓ Assessment framework
- ✓ References and additional resources

Acknowledgements

What is the Disrupting Polarization Manual about?

Aims and objectives

The aim of the manual is to offer practical guidance on disrupting polarization at community level through football, especially through the positive use of football3 methodology and rational. Football3 is an ideal tool for addressing community based and context-bound social challenges. As an alternative model of football, football3 adopts a human rights approach built upon the principles of equality and equal opportunities for all, regardless of age, gender, ability, religion, ethnicity and ideological or political views, of respect for human dignity and justice youth development and active participation, synergy, solidarity and tolerance, pluralism, peaceful coexistence and conflict resolution. Within the scope of the DIALECT project football3 targets to the prevention of violent extremism by means of an attractive sport to youths and its all-inclusive rational expressed through the moto “football for all”.

The present manual is a practical and technical guide providing support to diverse stakeholders (individuals, groups, organizations and state/ private agents), who wish to engage in planning or delivering football-based interventions inclusive to people from different backgrounds. Football3 is a highly adaptable methodology that can be aligned with the specific needs of any community and/or with social topics of a particular context. The present manual is to be used in conjunction with the tools and information available on the football3 website. Developed within the context of the project “Disrupting polarization: building communities of tolerance through football” (DIALECT), the manual offers “tips” for adolescents involvement in order to be empowered in combating intolerance and discrimination and helps youth identity construction at times of social and political polarisation.

In short, the manual includes: a) a short and easy guide to understand elaboration of the rationale of the proposed methodology (community building through football to prevent intolerance); b) targeted guidelines, measures, tools (how to identify hate speech and intolerance) and steps to promote community building through football at local level (as a response), based on capacity building actions (who needs to be trained); c) description of awareness raising activities addressed to adolescents (via football) and their parents; d)description of networking activities, promoting engagement between the key institutional and CSO stakeholders involved in preventing and combating xenophobia.

How to use the manual

The manual is divided into easy-read comprehensive sections, each one of which provides an overview of relevant concepts, core values or principles which may be useful for any actors involved in implementing football3 methodology. The manual also includes a glossary of key terms, an assessment form and additional resources and material in order for the actors involved to have a thorough understanding of the use of football3 methodology in disrupting polarization at community level.

The root causes. Key identifiers

Disrupting polarization through football: mission and vision

By 2015, the European Commission had already called for the immediate attention by member states to issues of increasing racism, the rise of populist parties and intolerant political discourse, reaffirming the fundamental importance of freedom of expression and opinion, tolerance and respect for the equal dignity of all human beings for a democratic and pluralistic society.¹ Research in four European countries (Greece, Hungary, Italy and Serbia) participating to the DIALECT project² has shown that political polarization is still in place throughout Europe, a fact, which is creating a social climate that provides a fertile ground for racism, discrimination and hate intolerance. Our research has also verified that in the process of identity building, youths are highly vulnerable and susceptible to populist parties' campaigns, which tend to simplify complex realities, disseminate political cynicism and increase racial stereotypes. All evidence concludes there is a need for powerful tools for community building within the space of social and political polarization. According to the EU Recommendations (2016) for the prevention of radicalization leading to extremism, young people should be reached through innovative tools not only in the fields of education and training but also in the field of sports, beyond formal structures. Sports interventions can promote group belonging and a sense of identity and they have been identified as an effective way of engaging especially youths detached from their communities and/ or the schooling system. Football has been broadly recognized as a social space, where community and identity construction is taking place with increased significance for the youth. Football communities historically provide the opportunities for the construction of collective identities. However, at the present time they seem to be increasingly politicized.

Based on the above, the **DIALECT project** targeted adolescents in Europe with a focus on four countries (Greece, Italy, Serbia and Hungary) facing simultaneously increased risk of adolescents social exclusion and spread of populist parties, to ensure that the trend to be radicalized and influenced by extreme ideologies fueling xenophobia is tackled early through a preventive manner.

¹ ECRI GENERAL POLICY RECOMMENDATION NO. 15, ON COMBATING HATE SPEECH, ADOPTED ON 8 DECEMBER 2015 European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), Council of Europe – 2016, Strasbourg, pp. 3-5.

² See DIALECT project's deliverables.

Source: UNESCO (2015). "Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football", Published in 2015 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, France, pp. 18.

The mission is to prevent intolerance and particularly xenophobia at local level, promoting community building and cohesion, using the same tool that it is frequently been used for the radicalization of young people, namely football. More specifically, the football3 methodology inspired by street football, has been addressed and evaluated and it is ideally played in ethnically, culturally and gender mixed teams. Players meet, form teams, agree on rules and play football, without referees. Instead, mediators facilitate discussions between the two teams and monitor the match. As it has been indicated football3 promotes confidence, trust and safety, enabling players to put values they learn into action and become engaged in their communities. Engaging with the football3 methodology encourages informed decision-making and stimulates an interest in how social challenges can be overcome. An emphasis on dialogue and conflict-resolution enables players to grasp the power of consensual decision-making allowing them to bridge cultural differences in a social environment marked by a constant inflow and outflow of community members.

To this respect the DIALECT project refers to the "sport-for-development" area, that promotes the idea of using sporting activities to provide opportunities for personal and community development, with effects that go well beyond the sphere of physical activity, (elite) player and game development. This idea has been based on the vision that people's love for football can be used to build opportunities for belonging, racial harmony and community cohesion. Football addresses these issues since it is basing its foundations on both: structural variables and social processes which act at multiple levels to impact on health and social behavior. Results of research on these issues underline football's positive impact on participating young people's sense of self, and appreciation for and engagement with peers from diverse backgrounds. Research has also revealed unanticipated connections between participation in football activities and learning foreign languages, positive engagement with school, and building self-confidence.³

³ See also Sonntag, A. and Ranc, D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football*. UNESCO, p.15, Zaimakis, Y. (2016). *Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity*, Soccer & Society, 19:2, 252-270. FRA (2010) *Racism, ethnic*

Further, research has shown that the concept of cultural diversity in education through sport is comprehensible only in the context where it is used. Engaging in sport is not enough to integrate society. Education through sport in Europe, and specifically the use of sport to foster knowledge and integration of those who are different, is a reality on the ground. In addition, research on football points out the strong persistence of prejudices towards the players, referees, coaches, coaches or managers, still often considered as foreign to this environment, illegitimate, a priori incompetent and quite simply "out of place" of made of their gender. This phenomenon is piled up on the problem of violence and discrimination against women. There is also a lack of media coverage of women's competitions and sports, both qualitatively and quantitatively. Attempts linking gender and football are ambitious and football3's implementation to both boys and girls alike does not intend to meet this challenge alone. On the contrary, it is a milestone attempting to bring new, modest reflections to the work already done. The implementation of the DIALECT project, reaffirmed the positive contribution to a '*football for all*' approach to combating aspects of social segregation and discrimination in terms of sex and ethnicity as well as various forms of intolerance towards the '*other*', the '*different*', building, instead, communities of tolerance and mutual respect at local level. In fact, football, through the implementation of the football3 methodology was reaffirmed as a sport that can engage everyone and as such it can be a powerful mechanism to challenge social divides and promote social inclusion. Consequently DIALECT project's mission and vision are in accord with respective UN resolutions:

The disruption of polarization through football builds on the power of sports 'to change perceptions, counter prejudices and improve behaviour, as well as to inspire people, break down racial and political barriers, promote gender equality and combat discrimination'⁴ and its unique ability to 'present the world with a universal language and a sense of belonging and support. In promoting mutual respect and tolerance, sports teaches important social and interpersonal skills. Using sports to help people, especially youth, has proven to be an effective tool in keeping them from falling into a cycle of anti-social behaviour, violence, crime and drug use'.⁵

The DIALECT project's **mission and vision** were based upon expectations to improve community and thus social cohesion by preventing hatred and fostering tolerance, through the implementation of **football3 methodology and rational**. All target groups of the DIALECT project (important stakeholders, CSOs, NGOs, parents, adolescents, migrant and non-migrant, boys and girls alike, coaches and mediators) are expected to produce multipliers who are going to promote values of tolerance, interethnic relations, while destabilizing xenophobia and spread of extremist groups through the realm of sports. After all the project includes innovative components such as a) the use of the same "tool" that is being used for influencing and recruiting adolescents in populist and extremist groups at local level, namely football; b) the decision to promote behavioral change through football, which can be easier than traditional methods (teaching in schools etc.), grasping the attention and interest of adolescents; c) the capitalization of a tested methodology (football3) and its further development and use for the challenge of racism; d) the holistic approach – addressing adolescents, their parents, CSOs, NGOs, civil. governmental and local authorities, taking into consideration the snowballing and multiplying effect that this can have; e) the use of football as a way, enabling to address indirectly racism; f) the fact that the developed methodology can work through a preventive manner for both groups – addressing simultaneously xenophobia and migrant's radicalization; e) the gendered perspective, evidenced through the gender mixed football teams to be formed in a male dominated sport.

The DIALECT project's **mission and vision** is, therefore, based to the following football3 methodology and rational:

discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union, pp. 31-33.

⁴ UN Resolution adopted by the General Assembly "Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies", A/RES/74/170, 7/1/2020.

⁵ UNODC, Doha Declaration Global Programme, *Sports, keeping youth away from crime*, available at:

<https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

"Football3 is a unique way of playing football that is changing lives across the world. It is based on the principle that the basic values of fair play, gender equality, teamwork and respect are just as important as football skill".⁶

Named after its 'three halves' - a pre-match discussion, football game, and post-match discussion - football3 incorporates key life lessons into every match. In mixed-gender and ethnic/nationality teams, players collectively decide on the rules before the game. Following the match, they reflect on their behavior and the behavior of their opponents, with points awarded for goals as well as for fair play. As football3 is played without referees, players must learn how to resolve conflicts themselves through dialogue and compromise.

Football3 has a unique basic concept "inspired by street football. Across the globe, players meet, form teams, agree on rules and play football. Football3 harnesses the educational potential of street football by ensuring that dialogue and fair play are integral to the game. It can be played by anyone, anywhere and it can be used to address any social topic. There are no referees. Instead, mediators facilitate discussions between the two teams and monitor the match".⁷

Additionally, as stated at the Football3 toolkit review:⁸

"In the context of the DIALECT project, we envision to adapt the football3 methodology to address the most burning social challenges of the targeted communities: xenophobia, racism and social exclusion".⁹

Further, as research has indicated a strong correlation of poverty and populism and the increased probability for disadvantaged young people to adhere to extremist political movements. Research also reveals the fact that xenophobia and racist incidents still haunt amateur and professional football, while also underlining the fact that sport and football in particular enhances social cohesion and can promote the integration of migrants and refugees in society. This two-fold power of football with regards to the situation of migrants and refugees, especially in the countries Hungary, Serbia, Italy and Greece have been addressed by the project.

⁶ "Football3 handbook. How to use football for social change", published by Streetfootballworld gGmbH Berlin – Germany. Accessible at: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

⁷ "Football3 handbook", p. 6.

⁸ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable.

⁹ Vanessa Thiele (SFW), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable, p. 4.

Preventing racism, violent extremism and hate intolerance

The **Disrupting Polarization Manual** has been developed throughout the implementation of the DIALECT project upon the following mandates:

Mandate I

Polarization encompasses a wide range of dichotomies and extreme attitudes and can take different forms, such as racist violence, discrimination, intolerance and extremism. The growing number of divisive phenomena makes preventing social and educational measures all the more relevant.¹⁰

Mandate II

*Young people may be more exposed to abuse, exploitation, manipulation or recruitment by violent or criminal groups. The central idea always remains the same: **using the game of football itself to educate***

¹⁰ As the OSCE recognizes “Racism, intolerance and discrimination in society continue to be matters of concern. Individuals are targeted and properties are vandalized as a result of racist and/or xenophobic sentiments. Such acts jeopardize the safety of victim communities and may impact the stability of societies. Acts of intolerance and discrimination also affect the relationships between different communities and present a threat to cohesive societies”. OSCE (2012). Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.

and empower young people.¹¹ This way youth can become more self-worth and confident, acquire resilience skills¹² to overcome adverse living experiences and reject polarization.

Mandate III

Sport spreads and shares a universal framework of values: honesty, fair play, respect for self and others, adherence to the rules and teamwork.¹³ Sport can teach values such as fairness, teambuilding, democracy, diversity, tolerance, equality, discipline, empathy, inclusion, perseverance and respect,¹⁴ the propagation and adoption of which is more important today than ever before in a world that seems to be becoming more polarized.¹⁵

Mandate IV

Sport is believed to be much more than a mere ‘hobby’, ‘past-time’, ‘recreation’ or ‘leisure activity’ and along with religion and war, it represents one of the most successful means of collective mobilization.¹⁶ As such, sport can build bonding bridges and social ties across diverse groups, communities and cultures “that might otherwise tend towards distrust and hostility”.¹⁷

Mandate V

Sport is used as a tool for creating learning opportunities and gaining access to often disadvantaged or marginalized populations. In the specific context of disrupting polarization the more commonly used interventions would be “plus sport” interventions, the majority of which would provide sport in addition to supporting social outcomes.¹⁸

¹¹ As the Council of the European Union underlines “the human and social conditions which provide fertile ground for radicalization, particularly in young people, are complex and multifaceted and may include: a profound sense of personal and/or cultural alienation, real and/or perceived grievances, xenophobia and discrimination, limited education, training or employment opportunities, social marginalization, urban and rural degradation, geo-political interests, distorted ideological and religious beliefs, unstructured family ties, personal trauma or mental health issues”. (Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the prevention of radicalisation leading to violent extremism (2016/C 467/02). As UNESCO stresses “[Sport] represents a safe refuge to find original and good values and moral principles. [...] Sport can play a role in bringing the population together, decreasing crime rate and having a social and cultural impact. Sport is still of fundamental importance in our modern society, where understanding the importance of diversity among individuals is getting more and more difficult and where respect for the neighbor is constantly losing importance”. UNESCO (2018). *The question of values education through sport*.

¹² As resilience skills (the 7Cs of Resilience) are considered the following: competence, confidence, connection, character, contribution, coping and control. See UNESCO/IICBA (2019), *Play and Resilience*, p.p. 71-72.

¹³ UNESCO (2018). *The question of values education through sport*.

¹⁴ Council of the European Union (2018). *Promoting European values through sport*.

¹⁵ As UNODC states “sport fosters important human values and can be used as a tool to promote respect for rules and for others, teamwork, a sense of belonging and community, tolerance, diversity, hospitality and empathy. In this context, sport can serve as an effective platform to address the ideologies and root causes of violent extremism by strategically providing a tool to create ideal conditions for learning, social participation and the meaningful and positive engagement of youth within communities”. UNODC (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. UN: Vienna, p.17.

¹⁶ Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, p.1.

¹⁷ UN SDGF (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action*. As Dunning says, “sport functions as something akin to a lingua franca which permits not only the consolidation of bonds among friends but also the breaking of ice between strangers. [...] in its modern, more ‘civilized’ forms involves a usually relatively effective resolution of the antimony between rivalry and friendship. It involves, that is, forms of ‘friendly rivalry’ Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, pp. 221-222.

¹⁸ UNODC (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. UN: Vienna, p.4. As the Council of the European Union recognizes “Sport plays a strong societal role with a powerful potential for social inclusion in and through sport, meaning that participation in sport or in physical activity in many different ways contributes to inclusion into society; whereby inclusion in sport involves a combination of ‘sport for all’, equal access to sport, equal opportunities in sport, and varied demand-oriented sporting opportunities and sport facilities, and whereby social inclusion through sport involves inclusive participation in society, community development and

Mandate VI

Sport on its own cannot lead to positive outcomes and transform beliefs or be the only solution to emerging social issues such as violence and youth polarization. For sport interventions to be effective for the prevention of polarization they should be developed in conjunction with more holistic and knowledge-based initiatives that can address more deeply rooted causes of polarization and the context-bound social issues.¹⁹

Mandate VII

Because of its popularity, simplicity and accessibility, football has a great potential to enhance socialization and promote inclusion by bringing together millions of people with diverse societal, ethnic and cultural backgrounds.²⁰

Mandate VIII

A comprehensive methodology is needed to address a range of social topics, such as gender equality, health and peacebuilding. Football3 empowers young people to take responsibility for their actions and treat others fairly. They learn to value communication and mutual respect, both on and off the pitch.²¹ “Football3 also aims to leverage the positive impact of football on

*strengthened social cohesion”. The Council of the European Union, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04). Among the common priorities identified is “to make better use of the potential of sport as a contribution to community building, social cohesion and inclusive growth by: 1. focusing on the use of sport to promote inclusion into society of disadvantaged groups so as to develop more cohesive communities; 2. recognizing and increasing the acquisition of skills and competences such as discipline, team-work and perseverance through informal learning activities in sport, including voluntary activities, as a way of enhancing employability; 3. acknowledging the economic, employment and learning potential of sport for contributing to the smart, sustainable and inclusive growth necessary for achieving a sustainable future”. The Council of the European Union, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04).*

*The contribution of sport to social cohesion by breaking down prejudices, stereotypes and social barriers has also been emphasized by the European Commission. “Sport and physical activity are valuable motivators for social inclusion and integration. Such activities provide opportunities for marginalized and underprivileged groups, such as migrants and people at risk of discrimination, to interact and integrate with other social groups. Sport also provides those with a disability an opportunity to showcase their talents and challenge stereotypes. Persons with disabilities have the right to participate on an equal basis with others in sporting activities, the mainstreaming of gender issues into sport-related activities is encouraged, in order for the under-representation of women in some areas of sport to be addressed, while sport enables immigrants and the host society to interact in a positive way, thus furthering integration and inter-cultural dialogue. Sport can be a vehicle to promote social inclusion of vulnerable or disadvantaged groups and contribute towards better understanding among communities”¹⁸ European Commission, *Communication on Sport* (2011). *Developing the European Dimension in Sport*. COM (2011) 12 final, 18.1.2011.*

¹⁹ As Dunning underlines “modern sports are not a panacea. The degree of violence they entail is fundamentally dependent on the habitus and personality structure of the people who play, watch, organize and control them, and these, in their turn, are dependent on the stage in a civilizing or de-civilizing process or the balance between them at which their society stand”. Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, p.248.

²⁰ As Dunning explains “The reasons for its comparative success are not difficult to find. It does not require much equipment and is comparatively cheap to play. Its rules – apart perhaps from the offside law – are relatively easy to understand. Above all, these rules regularly make for fast, open and fluid play, and for a game which is finely balanced among a number of interdependent polarities such as force and skill, individual and team play, attack and defense. As such, its structure permits the recurrent generation of levels of excitement which are satisfying for players and spectators alike. At the heart of this lies the fact that matches are physical struggles between two groups governed by rules which allow the passions to rise yet keep them – most of the time – in check”. Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, pp.103-104.

²¹ “Football3 handbook.

the social acceptance and integration of migrants and refugees and thus contribute to combat racist and xenophobic rhetoric both in football and in society as a whole".²²

Mandate IX

The DIALECT project through the implementation of football3 targets at community building in a way where generations may create a ‘world’ which is just, inclusive, tolerant and healthy incorporating relevant values

Mandate X

“Guidance on creating contextually relevant, safe and inclusive sport practices for sessions conducted as part of comprehensive strategies for preventing violent extremism. The following elements are essential when considering such practices:

- Safety and contextual awareness, in order to strengthen the ability of facilitators to reduce risk factors for abuse, stigmatization, exploitation and violence
- Youth empowerment, which involves recognizing and amplifying the strengths and potential of young people and identifying and encouraging the engagement of youth, including as partners
- Sport as a tool that can provide an efficient, flexible and accessible way of promoting peace, education and life skills
- Acknowledging human rights, including children’s rights, and universal principles under which all persons, regardless of age, gender, ability, religion, ethnicity and ideological or political views, are respected and valued
- Promoting gender equality and the empowerment of girls and women to ensure equal opportunities”²³

Combating Intolerance at Community Level Empowering youths

Football3 objectives²⁴

Football3 can be used as an educational action to promote the values of equality and equal participation, mutual respect and respect for diversity, disability, gender and displacement, fairness, solidarity, friendly rivalry, peaceful conflict resolution, tolerance and social inclusion. **football3**, which is named after its ‘three halves’ – a pre-match discussion, football game, and post-match discussion – incorporates core human values into every match. In mixed-gender teams, players collectively decide on the rules before the game. Following the match, they reflect on their behavior and the behavior of their opponents, with points awarded for goals as well as for fair play. As **football3** is played without referees, players must learn how to resolve conflicts themselves through dialogue and compromise.²⁵ In this context, **football3** can serve as an ideal tool to address many of social issues relating to the root causes of polarization, such as violence, lack of sense of belonging, marginalization, youth inertia and social exclusion.

²² Vanessa Thiele (SFW), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable, pp. 5.

²³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME Vienna, U.N., Vienna, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, pg. 2.

²⁴ **Football3 Handbook**, p.9.

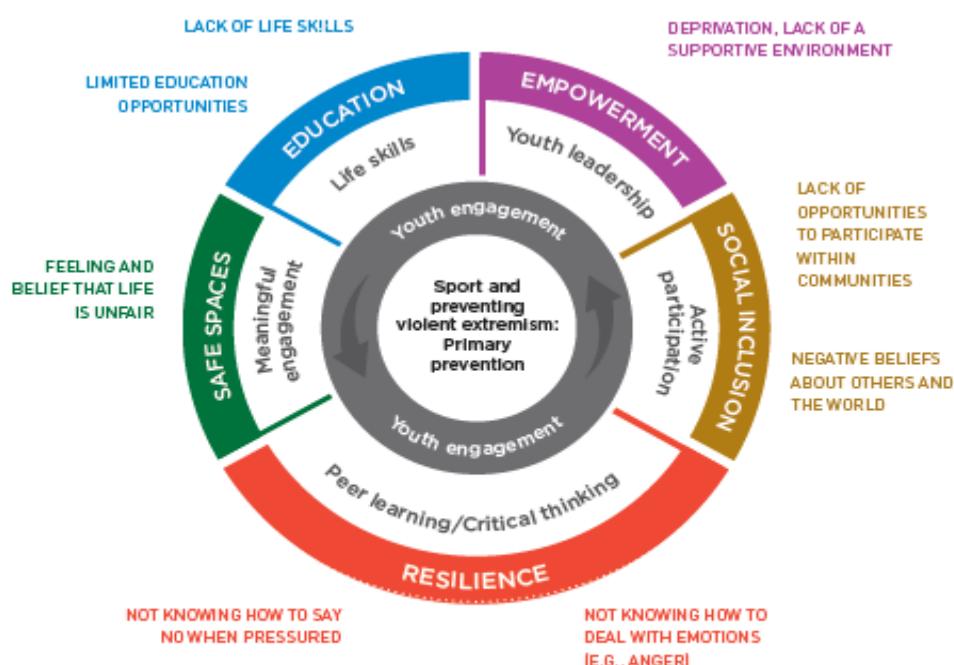
²⁵ **Football3 Handbook**, p.6.

The concepts, values and principles that come up in the football3 methodology can be used to highlight social topics in relation to polarization processes. Moreover, football3 methodology offers a unique opportunity for building life skills and core competences such as critical thinking, communication and cooperation skills, conflict resolution skills, etc. that allow young participants to better cope with daily life difficulties and stay away from involvement in violent, criminal and/or polarized behaviors.²⁶

As noted in the DIALECT project ACTION PLAN, football3 is inherently marked by adaptability. Within the scope of the DIALECT project, football3 methodology was adapted to fit the inclusion of a ***disrupting community polarization scheme*** by incorporating areas of intervention very similar to those of the ***Prevention of Violent Extremism Scheme***.²⁷ As shown following this scheme is constituted by different zones through which sport can have an impact. The zones of the scheme include: ***safe spaces, social inclusion, resilience, education and empowerment***.

Prevention of Violent Extremism Scheme

The adaptability of the football3 methodology touches also upon the ***power of Sport Values***,²⁸ which, if considered, are acting as multipliers of the aims targeted and project's results. These include the energizing of ***all forms of capital (human, financial, intellectual, social capital)***. The DIALECT project through the implementation of football3 targets also at community building in a way where ***generations may create a 'world' which is just, inclusive, tolerant and healthy incorporating relevant***

²⁶ "Football3 handbook", p. 6

²⁷ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME Vienna, U.N., Vienna, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, p. 6.

²⁸ Source: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

values.²⁹ Nevertheless all these are implemented through the football3 activities according to UN **ethics remarks**.

The overall objective of football3 is to **promote key life skills and empower youth to become leaders in their communities. With its strong emphasis on dialogue and conflict resolution, football3 provides both players and mediators with knowledge and life skills**, including the following:

- Increased willingness to include others, regardless of gender, ability, age or background;
- Increased communication, decision-making and conflict-mediation skills;
- Improved respect for women and girls, and appreciation of gender equality;
- Enhanced sense of fair play, responsibility and accountability;
- Increased desire to become a role model for others;
- Increased participation in the community.

Football3 games: the process

Basic concept³⁰

Football3 is inspired by street football. Across the globe, players meet, form teams, agree on rules and play football. Football3 harnesses the educational potential of street football by ensuring that dialogue and fair play are integral to the game. It can be played by anyone, anywhere and it can be used to address any social topic. There are no referees. Instead, mediators facilitate discussions between the two teams and monitor the match. football3 incorporates 'three halves':

The first half: pre-match discussion

Prior to the match, the two teams come together to agree on the rules they want to use. Special rules are selected to tackle relevant social issues, such as increasing female involvement in sports (refer to the football3 website for more rules). The discussion is facilitated by a trained mediator, e.g. a young leader, coach or teacher. The mediator uses a match form to record the rules players have agreed on.

The second half: the football match

Football3 matches usually feature smaller teams (e.g. between five and seven players on each team) and are shorter (e.g. between 10 and 20 minutes). They are played on smaller and improvised pitches (e.g. 40 x 20 m or smaller), on the street, at a park or on a football field. Teams are mixed-gender and matches are played without referees. Players take responsibility for their match and comply with the rules they agreed upon. During the match, they agree among themselves on fouls, free kicks and goals scored. The mediator monitors the match and intervenes only if the two teams cannot come to an agreement on their own.

The third half: post-match discussion

Following the match, the teams are brought together by the mediator to reflect on the match and how well they respected the rules. The teams have the opportunity to award their opponents fair play points based on their conduct. The mediator adds the fair play points to the match points resulting from goals scored to determine the final outcome.

²⁹ Source: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

³⁰ Football3 Handbook, p.8.

Engaging youth to football3 activities

Disadvantaged community areas and exclusive communities are differentiated in terms of a restriction of life opportunities; limitations on people's ability to capitalize on existent opportunities; social and economic dimensions of exclusion. Selecting the **targeted community areas** suffering from social and political polarization in order to implement football3 actions, **key identifiers** are to be used such as:

Selecting the Milieu - Key Identifies

- Enhanced poverty and unemployment rates
- Weak social networks
- Poor role models
- Relative lack of opportunity structures
- Notable existence of ethnic enclaves
- Increased voting rates in favor of political extremist and populist parties
- Low citizens political participation
- Poor environmental settings
- Incidents of racism, xenophobia, hate speech and intolerance

Identifying racism and hate intolerance

Football3 is an efficient, effective and sustainable tool to promote life skills and values related to social inclusion. Participants learn how to become better neighbors, students, and citizens. Football3 provides a platform to address relevant social issues and to conduct collective reflections, uniting communities **on and off the pitch**.

"The football pitch can serve as a safe and inclusive environment, which is particularly important for marginalized groups like refugees, ethnic minorities, people with disabilities or the homeless. Experiencing teamwork and respect on the pitch enables all players to feel they are part of a collective whole".³¹

The concepts of racism, discrimination, hate intolerance and social exclusion, as well as core values associated to their combating have been included to the implementation of football3 methodology within the scope of the DIALECT project. In order to combat intolerance in general one should be able to identify it.³² In an ideal identification and measuring scheme of intolerance and racist discrimination "*an intolerant schema measure*",³³ one should be cognizant not only of the conceptual

³¹ Streetfootballworld 2014, p. 46

³² Indicatively, see Saffron Karlsen and James Yzet Nazroo MEASURING AND ANALYZING "RACE," RACISM, AND RACIAL DISCRIMINATION,

https://d1wgxts1xzle7.cloudfront.net/30220584/social_epidemiology_methodology.pdf

³³ As in Allison C. Aosved, Patricia J. Long, Emily K. Voller (2009), Measuring Sexism, Racism, Sexual Prejudice, Ageism, Classism, and Religious Intolerance: The Intolerant Schema Measure", Journal of applied Psychology Vol.

issues influencing analyses of “race”, racism, and racial discrimination, but must also be mindful of the various measurement issues. An “*intolerant schema measure*”, fruitful to identify and address racism, hatred and discrimination within the implementation of football3 methodology is to include to its respective information seminars, participatory workshops, evaluation and behavioral change tools, issues as, indicatively, the following:

Forms of disrespect Key identifiers

Being treated with less courtesy or respect than other people;

Receiving poorer service compared with other people;

People acting as if they think you are not smart;

People acting as if they are afraid of you;

People acting as if they think you are dishonest;

People acting as if they think they are better than you are;

Being called names or insulted;

Being threatened or harassed;

Being followed while shopping.

Forms of discrimination. Key identifiers

- People insult other people
- People make fun of them
- People treat them unfairly because they belong to a certain racial/ethnic group, or who speak another language, or look different
- People are hit or handled roughly
- People are insulted or called names
- People are treated rudely and /or unfairly
- People are threatened
- Are refused services in a store or restaurant
- Are subjected to delays in services
- Are excluded or ignored at school, in games, at jobs, in the neighborhood

Racist hatred and intolerance Key Identifiers

- Having been unfairly fired, not hired, or denied promotion;
- Having been unfairly stopped, searched, questioned, physically threatened, or abused by the police;
- Having been unfairly discouraged by a teacher or advisor from continuing education;
- Having been unfairly prevented from moving into a neighborhood because the landlord or a realtor refused to sell or rent you a house or apartment;
- Having moved into a neighborhood where neighbors made life difficult for you or your family;
- Having received poorer service, compared with others, from a plumber or car mechanic.

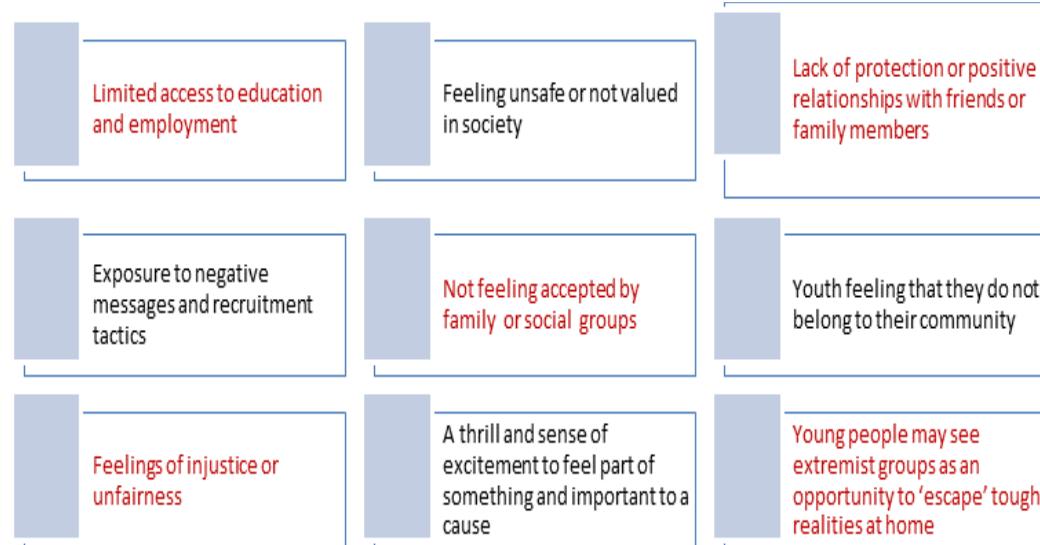

The distinguishing feature of racial violence and harassment is not simply that it involves members of different racial groups or ethnic groups; it is that the action is racially motivated. Racially motivated behavior, therefore, is not an attack aimed at a person purely as an individual, but an attack on a member of a category or group. This may be seen in findings that suggest that those living with the threat or fear of racism are more numerous than those reporting actual personal experience of racism.³⁴

Who needs to be trained?

In order to promote community building through football³ at local level, as a response based on capacity building actions, the participant **male and female youths should be selected from native and migrant adolescent population aged 12-16 of a pre-selected disadvantaged area** especially among those most willing to participate but also in need of empowerment. The age limit set is most important to identity construction. But why are youths important? As it has been remarked targeting at youth has a positive impact on the prevention of violent extremism,³⁵ as a number of pull and push factors have been identified. These factors may be ameliorated through youth's empowerment, civic participation and involvement.

Push and pull factors towards youth's radicalization and violent extremism³⁶

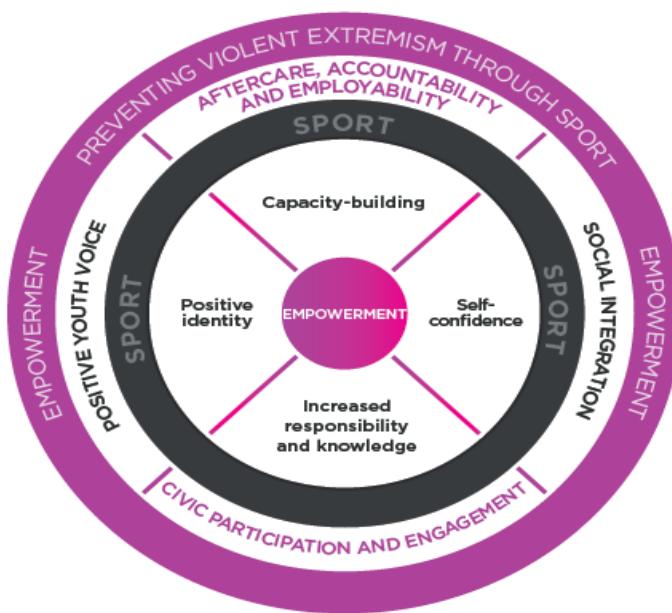
³⁴ J. Michael Oakes Jay S. Kaufman (2006) eds, METHODS IN SOCIAL EPIDEMIOLOGY, John Wiley & Sons, Inc. Pp. 114 ff. For more see National Research Council. 2004. *Measuring Racial Discrimination*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10887>. "Attitudinal and Behavioral Indicators of Discrimination" pg. 162 ff.

³⁵ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\), pp 37](#).

³⁶ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide*. UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\), pp. 11. Also pp.15 and 17.](#)

Youth and the prevention of violent extremism scheme³⁷

Football3's core values of youths' engagement and participation

<p>Facilitating equitable access to both: native and migrants, male and female youths alike, as promoted by football3 philosophy so far.</p>	<p>Honor the youth voice. Understand and implement their honest opinions and ideas. It is critical to taking account of their views, needs, experiences and recommendations, in order to build self-esteem and confidence in voicing claims at public space.</p>
<p>Include youth in decision-making processes. This is most imperative for migrant youths. Their participation realizes their universal human rights to expression, information, conscience, association and peaceful assembly, as exhibited in previous steps of the present text. Football3's inclusive participation is essential to prepare them to inclusive participation in community life.</p>	<p>Empowerment to building youth's 'defensible space' to claim rights and address intolerance. This should be done at all football3 game stages but most importantly during the football3 preparatory stage (pre-game phase). To this end the relevant football3 tools should incorporate all the above 'forms of intolerance' in order all participants to be aware of them.</p>
<p>Addressing own situation with a view of building individual defense mechanisms combating racism, discrimination, hatred, intolerance.</p>	<p>Be willing to share adult power and privilege in order to make the community a better place for both young people and adults alike.</p>

³⁷ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\)](http://www.unodc.org/unodc/preventing-violent-extremism-through-sport-technical-guide.html), pp 37.

Takeaway tips!

>> TIP

Consider youth as partners and engage them in different roles throughout the design and implementation of sport programs, including as consultants or advisers

Positive youth development builds confidence, character, competence, caring and connections among young people. This happens when sport programs:

- *Take place in safe settings*
- *Allow coaches and volunteers to build positive adult-youth relationships*
- *Are consistent throughout each project*
- *Provide opportunities for young people to build their sports skills and life skills*
- *Provide pathways to relevant services (e.g., employment, education and health care)*
- *Encourage youth participation and leadership (peer or young sport leaders)*

>> TIP

Recognizing the strength and capabilities of youth

Who else needs to be involved?

Empowerment is a general process involving different social actors which leads to an enhanced sense of self-competency, community influence, and skills development.

Engage the parents

To address issues related to parental engagement to adolescents' empowerment a range of strategies, programs, and interventions have been identified. These fall under the general category of parental support to youth's development. However, the actual social situations are far behind such an ideal parental environment considering the target populations of adolescents in DIALECT project. Our study in disadvantaged areas in all four countries has shown that although parents are caring for their children's development, structural and cultural constraints impede them from being engaged to far reaching objectives and activities. In the case of migrants, parents and adolescents alike are facing the risk of multiple discrimination and in the case of the unaccompanied minors state agencies are appointed to serve as parental guardians. Thus, the present manual offers certain parent engagement guidelines which identify consensus-based recommendations on how parent's engagement can be strengthen and provide a structured and more or less professionalized parental support.

Parents' involvement Important guidelines

Parent engagement and support are likely to be more effective if it is non stigmatizing.

Parent engagement and support are likely to be more effective when informed that demonstrates positive impact of activities (i.e. on football3 philosophy, actions and outcomes).

Parents' engagement programs should be flexible in order to accommodate both job demands as well as family needs. This way they are more likely to be successful. This means delivery of *services* in locations and at times that are accessible and convenient for parents.

Parents' engagement programs should be cost-efficient and preferably as it is in the football3 case, free of any charge. Infeasible, impractical or costly programs that do not fit within the current fiscal constraints simply cannot be widely implemented or readily sustained.

Parent engagement and support are more likely to be effective if they are offered early, from the preparation phase of football3 implementation scheme.

Takeaway Tips!

>> TIPS

Embed Youth Empowerment into the Mission of Child Welfare Agencies / Guardian Structures and Schemes

Active engagement of Child Welfare Agencies /
Guardian Structures and Schemes in building
Multicultural Competence

Parents' engagement as a facilitator of youths' political participation, marginalization and the risks of radicalization

Engage key institutional and civil society stakeholders

Institutional and community agents are crucial to ensuring disadvantaged and migrant youth's access to housing, schools, health care and participation, as well as to preventing exclusion. National policies that encourage integration and inclusion support local authorities to promote inclusive cities and neighborhoods, and thus migrants' - particularly young women and men migrants' - contributions to development. Interface with migrant and women's associations is essential; thus, networking activities, promoting engagement between the key institutional and CSO stakeholders involved in preventing and combating xenophobia should be implemented. Identifying key community stakeholders it is important in order for them to act as "**agents of change**". **Networking** is mostly important to advertise, implement and disseminate **Community Building Initiatives** like the one proposed by DIALECT project, in 1) expanding the role and scope of the initiative; 2) developing demonstration projects; 3) support neighborhood revival programs, 4) promoting citizen-centered government. In general networking is mostly important to **improve social and economic outcomes in the State's most disadvantaged areas**.

Important stakeholders may act as 'agents of change' building communities of tolerance

Identifying important stakeholders

Engage all participants of football3 team³⁸

Selecting and Training Players

Football3 starts as any other football game by **kicking a ball**. Before, however this stage, it is crucial that players are introduced to football3 and understand its aims. For many who have previously only played standard football, adjustment is needed for them to get used to football3 and its emphasis on dialogue, consensual conflict resolution, fair play, gender equality and personal responsibility. One of the most important challenges is to combat the competitive and individualistic confrontation of football game from promising youth players. Engaging such youths as foorball3 players would be a major accomplishment. Valuable examples are included in the foorball3 methodology toolkit as amended to suit the objectives of the DIALECT project.

³⁸ Football3 handbook, p.7.

The players' involvement especially in the case of adolescents is connected to the issue of their safety. Thus the issue of preparing the ground is of prime consideration. Especially in initiatives preventing radicalization and violent extremism, youths should not feel unsafe.

Football3 provides a platform to address relevant issues and to conduct collective reflections, uniting communities on and off the pitch. In connection to this, football3 philosophy places the game to be played anywhere: on the street, a pitch or a grass field. Ideally it is played on a small pitch (e.g. 40 x 20m and smaller) with small goals (e.g. 2 m high by 3 m wide or smaller), which reduces the number of players on a team (e.g. between five and seven-a-side). Smaller pitches are easier and cheaper to secure and maintain, and smaller teams ensure that players are more involved in the match, regardless of their ability. It is encouraged to have an extra space for players to warm up properly. Safety comprises other elements also: players should have access to drinking water and a first aid kit. Ideally, mediators and coaches are trained first aiders who can respond appropriately in the case of an injury. Football3 can only be successful if all players feel comfortable in their environment. In addition to a pitch, it is important to identify a place - a discussion area - where players can take part in the pre- and post-match discussions which should be quiet and clearly marked so that players can engage in conversation without distraction or interruption. As importantly noted "*if the discussion area is not secluded and observers can listen to the discussion, players might feel uncomfortable speaking their minds*".³⁹

Selecting and Training Mediators

Fottball3 includes mediators to monitor the match and its outcomes. ***Particular emphasis should be placed to mediators' role in order to be able to perform their tasks effectively.*** It is important to train mediators in order to help them understand and explain football3 to players, and to successfully fulfill their tasks. Training must be on-going. To improve mediators' skills the development of a longer-term training program through informative and active participatory sessions and seminars is advisable. The implementation of football3 may on occasion provide the opportunity for experienced football3 players to act as mediators, which will give them a sense of the role, inspire them to fill it, and help project's dissemination. Mediators can be young leaders, coaches or teachers and should represent both genders to reflect the gender balance of the teams. The selection of mediators also should take into consideration and make sure rather that they are willing and able to encourage players and praise positive behavior rather than punishing negative behavior.⁴⁰ Particular emphasis should be placed to the importance of the mediator for creating a ***safe and respectful environment and for supporting the players in promoting the football3 values.***⁴¹

³⁹ "Football3 handbook", pp. 20-21.

⁴⁰ "Football3 handbook", pp. 21.

⁴¹ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable. See also, Capella A., (EKKE),"Review Football3 Toolkits and identify key components to be used as part of the project and methodological amendments needed" (WP.2.7.), Annexed to Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable, annexed.

Mediators should be able to...

- Ensure the participation of all children by avoiding issues that may offend children or create internal conflicts.
- Establish good interpersonal relations within the group
- Encourage migrant children to promote their identity and culture
- Enable all players to feel they are part of a collective whole without ‘them and us’
- promote the belief that every voice matters, that all children-players are valuable in the game, that no one is ‘less than’
- Facilitate communication between children about the challenges facing their communities during pre- and post-game discussions
- Realize what is required in order to help migrant children to feel more welcome
- Ensure connectivity by overcoming fears and prejudices that may exist among the children
- Tailor the pre- and post-game discussions to the migrant’s language abilities
- Know about basic facts and patterns of migration into the EU and into specific countries and understand standard uses of the words ‘migrant’, ‘refugee’, and ‘asylum-seeker’
- Ensure that encouraging competition and creating teams doesn’t reinforce existing divisions within different cultures or within the community
- Possess communication, decision-making and conflict-mediation skills”.

Selecting and Training Coaches

The selection of participants as **coaches** within the philosophy of football3 deserves particular attention since the role of a coach in football3 is very different from standard football. In football3, coaches' primary concern should not be **to ensure their team wins but to make a positive contribution to the match, regardless of the final outcome**. For many coaches, this is a difficult shift to make and they require encouragement in order to embrace their new role. Research results have shown that professional coaches are kin to embrace and get involved in football3 activities. However, there is a need to ensure coaches' positive engagement by involving them in the development of your football3 program and by incorporate them in the training of mediators and players prior to a football3 match or tournament so that they can support the process. Experienced coaches may act as **facilitators** and '**agents of change**'.

Key takeaway tips!

- Use football3 methodology to various sport/football-based initiatives
- Adopt a human rights approach built upon the principles of equality and equal opportunities for all regardless of gender, ability, age or background.
- Instill positive core values to young participants such as mutual respect, solidarity and tolerance
- Promote key life skills such as positive identity development, critical thinking, empowerment and resilience
- Ensure football3 participation of young people from different social and ethnic backgrounds
- Focus on the use of football3 to promote social inclusion of marginalized, underprivileged or disadvantaged groups or groups at risk of discrimination such as migrants
- Ensure gender equality in football3 access and participation and the inclusion of people with disabilities
- Ensure consultation with and enhanced involvement of the targeted communities
- Adapt football3 methodology to the specific needs of the community and/or the social issues of a particular context to be addressed
- Link football3 activities to other community efforts to combat community polarization.

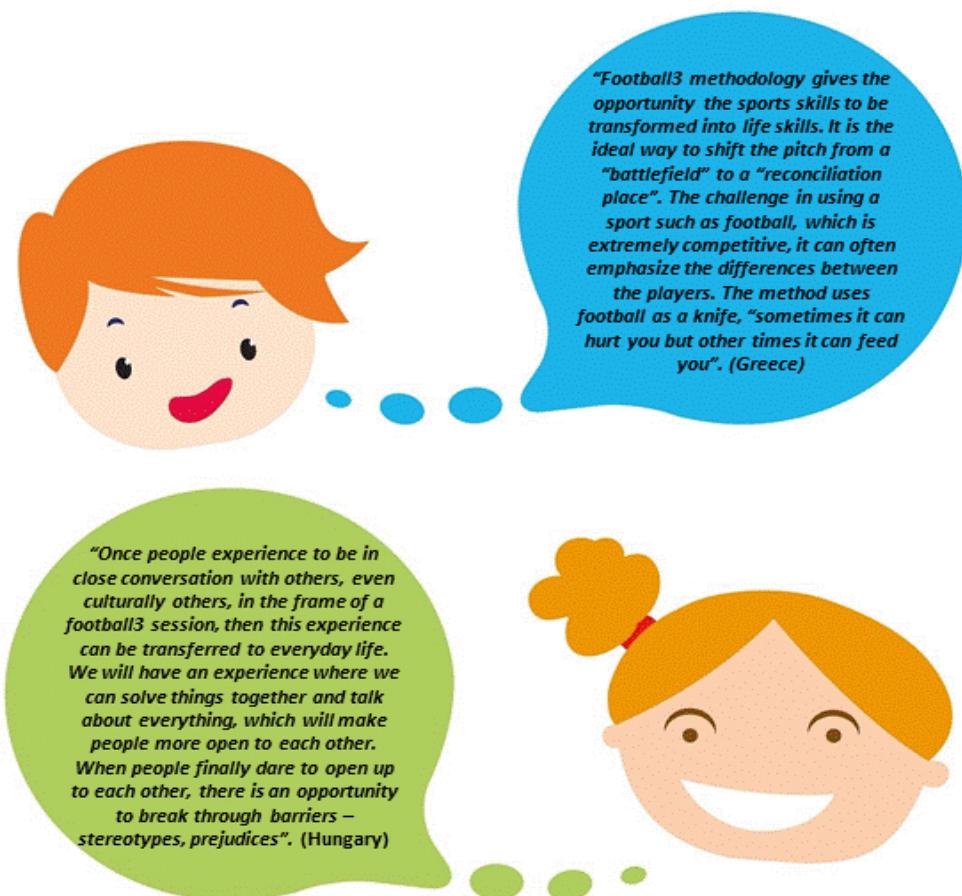

ANNEXES

Snapshots of football3 tournament pathways throughout the implementation of the DIALECT project

Merits

"Not only the children have been physically active, but they have adopted new values, attitudes and beliefs related to racism, xenophobia, etc. Children have not previously dealt with such issues; they were not even familiar with these concepts, but they learned a lot through the project. Children have become tolerant, with more empathy for differences". (Serbia)

"Football3 is very helpful in combating social exclusion as it focuses more on people than on football. The strength of football3 lies in creating rules, discussing problems and playing together. Through these activities players get to know and respect each other. There is a greater emphasis here on talking to each other than in plain football. If the game is about getting to know each other, dealing with each other, we play humanely. It is more constructive than plain football". (Hungary)

"Young people like to play football, and football is a very powerful tool to make them think about certain issues and also to lead them to discuss and confront certain topics. The fact that the DIALECT project and football3 base reflection and the sharing of certain values on actual sporting practice is the highest element of attractiveness for young people in the area".

(Italy)

Socialization and the sense of belonging

"After the desire to play football, the main motive for joining the project is the desire to make new friends." (Serbia)

"Children have gained a new circle of friends and their friendships have been built on solid foundations. Kids learnt how to make a friendship". (Serbia)

"Adolescents strongly showed an improvement in terms of being involved in new friendships. Young people, belonging to different associations and coming from different backgrounds, started to hang out with each other outside the project after just playing a few sessions together". (Italy)

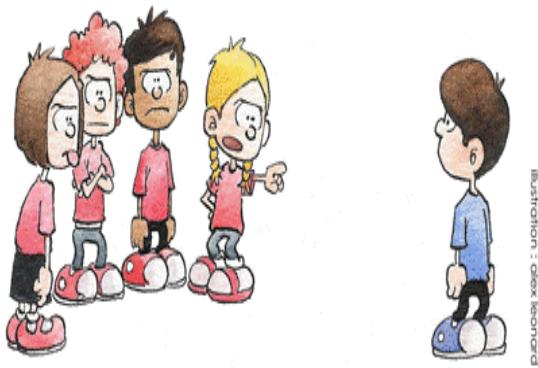
"I believe so, through football you can make friends no matter what government tells to people about foreigners. It is a process of getting to know each other, and becoming friends slowly-slowly." (Hungary)

"Children from the migrant population testify that many of them did not have the opportunity to meet anyone from the local area, and that participating in football3 enabled them not only to meet new people, but to make new friends, get to know the local culture and better understand it. They stated how important integration is to them, and that their quality of life has improved - they finally feel useful members of society. Many of these children stated that they felt like "children" for the first time and that they finally had the opportunity to "play"."
(Serbia)

"Through playing together and using the methodology, participants found that young people were more likely to establish contact (which is often found to be the primary blocker in tackling prejudices). Followed by this contact, adolescents managed to create strong relationships between each other and to get to know each other". (Serbia)

Building capacities of combating racism and hate intolerance

You shouldn't be treated badly because you seem different

U.N. Convention on the Rights of the Child: Article 2

Illustration : alex leonard

"Engagement in football3 sessions gave the opportunity to kids to meet and understand peers with different background and different needs. There is increased level of empathy". (Serbia)

"Parents were told by the adolescents about the experience of having made friends through the football3 tournament with boys and girls from another country or with a different skin colour. In some cases, the adolescents gave some real lessons to their parents about the existence of different cultures and ways of life of people living together in the same city or neighborhood". (Italy)

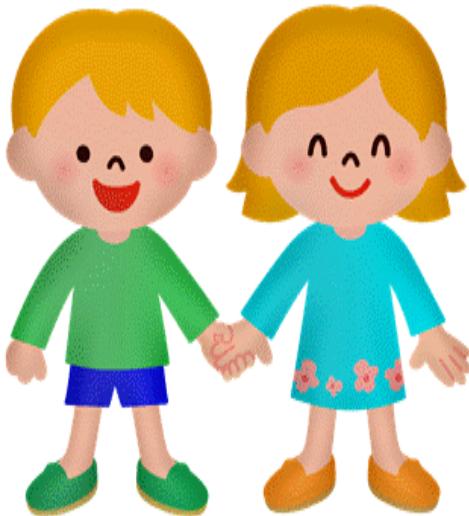
"The biggest change is toward migrant families. Parents from domestic population haven't had opportunity to make any contact until this project and they agreed that is very important to make contact with people from different culture, otherwise you can develop many stereotypes. Parents from the migrant population are satisfied with the participation of their children, and they testified that for the first time they felt like full members of this society and that their stay in the country became more pleasant". (Serbia)

"Many of the Neapolitan children from the city's most different neighborhoods showed an interest in the culture, customs and with them. As time went by, they began to look at them differently, just as boys and girls playing football, and no longer through the lens of stereotype and prejudice". (Italy)

"One gets the impression that for many of the children the opportunity to participate in football3 activities makes them to feel equal in society for the first time since coming to Serbia. Many of them did not have these experiences even in the environments they come from. Parents testify that their children told them that other children (players) accepted them well, respecting cultural differences. They state that in the beginning, their children had problems to fit into the environment, primarily due to language barriers and lack of communication with the team, but as time passed, the children tried to understand each other and they overcame the obstacles". (Serbia)

Resilience

"In the beginning, some of kids were quite shy and their involvement in discussion part was poor, but after some time they became really active and open to share their thoughts." (Serbia)

*"He used to hang out with older boys (his brother's friends) and this often put him in a situation of frustration regarding his own abilities. The experience of dealing with younger and older children at the same time, gave him a real boost of confidence in terms of what he could and could not do, and M. began to look forward with increasing enthusiasm to the day of the tournament every week".
(Italy)*

"Initially she had difficulties participating in activities because she did not feel good at playing football. Her difficulties were rather linked to a fear of non-acceptance by groups of young people from other backgrounds, and in fact initially she only wanted to play with her association mates. Passing the time, the girl became one of the leaders of the group: she proved to be very good at playing football, but in general she managed to overcome her shyness and gradually participate more and more in the different phases of the game". (Italy)

"Children learned new things, first of all about tolerance and acceptance that no one can be good in everything, but that each of us has a certain talent and it does not matter where we are from and how much we have". (Serbia)

"As the project progressed, it was increasingly noticed that children are more empowered in expressing their thoughts, desires and feelings". (Serbia)

Communication and peaceful conflict solving

Downloaded from
Downloadable.com

Printed
Downloadable.com

"Adolescents were able, in the course of one session, to self-regulate, to cope and to solve problems by themselves without the need for adult intervention". (Italy)

"Football3 develops their communication skills and they also dare to talk honestly about things; he/she dares to say it, and feels that his/her opinion counts. And he can also express criticism without offending the other. Earlier a foul on the pitch would have ended up in a physical fight, whereas now they can discuss it then they calm down and the game goes on". (Hungary)

"In the beginning teenagers were quite reserved to talk and join the conversation. They were feeling shy and not safe to share openly their opinions. They seem that they hold a belief that adults will judge them or that their opinion doesn't matter. It seems that teenagers learn that other takes decisions for them and not themselves and rest on that situation. Gradually that changed and children learnt to be confident and to share their thoughts and opinions". (Greece)

"Children who were more talkative have learnt how to listen to their peers better". (Serbia)

"Football and especially football3 is very good at handling their temper a little better, that they shouldn't start swearing right away and push others and leave the hell out of the field. These kids saw hardly any good samples. They were always shouted at, always had to run away and always had to endure all sorts of abuse, so that they have to learn this kind of normal operation anyway. Without football, it would be very difficult to practice these". (Hungary)

"Participants had the opportunity to express their dissatisfaction with the playing of individual players, calmly and with the support of the mediator, as well as to agree among themselves on the rules for improving the game itself. Also, issues that were not only related to the events on the ground, were initially resolved with the help of mediators, but as time went on and as the sessions passed, the participants became closer and solved the problems themselves". (Serbia)

Equal participation, justice, respect to rules and fair play

"Participants shared that teenagers generally feel that they have same rights and obligations as everyone". (Greece)

"It was noticeable that the boys initially looked at the girls' play differently and there were some inappropriate comments, but the situation changed very quickly and everyone was very supportive. [...] Girls off the field were the ones who took the initiative to lead the discussion and share opinions". (Serbia)

"Children who were more talkative have learnt how to listen to their peers better". (Serbia)

"A young footballer from a working-class suburb in the west of the city, told his coach that he was anxiously awaiting the third half, because "almost never before had anyone asked me to take stock of how the game was going, other than the phrase: 'Did you win or did you lose?'" (Italy)

*"In the beginning, there could be felt a competitive spirit and a desire to win. As the project progressed, the spirit of good fun, socializing, empathy was felt more and more".
(Serbia)*

"The adolescents began to adapt their behavior to the rules and no longer the rules to their behavior". (Italy)

Glossary of football3 key terms⁴²

Fair play

No fouls, no slide tackles and no insults; respect is shown to all involved, including teammates, opponents, mediators and spectators. Fair play involves far more than just following the rules of the game; it is about the attitude of the sportspersons, as well as integrity, respect, inclusion and justice.

Football3 session

A training session that features three halves and transmits important social messages using football3.

Fixed rules

Rules that are set prior to the start of a football3 match.

Healthy competition

Competition that is fun and constructive for all involved, regardless of who wins or loses.

Mediator

(Young) people who prepare and facilitate football3 sessions, mediate pre- and post-match discussions, and deal with conflicts that players cannot resolve themselves; used in a football3 match instead of a traditional referee.

Open rules

Rules that emphasize fair play, are open to discussion and need to be agreed upon by all players.

Pre-match discussion

The first part of a football3 match, in which players jointly decide on the rules of the match; often used to discuss other educational topics.

Post-match discussion

The third part of a football3 match, in which players discuss their behaviour during play; often used to discuss other educational topics.

Three halves

The three parts of a football3 match: a pre-match discussion, the match and a post-match discussion.

Young leader

⁴² Football3 Handbook, p.56.

A young person with skills and knowledge to lead civic engagement and community activities to benefit their fellow youth and the wider community.

In addition to the football3 key terms glossary, for the objectives of the present manual the ***glossary of the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)*** can be a supplementary tool. The ECRI glossary is available at: [ECRI Glossary \(coe.int\)](http://ECRI Glossary (coe.int))

Assessment framework

In order to determine whether the football3 project has achieved its goals, assessment is an important practice for the actors involved as it allows them to measure/evaluate the overall outcomes of the football3 activities. When targeting disruption of polarization, assessment may focus on measuring specific changes in beliefs and attitudes of the participants, as well as of the surrounding communities, that can decrease the level of their vulnerability to polarized and context-bound behaviors or activities.

In developing such an assessment framework, the following questions could be addressed (the list is not exhaustive but serves as a starting point that can be adapted to the specific needs of the targeted group or community):

- *What is the main problem addressed and what causes it within the specific community or the target group? How football3 contributed to its solution and what are the changes noticed? (beliefs/ attitudes/ behaviors)*
- *Are there any other context-bound relevant social issues that need to be addressed? What are they and in what way football3 contributed to its solution? What are the changes noticed? (beliefs/ attitudes/ behaviors)*
- *What are the objectives of the football3 activity in relation to the specific target group or community? Who is mostly affected and in what way?*
- *What is the overall goal to be achieved?*
- *Is football3 activity locally accessible to at-risk, marginalized or vulnerable children?*
- *Is football3 activity accessible to girls, migrant/refugee and disabled children?*
- *Is football3 activity implemented in a culturally sensitive manner?*
- *What worked best in football3 activity?*
- *Did participants enjoy the game? Was it fun and challenging for all?*
- *What are their emotions/feelings and under which circumstances they were experienced?*
- *Have participants developed their ability to engage in dialogue and take decisions? In which way they resolved possible disagreements?*
- *Was the activity welcomed or approved by the community? Was the activity inclusive and in what way?*
- *Did the participants interact with each other?*
- *Was the football3 game inclusive? Were all genders, cultures and ability levels able to participate? Is there a way we can make the game more inclusive?*

- *How female participants integrate? How migrant/refugee children integrate? How disabled children integrate?*
- *Did the participants demonstrate fair play and respectful behaviors? In what way? How could the game be fairer for everyone? Why rules are important and how they can enhance fairness and equality for everyone?*
- *Are there any negative/violent incidents or acts of aggression/conflicts identified? In which way they were addressed/ resolved? Was there any dialogue and/or negotiation developed?*
- *Are there any positive attitudes observed? Any new knowledge or skill acquired? Was there any key learning with regard to human values and core principles? Which are these?*
- *What can be improved?*
- *How can football3 methodology be modified/ improved in relation to the disruption of polarization?*
- *Additional comments: (e.g. recommended follow-up or additional support required for a participant)*

References and additional resources

Commission of the European Communities (2007). *White Paper on Sport*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>

European Commission, *Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport*. COM (2011) 12 final, 18.1.2011. [EUR-Lex - 52011DC0012 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0012&from=EN)

Council of Europe, Parliamentary Assembly (2016). *Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion*. Resolution 2131/12.10.2016.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=23155&lang=en>

Council of the European Union (2018). *Promoting European values through sport-Discussion paper*. 5149/18 11.1.2018. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf>

Council of the European Union (2018). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on promoting the common values of the EU through sport*. 9016/18, 24.5.2018.

https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/02/26/EU_22641/imfname_10811469.pdf

Council of the European Union, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04). [Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion \(europa.eu\)](http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf)

Dunning, E. (1999). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*. Routledge: London & New York.

FARE network (2019). *Educational Resources Toolkit for 14-18 year olds*. Amsterdam: Fare network.

<https://farenet.org/news/fare-launches-first-ever-educational-diversity-toolkit-resource-for-young-people/>

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2010). *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union*. Vienna: FRA. [ISBN 978-92-9192-527-8 doi:10.2811/5383]

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2013). *Tackling racism and discrimination in sport. Guide of promising practices, initiatives and activities*. Vienna: FRA.

[Tackling racism and discrimination in sport - Guide of Promising Practices, Initiatives and Activities | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)
[guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)

Fox, L., Hebel, M., Meijers, B. and Springborg, G. (2014). *Football3 handbook. How to use football for social change*. streetfootballworld: Berlin. [football3 Handbook.pdf \(streetfootballworld.org\)](http://streetfootballworld.org/football3-handbook.pdf)

Moustakas, L. and Springborg, G. (2018). *Football3. Trainer Manual*. streetfootballworld: Berlin. [football3 for respect Toolkit.pdf \(streetfootballworld.org\)](http://streetfootballworld.org/football3-respect-toolkit.pdf)

OSCE (2012). *Final Report: Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.* [Supplementary Human Dimension Meeting on Combating Racism, Intolerance and Discrimination in Society through Sport, 19-20 April 2012: Final Report | OSCE](#)

Sonntag A. and Ranc D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football.* Paris: UNESCO Publishing. [ISBN: 978-92-3-100134-5] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235721>

UNODC (2020). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide.* UN: Vienna. [Preventing Violent Extremism through Sport; Technical Guide \(unodc.org\)](#)

UNESCO/IICBA (2019). *Play & Resilience: A toolkit for teachers, caregivers and other stakeholders.* Addis Ababa: IICBA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370734>

UNESCO (2018). *The question of Values Education through Sport.* <https://2018.cfmunesco.it/media/uploads/ckeditor/2018/10/05/UNESCO-The%20Question%20of%20Values%20through%20Sport.pdf>

UNESCO (2017). *Kazan Action Plan. UNESCO's Sixth International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport, MINEPS VI.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

UNESCO / OFCH / Agitos Foundation / WADA / ICSSPE/CIEPSS/ CIPF (2019). *Sport values in every classroom. Teaching respect, equity and inclusion to 8-12 year-old students. A quick guide.* [ISBN 978-92-3-100351-6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371303>

UN SDGF (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action.* [The contribution of sports to the achievement of the Sustainable Development Goals : \(un.org\)](#)

UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide.* UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](#)

UNODC, Doha Declaration Global Programme. *Sports, keeping youth away from crime,* <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

UNODC, Youth Crime Prevention through sport initiative. *Leveraging sport to prevent violent extremism.* [Crime Prevention through Sports \(unodc.org\)](#)

UN (2020). Resolution adopted by the General Assembly “*Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies*”, A/RES/74/170, 7/1/2020. [A/RES/74/170 \(undocs.org\)](#)

Zaimakis, Y. (2018). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era, *Soccer & Society*, 19:2, 252-270, <https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

Acknowledgements

The present report is compiled and written by Christina Varouxi and Joanna Tsiganou
(EKKE)

Sections of the report have been based on DIALECT project's Deliverables and on interim reports provided by the Action Aid Hellas, (Interim Report and D. Kalabaliki on Participatory Research Report), the National Centre for Social Research - EKKE, (J. Tsiganou, Impact Assessment Report on Methodology and Important Stakeholders Views, K. Vezyrgianni, Impact Assessment Report on Adolescents Self-Assessment Research) Action Aid Italy (Interim Report), Ottalom Sportegesulet (Interim Report), Football friends (Interim Report).

Greek Version

**Πρόγραμμα "Δικαιοσύνη" &
Πρόγραμμα "Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια"**

DIALECT: Καταπολέμηση της πόλωσης: οικοδόμηση κοινοτήτων ανοχής μέσω του ποδοσφαίρου (Disrupting polarIsAtion: buiLding communitiEs of toleranCe through football)

Αριθμός Συμφωνίας Επιχορήγησης: 848445 - DIALECT -REC-AG-2018 /REC-RRAC-RACI-AG-2018

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΩΣΗΣ

Χριστίνα Βαρουξή – Ιωάννα Τσίγκανου

Αθήνα – ΕΚΚΕ - Φεβρουάριος 2022

Πίνακας Περιεχομένων

- Τι αφορά αυτό το Εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της πόλωσης;
- Τα βαθύτερα αίτια. Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία
- Καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας σε επίπεδο κοινότητας. Ενδυνάμωση των νέων
- Ποιος άλλος πρέπει να εμπλακεί;
- Οι πιο χρήσιμες συμβουλές!

Παραρτήματα

- ✓ Στιγμιότυπα διαδρομών διεξαγωγής τουρνουά football3 από το σύνολο της υλοποίησης του έργου DIALECT
- ✓ Γλωσσάρι βασικών όρων
- ✓ Πλαίσιο αξιολόγησης
- ✓ Πηγές αναφοράς και επιπρόσθετου υλικού

Ευχαριστίες

Τι αφορά αυτό το Εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της πόλωσης;

Σκοπός και στόχοι

Σκοπός του εγχειριδίου είναι να προτείνει πρακτικές οδηγίες για την καταπολέμηση της πόλωσης σε επίπεδο κοινότητας μέσα από το ποδόσφαιρο και δη τη θετική χρήση της μεθοδολογίας και του σκεπτικού του football3. Το football3 είναι ένα ιδανικό εργαλείο αντιμετώπισης κοινωνικών προκλήσεων σε επίπεδο και μέσα στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινότητας. Ως εναλλακτική μορφή ποδοσφαίρου, το football3 προτάσσει μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα, με επίκεντρο τις αρχές της ισότητας και των ίσων ευκαιριών για όλους, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, ικανοτήτων, θρησκείας, εθνότητας και ιδεολογικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, τον σεβασμό για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τη δικαιοσύνη, την ανάπτυξη και ενεργό συμμετοχή των νέων, τη συνέργεια, την αλληλεγγύη και την ανεκτικότητα, τον πλουραλισμό, την ειρηνική συνύπαρξη και επίλυση των διαφορών. Στο πλαίσιο του έργου DIALECT, το football3 εστιάζει στοχευμένα στην πρόληψη του βίαιου εξτρεμισμού, "πατώντας" σε ένα άθλημα αγαπητό στους νέους και στο πνεύμα κατά του αποκλεισμού, που εκφράζει με το σλόγκαν "ποδόσφαιρο για όλους".

Το εγχειρίδιο αποτελεί έναν πρακτικό και τεχνικό οδηγό υποστήριξης για τα διάφορα εμπλεκόμενα μέρη (άτομα, ομάδες, οργανώσεις και φορείς δημοσίου / ιδιωτικού τομέα), που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο σχεδιασμό ή την υλοποίηση δράσεων παρέμβασης με βάση το ποδόσφαιρο, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν ανθρώπους διαφορετικής προέλευσης. Το football3 είναι μια εξαιρετικά προσαρμόσιμη μεθοδολογία, που μπορεί να εξατομικευτεί σύμφωνα με τις ανάγκες της κάθε κοινότητας ή/και τους κοινωνικούς προβληματισμούς ενός συγκεκριμένου πλαισίου. Προτείνεται το εγχειρίδιο να χρησιμοποιείται από κοινού με τα εργαλεία και τις πληροφορίες που παρέχει ο ιστότοπος του football3. Το εγχειρίδιο αναπτύχθηκε στα πλαίσια του έργου "Καταπολέμηση της πόλωσης: οικοδόμηση κοινοτήτων ανοχής μέσω του ποδοσφαίρου" (DIALECT) και προτείνει "συμβουλές" για την εμπλοκή εφήβων, ώστε να ενδυναμωθούν στην καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων, ενώ παράλληλα βοηθάει τους νέους να διαμορφώσουν την ταυτότητά τους κόντρα στην κοινωνική και πολιτική πόλωση.

Εν συντομίᾳ, το εγχειρίδιο εμπεριέχει: α) έναν σύντομο και εύκολο οδηγό για την κατανόηση της ανάπτυξης του σκεπτικού που διέπει την προτεινόμενη μεθοδολογία (οικοδόμηση κοινοτήτων μέσω του ποδοσφαίρου για την πρόληψη της μισαλλοδοξίας), β) στοχευμένες κατευθυντήριες γραμμές, μετρήσεις, εργαλεία (πώς εντοπίζουμε τη ρητορική του μίσους και τη μισαλλοδοξία) και βήματα για την προώθηση της οικοδόμησης μιας κοινότητας μέσω του ποδοσφαίρου σε τοπικό επίπεδο (ως δράση αντιμετώπισης), με δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων (ποιος πρέπει να εκπαιδευτεί), γ) περιγραφή δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης εφήβων (μέσω του ποδοσφαίρου) και των γονιών τους και δ) περιγραφή δραστηριοτήτων δικτύωσης, που προάγουν την εμπλοκή των καίριων θεσμικών φορέων και των ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη και καταπολέμηση της ξενοφοβίας.

Πώς χρησιμοποιούμε το εγχειρίδιο

Το εγχειρίδιο είναι χωρισμένο σε ευανάγνωστες, συνοπτικές ενότητες, που όλες παρέχουν από μία επισκόπηση των σχετικών εννοιών, βασικών αξιών ή αρχών, που μπορούν να βοηθήσουν κάθε συντελεστή που θα εμπλακεί στην υλοποίηση δράσεων της μεθοδολογίας football3. Επιπλέον, το εγχειρίδιο περιλαμβάνει ένα γλωσσάρι βασικών όρων, ένα έντυπο αξιολόγησης και επιπρόσθετες πηγές και υλικό, ώστε οι εμπλεκόμενοι συντελεστές να κατανοούν πλήρως τη χρήση της μεθοδολογίας football3 για την καταπολέμηση της πόλωσης σε επίπεδο κοινότητας.

Τα βαθύτερα αίτια. Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία

Καταπολέμηση της πόλωσης μέσω του ποδοσφαίρου: αποστολή και όραμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ήδη από το 2015, είχε καλέσει τα κράτη μέλη να στρέψουν άμεσα την προσοχή τους στα ζητήματα του διαρκώς αυξανόμενου ρατσισμού, της ανόδου των λαϊκιστικών κομμάτων και τη ρητορικής της μισαλλοδοξίας στην πολιτική, επιβεβαιώνοντας έτσι εκ νέου τη θεμελιώδη σημασία που έχουν για μια δημοκρατική και πλουραλιστική κοινωνία η ελεύθερη έκφραση ιδεών και απόψεων, η ανεκτικότητα και ο σεβασμός της αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων με ισότητα.⁴³ Έρευνα που διεξήχθη σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία και Σερβία) που συμμετέχουν στο έργο DIALECT⁴⁴ έδειξε ότι η πολιτική πόλωση καλά κρατεί σε όλη την Ευρώπη, γεγονός που δημιουργεί στις κοινωνίες μια ατμόσφαιρα πρόσφορη για την εκδήλωση ρατσισμού, διακρίσεων και μισαλλοδοξίας. Η έρευνα μας επαλήθευσε ότι κατά τη διάρκεια της οικοδόμησης της ταυτότητάς τους, οι νέοι είναι εξαιρετικά ευάλωτοι και επηρεάζονται από τις εκστρατείες λαϊκιστικών κομμάτων, που τείνουν να απλουστεύουν πολύπλοκες πραγματικότητες, να διασπείρουν τον πολιτικό κυνισμό και να πολλαπλασιάζουν τα ρατσιστικά στερεότυπα. Όλα τα στοιχεία καταδεικνύουν την ανάγκη για ισχυρά εργαλεία οικοδόμησης κοινοτήτων μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον κοινωνικής και πολιτικής πόλωσης. Σύμφωνα με τις συστάσεις της ΕΕ (2016) για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στον εξτρεμισμό, η προσέγγιση των νέων θα πρέπει να γίνεται με καινοτόμα εργαλεία, όχι μόνο στα πλαίσια της σχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά και στο πεδίο του αθλητισμού, εκτός τυπικών δομών. Οι παρεμβάσεις μέσω του αθλητισμού μπορούν να προωθήσουν την αίσθηση του ανήκειν σε μια ομάδα και της ταυτότητας, ενώ θεωρούνται αποτελεσματικός τρόπος εμπλοκής ειδικά των νέων εκείνων που έχουν απομακρυνθεί από τις κοινότητές τους και/ή από το εκπαιδευτικό σύστημα. Το ποδόσφαιρο χαίρει ευρείας αναγνώρισης ως κοινωνικός χώρος μέσα στον οποίο οικοδομούνται κοινότητες και ταυτότητες, ένα ζήτημα αυξανόμενης σημασίας για τους νέους. Ιστορικά, οι κοινότητες του ποδοσφαίρου παρέχουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη συλλογικών ταυτοτήτων. Ωστόσο, στην εποχή μας εμφανίζουν αυξανόμενη πόλωση.

Βάσει των παραπάνω, **το έργο DIALECT** εστίασε στους εφήβους της Ευρώπης, με αντικείμενο τέσσερις χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Σερβία και Ουγγαρία), που αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα αυξανόμενο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού των εφήβων τους και εξάπλωση των λαϊκιστικών κομμάτων, προκειμένου να διασφαλιστεί πως η τάση ριζοσπαστικοποίησης και επιρροής από ακραίες ιδεολογίες που πυροδοτούν την ξενοφοβία θα αντιμετωπιστεί έγκαιρα μέσω της πρόληψης.

⁴³ ECRI ΣΥΣΤΑΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΡΙΘ. 15, ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥΣ, ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΘΕ ΣΤΙΣ 8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2015 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), Συμβούλιο της Ευρώπης – 2016, Στρασβούργο, σελ. 3-5.

⁴⁴ Βλέπε παραδοτέα του έργου DIALECT.

Πηγή: UNESCO (2015). "Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football", Δημοσίευμα του 2015 από την Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Εκπολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων, Γαλλία, σελ. 18.

Η αποστολή εδώ είναι η πρόληψη της μισαλλοδοξίας και δη της ξενοφοβίας σε τοπικό επίπεδο, μέσα από την προώθηση της οικοδόμησης κοινοτήτων και συνοχής, μέσα από τη χρήση του ίδιου εργαλείου που υιοθετείται συχνά για τη ριζοσπαστικοποίηση των νέων, δηλαδή το ποδόσφαιρο. Συγκεκριμένα, η μεθοδολογία του football3, που εμπνέεται από το ποδόσφαιρο του δρόμου, έχει εξεταστεί και αξιολογηθεί και ιδανικά παίζεται με ομάδες μεικτές ως προς την εθνικότητα, την πολιτισμική ταυτότητα και το φύλο. Οι παίκτες συναντιούνται, φτιάχνουν ομάδες, θεσπίζουν από κοινού κανόνες και παίζουν ποδόσφαιρο, χωρίς διαιτητές. Στη θέση τους υπάρχουν μεσολαβητές, που διευκολύνουν τις συζητήσεις μεταξύ των δύο ομάδων και επιβλέπουν τον αγώνα. Έχει παρατηρηθεί πως το football3 προάγει την αυτοπεποίθηση, την εμπιστοσύνη και το αίσθημα ασφάλειας, δίνοντας τη δυνατότητα στους παίκτες να εφαρμόσουν πρακτικά τις αξίες που μαθαίνουν και να αναλάβουν ενεργό ρόλο στις κοινότητές τους. Η ενασχόληση με τη μεθοδολογία του football3 ενθαρρύνει την συνειδητή λήψη αποφάσεων και γεννά ενδιαφέρον για το πώς μπορούν να ξεπεραστούν κοινωνικά προβλήματα. Η έμφαση στον διάλογο και την επίλυση των διαφορών βοηθά τους παίκτες να κατανοήσουν τη δύναμη της συναινετικής λήψης αποφάσεων, επιτρέποντάς τους να γεφυρώσουν πολιτιστικές διαφορές σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από συνεχείς εισροές και εκροές μελών της κοινότητάς τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, το έργο DIALECT συσχετίζεται με την έννοια της «άθλησης για την ανάπτυξη», που προάγει την ιδέα της χρήσης των αθλητικών δραστηριοτήτων για τη δημιουργία ευκαιριών ανάπτυξης τόσο του ατόμου όσο και της κοινότητας, με αποτελέσματα που υπερβαίνουν τη σφαίρα της σωματικής άσκησης και της ανάπτυξης παιχτών (ελίτ) και αγώνων. Η ιδέα βασίζεται στο όραμα ότι η αγάπη των ανθρώπων για το ποδόσφαιρο μπορεί να χρησιμεύσει στη δημιουργία ευκαιριών αίσθησης του «ανήκειν», φυλετικής αρμονίας και συνοχής της κοινότητας. Το ποδόσφαιρο αντιμετωπίζει τα ζητήματα αυτά καθώς θεμελιώνεται τόσο σε δομικές παραμέτρους όσο και σε κοινωνικές διαδικασίες που δρουν σε πολλαπλά επίπεδα και έχουν αντίκτυπο στην υγεία και την κοινωνική συμπεριφορά. Αποτελέσματα ερευνών πάνω στα θέματα αυτά υπογραμμίζουν τη θετική επίδραση του ποδοσφαίρου στην αυτοαντίληψη των νέων, την εκτίμηση και τη διάθεση ανάπτυξης σχέσεων μεταξύ συνομηλίκων που προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα. Η έρευνα

αποκάλυψε επίσης απρόσμενες συνδέσεις μεταξύ της συμμετοχής σε ποδοσφαιρικές δραστηριότητες και την εκμάθηση ξένων γλωσσών, τη θετική ενασχόληση με το σχολείο και την οικοδόμηση της αυτοπεποίθησης.⁴⁵

Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνες, η έννοια της πολιτιστικής διαφορετικότητας στην εκπαίδευση μέσω των αθλημάτων μπορεί να γίνει αντιληπτή μόνο στο πλαίσιο όπου χρησιμοποιείται. Η ενασχόληση με τα αθλήματα δεν αρκεί για να κατακτηθεί η κοινωνική ένταξη. Στην Ευρώπη η εκπαίδευση μέσω του αθλητισμού και συγκεκριμένα η χρήση των σπορ για την προαγωγή της γνώσης και της ενσωμάτωσης εκείνων που διαφέρουν, αποτελεί μια πραγματικότητα σχεδόν επιτόπια. Επιπλέον, η έρευνα για το ποδόσφαιρο υπογραμμίζει πόσο ανθεκτικές είναι οι προκαταλήψεις απέναντι σε παίκτες, διαιτητές, προπονητές ή μάνατζερ, που ακόμη θεωρούνται συχνά ξένοι προς το περιβάλλον, άκυροι, εκ των προτέρων ανίκανοι και απλά "εκτός τόπου" λόγω φύλου. Αυτό το φαινόμενο προστίθεται στο ήδη υπάρχον πρόβλημα της βίας και των διακρίσεων κατά των γυναικών. Παράλληλα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν καλύπτουν εφάμιλλα τους αγώνες και τα αθλήματα των γυναικών, ούτε ποιοτικά ούτε ποσοτικά. Η αντιμετώπιση των θεμάτων του φύλου και του ποδοσφαίρου σε ένα κοινό πλαίσιο είναι ένας φλόδοξος στόχος και η χρήση του football3 από κοινού σε αγόρια και κορίτσια σαφώς δεν είναι από μόνη της αρκετή για να εξαλείψει αυτήν την πρόκληση. Είναι ωστόσο ένα ορόσημο που επιχειρεί να αποδώσει νέες, συμπληρωματικές διαστάσεις στο έργο που έχει ήδη γίνει. Η υλοποίηση του έργου DIALECT επιβεβαίωσε τη θετική συνεισφορά της προσέγγισης 'ποδόσφαιρο για όλους και όλες' στην καταπολέμηση διαφόρων μορφών κοινωνικού διαχωρισμού και διακρίσεων λόγω φύλου και εθνότητας, καθώς και διαφόρων μορφών μισαλλοδοξίας προς το 'άλλο' ή το 'διαφορετικό', βοηθώντας στην οικοδόμηση κοινοτήτων ανοχής και αμοιβαίου σεβασμού σε τοπικό επίπεδο. Μάλιστα, μέσα από την εφαρμογή της μεθοδολογίας football3, το ποδόσφαιρο απέδειξε εκ νέου ότι αποτελεί ένα άθλημα που μπορεί να εμπλέξει τους πάντες και μπορεί, συνεπώς, να είναι ένας ισχυρός μηχανισμός αντιμετώπισης των κοινωνικών ρηγμάτων και προώθησης της κοινωνικής συμπερίληψης. Ως εκ τούτου, τόσο η αποστολή όσο και το όραμα του έργου DIALECT συνάδουν με αντίστοιχα ψηφίσματα του ΟΗΕ:

Η καταπολέμηση της πόλωσης μέσω του ποδοσφαίρου αξιοποιεί τη δύναμη των αθλημάτων 'να αλλάζουν αντιλήψεις, να εναντιώνονται σε προκαταλήψεις και να βελτιώνουν συμπεριφορές, καθώς και να εμπνέουν τους ανδρώπους, να καταρρίπτουν φυλετικούς και πολιτικούς φραγμούς, να προωθούν την ισότητα των φύλων και να καταπολεμούν τις διακρίσεις⁴⁶ και τη μοναδική ικανότητα να 'παρέχουν στον κόσμο μια πανανθρώπινη γλώσσα, μια αίσθηση ότι ανήκει κάπου και έχει υποστήριξη'. Μέσα από την προαγωγή της αμοιβαίου σεβασμού και της ανοχής, τα αθλήματα εμφυσούν σημαντικές κοινωνικές και διαπροσωπικές δεξιότητες. Έχει αποδειχτεί ότι η χρήση των αθλημάτων για να βοηθούνται άνθρωποι, ιδίως νέοι, είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο που τους αποτρέπει από το να εμπλακούν σε έναν κύκλο αντικοινωνικής συμπεριφοράς, βίας, εγκληματικότητας και χρήσης ναρκωτικών'.⁴⁷

Η αποστολή και το όραμα του έργου DIALECT βασίστηκαν στην προσδοκία της βελτίωσης της συνοχής σε επίπεδο κοινότητας και άρα κοινωνίας με την πρόληψη του μίσους και την προάσπιση της ανεκτικότητας, μέσα από την εφαρμογή της μεθοδολογίας και του σκεπτικού του football3. Στόχος είναι κάθε ομάδα-στόχος του έργου DIALECT (βασικοί φορείς, ΟΚΠ, ΜΚΟ, γονείς, έφηβοι, μετανάστες και μη μετανάστες, αγόρια όσο και κορίτσια, προπονητές και μεσολαβητές) να δημιουργήσουν πολλαπλασιαστές, που θα προάγουν τις αξίες της ανεκτικότητας και των διεθνικών σχέσεων και θα αποσταθεροποιούν την ξενοφοβία και την εξάπλωση των εξτρεμιστικών ομάδων μέσα από το χώρο των αθλημάτων. Εξάλλου, το έργο εμπεριέχει καινοτόμα στοιχεία, όπως α) τη χρήση του ίδιου

⁴⁵ Βλέπε επίσης Sonntag, A. και Ranc, D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football*. UNESCO, σελ.15, Ζαΐμακης, Γ. (2016). *Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity*, Soccer & Society, 19:2, 252-270. Οργανισμός Θεμελιώδων Δικαιωμάτων (FRA), (2010) *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union*, σελ. 31-33.

⁴⁶ Ψήφισμα του ΟΗΕ που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση με τίτλο "Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies", A/RES/74/170, 7/1/2020.

⁴⁷ Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC), Παγκόσμιο Πρόγραμμα, Διακήρυξη της Ντόχα, *Sports, keeping youth away from crime*, προσβάσιμο στη διεύθυνση: <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

«εργαλείου» που χρησιμοποιούν οι λαϊκιστικές και εξτρεμιστικές ομάδες σε τοπικό επίπεδο για να επηρεάσουν και να στρατολογήσουν εφήβους, δηλαδή το ποδόσφαιρο, β) την απόφαση να προαχθεί η αλλαγή της συμπεριφοράς μέσω του ποδοσφαίρου, που πιθανόν να είναι ευκολότερο από τις παραδοσιακές μεθόδους (διδασκαλία στα σχολεία κλπ.), καθώς έλκει την προσοχή και το ενδιαφέρον των εφήβων, γ) την αξιοποίηση μιας δοκιμασμένης μεθοδολογίας (football3) και την περαιτέρω ανάπτυξη και χρήση της για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, δ) την ολιστική προσέγγιση, αφού απευθύνεται σε εφήβους, τους γονείς τους, ΟΚΠ, ΜΚΟ, πολιτικές, κυβερνητικές και τοπικές αρχές, συνυπολογίζοντας και το φαινόμενο της «χιονοστιβάδας» και τον πολλαπλασιαστικό αντίκτυπο που αυτή μπορεί να έχει, ε) τη χρήση του ποδοσφαίρου ως τρόπου έμμεσης πάταξης του ρατσισμού, στ) το γεγονός ότι η μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά και για τις δύο ομάδες – αντιμετωπίζοντας την ξενοφοβία ταυτόχρονα με τη ριζοσπαστικοποίηση των μεταναστών και ζ) τη διάσταση των φύλων, που στοιχειοθετείται μέσω των μεικτών ποδοσφαιρικών ομάδων που σχηματίζονται σε ένα ανδροκρατούμενο άθλημα.

Η αποστολή και το όραμα του έργου DIALECT, συνεπώς, έχουν βασιστεί στην παρακάτω μεθοδολογία και σκεπτικό του football3:

“Το football3 είναι ένας ιδανικός τρόπος να παίζει κανείς ποδόσφαιρο που αλλάζει ανθρώπινες ζωές παγκοσμίως. Βασίζεται στην αρχή πως οι θεμελιώδεις αξίες του ευ αγωνίζεσθαι, της ισότητας των φύλων, της ομαδικότητας και του σεβασμού είναι το ίδιο σημαντικές, όσο και το ταλέντο στο ποδόσφαιρο.”⁴⁸

Έχοντας ονομαστεί έτσι λόγω των «τριών ημιχρόνων» του – τη συζήτηση πριν τον αγώνα, τον αγώνα και τη συζήτηση μετά τον αγώνα – το football3 ενσωματώνει σημαντικά μαθήματα ζωής σε κάθε παιχνίδι. Οι παίκτες αγωνίζονται σε ομάδες μεικτές ως προς τα φύλα και την εθνότητα/εθνικότητα και αποφασίζουν συλλογικά τους κανόνες του παιχνιδιού πριν τον αγώνα. Μετά την αγώνα, αναλογίζονται τη συμπεριφορά τους και τις συμπεριφορές των αντιπάλων τους και κερδίζουν βαθμούς τόσο για τα γκολ όσο και για το ευ αγωνίζεσθαι. Καθώς το football3 παίζεται χωρίς διαιτητές, οι παίκτες πρέπει να μάθουν πώς να επιλύουν τις συγκρούσεις μόνοι τους μέσω του διαλόγου και του συμβιβασμού.

Το football3 έχει μια μοναδική βασική ιδέα, καθώς “είχε ως έμπνευση το ποδόσφαιρο του δρόμου. Σε όλη την υφήλιο, παίκτες συναντιούνται, φτιάχνουν ομάδες, συμφωνούν σε κανόνες και παίζουν ποδόσφαιρο. Το football3 χαλιναγωγεί την εκπαιδευτική δυναμική του ποδοσφαίρου του δρόμου, εξασφαλίζοντας ότι ο διάλογος και το ευ αγωνίζεσθαι αποτελούν συστατικά στοιχεία του αγώνα. Μπορεί να το παίξει οποιοσδήποτε, οπουδήποτε και για να θιγτεί οποιοδήποτε κοινωνικό ζήτημα. Διαιτητές δεν υπάρχουν· αντ’ αυτών, τις συζήτησεις μεταξύ των δυο ομάδων διευκολύνουν μεσολαβητές, οι οποίοι και επιβλέπουν τον αγώνα”.⁴⁹

Επιπλέον, όπως προβλέπει και η αναθεώρηση της εργαλειοθήκης του football3:⁵⁰

“Στα πλαίσια του έργου DIALECT, το όραμά μας είναι να προσαρμόζουμε τη μεθοδολογία football3 για να αντιμετωπίζουμε τα πλέον φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα στις κοινότητες-στόχους: την ξενοφοβία, τον ρατσισμό και τον κοινωνικό αποκλεισμό”.⁵¹

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν στενή σχέση μεταξύ της φτώχειας και του λαϊκισμού, άρα και αυξημένη πιθανότητα οι μειονεκτούντες νέοι να προσχωρήσουν σε ακραία πολιτικά κινήματα. Η έρευνα επίσης αποκαλύπτει το γεγονός ότι περιστατικά ξενοφοβίας και ρατσισμού στοιχειώνουν ακόμα το ποδόσφαιρο, ερασιτεχνικό

⁴⁸ “Εγχειρίδιο football3. Πώς το ποδόσφαιρο μπορεί να γίνει μέσο κοινωνικής αλλαγής, εκδ. Streetfootballworld gGmbH, Βερολίνο, Γερμανία. Διαθέσιμο στο: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

⁴⁹ “Εγχειρίδιο football3”, σελ. 6.

⁵⁰ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Αναθεώρηση της εργαλειοθήκης του football3, Μάιος 2020, Παραδοτέο DIALECT.

⁵¹ Vanessa Thiele (SFW), Αναθεώρηση της εργαλειοθήκης του football3, Μάιος 2020, Παραδοτέο DIALECT, σελ. 4.

και επαγγελματικό, υπογραμμίζοντας παράλληλα το γεγονός ότι ο αθλητισμός - και ειδικά το ποδόσφαιρο - βελτιώνει την κοινωνική συνοχή και μπορεί να προάγει την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στην κοινωνία. Το έργο έχει εξετάσει τη διττή αυτή δύναμη του αθλήματος σε σχέση με την κατάσταση μεταναστών και προσφύγων, ιδίως στις χώρες Ουγγαρία, Σερβία, Ιταλία και Ελλάδα.

Πρόληψη του ρατσισμού, του βίαιου εξτρεμισμού και της μισαλλοδοξίας

Το Εγχειρίδιο Καταπολέμησης της Πόλωσης αναπτύχθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του έργου DIALECT με βάση τις εξής παραδοχές:

Παραδοχή I

Η πόλωση περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δίπολων και ακραίων αντιλήψεων, που μπορούν να λάβουν διαφορετικές μορφές, π.χ. ρατσιστική βία, διακρίσεις, μισαλλοδοξία και εξτρεμισμό. Με την αύξηση του αριθμού των φαινομένων διαιρεσης καθίσταται όλο και πιο απαραίτητη η λήψη κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων πρόληψης.⁵²

⁵² Όπως αναγνωρίζει και ο ΟΑΣΕ, "Ο ρατσισμός, η μισαλλοδοξία και η διάκριση εντός της κοινωνίας συνεχίζουν να αποτελούν λόγους ανησυχίας. Άνθρωποι γίνονται στόχοι και περιουσίες πέφτουν όμα θανάτου λόγω ρατσιστικών ή/και ξενοφοβικών αισθημάτων. Οι πράξεις αυτές θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των κοινοτήτων-θύματα και κλονίζουν τη σταθερότητα των κοινωνιών. Επίσης, οι πράξεις μισαλλοδοξίας και διακρίσεων επηρεάζουν τις σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες κοινότητες και αποτελούν απειλή για τη συνοχή των κοινωνιών". ΟΑΣΕ (2012). *Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport*.

Παραδοχή II

Ενδέχεται οι σημερινοί νέοι να είναι πιο εκτεθειμένοι σε φαινόμενα κακομεταχείρισης, εκμετάλλευσης, χειραγώγησης ή στρατολόγησης από βίαιες ή εγκληματικές ομάδες. Η κεντρική ιδέα παραμένει πάντοτε η ίδια: **να χρησιμοποιηθεί το ίδιο το ποδόσφαιρο για να εκπαιδεύσει και να ενδυναμώσει τους νέους.**⁵³ Με τον τρόπο αυτό οι νέοι/νέες αποκτούν μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση και καλλιεργούν δεξιότητες ανθεκτικότητας⁵⁴ για να αντιμετωπίζουν με επιτυχία αντίξοες εμπειρίες και να απορρίπτουν την πόλωση.

Παραδοχή III

Ο αθλητισμός διαδίδει και μοιράζει ένα πανανθρώπινο πλαίσιο αξιών: τιμότητα, ευ αγωνίζεσθαι, σεβασμό για τον εαυτό και άλλους, συμμόρφωση με κανόνες και ομαδικότητα.⁵⁵ Ο αθλητισμός μπορεί να διδάξει αξίες όπως η εντιμότητα, η θέσπιση ομάδας, η δημοκρατία, η διαφορετικότητα, η ανεκτικότητα, η ισότητα, η πειθαρχία, η ενσυναίσθηση, η συμπερίληψη, η επιμονή και ο σεβασμός,⁵⁶ των οποίων η διάδοση και υιοθέτηση είναι σήμερα πιο σημαντικές από ποτέ σε έναν κόσμο όπου η πόλωση μοιάζει να επικρατεί όλο και περισσότερο.⁵⁷

Παραδοχή IV

Εκτιμάται ότι ο αθλητισμός είναι πολύ παραπάνω από απλό 'χόμπι', 'απασχόληση', 'αναψυχή' ή 'δραστηριότητα' και, όπως και η θρησκεία και ο πόλεμος, αποτελεί ένα από τα αποτελεσματικότερα μέσα μαζικής κινητοποίησης.⁵⁸ Κατά συνέπεια, τα αθλήματα μπορούν να χτίσουν γέφυρες και κοινωνικούς δεσμούς που μπορούν να ενώσουν διαφορετικές ομάδες, κοινότητες και πολιτισμούς "που ίσως διαφορετικά να τείνουν προς τη δυσπιστία και την εχθρικότητα".⁵⁹

⁵³ Όπως εξάλλου τονίζει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, "οι ανθρώπινες και κοινωνικές συνθήκες που δημιουργούν γόνιμο έδαφος για ριζοσπαστικοποίηση, ιδίως στους νέους/στις νέες, είναι πολύπλοκες και πολυδιάστατες και ενδεχομένως περιλαμβάνουν: βαθιά αίσθηση προσωπικής ή/και πολιτισμικής αποξένωσης, πραγματικές ή/και αντιληπτές αδικίες, ξενοφοβία και διακρίσεις, περιορισμένες ευκαιρίες μόρφωσης, κατάρτισης ή εργασίας, κοινωνική περιθωριοποίηση, υποβάθμιση των πόλεων και της υπαίθρου, γεωπολιτικά συμφέροντα, στρεβλές ιδεολογικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, μη δομημένοι οικογενειακοί δεσμοί, προσωπικό τραύμα ή προβλήματα ψυχικής υγείας". (Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί σε βίαιο εξτρεμισμό (2016/C 467/02). Σύμφωνα με την UNESCO, "[ο] αθλητισμός" αποτελεί ένα ασφαλές καταφύγιο όπου μπορεί κανείς να θρεπεί αυθεντικές και καλές αξίες και ηθικές αρχές. [...] Ο αθλητισμός μπορεί να συνεισφέρει στο να έρθουν κοντά οι πολίτες, να μειωθεί ο βαθμός εγκληματικότητας και να υπάρξει θετικός κοινωνικός και πολιτισμικός αντίκτυπος. Τα αθλήματα διατηρούν τη θεμελιώδη τους σημασία στη σύγχρονη κοινωνία μας, όπου γίνεται όλο και πιο δύσκολο να κατανοούμε πόσο σημαντική είναι η ποικιλομορφία ανάμεσα στους ανθρώπους και όπου ο σεβασμός για τον γείτονά μας χάνει διαρκώς έδαφος". UNESCO (2018). *The question of values education through sport*.

⁵⁴ Ως δεξιότητες ανθεκτικότητας ορίζουμε τα εξής (στα αγγλικά, τα '7C' της ανθεκτικότητας): ικανότητα, σιγουριά, σύνδεση, χαρακτήρας, συνεισφορά, αντιμετώπιση και έλεγχος. Bλ. UNESCO/IICBA (2019), *Play and Resilience*, σελ. 71-72.

⁵⁵ UNESCO (2018). *The question of values education through sport*.

⁵⁶ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). *Promoting European values through sport*.

⁵⁷ Σύμφωνα και με την UNODC, "ο αθλητισμός προάγει σημαντικές ανθρώπινες αξίες και μπορεί να χρησιμεύσει ως εργαλείο για την προώθηση του σεβασμού προς τους κανόνες και προς άλλους, της ομαδικότητας, της αίσθησης του ανήκειν και της κοινότητας, της ανεκτικότητας, της διαφορετικότητας, της φιλοξενίας και της ενσυναίσθησης. Στο πλαίσιο αυτό, τα αθλήματα μπορούν αποτελεσματικά να λειτουργήσουν ως μια πλατφόρμα για την αντιμετώπιση των ιδεολογιών και των βασικών αιτιών του βίαιου εξτρεμισμού, παρέχοντας στρατηγικά ένα εργαλείο που δημιουργεί ιδανικές συνθήκες για μάθηση, κοινωνική συμμετοχή και ουσιαστική και θετική ενασχόληση των νέων στις κοινότητες". UNODC (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. ΟΗΕ: Βιέννη, σελ.17.

⁵⁸ Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, σελ.1.

⁵⁹ ΟΗΕ Ταμείο ΣΒΑ (SDGF) (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action*. Όπως είπε και ο Dunning, "τα αθλήματα λειτουργούν σχεδόν ως κοινή γλώσσα (*lingua franca*), καθώς διευκολύνουν όχι μόνο τη σύσφιξη των δεσμών μεταξύ φίλων, αλλά και την πρώτη αλληλεπίδραση μεταξύ αγνώστων. [...] στις σύγχρονες, πιο 'πολιτισμένες' μορφές τους εμπειριέχουν μια συνήθως σχετικά αποτελεσματική επίλυση του παραδόξου μεταξύ αντιπαλότητας και φιλίας. Τουτέστιν

Παραδοχή V

Ο αθλητισμός χρησιμοποιείται ως εργαλείο για να δημιουργούμε ευκαιρίες μάθησης και για να αποκτάμε πρόσβαση σε πληθυσμούς συχνά μειονεκτούντες ή περιθωριοποιημένους. Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της πόλωσης, συγκεκριμένα, οι δράσεις παρέμβασης που χρησιμοποιούνται συχνότερα είναι τύπου "συν άθλημα", όπου ως επί το πλείστον κάποιο άθλημα παρέχεται επιπρόσθετα στην υποστήριξη κοινωνικών αποτελεσμάτων.⁶⁰

περιλαμβάνουν μορφές 'φιλικής αντιπαλότητας' Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, σελ. 221-222.

⁶⁰ UNODC (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. ΟΗΕ: Βιέννη, σελ.4. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, "ο αθλητισμός διαδραματίζει σημαντικό κοινωνικό ρόλο, υπάρχουν δε τεράστιες δυνατότητες κοινωνικής ένταξης στον αθλητισμό και μέσω αυτού· δηλαδή, η ενασχόληση με τον αθλητισμό ή η άσκηση σωματικής δραστηριότητας συμβάλλει στην ένταξη στην κοινωνία· ως εκ τούτου, η ένταξη στον αθλητισμό συνεπάγεται συνδυασμό μεταξύ του 'αθλητισμού για όλους', της ίσης πρόσβασης στον αθλητισμό, των ίσων ευκαιριών στον αθλητισμό και σε διάφορες δυνατότητες στον αθλητισμό και αθλητικές εγκαταστάσεις με γνώμονα τη ζήτηση· κατά συνέπεια, η κοινωνική ένταξη μέσω του αθλητισμού συνεπάγεται συμμετοχή στην κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, ανάπτυξη κοινοτήτων και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής".

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 18ης Νοεμβρίου 2010 για τον ρόλο του αθλητισμού ως παράγοντα και μοχλού της ενεργού κοινωνικής ένταξης (2010/C 326/04). Το Συμβούλιο εντόπισε κάποιες κοινές προτεραιότητες, μεταξύ των οποίων και "η βελτιωμένη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του αθλητισμού να συμβάλλει στην οικοδόμηση κοινοτήτων, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς μέσα από τα εξής: 1. επικέντρωση στην αξιοποίηση του αθλητισμού για προώθηση της ένταξης στην κοινωνία μειονεκτικών ομάδων ώστε να αναπτυχθούν συνεκτικότερες κοινωνίες, 2. αναγνώριση και αύξηση της απόκτησης δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όπως η πειθαρχία, η ομαδικότητα και η επιμονή μέσα από ανεπίσημες δραστηριότητες μάθησης στον αθλητισμό, συμπεριλαμβανομένων των εθελοντικών δράσεων, με στόχο την αύξηση της απασχόλησιμότητας, 3. αναγνώριση των δυνατοτήτων συμβολής του αθλητισμού, σε επίπεδο οικονομίας, απασχόλησης και μάθησης, στην ευφυή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη που απαιτείται για την εξασφάλιση αειφόρου μέλλοντος". Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 18ης Νοεμβρίου 2010 για τον ρόλο του αθλητισμού ως παράγοντα και μοχλού της ενεργού κοινωνικής ένταξης (2010/C 326/04).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης υπογραμμίσει τη συμβολή του αθλητισμού στην κοινωνική συνοχή, μέσα από την κατάριψη προκαταλήψεων, στερεοτύπων και κοινωνικών φραγμών. "Ο αθλητισμός και η σωματική άσκηση αποτελούν πολύτιμα οχήματα κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης. Τέτοιου είδους δραστηριότητες παρέχουν ευκαιρίες σε περιθωριοποιημένες και μειονεκτούσες ομάδες, όπως είναι οι μετανάστες και τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν διακρίσεις, να αλληλεπιδρούν με άλλες κοινωνικές ομάδες και να ενσωματώνονται σε αυτές. Ο αθλητισμός επιτρέπει επίσης σε άτομα με αναπηρία να αναδεικνύουν τα ταλέντα τους και να κλονίζουν τα στερεότυπα. Οι άνθρωποι με αναπηρίες δικαιούνται να συμμετέχουν ισότιμα με άλλους σε αθλητικές δραστηριότητες, ενώ ενθαρρύνεται και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε δραστηριότητες σχετικές με τον αθλητισμό, ώστε να αντιμετωπιστεί η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών σε κάποιους τομείς του αθλητισμού. Παράλληλα, ο αθλητισμός επιτρέπει τη θετική αλληλεπίδραση ανάμεσα σε μετανάστες και την κοινωνία που τους φιλοξενεί, προάγοντας έτσι την ένταξη και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Ο αθλητισμός μπορεί να είναι φορέας προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης ευάλωτων και μειονεκτούσών ομάδων, καθώς και να συμβάλλει στη βελτιωμένη κατανόηση μεταξύ κοινοτήτων".⁶⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση για τον αθλητισμό (2011). Αναπτύσσοντας την ευρωπαϊκή διάσταση στον αθλητισμό. COM (2011) 12 τελικό, 18.1.2011.

Παραδοχή VI

Από μόνος του, ο αθλητισμός δεν μπορεί να εξασφαλίσει θετικά αποτελέσματα, να αλλάξει πεποιθήσεις ή να αποτελέσει τη μοναδική λύση σε αναδυόμενα κοινωνικά προβλήματα, όπως είναι η βία και η πόλωση της νεολαίας. Προκειμένου να είναι αποτελεσματικές οι αθλητικές παρεμβάσεις στην πρόληψη της πόλωσης, θα πρέπει να αναπτύσσονται από κοινού με πιο ολιστικές παρεμβάσεις βασισμένες στη γνώση, που να ενδείκνυνται για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της πόλωσης και των κοινωνικών ζητημάτων εντός συγκεκριμένου πλαισίου.⁶¹

Παραδοχή VII

Ακριβώς επειδή είναι δημοφιλές, απλό και εύκολα προσβάσιμο, το ποδόσφαιρο έχει τη δύναμη να βελτιώνει την κοινωνικοποίηση και να προάγει την ενσωμάτωση, καθώς φέρνει κοντά εκατομμύρια ανθρώπους διαφορετικής κοινωνικής, εθνικής και πολιτισμικής προέλευσης.⁶²

Παραδοχή VIII

Είναι απαραίτητη μια εμπεριστατωμένη μεθοδολογία για την αντιμετώπιση ποικίλων κοινωνικών ζητημάτων, όπως η ισότητα των φύλων, η υγεία και η οικοδόμηση της ειρήνης. Το football3 δίνει τη δύναμη στους νέους να αναλάβουν την ευθύνη των πράξεών τους και να συμπεριφέρονται δίκαια προς τους άλλους. Μαθαίνουν να εκτιμούν την επικοινωνία και τον αμοιβαίο σεβασμό, εντός και εκτός γηπέδου.⁶³ «Στόχος του football3 είναι επίσης να μοχλεύσει τον θετικό αντίκτυπο του ποδοσφαίρου στην κοινωνική αποδοχή και την ενσωμάτωση μεταναστών και προσφύγων, συμβάλλοντας έτσι στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβικής ρητορικής, τόσο στο ποδόσφαιρο όσο και στην κοινωνία ως σύνολο.»⁶⁴

Παραδοχή IX

Με την εφαρμογή του football3, το έργο DIALECT επιδιώκει την οικοδόμηση κοινοτήτων με τρόπο που επιτρέπει στις διάφορες γενεές να δημιουργήσουν έναν "κόσμο" δίκαιο, χωρίς αποκλεισμούς, ανεκτικό και υγιή, ο οποίος θα ενσωματώνει όλες τις αντίστοιχες αξίες.

Παραδοχή X

"Οδηγίες για τη διαμόρφωση αθλητικών πρακτικών σχετικών με το εκάστοτε πλαίσιο, ασφαλών και χωρίς αποκλεισμούς, για δράσεις που υλοποιούνται ως μέρος ολοκληρωμένων στρατηγικών πρόληψης του βίου εξτρεμισμού. Τα παρακάτω αποτελούν κομβικά σημεία για τον σχεδιασμό τέτοιων πρακτικών:

⁶¹ Όπως τονίζει ο Dunning, "τα σύγχρονα αθλήματα δεν αποτελούν πανάκεια. Ο βαθμός της βίας που επισύρουν εξαρτάται άμεσα από το *habitus* (έξεις) και τη δομή της προσωπικότητας των ατόμων που τα παίζουν, παρακολουθούν, διοργανώνουν και ελέγχουν, που, με τη σειρά τους, εξαρτώνται από το στάδιο στη διαδικασία εκπολιτισμού ή απο-εκπολιτισμού ή από την ισορροπία μεταξύ αυτών, που χαρακτηρίζει την κοινωνία τους". Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, σελ.248.

⁶² Ο Dunning εξηγεί: "Δεν είναι δύσκολο να εντοπιστούν οι λόγοι πίσω από την συγκριτική του υπεροχή. Δεν απαιτεί ιδιαίτερο εξοπλισμό και είναι σχετικά φτηνό να παιχτεί. Οι κανόνες του, ενδεχομένως με εξαίρεση τον κανόνα του οφσάιντ, είναι σχετικά εύκολοι στην κατανόηση. Οι κανόνες αυτοί, πάνω από όλα, οδηγούν ένα γρήγορο, ανοιχτό και ομαλό παιχνίδι, ένα παιχνίδι με λεπτή ισορροπία ανάμεσα σε διάφορα αλληλοεξαρτώμενα δίπολα, όπως δύναμη και ταλέντο, ατομικό και ομαδικό παιχνίδι, επίθεση και άμυνα. Κατά συνέπεια, η δομή του επιτρέπει την επαναλαμβανόμενη πυροδότηση επιπέδων ενδουσιασμού που προσδίδουν ικανοποίηση τόσο στους παίκτες όσο και στους θεατές. Η ουσία έγκειται στο γεγονός ότι οι αγώνες είναι φυσικές μάχες ανάμεσα σε δύο ομάδες, που υπακούν σε κανόνες που επιτρέπουν να γεννηθούν εντάσεις, αλλά τις κρατούν, τις περισσότερες φορές, εντός ορίων". Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, σελ.103-104.

⁶³ "Εγχειρίδιο football3.

⁶⁴ Vanessa Thiele (SFW), Αναθεώρηση της εργαλειοθήκης του football3, Μάιος 2020, Παραδοτέο DIALECT, σελ. 5.

- Ασφάλεια και επίγνωση του πλαισίου, ώστε να μεγιστοποιείται η ικανότητα των συντελεστών να μειώνουν τον κίνδυνο κακομεταχείρισης, στιγματισμού, εκμετάλλευσης και βίας,
- Ενδυνάμωση των νέων, που περιλαμβάνει την αναγνώριση και αύξηση των δυνάμεων και δυνατοτήτων των νέων, καθώς και τον εντοπισμό και την ενδιάρρυνση της εμπλοκής των νέων, π.χ. ως εταίρων, • Αθλητισμός ως εργαλείο που μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματικό, ευέλικτο και εύκολα προσβάσιμο τρόπο προώθησης της ειρήνης, της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων ζωής,
- Αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των παιδιών, και των παγκόσμιων αρχών, βάσει των οποίων κάθε άνθρωπος, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, ικανοτήτων, θρησκείας, εθνικότητας και ιδεολογικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, χαίρει σεβασμού και αναγνώρισης της αξίας του και
- Προώθηση της ισότητας των φύλων και της ενδυνάμωσης κοριτσιών και γυναικών με στόχο τη διασφάλιση των ίσων ευκαιριών”⁶⁵

Καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας σε επίπεδο κοινότητας Ενδυνάμωση των νέων

Στόχοι του football3⁶⁶

Το football3 μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εκπαιδευτική δράση προώθησης αξιών, όπως η ισότητα και η ισότιμη συμμετοχή, ο αμοιβαίος σεβασμός και ο σεβασμός της διαφορετικότητας, η αναπτηρία, το φύλο και ο εκτοπισμός, το δίκαιο, η αλληλεγγύη, η φιλική αντιπαλότητα, η ειρηνική επίλυση διαφορών, η ανοχή και η κοινωνική συμπεριληψη. Το football3, το οποίο ονομάστηκε έτσι από τα «τρία ημίχρονά» του (τη συζήτηση πριν τον αγώνα, τον αγώνα και τη συζήτηση μετά), ενσωματώνει βασικές ανθρώπινες αξίες σε κάθε αγώνα. Μοιρασμένοι σε ομάδες μεικτές ως προς τα φύλα, οι παίκτες ορίζουν από κοινού τους κανόνες του παιχνιδιού, πριν αυτό ξεκινήσει. Μετά την αγώνα, αναλογίζονται τη συμπεριφορά τους και τις συμπεριφορές των αντιτάλων τους και κερδίζουν βαθμούς τόσο για τα γκολ όσο και για το ευ αγωνίζεσθαι. Καθώς το football3 παίζεται χωρίς διαιτητές, οι παίκτες πρέπει να μάθουν πώς να επιλύουν τις συγκρούσεις μόνοι τους μέσω του διαλόγου και του συμβιβασμού.⁶⁷ Με τον τρόπο αυτό, το football3 μπορεί να αποτελέσει ιδανικό εργαλείο αντιμετώπισης πολλών κοινωνικών ζητημάτων, που συνδέονται άμεσα με τα βαθύτερα αίτια της πόλωσης, όπως είναι η βία, η έλλειψη της αίσθησης του ανήκειν, η περιθωριοποίηση, η απραγία των νέων και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Οι έννοιες, αξίες και αρχές που αναδύονται μέσα από τη μεθοδολογία του football3, με τον καταλληλο χειρισμό μπορούν να ρίξουν φως σε θέματα σχετικά με τις διεργασίες της πόλωσης. Επιπλέον, η μεθοδολογία του football3 αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την οικοδόμηση δεξιοτήτων ζωής και βασικών ικανοτήτων, όπως είναι η κριτική σκέψη, οι δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας και οι δεξιότητες επίλυσης διαφορών, μεταξύ άλλων, που βοηθούν τους νεαρούς συμμετέχοντες να διαχειρίζονται καλύτερα δυσκολίες της καθημερινής ζωής και να αποφεύγουν να εμπλακούν σε συμπεριφορές βίαιες, εγκληματικές ή/και πόλωσης.⁶⁸

Όπως σαφώς ορίζει και το ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ του έργου DIALECT, εγγενές χαρακτηριστικό του football3 είναι η προσαρμοστικότητα. Στο πλαίσιο του έργου DIALECT, η μεθοδολογία football3

⁶⁵ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (UNODC), (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (UNODC) Βιέννη, Ο.Η.Ε., Βιέννη, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, σελ. 2.

⁶⁶ Εγχειρίδιο football3, σελ.9.

⁶⁷ Εγχειρίδιο football3, σελ.6.

⁶⁸ "Εγχειρίδιο football3", σελ. 6.

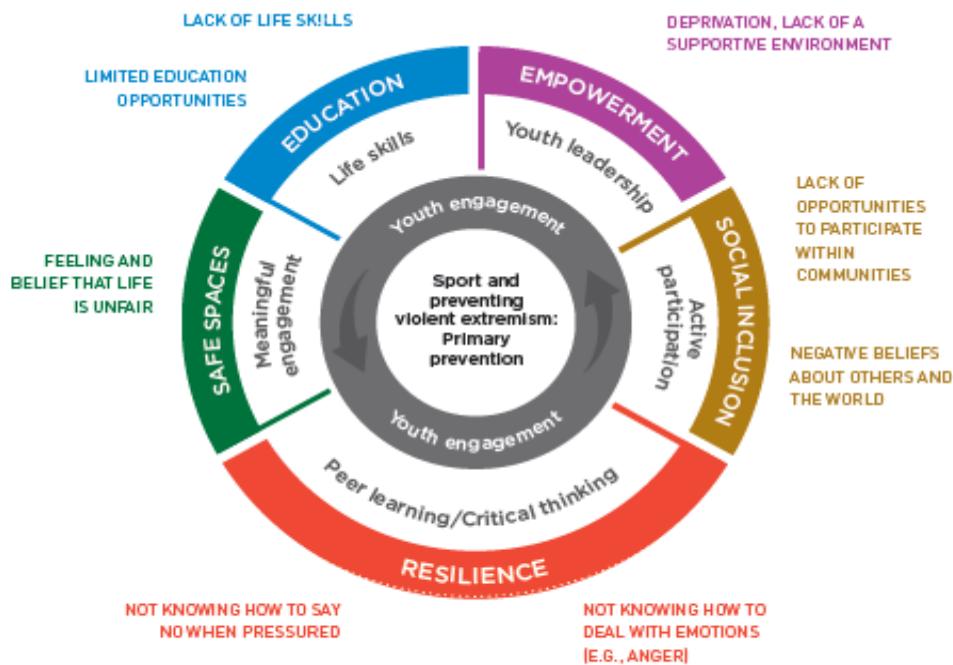

προσαρμόστηκε ώστε να συνάδει με την ενσωμάτωση ενός **σχεδίου καταπολέμησης της πόλωσης σε επίπεδο κοινοτήτων**, εντάσσοντας τομείς παρέμβασης παρόμοιους με εκείνους που προβλέπει το **Σχέδιο πρόληψης του βίαιου εξτρεμισμού**.⁶⁹ Σύμφωνα και με τα παρακάτω, το σχέδιο αυτό αποτελείται από διαφορετικές 'ζώνες' μέσα από τις οποίες μπορεί να έχει αντίκτυπο ο αθλητισμός. Στις ζώνες του σχεδίου περιλαμβάνονται οι εξής: **ασφαλείς χώροι, κοινωνική ένταξη, ανθεκτικότητα, εκπαίδευση και ενδυνάμωση**.

⁶⁹ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (UNODC), (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (UNODC) Βιέννη, Ο.Η.Ε., Βιέννη, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, σελ. 6.

Σχέδιο πρόληψης του βίαιου εξτρεμισμού

Έλλειψη δεξιοτήτων ζωής / Στέρηση, έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος / Περιορισμένες ευκαιρίες μόρφωσης / Εκπαίδευση / Ενδυνάμωση / Δεξιότητες ζωής / Νεαροί ηγέτες / Αίσθηση και πεποίθηση ότι η ζωή είναι άδικη / Ασφαλείς χώροι / Ουσιαστική εμπλοκή / Εμπλοκή νέων / Αθλητισμός και πρόληψη βίαιου εξτρεμισμού: Πρωτογενής πρόληψη / Ενεργή συμμετοχή / Κοινωνική ένταξη / Έλλειψη ευκαιριών συμμετοχής στην κοινότητα / Αρνητικές πεποιθήσεις για τους άλλους και τον κόσμο / Εμπλοκή νέων / Μάθηση μεταξύ ομοτίμων/Κριτική σκέψη / Ανθεκτικότητα / Δεν ξέρω πώς να πω 'Οχι' υπό πίεση / Δεν ξέρω πώς να διαχειρίζομαι συναισθήματα (π.χ. θυμό)

Η προσαρμοστικότητα της μεθοδολογίας football3 αντλεί επίσης από τη **δύναμη των αξιών του αθλητισμού**,⁷⁰ που, εάν ληφθούν υπόψη, δρουν πολλαπλασιαστικά ως προς τους στόχους και τα αποτελέσματα των δράσεων. Εδώ περιλαμβάνεται και η ενεργοποίηση **κάθε μορφής κεφαλαίου (ανδρώπινου, οικονομικού, διανοητικού ή/και κοινωνικού κεφαλαίου)**. Με την εφαρμογή του football3, το έργο DIALECT επιδιώκει επίσης την οικοδόμηση κοινοτήτων με τρόπο που επιτρέπει στις διάφορες γενεές να δημιουργήσουν έναν "κόσμο" **δίκαιο, χωρίς αποκλεισμούς, ανεκτικό και υγιή, ο οποίος θα ενσωματώνει όλες τις αντίστοιχες αξίες**.⁷¹ Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα τουλάχιστον με τις **παρατηρήσεις περί δεοντολογίας** του ΟΗΕ, όλα τα παραπάνω βρίσκουν εφαρμογή μέσα από τις δράσεις football3.

Σε γενικές γραμμές, στόχος του football3 είναι να **προάγει βασικές δεξιότητες ζωής και να ενδυναμώνει τους νέους ώστε να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στις κοινότητές τους. Με σαφή έμφαση στο διάλογο και την επίλυση διαφορών, το football3 παρέχει τόσο στους παίχτες όσο και στους μεσολαβητές γνώσεις και δεξιότητες ζωής, όπως:**

⁷⁰ Πηγή: UNESCO, *Power of Sport Values*, 246351_eng_pdf.

⁷¹ Πηγή: UNESCO, *Power of Sport Values*, 246351_eng_pdf.

- μεγαλύτερη προθυμία να συμπεριλαμβάνουν άλλους, ανεξαρτήτως φύλου, ικανοτήτων, ηλικίας ή προέλευσης,
- βελτιωμένες δεξιότητες επικοινωνίας, λήψης αποφάσεων και διαμεσολάβησης σε συγκρούσεις,
- μεγαλύτερος σεβασμός για γυναίκες και κορίτσια και εκτίμηση για την ισότητα των φύλων,
- καλύτερη αίσθηση του ευ αγωνίζεσθαι, της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας,
- μεγαλύτερη επιθυμία να αποτελούν πρότυπο για τους άλλους και
- περισσότερη συμμετοχή στα κοινά.

Αγώνες football3: η διαδικασία

Κεντρική Ιδέα⁷²

Το football3 αντλεί την έμπνευσή του από το ποδόσφαιρο του δρόμου. Σε όλη την υφήλιο, παίκτες συναντιούνται, φτιάχνουν ομάδες, συμφωνούν σε κανόνες και παίζουν ποδόσφαιρο. Το football3 χαλιναγωγεί την εκπαιδευτική δυναμική του ποδοσφαίρου του δρόμου, εξασφαλίζοντας ότι ο διάλογος και το ευ αγωνίζεσθαι αποτελούν συστατικά στοιχεία του αγώνα. Μπορεί να το παίξει οποιοσδήποτε, οπουδήποτε και για να θιγχεί οποιοδήποτε κοινωνικό ζήτημα. Διαιτητές δεν υπάρχουν. Στη θέση τους υπάρχουν μεσολαβητές, που διευκολύνουν τις συζητήσεις μεταξύ των δύο ομάδων και επιβλέπουν τον αγώνα. Το football3 διαθέτει 'τρία ημίχρονα':

Πρώτο ημίχρονο: συζήτηση πριν τον αγώνα

Πριν τον αγώνα, οι δύο ομάδες συναντιούνται για να συμφωνήσουν ως προς τους κανόνες που θέλουν να έχουν. Επιλέγονται ειδικοί κανόνες, που θίγουν συγκεκριμένα κοινωνικά ζητήματα, όπως είναι η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό (για περισσότερους κανόνες, επισκεφθείτε τον ιστόποτο του football3). Τη συζήτηση συντονίζει ένας εκπαιδευμένος μεσολαβητής, π.χ. ένας νεαρός ηγέτης, ένας προπονητής ή ένας εκπαιδευτικός. Σε ειδικό έντυπο αγώνα, ο μεσολαβητής καταγράφει τους κανόνες στους οποίους συμφωνούν οι παίκτες.

Δεύτερο ημίχρονο: αγώνας ποδοσφαίρου

Στους αγώνες football3 οι ομάδες είναι συνήθως μικρότερες (π.χ. πέντε έως επτά παίκτες ανά ομάδα), όπως και η διάρκεια (π.χ. 10 με 20 λεπτά). Οι αγώνες παίζονται σε μικρά, αυτοσχέδια γήπεδα (π.χ. 40 x 20μ ή και μικρότερα), στο δρόμο, σε πάρκα ή και σε γήπεδο ποδοσφαίρου. Οι ομάδες είναι μικτές ως προς τα φύλα και οι αγώνες παίζονται χωρίς διαιτητές. Οι παίκτες αναλαμβάνουν την ευθύνη του αγώνα τους και συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχουν συμφωνήσει. Στη διάρκεια του αγώνα, αποφασίζουν μεταξύ τους για τυχόν φάουλ, ελεύθερα λακτίσματα και γκολ. Ο μεσολαβητής παρακολουθεί τον αγώνα και παρεμβαίνει μόνο όταν οι δύο ομάδες δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία από μόνες τους.

Τρίτο ημίχρονο: συζήτηση μετά τον αγώνα

Μετά τον αγώνα, ο μεσολαβητής συγκεντρώνει ξανά τις ομάδες για να αναλογιστούν τον αγώνα και το πόσο καλά σεβάστηκαν τους κανόνες. Οι ομάδες μπορούν να επιβραβεύσουν τους αντιπάλους τους με πόντους σε αγωνίζεσθαι, ανάλογα με τη συμπεριφορά τους. Ο μεσολαβητής προσθέτει τους πόντους σε αγωνίζεσθαι στους πόντους από τα γκολ που σημειώθηκαν στον αγώνα για να προσδιορίσει το τελικό αποτέλεσμα.

Συμμετοχή των νέων σε δράσεις football3

⁷² Εγχειρίδιο football3, σελ.8.

Οι περιοχές με μειονεκτούσες κοινότητες και κοινότητες αποκλεισμού διαφοροποιούνται επειδή παρέχουν περιορισμένες ευκαιρίες ζωής, επιβάλλουν όρια στις δυνατότητες των ατόμων να αξιοποιούν τις υπάρχουσες ευκαιρίες, αλλά και ως προς τις κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις του αποκλεισμού. Για την επιλογή των **προς στόχευση περιοχών και κοινοτήτων** που υποφέρουν λόγω κοινωνικής και πολιτικής πόλωσης, προκειμένου να υλοποιηθούν δράσεις football3, είναι καλό να χρησιμοποιούνται κάποια **βασικά αναγνωριστικά στοιχεία**, όπως:

Επιλογή τοποθεσίας – Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία

Υψηλά ποσοστά φτώχειας και ανεργίας

Αδύναμα κοινωνικά δίκτυα

Κακά πρότυπα

Σχετική έλλειψη δομών παροχής ευκαιριών

Σαφής ύπαρξη θυλάκων εθνοτήτων

Υψηλά ποσοστά ψήφων υπέρ ακραίων και λαϊκιστικών πολιτικών κομμάτων

Χαμηλά ποσοστά πολιτικής συμμετοχής των πολιτών

Δυσχερές περιβάλλον

Συμβάντα ρατσισμού, ξενοφοβίας, ρητορικής μίσους και μισαλλοδοξίας

Αναγνώριση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας

Το football3 αποτελεί ένα αποτελεσματικό, ικανό και βιώσιμο εργαλείο για την προώθηση δεξιοτήτων ζωής και αξιών συναφών με την κοινωνική ενσωμάτωση. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν πως να γίνουν καλύτεροι γείτονες, μαθητές, πολίτες. Το football3 προσφέρει μια πλατφόρμα αντιμετώπισης ειδικών κοινωνικών θεμάτων και εντρύφησης στη συλλογική σκέψη, που ενώνει τις κοινότητες **εντός και εκτός γηπέδου**.

«Το γήπεδο μπορεί να λειτουργήσει ως ένα ασφαλές περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, πράγμα πολύ σημαντικό για περιυφωριοποιημένες ομάδες, όπως πρόσφυγες, εθνοτικές μειονότητες, άτομα με αναπηρίες ή άστεγοι. Η εμπειρία της ομαδικότητας και του σεβασμού μέσα στο γήπεδο βοηθά όλους τους παίκτες να νιώσουν ότι αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου συνόλου.»⁷³

Στα πλαίσια του έργου DIALECT, ενσωματώθηκαν στην εφαρμογή της μεθοδολογίας football3 οι έννοιες του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και βασικές αξίες που βοηθούν στην καταπολέμησή τους. Για να καταπολεμηθεί η μισαλλοδοξία εν γένει,

⁷³ Streetfootballworld 2014, σελ. 46

Θα πρέπει να μπορούμε να την αναγνωρίζουμε.⁷⁴ Ιδανικά, σε μια προσπάθεια αναγνώρισης και μέτρησης της μισαλλοδοξίας και των φυλετικών διακρίσεων, σε μια «κλίμακα μέτρησης μισαλλοδοξίας» (Intolerant Schema Measure, ISM) ⁷⁵θα πρέπει κανείς να γνωρίζει τόσο τα εννοιολογικά ζητήματα που επηρεάζουν τις αναλύσεις της «φυλής», του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, όσο και τα διάφορα ζητήματα που άπτονται των μεθόδων μέτρησης. Η ενσωμάτωση μιας «κλίμακας μέτρησης μισαλλοδοξίας», που βοηθάει στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση του ρατσισμού, του μίσους και των διακρίσεων κατά την εφαρμογή της μεθοδολογίας football3, ουσιαστικά προϋποθέτει να συμπεριληφθούν στα εκπαιδευτικά σεμινάρια ή/και εργαλεία αξιολόγησης και αλλαγής συμπεριφοράς, θέματα όπως, ενδεικτικά, τα ακόλουθα:

Μορφές ασέβειας – Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία

Όταν σου συμπεριφέρονται με λιγότερη ευγένεια ή σεβασμό από ό,τι στους άλλους

Όταν σε εξυπηρετούν λιγότερο καλά από ό,τι άλλους

Όταν συμπεριφέρονται σαν να θεωρούν ότι είσαι περιορισμένης νοημοσύνης

Όταν συμπεριφέρονται σαν να σε φοβούνται

Όταν συμπεριφέρονται σαν να θεωρούν ότι δεν είσαι ειλικρινής

Όταν συμπεριφέρονται σαν να θεωρούν ότι είναι καλύτεροι από εσένα

Όταν χρησιμοποιούν για σένα υποτιμητικά παρατσούκλια ή σε προσβάλλουν

Όταν σε απειλούν ή παρενοχλούν

Όταν σε ακολουθούν όσο ψωνίζεις

⁷⁴ Ενδεικτικά, βλ. Saffron Karlsen και James Yzet Nazroo, MEASURING AND ANALYZING “RACE,” RACISM, AND RACIAL DISCRIMINATION,

https://d1wqtxts1xze7.cloudfront.net/30220584/social_epidemiology_methodology.pdf

⁷⁵ Όπως στο Allison C. Aosved, Patricia J. Long, Emily K. Voller (2009), Measuring Sexism, Racism, Sexual Prejudice, Ageism, Classism, and Religious Intolerance: The Intolerant Schema Measure”, Journal of applied Psychology Τόμος 39, Τεύχος 10, Πρώτη έκδοση: 01 Οκτωβρίου 2009,

<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2009.00528.x>

Μορφές διακρίσεων – Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία

Όταν άνθρωποι προσβάλλουν άλλους ανθρώπους

Όταν άνθρωποι περιγελούν άλλους

Όταν άνθρωποι συμπεριφέρονται σε άλλους άδικα, επειδή ανήκουν σε κάποια φυλετική/εθνοτική ομάδα ή μιλούν άλλη γνώση ή έχουν διαφορετική εμφάνιση

Όταν άνθρωποι χτυπούν ή κακομεταχειρίζονται άλλους

Όταν άνθρωποι προσβάλλουν ή βρίζουν άλλους

Όταν άνθρωποι συμπεριφέρονται με αγένεια ή άδικα σε άλλους

Όταν άνθρωποι απεύλουν άλλους

Όταν καταστήματα ή εστιατόρια αρνούνται να εξυπηρετήσουν κάποιους ανθρώπους

Όταν καθυστερεί άνευ λόγου η εξυπηρέτηση κάποιων ανθρώπων

Όταν άνθρωποι αποκλείονται ή παραγκωνίζονται σε σχολεία, παιχνίδια, δουλειές, γειτονιές

Ρατσιστικό μίσος και μισαλλοδοξία – Βασικά αναγνωριστικά στοιχεία

Όταν άδικα σε απολύουν, δεν σε προσλαμβάνουν ή δεν σου δίνουν προαγωγή

Όταν άδικα η αστυνομία σε σταματάει, σου κάνει σωματικό έλεγχο, σε ανακρίνει, σε απειλεί σωματικά ή σε κακομεταχειρίζεται

Όταν άδικα κάποιος δάσκαλος ή σύμβουλος σε αποτρέπει από το να συνεχίσεις την μόρφωσή σου

Όταν άδικα σε εμποδίζουν να μετακομίσεις σε μια γειτονιά γιατί ο ιδιοκτήτης ή ο μεσίτης αρνούνται να σου πουλήσουν ή νοικιάσουν ένα σπίτι ή διαμέρισμα

Όταν μετακομίζεις σε μια γειτονιά και οι γείτονες κάνουν τη ζωή δύσκολη σε σένα ή στην οικογένειά σου

Όταν ένας π.χ. υδραυλικός ή μηχανικός αυτοκινήτου δεν σου κάνει τόσο καλή δουλεία όσο σε άλλους

Το ιδιάζον χαρακτηριστικό της ρατσιστικής βίας και παρενόχλησης δεν είναι απλά ότι εμπλέκει μέλη διαφόρων φυλετικών ή εθνοτικών ομάδων, αλλά ότι η ενέργεια έχει ρατσιστικό κίνητρο. Ως εκ τούτου, μια συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο δεν αποτελεί επίθεση ενάντια σε έναν άνθρωπο ως άτομο, αλλά επίθεση σε ένα μέλος μιας κατηγορίας ή ομάδας. Αυτό επιβεβαιώνεται και από πορίσματα μελετών που υποδεικνύουν ότι οι άνθρωποι που ζουν με την απειλή ή τον φόβο του ρατσισμού είναι περισσότεροι από αυτούς που καταγγέλλουν πραγματική προσωπική εμπειρία ρατσιστικής συμπεριφοράς.⁷⁶

Ποιος πρέπει να εκπαιδευτεί;

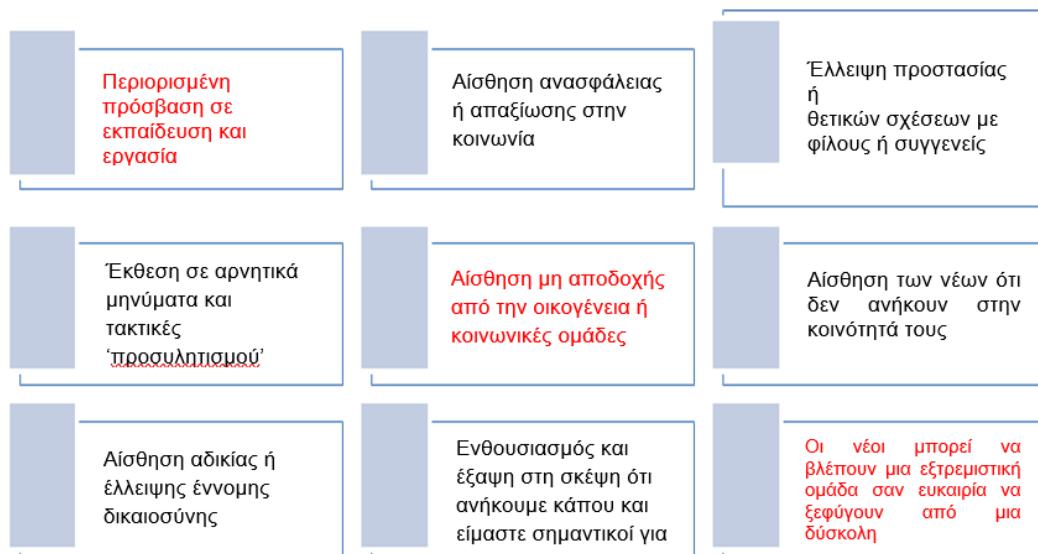
Η προαγωγή της οικοδόμησης κοινοτήτων μέσω του football3 σε τοπικό επίπεδο, ως ανταπόκριση σε δράσεις ανάπτυξης δυνατοτήτων, προϋποθέτει ότι οι συμμετέχοντες **νέοι, αγόρια και κορίτσια, θα επιλεγούν από τον πληθυσμό ημεδαπών και αλλοδαπών εφήβων ηλικίας 12-16 ετών μιας προεπιλεγμένης μειονεκτούσας περιοχής**, ειδικά ανάμεσα σε αυτές που περισσότερο επιθυμούν να συμμετάσχουν και χρήζουν ενδυνάμωσης. Το όριο ηλικίας που έχει τεθεί είναι πολύ σημαντικό για την οικοδόμηση ταυτότητας. Γιατί όμως είναι σημαντικοί οι νέοι; Όπως έχει ήδη διαπιστωθεί, η

⁷⁶ J. Michael Oakes Jay S. Kaufman (2006) εκδ., METHODS IN SOCIAL EPIDEMIOLOGY, John Wiley & Sons, Inc. σελ. 114 επ. Για περισσότερα δείτε National Research Council. 2004. Measuring Racial Discrimination. Ουάσιγκτον, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10887>. "Attitudinal and Behavioral Indicators of Discrimination", σελ. 162 επ.

στόχευση των νέων επηρεάζει θετικά την πρόληψη του βίαου εξτρεμισμού,⁷⁷ μέσα από διάφορους παράγοντες προτρεπτικούς και αποτρεπτικούς. Πρόκειται για παράγοντες που μπορούν να βελτιώνονται μέσα από την ενδυνάμωση, τη συμμετοχή στα κοινά και την εμπλοκή των νέων.

Προτρεπτικοί και αποτρεπτικοί παράγοντες ριζοσπαστικοποίησης και βίαου εξτρεμισμού των νέων⁷⁸

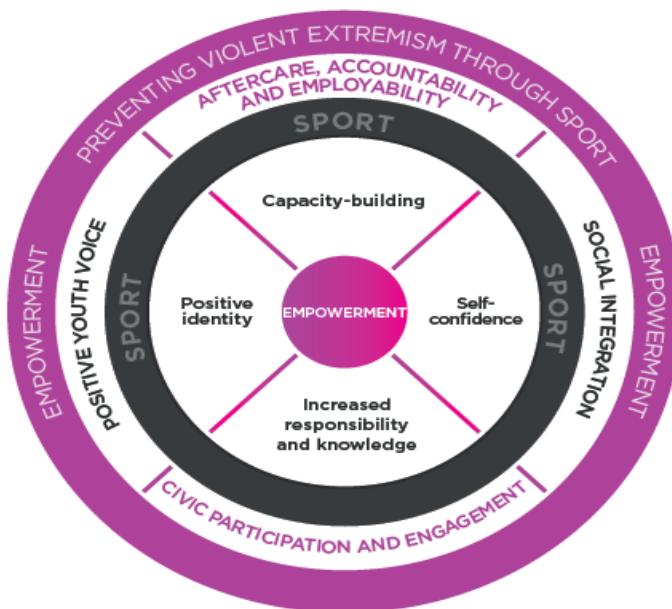

⁷⁷ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. OHE: Βιέννη. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\)](http://unodc.org), σελ. 37.

⁷⁸ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide*. OHE: Βιέννη. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](http://unodc.org), σελ. 11. Επίσης, σελ. 15 και 17.

Νεολαία και σχέδιο πρόληψης του βίαιου εξτρεμισμού⁷⁹

ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΒΙΑΙΟΥ ΕΞΤΡΕΜΙΣΜΟΥ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑ
Οικοδόμηση ικανοτήτων
ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ / ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ / Θετική ταυτότητα / ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ /
Αυτοπεποίθηση / ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ / ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ / ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ
Βελτιωμένη υπευθυνότητα και γνώση
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΚΗ ΣΤΑ ΚΟΙΝΑ

⁷⁹ UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. OHE: Βιέννη. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\), σελ. 37.](http://www.unodc.org/unodc/sites/default/files/2021-03/Preventing_violent_extremism_through_sport_Technical_Guide_Guide_(unodc.org)_sept_2021.pdf)

Βασικές αξίες του football3: εμπλοκή και συμμετοχή των νέων

 <p>Διευκολύνουμε την ισότιμη πρόσβαση εξίσου για ημεδαπούς και μετανάστες, για νέους και νέες, όπως προάγει σταθερά η φιλοσοφία του football3.</p>	 <p>Τιμούμε τη φωνή των νέων. Κατανοούμε και εφαρμόζουμε τις ευλικρινείς απόψεις και ιδέες τους. Είναι απαραίτητο να λαμβάνουμε υπόψη τις αντιλήψεις, ανάγκες, εμπειρίες και προτάσεις τους, για να χτίζουν αυτοεκπίμηση και αυτοτεποθήση ώστε να εκφράζουν τις ανάγκες τους δημοσίως.</p>
 <p>Περιλαμβάνουμε τους νέους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αυτό είναι ακόμη ποι επιτακτικό για τους νέους μετανάστες. Μέσα από τη συμμετοχή τους, πραγματώνουν τα πανονθρώπινα δικαιώματά τους στην έκφραση, την ενυπέρωση, τη συνειδηση, τη συνάθροιση και την εργνική συγκέντρωση, δημιουργώντας στα προηγουμένα στάδια του εγγράφου αυτού. Η συμπεριληπτική συμμετοχή που παρέχει το football3 είναι καθοριστική γιατί τους προστομάζει για συμπεριληπτική συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας.</p>	 <p>Ενδυναμώνουμε την οικοδόμηση του 'υπερασπισμού χώρων' των νέων, όπου διεκδικούν τα δικαιώματά τους και αντιμετωπίζουν τη μισαλλοδοξία. Αυτό πρέπει να γίνεται σε όλα τα στάδια του football3, αλλά κυρίως στο στάδιο προετοιμασίας του football3 (στάδιο πριν τον αγώνα). Για το σκοπό αυτό, τα αντιστοίχα εργαλεία football3 πρέπει να θίγουν όλες τις παραπάνω 'μορφές μισαλλοδοξίας' ώστε να τις γνωρίζουν όλοι οι συμμετένοντες.</p>
 <p>Προσεγγίζουμε την προσωπική κατάσταση, με στόχο να χτίσουμε προσωπικούς μηχανισμούς άμυνας ενάντια στον ρατσισμό, τις διακρίσεις, το μίσος και τη μισαλλοδοξία.</p>	 <p>Είμαστε διατεθειμένοι να μοιραστούμε την εξουσία και τα προνόμια των ενηλίκων για να γίνει η κοινότητα ένα καλύτερο μέρος τόσο για τους νέους όσο και για τους ενήλικες.</p>

Χρήσιμες συμβουλές!

>>ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Αντιλαμβανόμαστε τους νέους ως εταίρους μας και τους εμπλέκουμε σε διάφορους ρόλους στο σύνολο του σχεδιασμού και της υλοποίησης αθλητικών προγραμμάτων, π.χ. ως συμβούλους

Η θετική ανάπτυξη των νέων χτίζει αυτοπεποίθηση, χαρακτήρα, ικανότητα, νοιάξιμο και σχέσεις ανάμεσα στους νέους. Προκύπτει όταν το αθλητικό πρόγραμμα:

- Πραγματοποιείται σε ασφαλές περιβάλλον
- Επιτρέπει σε προπονητές και εθελοντές να δημιουργήσουν θετικές σχέσεις ενηλίκων-νέων
- Διέπεται από συνέπεια σε όλες τις δράσεις
- Παρέχει στους νέους ευκαιρίες να αναπτύξουν τις αθλητικές τους δεξιότητες και τις δεξιότητες ζωής τους

- Παρέχει διαύλους πρόσβασης σε σχετικές υπηρεσίες (π.χ. εργασία, εκπαίδευση και περίθαλψη)
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή και την ηγεσία των νέων (αθλητικοί ηγέτες νέοι ή ομότιμοι)

>> ΣΥΜΒΟΥΛΗ
Αναγνωρίζουμε
τη δύναμη και
τις ικανότητες
των νέων

Ποιος άλλος πρέπει να εμπλακεί;

Η ενδυνάμωση είναι μια γενική διαδικασία που εμπλέκει διάφορους κοινωνικούς παράγοντες και οδηγεί σε καλύτερη αίσθηση της ικανότητας του εαυτού, επίδραση στην κοινότητα και ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Η εμπλοκή των γονέων

Έχουν βρεθεί διάφορες στρατηγικές, προγράμματα και παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του θέματος της εμπλοκής των γονέων στην ενδυνάμωση των εφήβων. Υπάγονται στη γενική κατηγορία της γονικής υποστήριξης στην ανάπτυξη των νέων. Ωστόσο, η πραγματική κατάσταση στην κοινωνία απέχει παρασάγγας από αυτό το ιδανικό γονεϊκό περιβάλλον, ιδίως στους πληθυσμούς των εφήβων που στοχεύει το έργο DIALECT. Σύμφωνα με τη μελέτη μας σε μειονεκτούσες περιοχές και στις τέσσερις χώρες, παρότι οι γονείς νοιάζονται για την ανάπτυξη των παιδιών τους, διαρθρωτικοί και πολιτισμικοί περιορισμοί δεν τους επιτρέπουν να επιμένουν σε δυσπρόσιτους στόχους και δραστηριότητες. Στην περίπτωση των μεταναστών, τόσο οι γονείς όσο και οι έφηβοι αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο των πολλαπλών διακρίσεων, ενώ στους ασυνόδευτους ανήλικους το ρόλο της γονικής μέριμνας καλούνται να αναλάβουν κρατικές υπηρεσίες. Για τους λόγους αυτούς, το παρόν εγχειρίδιο παρέχει κάποιες κατευθυντήριες για την εμπλοκή των γονέων, οι οποίες αφορούν συστάσεις, βάσει συναινέσεως, για πιθανούς τρόπους ενίσχυσης της εμπλοκής των γονέων και παρέχουν μια δομημένη και επαγγελματική, το κατά δύναμη, υποστήριξη προς τους γονείς.

Εμπλοκή γονέων Σημαντικές κατευθυντήριες γραμμές

Η εμπλοκή και υποστήριξη των γονέων θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα εάν δεν στιγματίζουν.

Η εμπλοκή και υποστήριξη των γονέων θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα εάν υπάρχει ενημέρωση που εξηγεί τον θετικό αντίκτυπο των δράσεων (δηλαδή τη φιλοσοφία, τις ενέργειες και τα αποτελέσματα του football3).

Τα προγράμματα εμπλοκής των γονέων πρέπει να είναι ευέλικτα, ώστε να μην διαταράσσουν τις εργασιακές υποχρεώσεις ή τις οικογενειακές ανάγκες. Με τον τρόπο αυτό έχουν περισσότερες πυθανότητες επιτυχίας. Αυτό σημαίνει παροχή υπηρεσιών σε μέρη και ώρες προσβάσιμα και βολικά για τους γονείς.

Τα προγράμματα εμπλοκής των γονέων πρέπει να είναι οικονομικά και κατά προτίμηση, όπως ισχύει στην περίπτωση του football3, δωρεάν. Προγράμματα άσκοπα, μη πρακτικά ή ακριβά, που δεν συνάδουν με τους δημοσιονομικούς περιορισμούς της σήμερον ημέρας απλά δεν μπορούν να εφαρμοστούν ή να διατηρηθούν σε ευρεία κλίμακα.

Η εμπλοκή και υποστήριξη των γονέων θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα εάν προταθούν από νωρίς, ήδη από το στάδιο της προετοιμασίας της υλοποίησης δράσης football3.

Takeaway Tips!

>>TIPS

Ένταξη της ενδυνάμωσης των νέων στην αποστολή των φορέων πρόνοιας για τα παιδιά / των δομών και μηχανισμών κηδεμονίας

Ενεργή εμπλοκή των φορέων πρόνοιας για τα παιδιά / των δομών και μηχανισμών κηδεμονίας στην οικοδόμηση πολυπολυτισμικών ικανοτήτων

Εμπλοκή των γονέων ως παράγοντας στην πολιτική συμμετοχή, την περιθωριοποίηση και τη ριζοσπαστικοποίηση των νέων

Η διασφάλιση της συμμετοχής βασικών θεσμικών φορέων και ΟΚΠ

Οι θεσμικοί φορείς και οι φορείς των κοινοτήτων παίζουν κρίσιμο ρόλο, καθώς μπορούν να εξασφαλίσουν ότι μειονεκτούντες και μετανάστες νέοι θα έχουν πρόσβαση σε στέγαση, σχολεία, περίθαλψη και συμμετοχή στα κοινά, αλλά και να συμβάλουν στην πρόληψη του αποκλεισμού. Οι εθνικές πολιτικές, που ενθαρρύνουν την ένταξη και την ενσωμάτωση, βοηθούν τις τοπικές αρχές να προάγουν πόλεις και γειτονιές χωρίς αποκλεισμούς και, κατά συνέπεια, τη συμβολή των μεταναστών στην ανάπτυξη - ιδίως των νεαρών μεταναστριών και μεταναστών. Πρέπει να υπάρχει σημείο διεπαφής με οργανώσεις μεταναστών και γυναικών. Καλό είναι λοιπόν να υλοποιούνται δράσεις δικτύωσης, που θα προωθούν τη κοινή κινητοποίηση των βασικών θεσμικών φορέων και ΟΚΠ, που εμπλέκονται στην πρόληψη και στην καταπολέμηση της ξενοφοβίας. Η ταυτοποίηση των κύριων εμπλεκόμενων φορέων σε επίπεδο κοινότητας είναι σημαντική, εάν πρόκειται στη συνέχεια να λειτουργήσουν ως **"φορείς της αλλαγής"**. Η δικτύωση είναι μείζονος σημασίας για τη διαφήμιση, την υλοποίηση και τη διάχυση **Πρωτοβουλιών Οικοδόμησης Κοινοτήτων** σαν αυτήν που προτείνει το έργο DIALECT, ως προς 1) τη διεύρυνση του ρόλου και του σκοπού της πρωτοβουλίας, 2) την ανάπτυξη έργων επίδειξης, 3) την υποστήριξη προγραμμάτων

αναβίωσης γειτονιών και 4) την προώθηση δομών διακυβέρνησης με επίκεντρο τον πολίτη. Ουσιαστικά, η δικτύωση είναι κυρίως σημαντική για τη **θελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών αποτελεσμάτων στις πλέον μειονεκτούσες περιοχές μιας χώρας.**

*Βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς
μπορούν να
λειτουργήσουν ως 'φορείς της αλλαγής'
στην οικοδόμηση κοινοτήτων ανοχής*

Εντοπισμός των βασικών εμπλεκόμενων φορέων

Η εμπλοκή όλων των συμμετεχόντων των ομάδων football3⁸⁰

Επιλογή και εκπαίδευση των παικτών

To football3 ξεκινά όπως και κάθε άλλος αγώνας ποδοσφαίρου, **κλωτσώντας μια μπάλα**. Ωστόσο, πριν τη στιγμή αυτή, είναι ζωτικής σημασίας να έχει γίνει μια εισαγωγή του football3 στους παίκτες και να καταλαβαίνουν τους στόχους του. Για πολλούς που στο παρελθόν έχουν παίξει μόνο συμβατικό ποδόσφαιρο, απαιτείται μια κάποια προσαρμογή ώσπου να συνηθίσουν το football3 και

⁸⁰ Εγχειρίδιο football3, σελ.7.

την έμφαση που δίνει στον διάλογο, τη συναινετική επίλυση διαφορών, το ευ αγωνίζεσθαι, την ισότητα των φύλων και την προσωπική υπευθυνότητα. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι να ανατραπεί η ανταγωνιστική και ατομικιστική προσέγγιση στο παιχνίδι του ποδοσφαίρου, κυρίως για υποσχόμενους νεαρούς παίκτες. Θα ήταν μεγάλο επίτευγμα να εμπλέκονται τέτοιοι νέοι/νέες στο foorball3 ως παίκτες. Η εργαλειοθήκη της μεθοδολογίας του foorball3 περιλαμβάνει διάφορα πολύτιμα παραδείγματα, ειδικά τροποποιημένα ώστε να συνάδουν με τους στόχους του έργου DIALECT.

Η συμμετοχή των παικτών, ιδίως στην περίπτωση των εφήβων, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το θέμα της ασφάλειάς τους. Για αυτόν το λόγο ακριβώς είναι τόσο κρίσιμο να έχει υπάρξει σωστή προετοιμασία. Κυρίως σε πρωτοβουλίες πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης και του βίαιου εξτρεμισμού, οι νέοι/νέες δεν θα πρέπει να αισθάνονται ότι δεν είναι ασφαλείς.

To football3 προσφέρει μια πλατφόρμα αντιμετώπισης σχετικών θεμάτων και εντρύφησης στη συλλογική σκέψη, ενώνοντας έτσι τις κοινότητες εντός και εκτός γηπέδου. Με το ίδιο σκεπτικό, η φιλοσοφία του football3 ορίζει ότι ο αγώνας μπορεί να διεξαχθεί οπουδήποτε: στο δρόμο, σε αλάνα ή και σε πάρκο. Ιδανικά παίζεται σε μικρό γήπεδο (π.χ. 40 x 20m ή και μικρότερο) με μικρά τέρματα (π.χ. 2μ ύψος επί 3μ πλάτος ή και μικρότερα), γεγονός που μειώνει τον αριθμό παικτών ανά ομάδα (π.χ. μεταξύ 5-7 η κάθε ομάδα). Είναι λιγότερο ακριβό και πιο εύκολο να εξασφαλίζονται και να συντηρούνται μικρά γήπεδα, ενώ με τις μικρότερες ομάδες οι παίκτες εμπλέκονται περισσότερο στο παιχνίδι, ασχέτως ικανοτήτων. Συστήνεται να υπάρχει επιπλέον χώρος για τη σωστή προθέρμανση των παικτών. Επιπλέον, η ασφάλεια αφορά και άλλες παραμέτρους: οι παίκτες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και κουτί πρώτων βοηθειών. Ιδεατά, οι μεσολαβητές και οι προπονητές έχουν εκπαιδευτεί στην παροχή πρώτων βοηθειών και μπορούν να αντιδράσουν κατάλληλα σε περίπτωση τραυματισμού. Το football3 μπορεί να στεφθεί με επιτυχία μόνο εάν όλοι οι παίκτες αισθάνονται άνετα στο περιβάλλον τους. Πέρα από το γήπεδο, είναι επίσης σημαντικό να προσδιορίζεται ένας χώρος, η περιοχή συζήτησης, όπου οι παίκτες θα μπορούν να συμμετάσχουν στη συζήτηση πριν και μετά τον αγώνα, κατά προτίμηση ένας χώρος ήσυχος και καλά οριοθετημένος, έτσι ώστε οι παίκτες να μιλούν χωρίς αντιπερισπασμούς ή διακοπές. Όπως πολύ σωστά υπογραμμίζεται, "εάν η περιοχή συζήτησης δεν είναι απομονωμένη και μπορούν οι περαστικοί να ακούσουν ότι λέγεται, πιθανόν οι παίκτες να νιώσουν άβολα και να μην πουν όλα όσα έχουν κατά vou".⁸¹

Επιλογή και εκπαίδευση μεσολαβητών

Το football3 βάζει μεσολαβητές να εποπτεύουν τον αγώνα και τα αποτελέσματά του. **Θα πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη σημασία στο ρόλο των μεσολαβητών, για να μπορούν να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους αποτελεσματικά.** Η εκπαίδευση στους μεσολαβητές είναι απαραίτητη για να καταλαβαίνουν και να εξηγούν το football3 στους παίκτες, ενώ τους βοηθάει επίσης να εκπληρώνουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι συνεχής. Για τη βελτίωση των δεξιοτήτων των μεσολαβητών, προτείνεται να αναπτύσσεται ένα πιο μακροπρόθεσμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με ενημερωτικές συνεδρίες και σεμινάρια ενεργής συμμετοχής. Κατά την υλοποίηση του football3 μπορεί κατά καιρούς να υπάρχει η ευκαιρία έμπειροι παίκτες του football3 να αναλάβουν ρόλο μεσολαβητή, μια ευκαιρία που θα τους βοηθήσει να νιώσουν τον ρόλο, θα τους εμπνεύσει να τον διεκδικήσουν και θα βοηθήσει στη διάχυση του έργου. Μεσολαβητές μπορούν να γίνουν νεαροί ηγέτες, προπονητές ή δάσκαλοι, ενώ καλό είναι να αντιτροσωπεύουν και τα δύο φύλα για να αντανακλούν την ισορροπία των φύλων στις ομάδες. Κατά την επιλογή των μεσολαβητών θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη και να διασφαλίζεται ότι είναι πρόθυμοι και ικανοί να ενθαρρύνουν τους παίκτες και τη θετική συμπεριφορά και δεν θα επιλέγουν την τιμωρία της αρνητικής συμπεριφοράς.⁸² Καλό είναι να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στη σημασία του μεσολαβητή όσον αφορά τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας και σεβασμού αλλά και την υποστήριξη των παικτών στην προώθηση των αξιών του football3.⁸³

⁸¹ "Έγχειριδιο football3", σελ. 20-21.

⁸² "Έγχειριδιο football3", σελ. 21.

⁸³ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Αναθεώρηση της εργαλειοθήκης του football3, Μάιος 2020, Παραδοτέο DIALECT. Βλ. επίσης Capella A., (EKKE), "Review Football3 Toolkits and identify key components to be used as part of

Οι μεσολαβητές πρέπει να μπορούν να...

- Εξασφαλίζουν τη συμμετοχή όλων των παιδιών χάρη στην αποφυγή θεμάτων που μπορεί να προσβάλλουν παιδιά ή να δημιουργήσουν εσωτερικές προστριβές
- Εξασφαλίζουν τις καλές διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην ομάδα
- Ενθαρρύνουν τα παιδιά μεταναστών να προάγουν την ταυτότητα και τον πολιτισμό τους
- Βοηθούν όλους τους παίκτες να αισθάνονται ότι είναι μέρος ενός συλλογικού συνόλου χωρίς 'αυτοί και εμείς'
- Προάγουν την πεποίθηση ότι κάθε φωνή έχει αξία, ότι όλα τα παιδιά-παίκτες είναι πολύτιμα για το παιχνίδι, ότι κανείς δεν υστερεί έναντι των άλλων
- Διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ των παιδιών γύρω από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινότητές τους κατά τις συζητήσεις πριν και μετά τον αγώνα
- Αντιλαμβάνονται τί χρειάζεται για να νοιώθουν ευπρόσδεκτα τα παιδιά των μεταναστών
- Εξασφαλίζουν ότι θα υπάρξει σύνδεση, καταρρίπτοντας φόβους και προκαταλήψεις που ενδεχομένως υπάρχουν μεταξύ των παιδιών
- Προσαρμόζουν τις συζητήσεις πριν και μετά τον αγώνα στις γλωσσικές ικανότητες των μεταναστών
- Γνωρίζουν βασικά στοιχεία και μοτίβα της μετανάστευσης προς την ΕΕ και προς συγκεκριμένες χώρες και να κατανοούν την πρότυπη χρήση των όρων 'μετανάστης', 'πρόσφυγας' και 'αιτών άσυλο'
- Εξασφαλίζουν ότι η ενθάρρυνση του ανταγωνισμού και η σύσταση ομάδων δεν ενισχύουν προϋπάρχοντες διαχωρισμούς μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών ή εντός της κοινότητας
- Διαθέτουν δεξιότητες επικοινωνίας, λήψης αποφάσεων και μεσολάβησης σε διαφορές».

Επιλογή και εκπαίδευση προπονητών

Αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή συμμετεχόντων για το ρόλο του προπονητή στη φιλοσοφία του football3, καθώς ο ρόλος ενός προπονητή στο football3 διαφέρει πολύ από ότι στο συμβατικό ποδόσφαιρο. Στο football3, το πρώτο μέλημα των προπονητών δεν είναι η **εξασφάλιση της νίκης για την ομάδα τους, αλλά το να συνεισφέρουν θετικά στον αγώνα, ασχέτως αποτελέσματος**. Πολλοί προπονητές δυσκολεύονται να κάνουν αυτήν τη μετάβαση και χρειάζονται ενθάρρυνση για να ενστερνιστούν το νέο τους ρόλο. Σύμφωνα με αποτελέσματα έρευνας, οι επαγγελματίες προπονητές ανταποκρίνονται θετικά και επιθυμούν να εμπλέκονται σε δράσεις football3. Από την άλλη, η θετική εμπλοκή των προπονητών πρέπει να διασφαλίζεται, κυρίως μέσα από τη συμμετοχή τους στην ανάπτυξη του προγράμματος football3 και την ένταξή τους στην εκπαίδευση των μεσολαβητών και των παικτών πριν από έναν αγώνα ή τουρνουά football3, ούτως ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη διαδικασία. Οι έμπειροι προπονητές μπορούν να λειτουργήσουν ως **συντελεστές και 'φορείς της αλλαγής'**.

the project and methodological amendments needed" (WP.2.7.), Παράρτημα στο: Vanessa Thiele (streetfootballworld), Αναθεώρηση της εργαλειοθήκης football3, Μάιος 2020, Παραδοτέο DIALECT, στο παράρτημα.

Οι πιο χρήσιμες συμβουλές!

- Χρησιμοποιήστε τη μεθοδολογία football3 σε διάφορες πρωτοβουλίες με βάση τον αθλητισμό/το ποδόσφαιρο
- Υιοθετήστε μια προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων βασισμένη στις αρχές της ισότητας και των ίσων ευκαιριών για όλους, ανεξαρτήτως φύλου, ικανοτήτων, ηλικίας ή προέλευσης
- Εμποτίστε θετικές βασικές αξίες στους νεαρούς συμμετέχοντες, όπως είναι ο αμοιβαίος σεβασμός, η αλληλεγγύη και η ανεκτικότητα
- Προωθήστε βασικές δεξιότητες ζωής, όπως είναι η θετική ανάπτυξη ταυτότητας, η κριτική σκέψη, η ενδυνάμωση και η ανθεκτικότητα
- Εξασφαλίστε τη συμμετοχή στο football3 νεαρών ανθρώπων διαφορετικής κοινωνικής και πολιτισμικής προέλευσης
- Επικεντρωθείτε στη χρήση του football3 για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης περιθωριοποιημένων ή μειονεκτουσών ομάδων ή ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν διακρίσεις, όπως είναι οι μετανάστες
- Εξασφαλίστε την ισότητα των φύλων κατά την πρόσβαση και συμμετοχή στο football3, καθώς και την ενσωμάτωση ατόμων με αναπηρίες
- Εξασφαλίστε ότι θα υπάρξουν διαβουλεύσεις με τις κοινότητες-στόχος και η μέγιστη δυνατή εμπλοκή τους
- Προσαρμόστε τη μεθοδολογία football3 σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες της κοινότητας ή/και τα κοινωνικά ζητήματα εντός του συγκεκριμένου πλαισίου που θέλετε να θίξετε
- Συνδυάστε δράσεις football3 με άλλες προσπάθειες σε επίπεδο κοινότητας για την καταπολέμηση της πόλωσης εντός αυτής

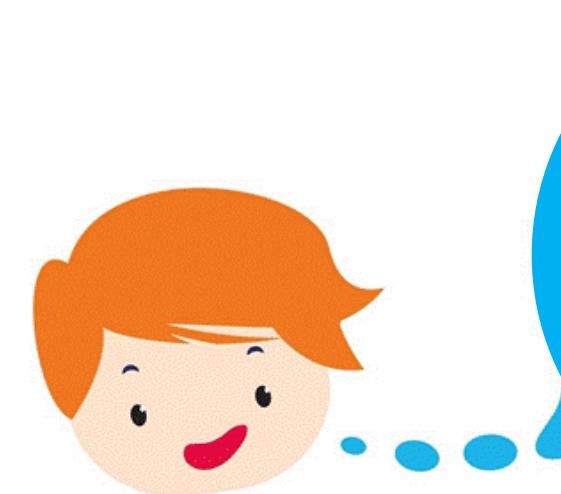

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

**Στιγμιότυπα διαδρομών διεξαγωγής τουρνουά football3 από το σύνολο της
υλοποίησης του έργου DIALECT**

Οφέλη

«Η μεθοδολογία football3 δίνει την ευκαιρία οι αθλητικές δεξιότητες να μετατρέπονται σε δεξιότητες ζωής.

Είναι ιδανικός τρόπος ώστε το γήπεδο από «πεδίο μάχης» να γίνει «πεδίο συμφιλιωσης». Η πρόκληση είναι η χρήση ενός αθλήματος όπως το ποδόσφαιρο, που είναι απίστευτα ανταγωνιστικό, συχνά τονίζει τις διαφορές ανάμεσα στους παίχτες. Η μέθοδος χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο σαν μαχαίρι, «κάποιες φορές σε κόβει και κάποιες σε ταΐζει».» (Ελλάδα)

«Όταν οι άνθρωποι ζήσουν πώς είναι η κοντινή συζήτηση με άλλους, ακόμα και πολιτισμικά άλλους, στο πλαίσιο μιας δράσης football3, τότε αυτή η εμπειρία μπορεί να μεταφερθεί στην καθημερινή ζωή. Θα έχουμε μια εμπειρία, στην οποία μπορέσαμε να λύσουμε πράγματα μαζί και να μιλήσουμε για τα πάντα, που θα κάνει τους ανθρώπους πιο ανοιχτούς προς τους άλλους. Όταν οι άνθρωποι επιπέλους τολμούν να ανοιχτούν ο ένας στον άλλο, υπάρχει η ευκαιρία να ξεπεράσουμε εμπόδια, στερεότυπα και προκαταλήψεις.» (Ουγγαρία)

«Οχι μόνο γυμνάστηκαν τα παιδιά, αλλά και υιοθέτησαν καινούριες αρχές, στάσεις και πεποιθήσεις όσον αφορά το ρατσισμό, την ξενοφοβία, κ.τ.λ. Πλιότερα τα παιδιά δεν είχαν αντιμετωπίσει τέτοια θέματα, ούτε καν γνώριζαν τις έννοιες αυτές, αλλά έμαθαν πολλά μέσα από το πρόγραμμα. Τα παιδιά ανέπτυξαν ανεκτικότητα και μεγαλύτερη ενσυναίσθηση προς το διαφορετικό». (Σερβία)

«Το football3 είναι πολύ χρήσιμο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού γιατί εστιάζει περισσότερο στους ανθρώπους παρά στο ποδόσφαιρο. Η δύναμη του football3 βασίζεται στο ότι φτιάχνουμε κανόνες, συζητάμε προβλήματα και παίζουμε μαζί. Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, οι παικτες γνωρίζουν και μαθαίνουν να σέβονται ο ένας τον άλλο. Εδώ δίνεται πιο πολύ σημασία στο να μιλάμε μεταξύ μας παρά στο να παίζουμε απλά. Αν στόχος του παιχνιδιού είναι να γνωριστούμε, να συνυπάρξουμε, τότε παίζουμε ανθρώπινα. Είναι πιο εποικοδομητικό από το απλό ποδόσφαιρο». (Ουγγαρία)

«Στους νέους αρέσει να παίζουν ποδόσφαιρο και έτσι το ποδόσφαιρο είναι ένα πολύ ισχυρό εργαλείο για να τους βάλεις να σκεφτούν κάποια θέματα, αλλά και για να τους καθοδηγήσεις ώστε να συζητήσουν και να αντιμετωπίσουν κάποια ζητήματα. Το γεγονός ότι στο έργο DIALECT και στο football3 η σκέψη και η μοιρασία κάποιων αξιών βασίζονται σε πραγματικό αθλητικό παιχνίδι είναι το στοιχείο εκείνο που τα κάνει ελκυστικά για τους νέους της περιοχής». (Ιταλία)

Κοινωνικοποίηση και αίσθηση του ανήκειν

«Νιώθω ότι εδώ ανήκω!»

«Αμέσως μετά την επιθυμία για παιχνίδι (ποδόσφαιρο), το βασικό κίνητρο που συμμετέχει κανείς στο πρόγραμμα είναι η επιθυμία να κάνει καινούριους φίλους».

«Τα παιδιά έφτιαξαν έναν νέο κύκλο φίλων και οι νέες τους φιλίες έχουν χτιστεί σε γερά θεμέλια. Τα παιδιά έμαθαν να χτίζουν νέες φιλίες.» (Σερβία)

«Οι έφηβοι έδειξαν σαφή βελτίωση όσον αφορά τη δημιουργία νέων φίλων. Διάφοροι νέοι, παρότι ανήκαν σε διαφορετικούς συλλόγους και προέρχονταν από διαφορετικά περιβάλλοντα, άρχισαν να κάνουν παρέα εκτός προγράμματος μετά από μόλις κάποια παιχνίδια μαζί». (Ιταλία)

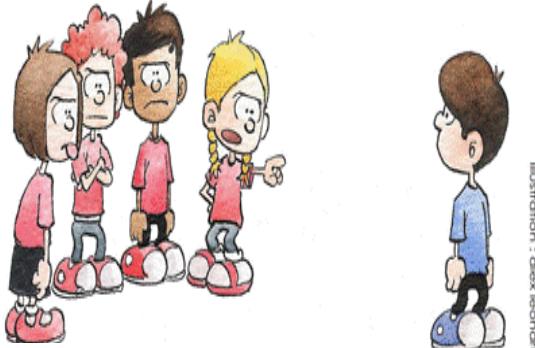
«Το πιοτεύω, μέσα από το ποδόσφαιρο μπορείς να κάνεις φίλους, ό,τι και να λέει στον κόσμο η κυβέρνηση για τους ξένους. Είναι μια διαδικασία που μαθαίνει ο ένας τον άλλο και γινόμαστε φίλοι σιγά-σιγά». (Ουγγαρία)

«Μέσα από το ομαδικό παιχνίδι και την εφαρμογή της μεθοδολογίας, οι συμμετέχοντες διαπίστωσαν ότι ήταν περισσότερες οι πιθανότητες οι νέοι να έρθουν ουσιαστικά σε επαφή (που συχνά είναι το πρωταρχικό εμπόδιο στην αντιμετώπιση των προκαταλήψεων). Μετά από αυτήν την πρώτη επαφή, οι έφηβοι κατάφεραν να δημιουργήσουν δυνατές μεταξύ τους σχέσεις και να γνωρίσουν ο ένας τον άλλον». (Σερβία)

«Παιδιά από την κοινότητα των μεταναστών δήλωσαν ότι δεν είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν κανέναν από την περιοχή και ότι η συμμετοχή τους στο football3 τους επέτρεψε, όχι μόνο να γνωρίσουν καινούρια άτομα, αλλά και να κάνουν καινούριους φίλους, να γνωρίσουν την τοπική κουλτούρα και να την κατανοήσουν καλύτερα. Μίλησαν για το πόσο σημαντική είναι για αυτά η κοινωνική ένταξη και για το ότι βελτιώθηκε η ποιότητα της ζωής τους: νιώθουν επιτέλους χρήσιμα μέλη της κοινωνίας. Πολλά από αυτά τα παιδιά είπαν ότι για πρώτη φορά αισθάνθηκαν «παιδιά» και ότι είχαν επιτέλους την ευκαιρία να «παίξουν». (Σερβία)

Οικοδόμηση ικανοτήτων καταπολέμησης ρατσισμού και μισαλλοδοξίας

**Κανείς δεν πρέπει να σου
συμπεριφέρεται άσχημα γιατί δείχνεις
διαφορετικός.**

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του
Παιδιού, Άρθρο 2

«Η εμπλοκή στις δράσεις football3 έδωσε στα παιδιά την ευκαιρία να συναντηθούν και να καταλάβουν όμοιούς τους με διαφορετική καταγωγή και διαφορετικές ανάγκες. Αυξήθηκε το επίπεδο της ενσυναίσθησης». (Σερβία)

«Οι έφηβοι είπαν στους γονείς τους για την εμπειρία τους, ότι έπιασαν φιλίες στο τουρνουά football3 με αγόρια και κορίτσια από άλλες χώρες ή με διαφορετικό χρώμα δέρματος. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι έφηβοι παρέδωσαν πραγματικά μαθήματα στους γονείς τους γύρω από την ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών και τρόπων ζωής ανθρώπων που ζουν μαζί στην ίδια πόλη ή στην ίδια γειτονιά». (Ιταλία)

«Η μεγαλύτερη αλλαγή είναι προς τις οικογένειες των μεταναστών. Οι γονείς του ντόπιου πληθυσμού δεν είχαν καμία ευκαιρία να έρθουν σε επαφή πριν από αυτό το πρόγραμμα και συμφώνησαν ότι είναι πολύ σημαντικό να έρχεσαι σε επαφή με άλλους πολιτισμούς, διαφορετικά μπορεί να αναπτύξεις πολλά στερεότυπα. Οι γονείς από τον πληθυσμό των μεταναστών ήταν πολύ ικανοποιημένοι που συμμετείχαν τα παιδιά τους και δήλωσαν ότι για πρώτη φορά αισθάνθηκαν πραγματικά μέλη της κοινωνίας αυτής και ότι η διαμονή τους στη χώρα έγινε πιο ευχάριστη». (Σερβία)

«Πολλά παιδιά της Νάπολης, από τις πιο διαφορετικές γνωνίες της πόλης, έδειξαν ενδιαφέρον για τον πολιτισμό, τα έθιμα και την ιστορία των Ρομά, απλά και μόνο μετά από μερικά παιχνίδια μαζί τους. Όσο περνούσε ο καιρός, άρχισαν να τους βλέπουν διαφορετικά, σαν απλά αγόρια και κορίτσια που παίζανε ποδόσφαιρο, όχι πια μέσα από τον φακό των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων». (Ιταλία)

«Έχει κανείς την εντύπωση ότι για πολλά από τα παιδιά η ευκαιρία να συμμετάσχουν σε δράσεις football3 τα κάνει να αισθάνονται ισότιμα στην κοινωνία για πρώτη φορά από τότε που ήρθαν στη Σερβία. Πολλά από αυτά δεν είχαν καν τέτοιες εμπειρίες στα περιβάλλοντα από τα οποία προέρχονται. Οι γονείς δήλωσαν ότι τα παιδιά τους είπαν ότι τα άλλα παιδιά (παίκτες) τους δέχτηκαν καλά, με σεβασμό για τις πολιτισμικές διαφορές. Δήλωσαν ότι στην αρχή τα παιδιά αντιμετώπισαν δυσκολίες στο να ταιριάζουν με το περιβάλλον, κυρίως λόγω γλωσσικών φραγμών και έλλειψη επικοινωνίας με την ομάδα, αλλά όσο περνούσε ο καιρός τα παιδιά προσπαθούσαν να καταλαβαίνουν το ένα το άλλο και ξεπέρασαν τις δυσκολίες». (Σερβία)

Ανθεκτικότητα

«Στην αρχή, αρκετά παιδιά ήταν ντροπαλά και συμμετέχαν ελάχιστα στη συζήτηση, αλλά μετά από λίγο καιρό έγιναν πολύ ενεργητικά και ανοιχτά και μοιράζονταν τις σκέψεις τους». (Σερβία)

«Παλιότερα έκανε παρέα με μεγαλύτερα αγόρια (τους φίλους του αδερφού του) και αυτό συχνά τον έκανε να αισθάνεται μειονεκτικά για τις ικανότητές του. Το ότι χρειάστηκε να συνυπάρξει με μικρότερα και μεγαλύτερα παιδιά ταυτόχρονα τον βοήθησε πραγματικά να αισθανεί σιγουριά για το τί μπορεί και τί δεν μπορεί να κάνει και έτσι ο Μ. Άρχισε να περιμένει με όλο και μεγαλύτερο ενθουσιασμό την ημέρα του τουρνουά κάθε εβδομάδα». (Ιταλία)

«Αρχικά είχε δυσκολία στο να συμμετάσχει στις δραστηριότητες γιατί ένιωθε ότι δεν ήταν καλή στο ποδόσφαιρο. Η δυσκολία της είχε περισσότερο να κάνει με το φόβο ότι δεν θα γίνει αποδεκτή από ομάδες νέων παιδιών άλλης προελευσης, μάλιστα στην αρχή ήθελε να παίζει μόνο με τα παιδιά από το σύλλογό της. Με τον καιρό, έγινε μία από τους αρχηγούς τις ομάδας: αποδείχτηκε ότι είναι πολύ καλή στο ποδόσφαιρο, αλλά κυρίως κατάφερε να ξεπεράσει τη συστολή της και σταδιακά συμμετέχει σε όλο και περισσότερες φάσεις του παιχνιδιού». (Ιταλία)

«Τα παιδιά έμαθαν καινούρια πράγματα, πρώτα από όλα για την ανεκτικότητα και την αποδοχή ότι κανείς δεν μπορεί να είναι καλός σε όλα, αλλά ότι ο καθένας από εμάς έχει κάποιο ταλέντο και δεν έχει σημασία από πού είμαστε ή πόσα έχουμε». (Σερβία)

«Όσο προχωρούσε το πρόγραμμα, τόσο περισσότερο παρατηρούσαμε ότι τα παιδιά ήταν πιο ενδυναμωμένα στο να εκφράζουν τις σκέψεις, τις επιθυμίες και τα συναισθήματά τους». (Σερβία)

Επικοινωνία και ειρηνική επίλυση διαφορών

«Οι έφηβοι κατάφεραν, στη διάρκεια μίας συνεδρίας, να ρυθμίσουν, αντιμετωπίσουν και επιλύσουν προβλήματα μόνοι τους, χωρίς να υπάρξει ανάγκη παρέμβασης από ενήλικα». (Ιταλία)

«Το football3 αναπτύσσει τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες και τολμούν να μιλήσουν ειλικρινά για πράγματα· κάποιος/κάποια τολμάει να μιλήσει και νιώθει ότι η γνώμη του/της έχει βάρος. Και μπορεί να εκφράσει κριτική χωρίς να προσβάλλει τον άλλον.

Παλιότερα ένα φάουλ στο γήπεδο θα κατέληγε σε σωματικό καβγά, ενώ τώρα μπορούν να το συζητήσουν, μετά ηρεμούν και το παιχνίδι συνεχίζεται». (Ουγγαρία)

«Στην αρχή οι έφηβοι δίσταζαν να μιλήσουν και να πάρουν μέρος στη συζήτηση. Αισθάνονταν συστολή αλλά και ότι δεν ήταν ασφαλές να μοιραστούν ανοιχτά τις απόψεις τους. Δείχνουν να πιστεύουν ότι οι ενήλικες θα τους επικρίνουν ή ότι η γνώμη τους δεν έχει σημασία. Φαίνεται ότι οι έφηβοι μαθαίνουν ότι άλλοι παίρνουν τις αποφάσεις για αυτούς και όχι οι ίδιοι και αφήνονται σε αυτήν την κατάσταση. Σταδιακά αυτό άλλαξε και τα παιδιά έμαθαν να αισθάνονται σιγουριά και να μοιράζονται τις σκέψεις και τις απόψεις τους».
(Ελλάδα)

«Τα παιδιά που είναι πιο ομιλητικά έμαθαν πώς να ακούν καλύτερα τους όμοιούς τους».
(Σερβία)

«Το ποδόσφαιρο και κυρίως το football3 είναι πολύ καλό για να χειρίζονται λίγο καλύτερα τα νεύρα τους, ότι δεν πρέπει με την πρώτη να αρχίσουν να βρίζουν τους άλλους και να τους σπρώχνουν και να φεύγουν έξαλλοι από το γήπεδο. Πάντα τους φώναζαν, πάντα έπρεπε να ξεφεύγουν και πάντα έπρεπε να υπομένουν διάφορες μορφές κακομεταχείρισης, οπότε πρέπει να μάθουν τη φυσιολογική λειτουργία έτσι κι αλλιώς. Χωρίς το ποδόσφαιρο θα ήταν πολύ δύκολο να τα εξασκήσουμε αυτά». (Ουγγαρία)

«Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους με το παιχνίδι συγκεκριμένων παικτών, ήρεμα και με την υποστήριξη του μεσολαβητή, αλλά και να συμφωνήσουν μεταξύ τους για τους κανόνες με τους οποίους θα βελτίωναν το παιχνίδι. Επίσης, θέματα δεν είχαν να κάνουν αποκλειστικά με φάσεις στο παιχνίδι, στην αρχή λύνονταν με τη βοήθεια των μεσολαβητών αλλά όσο περνούντες ο καιρός και γινόντουσαν περισσότερες συνεδρίες, οι συμμετέχοντες ήρθαν πιο κοντά και έλυναν μόνοι τους τα προβλήματα». (Σερβία)

Ίση συμμετοχή, δικαιοσύνη, σεβασμός των κανόνων και ευ αγωνίζεσθαι

«Οι συμμετέχοντες μοιράστηκαν ότι γενικά οι έφηβοι αισθάνονται ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις όπως όλοι». (Ελλάδα)

«Στην αρχή, υπήρχε μια κάποια ανταγωνιστικότητα και θέληση να κερδίσουν. Όσο περισσότερο προχωρούσε το πρόγραμμα, τόσο πιο πολύ γινόταν αισθητό ένα κλίμα διασκέδασης, κοινωνικοποίησης και ενσυναίσθησης». (Σερβία)

«Ήταν αξιοσημείωτο ότι στην αρχή τα αγόρια κοιτούσαν με άλλο μάτι το παιχνίδι των κοριτσιών και υπήρξαν κάποια ακατάλληλα σχόλια, αλλά πολύ γρήγορα η κατάσταση άλλαξε και ήταν όλοι πολύ υποστηρικτικοί. [...] Εκτός γηπέδου, τα κορίτσια ήταν εκείνα που έπαιρναν την πρωτοβουλία να ξεκινούν τη συζήτηση και να μοιράζονται τις απόψεις τους». (Σερβία)

«Τα παιδιά που είναι πιο ομιλητικά έμαθαν πώς να ακούν καλύτερα τους όμοιους τους». (Σερβία)

«Ένας νεαρός ποδοφαγιστής από ένα εργατικό προάστιο στα δυτικά της πόλης είπε στον προπονητή του ότι δεν έβλεπε την ώρα για το τρίτο ημίχρονο, γιατί «σχεδόν ποτέ πριν δε μου έχει ζητήσει κανείς να κάνω απολογισμό για το πώς πάει το παιχνίδι, παρά μόνο για να ρωτήσει «Χάσατε ή κερδίσατε;». (Ιταλία)

«Οι έφηβοι άρχισαν να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους βάσει των κανόνων και όχι πια τους κανόνες βάσει της συμπεριφοράς τους». (Ιταλία)

Γλωσσάρι βασικών όρων του football3⁸⁴

Ευ αγωνίζεσθαι (Fair play)

Όχι φάουλ, τάκλινγκ με γλίστρημα και προσβολές δείχνουμε σεβασμό προς όλους, δηλαδή συμπαίκτες, αντιπάλους, μεσολαβητές και θεατές. Το ευ αγωνίζεσθαι υπερβαίνει την απλή συμμόρφωση με τους κανόνες του παιχνιδιού· αφορά τη συμπεριφορά των αθλητών, την ακεραιότητα, το σεβασμό, τη συμπερίληψη και τη δικαιοσύνη.

Συνεδρία football3

Μια εκπαιδευτική συνεδρία που έχει τρία ημίχρονα και μεταδίδει σημαντικά κοινωνικά μηνύματα μέσω του football3.

Σταθεροί κανόνες

Κανόνες που έχουν θεσπιστεί πριν αρχίσει ένας αγώνας football3.

Υγιής ανταγωνισμός

Ανταγωνισμός που είναι διασκεδαστικός και εποικοδομητικός για όλους τους εμπλεκόμενους, ασχέτως με το ποιος κερδίζει ή χάνει.

Μεσολαβητής

(Νέοι) άνθρωποι που προετοιμάζουν και συντονίζουν τις συνεδρίες football3, μεσολαβούν στις συζητήσεις πριν και μετά τον αγώνα και αναλαμβάνουν τις διαφορές που δεν μπορούν να επιλύσουν οι παίκτες μόνοι τους. Στους αγώνες football3 αντικαθιστούν τους παραδοσιακούς διαιτητές.

Ανοιχτοί κανόνες

Κανόνες που δίνουν έμφαση στο ευ αγωνίζεσθαι, είναι ανοιχτοί προς συζήτηση και πρέπει να συμφωνηθούν από όλους τους παίκτες.

⁸⁴ Εγχειρίδιο football3, σελ.56.

Συζήτηση πριν τον αγώνα

Είναι το πρώτο μέρος ενός αγώνα football3, κατά το οποίο οι παίκτες αποφασίζουν από κοινού τους κανόνες του αγώνα· συχνά χρησιμοποιείται για να συζητηθούν και άλλα εκπαιδευτικά θέματα.

Συζήτηση μετά τον αγώνα

Είναι το τρίτο μέρος ενός αγώνα football3, κατά το οποίο οι παίκτες συζητούν την συμπεριφορά τους στο παιχνίδι· συχνά χρησιμοποιείται για να συζητηθούν άλλα εκπαιδευτικά θέματα.

Τρία ημίχρονα

Τα τρία μέρη ενός αγώνα football3: η συζήτηση πριν τον αγώνα, ο αγώνας και η συζήτηση μετά τον αγώνα.

Νέος ηγέτης

Ένα νεαρό άτομο με δεξιότητες και γνώσεις, που μπορεί να καθοδηγήσει τη δράση των πολιτών και της κοινότητας προς όφελος των άλλων νέων και της κοινότητας εν γένει.

Πέρα από το γλωσσάρι βασικών όρων του football3 και για τους σκοπούς του παρόντος εγχειριδίου, συμπληρωματικό εργαλείο μπορεί επίσης να αποτελέσει το **γλωσσάρι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI)**. Το γλωσσάρι της ECRI είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [ECRI Glossary \(coe.int\)](#)

Πλαισιο αξιολόγησης

Προκειμένου να εξακριβώνεται εάν μια δράση football3 πέτυχε τους στόχους της, πολύ σημαντική πρακτική για όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες είναι η αξιολόγηση, καθώς τους επιτρέπει να μετρούν/αποτιμούν σφαιρικά τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων football3. Όπου στόχος είναι η καταπολέμηση της πόλωσης, η αξιολόγηση μπορεί να εστιάζει στη μέτρηση συγκεκριμένων αλλαγών στις πεποιθήσεις και στάσεις των συμμετεχόντων και των κοινοτήτων που τους περιβάλλουν, οι οποίες είναι ικανές να μειώσουν την τρωτότητά τους σε συμπεριφορές ή ενέργειες που προκαλεί η πόλωση ή ένα συγκεκριμένο πλαισιο.

Κατά τη διαμόρφωση ενός πλαισίου αξιολόγησης, καλό είναι να εξετάζονται τα παρακάτω ερωτήματα (ο κατάλογος δεν είναι πλήρης, αλλά λειτουργεί ως σημείο αναφοράς που μπορεί να προσαρμόζεται στις ειδικές ανάγκες της εκάστοτε ομάδας ή κοινότητας-στόχου):

- *Ποιο είναι το βασικό πρόβλημα που θίχτηκε και τί το προκαλεί στη συγκεκριμένη κοινότητα ή ομάδα-στόχο; Πώς συνέτεινε στην επίλυσή του το football3 και ποιες αλλαγές παρατηρήθηκαν; (πεποιθήσεις / στάσεις / συμπεριφορές)*
- *Υπάρχουν άλλα συναφή κοινωνικά ζητήματα που απορρέουν από το συγκεκριμένο πλαισιο και καλό είναι να αντιμετωπιστούν; Ποια είναι αυτά και με ποιο τρόπο θοήθησε/μπορεί να θοήθησε το football3 στην επίλυσή τους; Ποιες αλλαγές παρατηρήθηκαν; (πεποιθήσεις / στάσεις / συμπεριφορές)*
- *Ποιοι είναι οι στόχοι της δράσης football3 σχετικά με τη συγκεκριμένη ομάδα ή κοινότητα-στόχο; Ποιος επηρεάζεται περισσότερο και με ποιο τρόπο;*
- *Ποιος είναι ο βασικός στόχος που θέλουμε να επιτύχουμε;*
- *Σε τοπικό επίπεδο, είναι εύκολη η πρόσθαση στη δράση football3 για παιδιά σε κίνδυνο, περιθωριοποιημένα ή ευάλωτα;*
- *Είναι εύκολη η πρόσθαση στη δράση football3 για κορίτσια, παιδιά μεταναστών/προσφύγων και παιδιά με αναπτηρίες;*
- *Η υλοποίηση της δράσης football3 γίνεται με πολιτισμικά ευαισθητοποιημένο τρόπο;*
- *Ποια πτυχή της δράσης football3 ήταν πιο επιτυχημένη/αποτελεσματική;*
- *Απόλαυσαν τον αγώνα οι συμμετέχοντες; Χάρισε σε όλους διασκέδαση και προκλήσεις;*
- *Ποια ήταν τα συναισθήματά τους και κάτω από τί είδους συνθήκες τα ένιωσαν;*

- Ανέπτυξαν οι συμμετέχοντες την ικανότητά τους να συμμετέχουν σε διάλογο και να παίρνουν αποφάσεις; Με ποιον τρόπο έλυσαν πιθανές διαφωνίες;
- Η κοινότητα καλοδέχτηκε ή ενέκρινε τη δράση; Ήταν η δράση χωρίς αποκλεισμούς και με ποιον τρόπο;
- Υπήρξε αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων;
- Ήταν ο αγώνας football3 χωρίς αποκλεισμούς; Μπορούσαν να συμμετάσχουν όλοι, ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμού και επιπέδου ικανοτήτων; Υπάρχει τρόπος να μειώσουμε ακόμα περισσότερο το ενδεχόμενο αποκλεισμού από τον αγώνα;
- Πώς ενσωματώθηκαν οι κοπέλες που συμμετείχαν; Πώς ενσωματώθηκαν τα παιδιά των μεταναστών/προσφύγων; Πώς ενσωματώθηκαν παιδιά με αναπηρίες;
- Οι συμμετέχοντες επέδειξαν συμπεριφορές ευ αγωνίζεσθαι και σεβασμού; Πώς; Πώς θα μπορούσε ο αγώνας να ήταν πιο δίκαιος για όλους; Γιατί είναι σημαντικοί οι κανόνες και πώς μπορούν να εξασφαλίσουν καλύτερη δικαιοσύνη και ισότητα για όλους;
- Σημειώθηκαν αρνητικά/θίασα περιστατικά ή πράξεις επιθετικότητας/διαμάχης; Πώς έγινε η αντιμετώπιση / επίλυσή τους; Αναπτύχθηκε κάποιος διάλογος ή/και διαπραγμάτευση;
- Παρατηρήθηκε κάποια θετική στάση; Προέκυψε κάποια νέα γνώση ή δεξιότητα; Προέκυψε κάποιο σημαντικό μάθημα σχετικά με τις ανθρώπινες αξίες και τις βασικές αρχές; Ποιο/ποια;
- Τί μπορεί να γίνει καλύτερα;
- Πώς μπορούμε να τροποποιήσουμε / βελτιώσουμε τη μεθοδολογία football3 αναφορικά με την καταπολέμηση της πόλωσης;
- Άλλες παρατηρήσεις: (π.χ. προτεινόμενα επόμενα θήματα ή επιπλέον υποστήριξη προς κάποιον συμμετέχοντα)

Πηγές αναφοράς και επιπρόσθετου υλικού

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2007). *Λευκή Βίβλος για τον Αθλητισμό.*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση για τον αθλητισμό (2011). Αναπτύσσοντας την ευρωπαϊκή διάσταση στον αθλητισμό. COM (2011) 12 τελικό, 18.1.2011. [EUR-Lex - 52011DC0012 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2016). *Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion.* Απόφαση 2131/12.10.2016.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=23155&lang=en>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). *Promoting European values through sport-Έγγραφο συζήτησης.* 5149/18 11.1.2018. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελιθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση των κοινών αξιών της ΕΕ μέσα από τον αθλητισμό.* 9016/18, 24.5.2018. https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/02/26/EU_22641/imfname_10811469.pdf

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 18ης Νοεμβρίου 2010 για τον ρόλο του αθλητισμού ως παράγοντα και μοχλού της ενεργού κοινωνικής ένταξης (2010/C 326/04).* [Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion \(europa.eu\)](#)

Dunning, E. (1999). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization.* Routledge: Λονδίνο και Νέα Υόρκη.

Δίκτυο FARE (2019). *Educational Resources Toolkit for 14-18 year olds.* Άμστερνταμ: Fare network. <https://farenet.org/news/fare-launches-first-ever-educational-diversity-toolkit-resource-for-young-people/>

FRA - Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2010). *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union.*

Βιέννη: FRA. ISBN 978-92-9192-527-8 doi:10.2811/5383]

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf

FRA - Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2013). *Tackling racism and discrimination in sport. Guide of promising practices, initiatives and activities.* Βιέννη: FRA.

[Tackling racism and discrimination in sport - Guide of Promising Practices, Initiatives and Activities | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](#)
[guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf \(europa.eu\)](guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf (europa.eu))

Fox, L., Hebel, M., Meijers, B. και Springborg, G. (2014). *Εγχειρίδιο Football3. Πώς το ποδόσφαιρο μπορεί να γίνει μέσο κοινωνικής αλλαγής.* streetfootballworld: Βερολίνο. [football3 Handbook.pdf \(streetfootballworld.org\)](http://streetfootballworld.org/football3_Handbook.pdf)

Moustakas, L. και Springborg, G. (2018). *Football3. Εγχειρίδιο εκπαιδευτών.* streetfootballworld: Βερολίνο. [football3 for respect Toolkit.pdf \(streetfootballworld.org\)](http://streetfootballworld.org/football3_for_respect_Toolkit.pdf)

ΟΑΣΕ (2012). *Final Report: Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.* [Supplementary Human Dimension Meeting on Combating Racism, Intolerance and Discrimination in Society through Sport, 19-20 April 2012: Final Report | OSCE](http://www.osce.org/journalists/133383)

Sonntag A. και Ranc D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football.* Παρίσι: Εκδόσεις UNESCO. [ISBN: 978-92-3-100134-5] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235721>

UNODC (2020). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide.* OHE: Βιέννη. [Preventing Violent Extremism through Sport; Technical Guide \(unodc.org\)](http://unodc.org/preventing-violent-extremism-through-sport-technical-guide)

UNESCO/IICBA (2019). *Play & Resilience: A toolkit for teachers, caregivers and other stakeholders.* Αντίς Αμπέμπα: IICBA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370734>

UNESCO (2018). *The question of Values Education through Sport.* <https://2018.cfmunesco.it/media/uploads/ckeditor/2018/10/05/UNESCO-The%20Question%20of%20Values%20through%20Sport.pdf>

UNESCO (2017). *Σχέδιο Δράσης Kazan. Έκτη Διεθνής Διάσκεψη Υπουργών και Ανώτερων Αξιωματούχων Αρμόδιων για τη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό της UNESCO, MINEPS VI.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

UNESCO / OFCH / Agitos Foundation / WADA / ICSSPE/CIEPSS/ CIPP (2019). *Sport values in every classroom. Teaching respect, equity and inclusion to 8-12 year-old students. A quick guide.* [ISBN 978-92-3-100351-6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371303>

OHE Ταμείο ΣΒΑ (SDGF) (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action.* [The contribution of sports to the achievement of the Sustainable Development Goals : \(un.org\)](http://unodc.org/preventing-violent-extremism-through-sport-practical-guide)

UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide.* OHE: Βιέννη. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](http://unodc.org/preventing-violent-extremism-through-sport-practical-guide)

UNODC, Παγκόσμιο Πρόγραμμα, Διακήρυξη της Ντόχα. *Sports, keeping youth away from crime,* <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

UNODC, Πρωτοβουλία πρόληψης της νεανικής εγκληματικότητας μέσω του αθλητισμού. *Leveraging sport to prevent violent extremism.* [Crime Prevention through Sports \(unodc.org\)](http://unodc.org/crime-prevention-through-sports)

OHE (2020). Ψήφισμα του ΟΗΕ που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση με τίτλο “Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies”, A/RES/74/170, 7/1/2020. [A/RES/74/170 \(undocs.org\)](http://undocs.org/A/RES/74/170)

Ζαϊμάκης, Γ. (2018). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era, *Soccer & Society*, 19:2, 252-270,
<https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

Ευχαριστίες

Την κατάρτιση και συγγραφή της παρούσας έκθεσης επιμελήθηκαν οι Χριστίνα Βαρουξή και Ιωάννα Τσίγκανου (EKKE).

Κάποια αποσπάσματα της έκθεσης είναι βασισμένα στα Παραδοτέα του έργου DIALECT και σε εκθέσεις προόδου που συνέταξαν οι: Action Aid Ελλάδας (Έκθεση προόδου και Αναφορά συμμετοχικής έρευνας, D. Kalabaliki), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, EKKE (I. Τσίγκανου, Έκθεση εκτίμησης αντικτύπου ως προς τη μεθοδολογία και τις απόψεις σημαντικών εμπλεκόμενων φορέων, K. Βεζυργιάννη, Έκθεση εκτίμησης αντικτύπου ως προς την έρευνα αυτοαξιολόγησης εφήβων), Action Aid Ιταλίας (Έκθεση προόδου), Ottalom Sportegesulet (Έκθεση προόδου), Football friends (Έκθεση προόδου).

Serbian Version

**Program pravde i
Program za prava, ravnopravnost i građanstvo**

DIJALEKT: Narušavanje polarizacije: izgradnja zajednice tolerancije kroz fudbal
Broj ugovora o grantu: 848445 - DIALECT -REC-AG-2018 /REC-RRAC-RACI-AG-2018

PRIRUČNIK ZA NARUŠAVANJE POLARIZACIJE

Christina Varouxi – Joanna Tsiganou

Atina – EKKE - Februar 2022

Sadržaj

- O čemu se radi u Priručniku za narušavanje polarizacije?
- Osnovni uzroci; Ključni identifikatori
- Borba protiv netolerancije na nivou zajednice
- Osnaživanje mladih
- Ko još može biti uključen
- Ključni saveti za poneti!

Aneksi

- ✓ Snimci fudbal3 turnirskih putanja tokom implementacije projekta DIALECT
- ✓ Rečnik ključnih pojmoveva
- ✓ Okvir za ocenjivanje
- ✓ Reference i dodatna sredstva

Priznanja

O čemu se radi u Priručniku za narušavanje polarizacije?

Ciljevi i zadaci

Cilj priručnika je da ponudi praktične smernice za narušavanje polarizacije na nivou zajednice kroz fudbal, posebno kroz pozitivnu upotrebu fudbal3 metodologije i racionalnosti. Fudbal3 je idealno sredstvo za rešavanje društvenih izazova zasnovanih na zajednici i kontekstu. Kao alternativni model fudbala, fudbal3 usvaja pristup ljudskih prava izgrađen na principima jednakosti i jednakih mogućnosti za sve, bez obzira na godine, pol, sposobnosti, religiju, etničku pripadnost i ideološka ili politička gledišta, na principima poštovanja ljudskog dostojanstva i pravde, razvoja mlađih i aktivnog učešća, sinergija, solidarnosti i tolerancije, pluralizama, mirne koegzistencije i rešavanje sukoba. U okviru projekta DIJALEKT, fudbal3 cilja na prevenciju nasilnog ekstremizma putem atraktivnog sporta za mlade i njegovu sveobuhvatnu racionalnost izraženu moto „fudbal za sve“.

Ovaj priručnik je praktičan i tehnički vodič koji pruža podršku različitim zainteresovanim stranama (pojedinci, grupe, organizacije i državni/privatni agenti), koji žele da se angažuju u planiranju ili pružanju fudbalskih intervencija koje uključuju lude iz različitih sredina. Fudbal3 je veoma prilagodljiva metodologija koja se može uskladiti sa specifičnim potrebama bilo koje zajednice i/ili sa društvenim temama određenog konteksta. Ovaj priručnik treba da se koristi zajedno sa alatima i informacijama dostupnim na sajtu fudbal3. Razvijen u okviru projekta „Narušavanje polarizacije: izgradnja zajednice tolerancije kroz fudbal“ (DIJALEKT), priručnik nudi „savete“ za uključivanje adolescenata kako bi se osnažili u borbi protiv netolerancije i diskriminacije i pomaže u izgradnji identiteta mlađih u vremenima društvenih problema. i političke polarizacije.

Ukratko, priručnik uključuje: a) kratak i lak vodič za razumevanje obrazloženja predložene metodologije (izgradnja zajednice kroz fudbal radi sprečavanja netolerancije); b) ciljane smernice, mere, alatke (kako identifikovati govor mržnje i netoleranciju) i korake za promovisanje izgradnje zajednice kroz fudbal na lokalnom nivou (kao odgovor), na osnovu akcija izgradnje kapaciteta (ko treba da bude obučen); c) opis aktivnosti podizanja svesti upućenih adolescentima (putem fudbala) i njihovim roditeljima; d) opis aktivnosti umrežavanja, promovisanje angažovanja između ključnih institucionalnih i OCD zainteresovanih strana uključenih u prevenciju i borbu protiv ksenofobije.

Kako se koristi priručnik

Priručnik je podeljen na sveobuhvatne odeljke koji se lako čitaju, od kojih svaki pruža pregled relevantnih koncepata, osnovnih vrednosti ili principa koji mogu biti korisni za sve aktere uključene u implementaciju fudbal3 metodologije. Priručnik takođe uključuje rečnik ključnih termina, obrazac za procenu i dodatne resurse i materijale kako bi akteri koji su uključeni imali temeljno razumevanje upotrebe fudbal3 metodologije u narušavanju polarizacije na nivou zajednice.

Osnovni uzroci; Ključni identifikatori

Narušavanje polarizacije kroz fudbal: misija i vizija

Do 2015. godine, Evropska komisija je već pozvala države članice da odmah obrate pažnju na pitanja rastućeg rasizma, uspona populističkih partija i netolerantnog političkog

diskursa, potvrđujući fundamentalni značaj slobode izražavanja i mišljenja, tolerancije i poštovanja jednakog dostojanstva svih ljudskih bića za demokratsko i pluralističko društvo⁸⁵. Istraživanja u četiri evropske zemlje (Grčka, Mađarska, Italija i Srbija) koje učestvuju u projektu DIALECT⁸⁶ pokazala su da je politička polarizacija i dalje prisutna širom Evrope činjenica koja stvara društvenu klimu koja pruža plodno tlo za rasizam, diskriminaciju, mržnju i netoleranciju. Naše istraživanje je takođe potvrdilo da su mladi u procesu izgradnje identiteta veoma ranjivi i podložni kampanjama populističkih partija, koje imaju tendenciju da pojednostavljaju složenu stvarnost, šire politički cinizam i pojačavaju rasne stereotipe. Svi dokazi zaključuju da postoji potreba za moćnim alatima za izgradnju zajednice u prostoru društvene i političke polarizacije. Prema Preporukama EU (2016) za prevenciju radikalizacije koja vodi do ekstremizma, do mlađih ljudi treba doći kroz inovativne alate ne samo u oblastima obrazovanja i obuke, već i u oblasti sporta, mimo formalnih struktura. Sportske intervencije mogu promovisati pripadnost grupi i osećaj identiteta i identifikovane su kao efikasan način angažovanja posebno mlađih odvojenih od svojih zajednica i/ili školskog sistema. Fudbal je široko prepoznat kao društveni prostor, gde se izgradnja zajednice i identiteta odvija sa povećanim značajem za mlade. Fudbalske zajednice istorijski pružaju mogućnosti za izgradnju kolektivnih identiteta. Međutim, čini se da su u ovom trenutku sve više politizovani.

Na osnovu navedenog, **projekat DIALECT** je ciljao adolescente u Evropi sa fokusom na četiri zemlje (Grčka, Italija, Srbija i Mađarska) koje se istovremeno suočavaju sa povećanim rizikom od socijalne isključenosti adolescenata i širenja populističkih partija, kako bi se osiguralo da se trend radikalizacije i pod uticajem ekstremnih ideologija koje podstiču ksenofobiju, rešava rano, na preventivan način.

Izvor: UNESCO (2015). „Boja? Koje boje? Izveštaj o borbi protiv diskriminacije i rasizma u fudbalu”, Objavila 2015. godine Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu, Francuska, str. 18.

⁸⁵ ECRI GENERAL POLICY RECOMMENDATION NO. 15, ON COMBATING HATE SPEECH, ADOPTED ON 8 DECEMBER 2015 European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), Council of Europe – 2016, Strasbourg, str. 3-5.

⁸⁶ Pogledajte rezultate DIALECT projekta

Misija je da se spreči netolerancija i posebno ksenofobija na lokalnom nivou, promovišući izgradnju zajednice i koheziju, koristeći isti alat koji se često koristi za radikalizaciju mladih, odnosno fudbal. Tačnije, metodologija fudbala3 inspirisana uličnim fudbalom je obrađena i procenjena i idealno se igra u etnički, kulturno i rodno mešovitim timovima. Igrači se sastaju, formiraju timove, dogovaraju pravila i igraju fudbal, bez sudija. Umesto toga, medijatori olakšavaju razgovore između dva tima i prate utakmicu. Kao što je naznačeno, fudbal3 promoviše samopouzdanje, poverenje i sigurnost, omogućavajući igraćima da vrednosti koje nauče stave u delo i da se angažuju u svojim zajednicama. Angažovanje sa metodologijom fudbala3 podstiče informisano donošenje odluka i podstiče interesovanje za to kako se društveni izazovi mogu prevazići. Naglasak na dijalogu i rešavanju sukoba omogućava igraćima da shvate moć konsenzualnog donošenja odluka, omogućavajući im da premoste kulturne razlike u društvenom okruženju koje je obeleženo stalnim prilivom i odlivom članova zajednice.

U tom smislu projekat DIALECT se upućuje na oblast „*sport-za-razvoj*“, koja promoviše ideju korišćenja sportskih aktivnosti za pružanje mogućnosti za razvoj ličnosti i zajednice, sa efektima koji prevazilaze sferu fizičke aktivnosti, razvoja igrača i igre. Ova ideja je zasnovana na **viziji** da se ljubav ljudi prema fudbalu može iskoristiti za izgradnju mogućnosti za pripadnost, rasnu harmoniju i koheziju zajednice. Fudbal se bavi ovim pitanjima jer svoje temelje zasniva na: strukturnim varijablama i društvenim procesima koji deluju na više nivoa i utiču na zdravlje i društveno ponašanje. Rezultati istraživanja o ovim pitanjima naglašavaju pozitivan uticaj fudbala na osećaj sebe mladih ljudi koji učestvuju, kao i na poštovanje i angažovanje sa vršnjacima iz različitih sredina. Istraživanje je takođe otkrilo neočekivane veze između učešća u fudbalskim aktivnostima i učenja stranih jezika, pozitivnog angažmana u školi i izgradnje samopouzdanja.⁸⁷

Nadalje, istraživanja su pokazala da je koncept kulturne raznolikosti u obrazovanju kroz sport shvatljiv samo u kontekstu u kojem se koristi. Bavljenje sportom nije dovoljno za integraciju društva. Obrazovanje kroz sport u Evropi, a posebno korišćenje sporta za podsticanje znanja i integracije onih koji su drugačiji, realnost je na terenu. Osim toga, istraživanja o fudbalu ukazuju na jaku istrajnost predrasuda prema igračima, sudijama, trenerima ili menadžerima, koji se i dalje često smatraju stranim ovoj sredini, nelegitimnim, a priori nekompetentnim i jednostavno „neumesnim“ za svoj pol. Ovaj fenomen je nagomilan na problemu nasilja i diskriminacije žena. Takođe postoji nedostatak medijske pokrivenosti ženskih takmičenja i sporta, kako kvalitativno tako i kvantitativno. Pokušaji povezivanja roda i fudbala su ambiciozni, a implementacija fudbala3 i za dečake i za devojčice nema namenu da se sama suoči sa ovim izazovom. Naprotiv, to je prekretnica koja pokušava da doneše nova, skromna razmišljanja o već obavljenom poslu. Implementacijom projekta DIALECT ponovo je potvrđen pozitivan doprinos 'fudbal za sve' pristupa u borbi protiv aspekata društvene segregacije i diskriminacije u pogledu pola i etničke pripadnosti, kao i raznih oblika netolerancije prema 'drugom', 'drugačijem', umesto toga izgrađujući zajednice tolerancije i međusobnog poštovanja na lokalnom nivou. U stvari, fudbal je kroz primenu fudbala3 metodologije reaffirmisan kao sport koji može da angažuje svakoga i kao takav može biti moćan mehanizam za izazivanje društvenih podela i promovisanje društvene uključenosti. Shodno tome, misija i vizija projekta DIALECT su u skladu sa odgovarajućim rezolucijama UN:

Narušavanje polarizacije kroz fudbal gradi se na moći sporta „da promeni percepcije, suprotstavi predrasude i poboljša ponašanje, kao i da inspiriše ljudе, razbije rasne i političke barijere, promoviše rodnu ravnopravnost i bori se protiv diskriminacije“ i **njegovu jedinstvenu sposobnost** da se „predstavi svetu univerzalnim jezikom i osećanjem pripadnosti i podrške. U promovisanju međusobnog poštovanja i tolerancije, sport uči važnim društvenim i međuljudskim veštinama. Korišćenje sporta za pomoć

⁸⁷ Pogledajte takođe Sonntag, A. and Ranc, D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football*. UNESCO, p.15, Zaimakis, Y. (2016). *Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity*, Soccer & Society, 19:2, 252-270. FRA (2010) *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union*, pp. 31-33.

Ijudima, posebno mladima, pokazalo se kao efikasan alat u sprečavanju upadanja u krug antisocijalnog ponašanja, nasilja, kriminala i upotrebe droga...⁸⁸

Misija i vizija projekta DIALECT zasnovani su na očekivanjima da se unapredi zajednica, a time i društvena kohezija sprečavanjem mržnje i negovanjem tolerancije, kroz primenu **fudbal3 metodologije i racionalnosti**. Očekuje se da sve ciljne grupe projekta DIALECT (važne zainteresovane strane, OCD, NVO, roditelji, adolescenti, migranti i nemigranti, dečaci i devojčice, treneri i medijatori) proizvode multiplikatore koji će promovisati vrednosti tolerancije, međuetničkih odnosa, i destabilizovati ksenofobiju i širenje ekstremističkih grupa kroz sferu sporta. Na kraju krajeva, projekat uključuje inovativne komponente kao što su a) korišćenje istog „alata“ koji se koristi za uticaj i regrutovanje adolescenata u populističke i ekstremističke grupe na lokalnom nivou, odnosno fudbal; b) odluka da se promoviše promena ponašanja kroz fudbal, što može biti lakše od tradicionalnih metoda (nastava u školama itd.), privlačeći pažnju i interesovanje adolescenata; c) kapitalizacija proverene metodologije (fudbal3) i njen dalji razvoj i korišćenje za izazove rasizma; d) holistički pristup – obraćanje adolescentima, njihovim roditeljima, OCD, NVO, državnim i lokalnim organima, uzimajući u obzir gomilanje i umnožavanje efekata koje ovo može imati; e) korišćenje fudbala kao načina koji omogućava posredno rešavanje rasizma; f) činjenica da razvijena metodologija može delovati preventivno za obe grupe – istovremeno se baviti ksenofobijskom i radikalizacijom migranata; e) rodna perspektiva, dokazana kroz rodno mešovite fudbalske timove koji će biti formirani u sportu kojim dominiraju muškarci.

Misija i vizija projekta DIALECT je, dakle, zasnovana na sledećoj fudbal3 metodologiji i racionalnosti:

„Football3 je jedinstven način igranja fudbala koji menja živote širom sveta. Zasniva se na principu da su osnovne vrednosti fer-pleja, rodne ravnopravnosti, timskog rada i poštovanja podjednako važne kao i fudbalska veština“.⁸⁹

Nazvan po „*tri poluvremena*“ – diskusija pre meča, fudbalski meč i diskusija posle meča – fudbal3 uključuje ključne životne lekcije u svaki meč. U mešovitim polnim i etničkim/nacionalnim timovima, igrači kolektivno odlučuju o pravilima pre utakmice. Posle meča reflektuju o svom ponašanju i ponašanju protivnika, sa poenima za golove kao i za fer plej. Kako se fudbal3 igra bez sudsije, igrači moraju da nauče kako da sami rešavaju konflikte kroz dijalog i kompromis.

Football3 ima jedinstven osnovni koncept „inspirisan uličnim fudbalom. Širom sveta, igrači se sastaju, formiraju timove, dogovaraju pravila i igraju fudbal. Fudbal3 koristi obrazovni potencijal uličnog fudbala tako što osigurava da su dijalog i fer-plej sastavni deo igre. Može ga igrati bilo ko, bilo gde i može se koristiti za obrađivanje bilo koje društvee teme. Nema sudsija. Umesto toga, medijatori olakšavaju razgovore između dva tima i prate utakmicu“.⁹⁰

Pored toga, kao što je navedeno u pregledu Fudbal3 alata:⁹¹

“U kontekstu projekta DIALECT, predviđamo prilagođavanje fudbal3 metodologije kako bi se pozabavili gorućim društvenim izazovima ciljnih zajednica: ksenofobija, rasizam i socijalna isključenost“.⁹²

Nadalje, kako je istraživanje pokazalo, postoji jaka povezanost između siromaštva i populizma i povećana verovatnoća da se mlađi u nepovoljnem položaju pridržavaju ekstremističkih političkih pokreta. Istraživanja takođe otkrivaju činjenicu da ksenofobija i rasistički incidenti i dalje proganjaju amaterski i profesionalni fudbal, dok takođe naglašavaju

⁸⁸ UNODC, Doha Declaration Global Programme, *Sports, keeping youth away from crime*, available at: <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

⁸⁹ “Fudbal3 priručnik. How to use football for social change”, published by Streetfootballworld gGmbH Berlin – Germany. Accessible at: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

⁹⁰ “Fudbal3 priručnik”, str. 6.

⁹¹ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable.

⁹² Vanessa Thiele (SFW), Football3 toolkit review, May 2020, DIALECT Deliverable, p. 4.

činjenicu da sport i fudbal posebno jačaju društvenu koheziju i mogu promovisati integraciju migranata i izbeglica u društvo. Ova dvostruka moć fudbala u pogledu situacije migranata i izbeglica, posebno u zemljama Mađarskoj, Srbiji, Italiji i Grčkoj, obuhvaćena je projektom.

Sprečavanje rasizma, nasilnog ekstremizma i netolerancije mržnje

Priručnik za narušavanje polarizacije razvijan je tokom implementacije projekta DIALECT sa sledećim mandatima:

Mandat I

Polarizacija obuhvata širok spektar dihotomija i ekstremnih stavova i može imati različite oblike, kao što su rasističko nasilje, diskriminacija, netolerancija i ekstremizam. Sve veći broj fenomena podela čini sprečavanje društvenih i obrazovnih mera sve relevantnijim..⁹³

⁹³ Kao što OEBS priznaje, „Rasizam, netolerancija i diskriminacija u društvu i dalje izazivaju zabrinutost. Pojedinci su meta, a imovina vandalizovana kao rezultat rasističkih i/ili ksenofobičnih osećanja. Takva dela ugrožavaju bezbednost zajednica žrtava i mogu uticati na stabilnost društva. Dela netolerancije i diskriminacije takođe utiču na odnose između različitih zajednica i predstavljaju pretnju kohezivnim društvima”. OEBS (2012). Borba protiv rasizma, netolerancije i diskriminacije u društvu kroz sport.

Mandat II

Mladi ljudi mogu biti više izloženi zlostavljanju, eksploraciji, manipulaciji ili vrbovanju od strane nasilnih ili kriminalnih grupa. Centralna ideja uvek ostaje ista: **korišćenje same fudbalske igre za obrazovanje i osnaživanje mladih ljudi.**⁹⁴ Na ovaj način mladi mogu postati samopouzdaniji i samopouzdaniji, stekći veštine otpornosti⁹⁵ da prevaziđu nepovoljna životna iskustva i odbace polarizaciju.

Mandat III

Sport širi i deli univerzalni okvir vrednosti: poštovanje, fer plej, poštovanje sebe i drugih, poštovanje pravila i timski rad.⁹⁶ Sport može naučiti vrednosti kao što su pravičnost, timbiliding, demokratija, različitost, tolerancija, jednakost, disciplina, empatija, inkluzija, istrajnost i poštovanje,⁹⁷ čije je propagiranje i usvajanje važnije danas nego ikada ranije u svetu koji izgleda da postaje sve više polarizovan.⁹⁸

Mandat IV

Smatra se da je sport mnogo više od pukog 'hobija', 'prošlosti', 'rekreacije' ili 'slobodne aktivnosti' i, uz religiju i rat, predstavlja jedno od najuspešnijih sredstava kolektivne mobilizacije.⁹⁹ Kao takav, sport može da izgradi mostove povezivanja i društvene veze između različitih grupa, zajednica i kultura „koje bi inače mogle da teže nepoverenju i neprijateljstvu“.¹⁰⁰

⁹⁴ Kako Savet Evropske unije podvlači „ljudski i društveni uslovi koji pružaju plodno tlo za radikalizaciju, posebno kod mladih ljudi, složeni su i višestruki i mogu uključivati: dubok osećaj lične i/ili kulturne otuđenosti, stvarne i/ili percipirane pritužbe, xenofobija i diskriminacija, ograničeno obrazovanje, obuke ili mogućnosti zapošljavanja, društvena marginalizacija, urbana i ruralna degradacija, geopolitički interesi, iskrivljena ideoološka i verska uverenja, nestrukturirane porodične veze, lične traume ili problemi mentalnog zdravlja“. (Zaključci Saveta i predstavnika vlada država članica, koji se sastaju u okviru Saveta, o sprečavanju radikalizacije koja vodi ka nasilnom ekstremizmu (2016/C 467/02). Kako naglašava UNESCO „[Sport] predstavlja sigurno utočište za pronalaženje originalnih i dobrih vrednosti i moralnih principa. [...] Sport može da igra ulogu u zbljižavanju stanovništva, smanjenju stope kriminala i društvenom i kulturnom uticaju. Sport je i dalje od fundamentalnog značaja u našem savremenom društvu, gde razumevanje značaja različitosti među pojedincima postaje sve teži i gde poštovanje bližnjeg stalno gubi na značaju.“ UNESCO (2018). Pitanje vrednosti obrazovanja kroz sport.

⁹⁵ As resilience skills (the 7Cs of Resilience) are considered the following: competence, confidence, connection, character, contribution, coping and control. See UNESCO/IICBA (2019), *Play and Resilience*, p.p. 71-72.

⁹⁶ UNESCO (2018). Pitanje vrednosti obrazovanja kroz sport.

⁹⁷ Savet Evropske unije (2018). Promovisanje evropskih vrednosti kroz sport.

⁹⁸ Kako UNODC navodi „sport neguje važne ljudske vrednosti i može se koristiti kao sredstvo za promovisanje poštovanja pravila i drugih, timskog rada, osećaja pripadnosti i zajednice, tolerancije, različitosti, gostoprимstva i empatije. U ovom kontekstu, sport može poslužiti kao efikasna platforma za suočavanje sa ideologijama i osnovnim uzrocima nasilnog ekstremizma strateškim obezbeđivanjem alata za stvaranje idealnih uslova za učenje, društveno učešće i smisleno i pozitivno angažovanje mladih unutar zajednica“. UNODC (2020), Sprečavanje nasilnog ekstremizma kroz sport. Technical Guide. UN: Beč, str.17

⁹⁹ Dunning, E. (2001). Sportska pitanja: sociološke studije o sportu, nasilju i civilizaciji, str.1.

¹⁰⁰ UN SDGF (2018). Doprinos sportsa postizanju ciljeva održivog razvoja: alat za akciju. Kao što Daning kaže, „sport funkcioniše kao nešto slično lingua franca koja dozvoljava ne samo učvršćivanje veza među prijateljima već i razbijanje leda između stranaca. [...] u svojim modernim, „civilizovanim“ oblicima uključuje obično relativno efikasno rešavanje antimona između rivalstva i prijateljstva. Uključuje, odnosno, oblike „prijateljskog rivalstva“ Dunning, E. (2001). Sportska pitanja: sociološke studije o sportu, nasilju i civilizaciji, str. 221-222.

Mandat V

Sport se koristi kao sredstvo za stvaranje mogućnosti za učenje i dobijanje pristupa često ugroženoj ili marginalizovanoj populaciji. U specifičnom kontekstu narušavanja polarizacije, češće korištene intervencije bile bi intervencije „plus sport“, od kojih bi većina obezbedila sport pored podrške društvenim ishodima.¹⁰¹

Mandat VI

Sport sam po sebi ne može dovesti do pozitivnih ishoda i transformacije uverenja ili biti jedino rešenje za nova društvena pitanja kao što su nasilje i polarizacija mlađih. Da bi sportske intervencije bile efikasne u prevenciji polarizacije, trebalo bi da se razvijaju u kombinaciji sa holističkim inicijativama zasnovanim na znanju koje mogu da se pozabave dublje ukorenjenim uzrocima polarizacije i društvenim pitanjima vezanim za kontekst.¹⁰²

Mandat VII

Zbog svoje popularnosti, jednostavnosti i pristupačnosti, fudbal ima veliki potencijal da unapredi socijalizaciju i promoviše inkluziju okupljajući milione ljudi različitog društvenog, etničkog i kulturnog porekla.¹⁰³

¹⁰¹ UNODC (2020), Sprečavanje nasilnog ekstremizma kroz sport. Technical Guide. UN: Beč, str.4. Kako Savet Evropske unije prepoznaje „Sport igra snažnu društvenu ulogu sa snažnim potencijalom za društveno uključivanje u i kroz sport, što znači da učešće u sportu ili fizičkoj aktivnosti na mnogo različitim načina doprinosi uključivanju u društvo; pri čemu inkluzija u sportu uključuje kombinaciju 'sporta za sve', jednakog pristupa sportu, jednakih mogućnosti u sportu i raznovrsnih sportskih mogućnosti i sportskih objekata orijentisanih na potražnju, i pri čemu socijalna inkluzija kroz sport uključuje inkluzivno učešće u društvu, razvoj zajednice i ojačana društvena kohezija“. Savet Evropske unije, zaključci Saveta od 18. novembra 2010. o ulozi sporta kao izvora i pokretača aktivne društvene inkluzije (2010/C 326/04). Među zajedničkim identifikovanim prioritetima je „bolje iskoristiti potencijal sporta kao doprinosu izgradnji zajednice, društvenoj koheziji i inkluzivnom rastu kroz: 1. fokusiranje na upotrebu sporta za promovisanje uključivanja ugroženih grupa u društvo kako bi se kohezivnije zajednice; 2. prepoznavanje i povećanje sticanja veština i kompetencija kao što su disciplina, timski rad i istrajnost kroz aktivnosti neformalnog učenja u sportu, uključujući dobrovoljne aktivnosti, kao način povećanja zapošljivosti; 3. priznavanje ekonomskog, zapošljavanja i potencijala za učenje sporta za doprinos pametnom, održivom i inkluzivnom rastu neophodnom za postizanje održive budućnosti“. Savet Evropske unije, zaključci Saveta od 18. novembra 2010. o ulozi sporta kao izvora i pokretača aktivne društvene uključenosti (2010/C 326/04)

Doprinos sporta društvenoj koheziji razbijanjem predrasuda, stereotipa i društvenih barijera takođe je naglasila Evropska komisija. „Sport i fizička aktivnost su vredni motivatori za socijalno uključivanje i integraciju. Takve aktivnosti pružaju mogućnosti marginalizovanim i neprivilegovanim grupama, kao što su migranti i ljudi pod rizikom od diskriminacije, da komuniciraju i integrišu se sa drugim društvenim grupama. Sport takođe pruža osobama sa invaliditetom priliku da pokažu svoje talente i izazovu stereotipe. Osobe sa invaliditetom imaju pravo da ravnopravno sa drugima učestvuju u sportskim aktivnostima, podstiče se uključivanje rodnih pitanja u sportske aktivnosti, kako bi se rešila nedovoljna zastupljenost žena u nekim oblastima sporta, dok sport omogućava imigrantima i društvu domaćinu da komuniciraju na pozitivan način, čime se unapređuje integracija i interkulturni dijalog. Sport može biti sredstvo za promovisanje socijalne inkluzije ranjivih ili ugroženih grupa i doprineti boljem razumevanju među zajednicama“.17 Evropska komisija, Saopštenje o sportu (2011). Razvijanje evropske dimenzije u sportu. COM (2011) 12 finala, 18.1.2011.

¹⁰² Kako Dunning podvlači „savremeni sportovi nisu panaceja. Stepen nasilja koje oni podrazumevaju u osnovi zavisi od habitusa i strukture ličnosti ljudi koji ih igraju, gledaju, organizuju i kontrolišu, a oni, zauzvrat, zavise od faze u procesu civilizacije ili decivilizacije ili ravnoteža između njih na kojoj стоји njihovo društvo“. Dunning, E. (2001). Sportska pitanja: sociološke studije o sportu, nasilju i civilizaciji, str.248.

¹⁰³ Kako Dunning objašnjava „Nije teško pronaći razloge za njegov uporedni uspeh. Ne zahteva mnogo opreme i relativno je jeftin za igranje. Njegova pravila – osim možda zakona o ofsjadu – relativno su laka za razumevanje. Iznad svega, ova pravila redovno omogućavaju brzu, otvorenu i fluidnu igru, kao i igru koja je fina balansirana među nizom međuzavisnih polariteta kao što su sila i veština, individualna i timska igra, napad i odbrana. Kao takva, njegova struktura dozvoljava stalno generisanje nivoa uzbudjenja koji zadovoljavaju i igrače i gledače. U srcu ovoga leži činjenica da su mečevi fizičke borbe između dve grupe vođene pravilima koja dozvoljavaju da se strasti uzdignu, ali ih drže – većinu vremena – pod kontrolom. Dunning, E. (2001). Sportska pitanja: sociološke studije o sportu, nasilju i civilizaciji, str.103-104.

Mandat VIII

Potrebna je sveobuhvatna metodologija za rešavanje niza društvenih tema, kao što su rodna ravnopravnost, zdravlje i izgradnja mira.¹⁰⁴ Fudbal3 osnažuje mlade ljude da preuzmu odgovornost za svoje postupke i pravedno se odnose prema drugima. Uče da cene komunikaciju i međusobno poštovanje, kako na terenu tako i van njega. „Fudbal3 takođe ima za cilj da iskoristi pozitivan uticaj fudbala na društveno prihvatanje i integraciju migranata i izbeglica i na taj način doprinese borbi protiv rasističke i ksenofobične retorike kako u fudbalu tako i u društvu u celini.¹⁰⁵

Mandat IX

Projekat DIALECT kroz implementaciju **fudbala3** cilja na izgradnju zajednice na način na koji generacije mogu stvoriti „svet“ koji je pravedan, inkluzivan, tolerantan i zdrav, koji uključuje relevantne vrednosti.

Mandat X

„Smernice za kreiranje kontekstualno relevantnih, bezbednih i inkluzivnih sportskih praksi za sesije koje se sprovode kao deo sveobuhvatnih strategija za sprečavanje nasilnog ekstremizma. Sledеći elementi su od suštinskog značaja kada se razmatraju takve prakse:

- Bezbednost i kontekstualna svest, kako bi se ojačala sposobnost fasilitatora da smanje faktore rizika za zlostavljanje, stigmatizaciju, eksploraciju i nasilje
- Osnaživanje mlađih, koje uključuje prepoznavanje i jačanje snaga i potencijala mlađih i identifikaciju i podsticanje angažovanja mlađih, uključujući i kao partnera
- Sport kao sredstvo koje može da obezbedi efikasan, fleksibilan i pristupačan način promovisanja mira, obrazovanja i života veštine
- Priznavanje ljudskih prava, uključujući prava deteta, i univerzalnih principa prema kojima se poštuju i vrednuju sve osobe, bez obzira na godine, pol, sposobnosti, veru, etničku pripadnost i ideološka ili politička gledišta
- Promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje devojaka i žena kako bi se obezbedile jednakе mogućnosti¹⁰⁶

Borba protiv netolerancije na nivou zajednice

Osnaživanje mlađih

Ciljevi fudbala3¹⁰⁷

Fudbal3 se može koristiti kao obrazovna akcija za promovisanje vrednosti jednakosti i ravnopravnog učešća, međusobnog poštovanja i poštovanja različitosti, invaliditeta, pola i raseljenja, pravičnosti, solidarnosti, prijateljskog rivalstva, mirnog rešavanja sukoba, tolerancije i socijalne uključenosti.

¹⁰⁴ „Priručnik za fudbal3.

¹⁰⁵ Vanessa Thiele (SFV), pregled Fudbal3 alata, maj 2020, DIALECT Deliverable, str. 5.

¹⁰⁶ KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA DROGU I ZLOČIN, (2021). PREVENCIJA NASILNOG EKSTREMIZMA KROZ SPORT: PRAKTIČNI VODIČ. KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA DROGE I ZLOČIN Beč, U.N., Beč, PRIRUČNIK ZA KRIVIČNO PRAVOSUĐE, str. 2.

¹⁰⁷ Fudbal3 priručnik, str.9

Fudbal3, koji je dobio ime po „tri poluvremena“ – diskusija pre utakmice, fudbalska utakmica i diskusija posle meča – uključuje osnovne ljudske vrednosti u svaki meč. U timovima mešovitih polova, igrači kolektivno odlučuju o pravilima pre utakmice. Posle meča razmišljaju o svom ponašanju i ponašanju protivnika, sa poenima za golove kao i za fer plej. Kako se fudbal3 igra bez sudija, igrači moraju da nauče kako da sami rešavaju sukobe kroz dijalog i kompromis.¹⁰⁸ U ovom kontekstu, fudbal3 može poslužiti kao idealno sredstvo za rešavanje mnogih društvenih pitanja koja se odnose na osnovne uzroke polarizacije, kao što su nasilje, nedostatak osećaja pripadnosti, marginalizacija, inertnost mladih i socijalna isključenost.

Koncepti, vrednosti i principi koji se pojavljuju u metodologiji fudbala3 mogu se koristiti za isticanje društvenih tema u vezi sa procesima polarizacije. Štaviše, metodologija fudbal3 nudi jedinstvenu priliku za izgradnju životnih veština i osnovnih kompetencija kao što su kritičko mišljenje, veštine komunikacije i saradnje, veštine rešavanja konflikata, itd. koje omogućavaju mladim učesnicima da se bolje nose sa svakodnevnim životnim poteškoćama i da se drže podalje od nasilnih, kriminalno i/ili polarizovano ponašanje.¹⁰⁹

Kao što je navedeno u AKCIONOM PLANU projekta DIALECT, fudbal3 je inherentno obeležen prilagodljivošću. U okviru projekta DIALECT, metodologija fudbala3 je prilagođena da **uključi šeme zajednica za narušavanje polarizacije** uključujući oblasti intervencije koje su veoma slične onima iz **Šeme za prevenciju nasilnog ekstremizma**.¹¹⁰ Kao što je pokazano u nastavku, ova šema se sastoji od različitih zona kroz koje sport može imati uticaj. Zone šeme uključuju: **bezbedne prostore, socijalnu inkluziju, otpornost, obrazovanje i osnaživanje**.

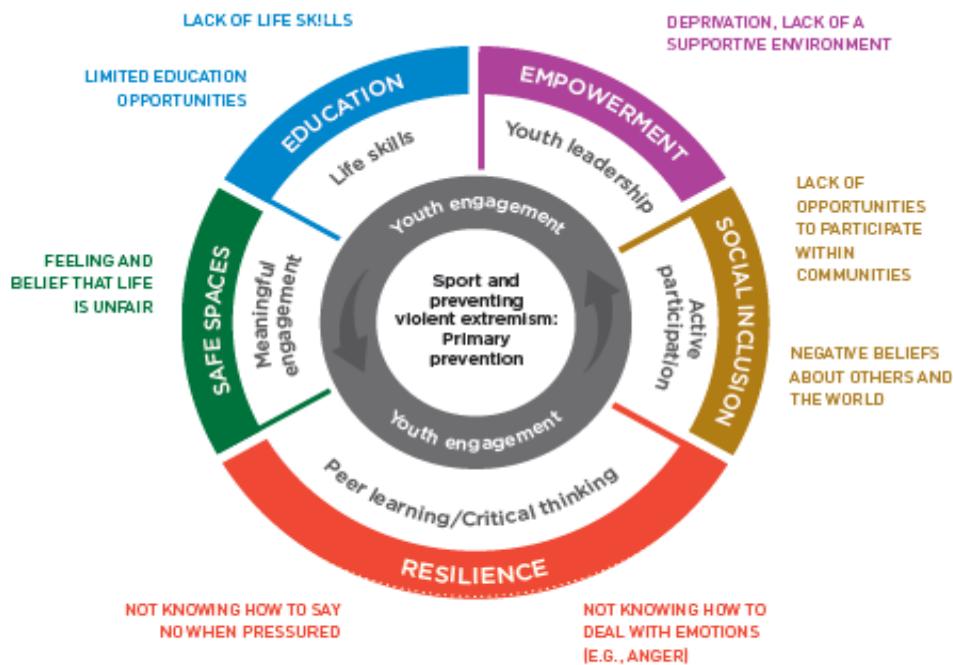
¹⁰⁸ Fudbal3 priručnik, str.6

¹⁰⁹ Fudbal3 priručnik, str.9

¹¹⁰ KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA DROGU I ZLOČIN, (2021). PREVENCIJA NASILNOG EKSTREMIZMA KROZ SPORT: PRAKTIČNI VODIČ. KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA DROGU I ZLOČIN Beč, U.N., Beč, PRIRUČNIK ZA KRIVIČNO PRAVOSUĐE, str. 6.

Šema prevencije nasilnog ekstremizma

Prilagodljivost metodologije fudbala3 dotiče se i *snage sportskih vrednosti*,¹¹¹ koje, ako se uzmu u obzir, deluju kao multiplikatori ciljeva i rezultata projekta. To uključuje energiziranje *svih oblika kapitala (ljudski, finansijski, intelektualni, društveni kapital)*. Projekat DIALECT kroz implementaciju fudbala3 cilja i na izgradnju zajednice na način na koji *generacije mogu stvoriti „svet“ koji je pravedan, inkluzivan, tolerantan i zdrav, koji uključuje relevantne vrednosti*.¹¹² Ipak, sve ovo se sprovodi kroz fudbala3 aktivnosti prema UN.

Opšti cilj fudbala3 je promovisanje *ključnih životnih veština i osnaživanje mladih da postanu lideri u svojim zajednicama. Sa jakim naglaskom na dijalogu i rešavanju konflikata, fudbal3 pruža i igračima i medijatorima znanje i životne veštine*, uključujući sledeće:

- Povećana spremnost za uključivanje drugih, bez obzira na pol, sposobnosti, godine ili poreklo;
- Povećane veštine komunikacije, donošenja odluka i posredovanja u konfliktima;
- Poboljšano poštovanje žena i devojčica i uvažavanje rodne ravnopravnosti;
- Poboljšan osećaj za fer plej, odgovornost i odgovornost;
- Pojačana želja da postanemo uzor drugima;
- Povećano učešće u zajednici.

¹¹¹ Izvor: UNESCO, Moć sportskih vrednosti, 246351_eng_pdf.

¹¹² Izvor: UNESCO, Moć sportskih vrednosti, 246351_eng_pdf.

Fudbal3 igra: proces

Osnovni concept¹¹³

Fudbal3 je inspirisan uličnim fudbalom. Širom sveta, igrači se sastaju, formiraju timove, dogovaraju pravila i igraju fudbal. Fudbal3 koristi obrazovni potencijal uličnog fudbala tako što osigurava da su dijalog i fer-plej sastavni deo igre. Može ga igrati bilo ko, bilo gde i može se koristiti za obraćanje bilo kojoj društvenoj temi. Nema sudija. Umesto toga, medijatori olakšavaju razgovore između dva tima i prate utakmicu. fudbal3 uključuje 'tri poluvremena':

Prvo poluvreme: razgovor pre utakmice

Pre meča, dva tima se sastaju kako bi se dogovorili o pravilima koja žele da koriste. Posebna pravila se biraju kako bi se pozabavila relevantnim društvenim pitanjima, kao što je povećanje učešća žena u sportu (pogledajte web stranicu fudbal3 za više pravila). Diskusiju vodi obučeni medijator, npr. mladi lider, trener ili učitelj. Medijator koristi obrazac za utakmicu da zabeleži pravila o kojima su se igrači dogovorili.

Druge poluvreme: fudbalska utakmica

Fudbal3 utakmice obično uključuju manje timove (npr. između pet i sedam igrača u svakom timu) i kraće su (npr. između 10 i 20 minuta). Igraju se na manjim i improvizovanim terenima (npr. 40 x 20 m ili manjim), na ulici, u parku ili na fudbalskom terenu. Timovi su mešoviti i utakmice se igraju bez sudija. Igrači preuzimaju odgovornost za svoju utakmicu i poštuju pravila koja su dogovorili. Tokom utakmice se međusobno dogovaraju oko faulova, slobodnih udaraca i postignutih golova. Medijator prati utakmicu i interveniše samo ako dve ekipe ne mogu same da se dogovore.

Treće poluvreme: diskusija posle meča

Nakon utakmice, medijator okuplja timove kako bi razmislili o utakmici i koliko su poštovali pravila. Timovi imaju priliku da svojim protivnicima dodeljuju poene za fer plej na osnovu njihovog ponašanja. Medijator dodaje fer plej poene na meč poene koje su rezultat postignutih golova kako bi se odredio konačan ishod.

Uključivanje mladih u aktivnosti fudbala3

Područja zajednica u nepovoljnem položaju i ekskluzivne zajednice se razlikuju u smislu ograničenja životnih mogućnosti; ograničenja u sposobnosti ljudi da iskoriste postojeće mogućnosti; socijalne i ekonomski dimenzije isključenosti. Odabirom **ciljanih područja zajednice** koja pate od društvene i političke polarizacije kako bi se sprovele fudbal3 akcije, koriste se **ključni identifikatori** kao što su:

Odabir miljea – ključni pokazatelji

Visok nivo siromaštva i nezaposlenosti

Slabe društvene mreže

¹¹³ Fudbal3 priručnik, str.8

Loši uzori

Nedostatak društvene strukture za dostizanje ciljeva i uspeha

Primetno prisustvo etničkih zajednica

Povećan broj glasača u korist ekstremističkih i populističkih političkih partija

Nizak nivo učešća građana u politici

Oskudna životna okolina

Rasni i ksenofobični incidenti, govor mržnje i netolerancija

Prepoznavanje rasizma i netolerancije mržnje

Fudbal3 je efikasan, efektan i održiv alat za promovisanje životnih veština i vrednosti u vezi sa socijalnom uključenošću. Učesnici uče kako da postanu bolje komšije, studenti i građani. Fudbal3 pruža platformu za rešavanje relevantnih društvenih pitanja i za sprovođenje kolektivnih razmišljanja, ujedinjujući **zajednice na terenu i van njega**.

„Fudbalski teren može da posluži kao bezbedno i inkluzivno okruženje, što je posebno važno za marginalizovane grupe poput izbeglica, etničkih manjina, osoba sa invaliditetom ili beskućnika. Doživljaj timskog rada i poštovanja na terenu omogućava svim igračima da oseće da su deo kolektivne celine“¹¹⁴

Koncepti rasizma, diskriminacije, netolerancije mržnje i socijalne isključenosti, kao i suštinske vrednosti u vezi sa njihovom suzbijanjem, uključeni su u implementaciju fudbal3 metodologije u okviru projekta DIJALEKT. U cilju borbe protiv netolerancije potrebno je biti u stanju da se identifikuje.¹¹⁵ U idealnoj šemi identifikacije i merenja netolerancije i rasističke diskriminacije - „*mera šeme netolerantnosti*“¹¹⁶ treba biti svestan ne samo konceptualnih pitanja koja utiču na analizu „rase“, rasizma i rasne diskriminacije, već treba imati na umu i različite pitanja merenja. „*Mera šeme netolerantnosti*“, koja je plodna za identifikaciju i rešavanje rasizma, mržnje i diskriminacije u okviru primene fudbal3 metodologije, jeste da u svoje odgovarajuće informativne seminare, participativne radionice, alate za evaluaciju i promene ponašanja, uključi pitanja kao što su, indikativno, sledeće:

¹¹⁴ Streetfootballworld 2014, p. 46

¹¹⁵ Indikativno, pogledajte Saffron Karlsen i James Izet Nazroo MERENJE I ANALIZA „RASE,“ RASIZMA I RASNE DISKRIMINACIJE,

https://d1wqxts1xle7.cloudfront.net/30220584/social_epidemiology_methodology.pdf

¹¹⁶ Kao u Allison C. Aosved, Patricia J. Long, Emily K. Voller (2009), Measuring Sexism, Racism, Sexual Prejudice, Ageism, Classism, and Religious Intolerance: The Intolerant Schema Measure”, Journal of applied Psychology Vol. 93, broj 10, prvi put objavljeno: 01 Oktobra 2009,

<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2009.00528.x>

Oblici nepoštovanja

Ključni pokazatelji

Postupanje sa manje ljubaznosti ili poštovanja nego sa drugim ljudima

Dobijanje lošiju uslugu u poređenju sa drugim ljudima

Ljudi se ponašaju kao da misle da niste pamenci

Ljudi se pošaju kao da vas se plaše

Ljudi se ponašaju kao da misle da niste pošteni

Ljudi se ponašaju kao da misle da su bolji od vas

Prozivanje ili vredjanje

Pretnje ili uznemiravanje

Praćenje tokom kupovine

Oblici diskriminacije. Ključni pokazatelji

Ljudi vredaju druge ljudе

Ljudi se ismejavaju

Ljudi se ponašaju nepravedno jer pripadaju određenoj rasnoj/etničkoj grupi ili govore drugi jezik ili izgledaju drugačije

Ljudi su udarani ili se grubо sa njima rukovalo

Ljudi se vredaju ili prozivaju

Ljudi se tretiraju grubо i/ili nepravedno

Ljudima se preti

Odija se da se posluže u restoranu ili prodavnici

Podležu kašnjenju usluga

Isključeni su ili ignosrisani u školi, na poslu ili u komšiluku

Rasistička mržnja i netolerancija

Ključni pokazatelji

Nepravedno dobijanje otkaza, neunajmljivanje ili uskraćivanje unapređenja

Nepravedno zaustavljanje, pretresanje, ispitanje, psihički ili fizički zlostavljanje od strane policije

Nepravedno obeshrabrirvanje od strane nastavnika ili savetnika da nastave obrazovanje

Nepravedno sprečavanje da se useli u komšiluk, jer je stanodavac ili prodavac nekretnina odbio da proda ili iznajmi kuću ili stan

Preseljenje u novo naselje gde su komšije otežale život vama ili vašoj porodici

Dobijanje lošije usluge u poređenju sa drugima od vodoinstalatera ili automehaničara

Karakteristična odlika rasnog nasilja i uznemiravanja nije samo to što uključuje pripadnike različitih rasnih grupa ili etničkih grupa; to je da je radnja rasno motivisana. Rasno motivisano ponašanje, dakle, nije napad usmeren na osobu isključivo kao pojedinka, već napad na pripadnika kategorije ili grupe. Ovo se može videti u nalazima koji sugerisu da su oni koji žive sa pretnjom ili strahom od rasizma brojniji od onih koji izveštavaju o stvarnom ličnom iskustvu rasizma.¹¹⁷

Ko treba da bude obučen?

Da bi se promovisala izgradnja zajednice kroz fudbal3 na lokalnom nivou, kao odgovor zasnovan na akcijama izgradnje kapaciteta, muški i ženski omladinci koji učestvuju **treba da budu izabrani iz domaće i migrantske adolescentske populacije uzrasta 12-16 godina iz unapred odabranog područja** sa nepovoljnim položajem, posebno među onima koji su najspremniji da učestvuju, ali im je potrebno i

¹¹⁷ J. Michael Oakes Jai S. Kaufman (2006) ur., METODE U SOCIJALNOJ EPIDEMIOLOGIJI, John Wiley & Sons, Inc., str. 114 ff. Za više pogledajte Nacionalni istraživački savet. 2004. Measuring Racial Discrimination. Vašington, DC: The National Academic Press. <https://doi.org/10.17226/1088> „Stavski i bihevioralni pokazatelji diskriminacije“ str. 162 ff.

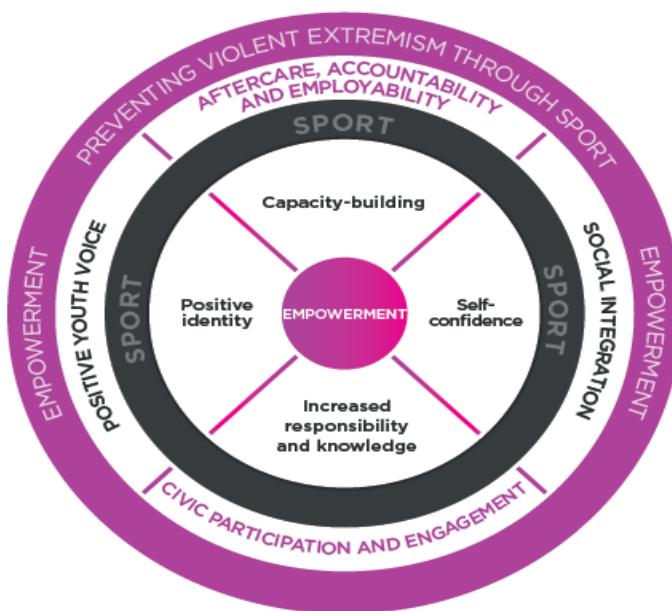

osnaživanje. Postavljena starosna granica je najvažnija za izgradnju identiteta.¹¹⁸ Ali zašto su mladi važni? Kao što je napomenuto, ciljanje na mlade ima pozitivan uticaj na prevenciju nasilnog ekstremizma, jer je identifikovan niz faktora koji povlače i potiskuju. Ovi faktori se mogu poboljšati kroz osnaživanje mladih, građansko učešće i uključenost.

Faktore koji potiču i povlače ka radikalizaciji mladih i nasilnom ekstremizmu¹¹⁹

Ograničen pristup školovanju i zaposlenju	Osećanje nesigurnosti i necenjenosti u društvu	Nedostatak zaštite od strane porodice ili prijatelja
Izloženost negativnim porukama i regrutovanju	Osećanje neprihvatanja od strane porodice i društvenih grupa	Osećanja mladih generacija da ne pripadaju zajednici
Osećaj nepravde i nepravednosti	Uzbudjenje usled osećaja pripadnosti	Mladi mogu videti ekstremne grupe kao način da pobegnu od teškoča us vom domu

Šema Mladi i prevenciju nasilnog ekstremizma¹²⁰

Fudbal3 osnovne vrednosti angažovanja i učešća mladih

¹¹⁸ UNODC (2021). Sprečavanje nasilnog ekstremizma kroz sport. Technical Guide. UN: Beč. PREVENCIJA NASILJNOG EKSTREMIZMA KROZ SPORT: Tehnički vodič (unodc.org), str. 37. PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide (unodc.org), pp 37

¹¹⁹ UNODC (2021). Preventing violent extremism through sport. Practical Guide. UN: Vienna.

PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide (unodc.org), pp. 11. Also pp.15 and 17.

¹²⁰ UNODC (2021). *Sprečavanje nasilnog ekstremizma kroz sport. Technical Guide. UN: Beč.* [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(\[unodc.org\]\(http://unodc.org\)\)](http://unodc.org), pp 37.

 <p>Omogućavanje jednakog pristupa i domaćim i migrantskim, muškim i ženskim omladincima kako je do sada promovisana filozofija fudbala3</p>	 <p>Poštujte glas mladih, razumite i примените njihova iskrena mišljenja i ideje. Od ključne je važnosti uzeti u obzir njihove stavove, potrebe, iskustva i preporuke, kao bi se izgradilo samopoštovanje i samopouzdanje u iznošenju tvrdnji o javnom prostoru.</p>
 <p>Uključite mlade u proces donošenja odluka. Ovo je imperativ za mlađe migrante. Njihovo učešće ostvaruje njihova univerzalna ljudska prava na izražavanje, informisanje savest, udruživanje i mirno okupljavanje, kao što je prikazano u prethodnim koracima ovog teksta. Inkluzivno učešće u Fudbalu3 je od suštinskog značaja za njihovu pripremu za inkluzivno učešće u životu zajednice</p>	 <p>Osnaživanje za izgradnju "odbranljivog prostora" mladih za traženje prava i rešavanje netolerancije. Ovo bi trebalo da se primeni u svim fazama Fudbal3 igre, ali što je najvažnije tokom pripremne faze fudbala3 (faza pre utakmice) U tom cilju relevantni Fudbal3 alati treba da uključe sve gore navedene "oblike netolerancije" kako bi svi učesnici bili svesni njih.</p>
 <p>Rešavanje sopstvene situacije u cilju izgradnje individualnih odbranbenih mehanizama u borbi protiv rasizma, diskriminacije, mržnje, netolerancije.</p>	 <p>Budite spremni da podelite moć i privilegije odraslih kako biste zajednicu učinili boljim mestom kako za mlade tako i za odrasle.</p>

Saveti za poneti!

—> SAVET

Razmotrite mlade kao partnere i angažujte ih u različitim ulogama tokom dizajniranja i implementacije sportskih programa, uključujući ih kao konsultante ili savetnike

Pozitivan razvoj mladih gradi samopouzdanje, karakter, kompetenciju, brigu i veze među mladima.
Ovo se dešava kada sportski programi:

- DA budu u sigurnom okruženju
- I Dozvole trenerima i volonterima da izgrade slobodne mlade
- Stvore jake veze
- Budu sigurni tokom trajanja projekta
- Omoguće mladima da izgrade sportske i životne veštine
- Obezbede puteve do usluga kao što su (zapošljavanje, obrazovanje i zdravstvena zaštita)
- Podstiču učešće i liderstvo mladih (vršnjački ili mladi sportski lideri)

Ko još treba da bude uključen?

Osnaživanje je opšti proces koji uključuje različite društvene aktere koji dovodi do poboljšanog osećaja samokompetentnosti, uticaja zajednice i razvoja veština.

Angažujte roditelje

Za rešavanje pitanja vezanih za angažovanje roditelja u osnaživanju adolescenata identifikovan je niz strategija, programa i intervencija. Oni spadaju u opštu kategoriju roditeljske podrške razvoju mlađih. Međutim, stvarne društvene situacije su daleko iza takvog idealnog roditeljskog okruženja s obzirom na ciljnu populaciju adolescenata u projektu DIALECT. Naša studija o ugroženim oblastima u sve četiri zemlje pokazala je da iako roditelji brinu o razvoju svoje dece, strukturna i kulturna ograničenja ih sprečavaju da budu angažovani na dalekosežnim ciljevima i aktivnostima. U slučaju migranata, i roditelji i adolescenti su suočeni sa rizikom od višestruke diskriminacije, a u slučaju maloletnika bez pratnje državni organi se imenuju kao roditeljski staratelji. Stoga, ovaj priručnik nudi određene smernice za angažovanje roditelja koje identificuju preporuke zasnovane na konsenzusu o tome kako se angažman roditelja može ojačati i obezbediti strukturisanu i manje ili više profesionalizovanu roditeljsku podršku.

Učešće roditelja Važne smernice

Angažovanje i podrška roditelja će verovatno biti efikasnija ako nisu stigmatizujući

Podrška roditelja će verovatno biti efikasnija onda kada su dobro upoznati informisani i pokazuju pozitivan uticaj na aktivnosti (tj. fudbal3 filozofiju, akcije i rezultate)

Programi angažovanja roditelja treba da budu fleksibilni kako bi se zadovoljili i zahtevi na poslu kao i potrebe porodice. To znači da se lokacije, usluge i vreme biraju u skladu potreba i mogućnosti koje su dostupne roditeljima

Programi angažovanja roditelja treba da budu isplativi i pomognućnosti kao što je to u fudbalu3 besplatni. Neizvodljivi, nepraktični ili skupi programi koji se ne uklapaju u trenutna fiskalna ograničenja jednostavno se ne mogu široko implementirati ili lako održati

Angažovanje i podrška roditelja će verovatno biti efikasnija ako se primene ranije, od pripremne faze do implementacije Fudbalu3

Saveti za poneti!

Ugradite osnaživanje mladih u misiju agencija za
zaštitu dece / starateljske strukture i šeme

Aktivno angažovanje agencija za zaštitu dece /
starateljskih struktura i šema u izgradnji
multikulturalne kompetencije

Angažovanje roditelja kao facilitatora političkog
učešća mladih, marginalizacije i rizika od
radikalizacije

Angažujte ključne aktere iz institucija i civilnog društva

Institucionalni i lokalni agenti su ključni za obezbeđivanje mladima u nepovoljnem položaju i migrantima pristupa stanovanju, školi, zdravstvenoj zaštiti i učešću, kao i za sprečavanje isključenosti. Nacionalne politike koje podstiču integraciju i inkluziju podržavaju lokalne vlasti da promovišu inkluzivne gradove i susedstva, a samim tim i migranatski – posebno mladih žena i muškaraca migranata – doprinos razvoju. Povezivanje sa udruženjima migranata i žena je od suštinskog značaja; stoga bi trebalo sprovesti aktivnosti umrežavanja, promovisanje angažovanja između ključnih institucionalnih i OCD zainteresovanih strana uključenih u prevenciju i borbu protiv ksenofobije. Identifikovanje ključnih aktera u zajednici važno je kako bi oni delovali *kao „agensi promene“*. *Umrežavanje* je uglavnom važno za oglašavanje, implementaciju i *širenje inicijativa za izgradnju zajednice* poput one koju je predložio projekat DIALECT, u 1) proširenju uloge i obima inicijative; 2) razvijanju demonstracionih projekata; 3) podršci programa oživljavanja susedstva, 4) promovisanju vlade usredsređenu na građane. Uopšteno govoreći, umrežavanje je uglavnom važno za *poboljšanje društvenih i ekonomskih rezultata u oblastima koje su u najnepovoljnijem položaju u državi*.

Važne
zainteresovane
strane mogu delovati
kao "agenti
promena" u izgradnji
zajednice

IDENTIFIKOVANJE VAŽNIH ZAINTERESOVANIH STRANA

Lokalna zajednica

Javnost uopšte

Sindikati ili udruženja

NGO ili aktivisti, vlada, javnost, lokalni zvaničnici, regulatori i drugi kreatori politike.

Mediji

Akademici i istraživači

Budiće i prošle generacije

Sportski eksperti

Fudbalski profesionalci i eksperti

Vođe zajednice

Uključite sve učesnike fudbal3 tima¹²¹

FUDBAL3 TIM

Odabir i obuka igrača

Fudbal3 počinje kao i svaka druga fudbalska igra šutiranjem lopte. Pre, međutim, ove faze, ključno je da se igrači upoznaju sa fudbalom3 i razumeju njegove ciljeve. Za mnoge koji su ranije igrali samo standardni fudbal, potrebno je prilagođavanje kako bi se navikli na fudbal3 i njegov naglasak na dijalogu, sporazumnom rešavanju sukoba, fer-pleju, ravnopravnosti polova i ličnoj odgovornosti. Jedan od najvažnijih izazova je suzbijanje takmičarske i individualističke konfrontacije fudbalske igre perspektivnih mlađih igrača. Angažovanje mlađih kao igrača fudbal3 bilo bi veliko dostignuće. Vredni primeri su uključeni u set alata fudbal3 metodologije koja je izmenjena da bi odgovarala ciljevima projekta DIALECT.

¹²¹ Fudbal3 priručnik, srt.7.

*Učešće igrača, posebno u slučaju adolescenata, povezano je sa pitanjem njihove **bezbednosti**. Stoga je pitanje pripreme terena od najveće važnosti. Naročito u inicijativama koje sprečavaju radikalizaciju i nasilni ekstremizam, mladi ne bi trebalo da se osećaju nesigurno.*

Fudbal3 pruža platformu za rešavanje relevantnih pitanja i za vođenje kolektivnih razmišljanja, ujedinjujući zajednice na terenu i van njega. S tim u vezi, filozofija fudbala3 postavlja igru da se igra bilo gde: na ulici, terenu ili travnatom terenu. Idealno je da se igra na malom terenu (npr. 40 x 20 m i manje) sa malim golovima (npr. 2 m visine i 3 m širine ili manje), što smanjuje broj igrača u timu (npr. između pet i sedam). Manje terene je lakše i jeftinije obezbediti i održavati, a manji timovi osiguravaju da su igrači više uključeni u meč, bez obzira na njihove sposobnosti. Preporučuje se da imate dodatni prostor za igrače da se pravilno zagreju. Bezbednost obuhvata i druge elemente: igrači treba da imaju pristup vodi za piće i priboru za prvu pomoć. U idealnom slučaju, medijatori i treneri su obučeni pružaoci prve pomoći koji mogu da reaguju na odgovarajući način u slučaju povrede. Fudbal3 može biti uspešan samo ako se svi igrači osećaju prijatno u svom okruženju. Pored terena, važno je identifikovati mesto - prostor za diskusiju - gde igrači mogu da učestvuju u diskusijama pre i posle meča koje treba da budu tih i jasno obeleženo kako bi igrači mogli da se upuste u razgovor bez ometanja ili prekida. Ono što je važno napomenuti, „ako prostor za diskusiju nije osamljen i posmatrači mogu da slušaju diskusiju, igrači bi se mogli osećati neprijatno kada govore svoje mišljenje“.¹²²

Odabir i obuka medijatora

Fudbal3 uključuje medijatore koji prate utakmicu i njene ishode. Poseban naglasak treba staviti na ulogu medijatora kako bi mogli efikasno da obavljaju svoje zadatke. Važno je obučiti medijatore kako bi im pomogli da razumeju i objasne fudbala3 igračima i da uspešno ispunjavaju svoje zadatke. Obuka mora biti kontinuirana. Da bi se poboljšale veštine medijatora, savetuje se razvoj dugotrajnjeg programa obuke kroz informativne i aktivne participativne sesije i seminare. Implementacija fudbala3 može povremeno pružiti priliku iskusnim igračima fudbala3 da deluju kao medijatori, što će im dati osećaj uloge, inspirisati ih da je ispune i pomoći u širenju projekta. Medijatori mogu biti mladi lideri, treneri ili nastavnici i treba da predstavljaju oba pola kako bi odražavali rodnu ravnotežu timova. Izbor medijatora takođe treba da uzme u obzir I to da li su oni voljni i sposobni da ohrabruju igrače i hvale pozitivno ponašanje umesto da kažnjavaju negativno ponašanje.¹²³ Poseban naglasak treba staviti na važnost medijatora **za stvaranje bezbednog okruženja sa poštovanjem i za podršku igračima u promovisanju fudbala3 vrednosti.**¹²⁴

¹²² "Fudbal3 priručnik", str. 20-21.

¹²³ "Fudbal3 priručnik", str. 21

¹²⁴ Vanessa Thiele (streetfootballworld), pregled Fudbal3 alata, maj 2020, DIALECT Isporuka. Vidi takođe, Capella A., (EKKE), „Pregledajte Fudbal3 Toolkits i identifikujte ključne komponente koje će se koristiti kao deo projekta i potrebne metodološke izmene“ (VP.2.7.), Dodatak Vanessi Thiele (streetfootballworld), pregled Fudbal3 kompleta alata, maj 2020, DIALECT Deliverable, prilog.

Medijatori bi trebalo da budu u mogućnosti da...

- Osiguraju učešće sve dece, izbegavanjem pitanja koja mogu uvrediti decu ili stvoriti unutrašnje sukobe
 - Uspostave dobre međuljudske odnose unutar grupe
 - Ohrabre decu migrante da promovišu svoj identitet i kulturu
 - Omogućuje svim igračima da se osećaju kao deo kolektivne celine bez "njih i nas"
 - Promovišu uverenje da je svaki glas bitan, da su svi igrači podjednako važni u igri i da nikо nije manje ili više vredan od njih
 - Olakšaju komunikaciju između dece o izazovima sa kojima se njihova zajednica suočava tokom diskusije pre i posle meča
 - Shvate šta je potrebno da pomognu deci migrantima da se osećaju dobrodošlo
 - Osiguraju povezanost tako što će prevazići stahove i predrasude koji mogu postojati među decom
 - Prilagode diskusije pre i posle meča jezičkim mogućnostima migranata
 - Poznaju osnovne činjenice o migracijama u EU i specifičnoj zemlji i razumeju upotrebu termina "Izbeglica", "migrant", "tražilac azila"
 - Osiguraju da podsticanje takmičenja i stvaranje timova ne pojačava postojeće podele unutar različitih kultura ili zajednica
 - Poseduju veštine komunikacije, donošenja odluka i posredovanje u konfliktima

Odabir i obuka trenera

Odabir učesnika za trenere u okviru filozofije fudbala3 zaslužuje posebnu pažnju jer se uloga trenera u fudbalu3 veoma razlikuje od standardnog fudbala. U fudbalu3, glavna briga trenera ***ne bi trebalo da bude da obezbede pobedu svog tima, već da daju pozitivan doprinos utakmici, bez obzira na konačan ishod***. Za mnoge trenere ovo je težak pomak i potrebno im je ohrabrenje da bi prihvatili svoju novu ulogu. Rezultati istraživanja su pokazali da su profesionalni treneri srođni da prihvate i da se uključe u fudbal3 aktivnosti. Međutim, postoji potreba da osigurate pozitivan angažman trenera tako što ćete ih uključiti u razvoj vašeg fudbal3 programa i uključiti ih u obuku medijatora i igrača pre fudbal3 utakmice ili turnira kako bi mogli da podrže proces. Iskusni treneri mogu delovati kao ***facilitatori i „agensi promene“***.

Ključni saveti za poneti!

- Koristite fudbal3 metodologiju za različite sportske/fudbalske inicijative
- Usvojiti pristup ljudskim pravima izgrađen na principima jednakosti i jednakih mogućnosti za sve bez obzira na pol, sposobnosti, godine i poreklo.
- Usaditi pozitivne osnovne vrednosti mladim učesnicima kao što su međusobno poštovanje, solidarnost, tolerancija.
- Promovišite ključne životne veštine kao što su razvoj pozitivnog identitata, kritičko razmišljanje, osnaživanje i otpornost
- Osigurajte učešće mladih ljudi iz različitih društvenih i etničkih grupa u fudbal3
- Fokusirajte se na korišćenje fudbala3 za promovisanje društvene uključenosti marginalizovanih, neprivilegovanih ili ugroženih grupa ili grupa koje su od opasnosti od diskriminacije-kao što su migranti
- Osigurajte rodnu ravnopravnost u fudbalu3 i pristup i učešće osoba sa invaliditetom
- Osigurati konsultacije i pojačano učešće ciljnih zajednica
- Prilagodite fudbal3 metodologiju specifičnim potrebama zajednice i/ili društvenim pitanjima određenog konteksta kojima se treba baviti
- Povežite aktivnosti fudbala3 sa drugim naporima zajednice u borbi protiv polarizacije zajednice

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

PRILOZI

Snimci koraka implementacije turnira Fudbal3 tokom projekta DIALECT

Zasluge

„Fudbal3 je veoma koristan za borbu protiv socijalane isključenosti s obzirom da je fokus više na ljudima, nego na fudbalu. Snaga fudbal3 leži u kreiranju pravila, diskutovanju o problemima i zajedničkom igranju. Kroz ove aktivnosti igrači se upoznaju i grade poštovanje drugog. Veci je naglasak na razgovoru, nego na čistom igranju fudbala. Ako je igra o tome da se bolje upoznamo i suočavamo jedni sa drugima onda igramo ljudski. Konstruktivnije je od običnog fudbala.“
(Mađarska)

„Ne samo da su deca bila fizički aktivna, nego su usvojila i nove vrednosti, stavove i verovanja u vezi sa rasizmom, ksenofobijom... Deca nisu imala prilike da se ranije suoče sa ovim problemima, nisu čak ni bili upoznati sa ovim pojmovima, ali su naučili mnogo kroz projekat. Deca su postala tolerantnija, sa više empatije prema različitostima“. (Srbija)

„Mladi ljudi vole da igraju fudbal i fudbal je moćan alat da ih natera da razmišljaju o određenim problemima, ali i da ih vodi u diskusiju i suoči sa određenim temama. Činjenica da DIALECT projekat i fudbal3 deli određene vrednosti kroz sportsku aktivnost jeste najprivlačniji element za mlade u ovoj regiji“. (Italija)

Socijalizacija i osećaj pripadnosti

„Osećam da ovde pripadam“

„Nakon želje za igranjem fudbala, glavni motiv za uključivanje u projekat jeste želja da se steknu novi prijatelji“ (Srbija)

„Deca su razvila novi krug prijatelja i njihova prijateljstva su građena na jakim osnovama. Deca su naučila kako da stvaraju prijateljstva“. (Srbija)

„Adolescenti su pokazali veliki napredak vezano za uključivanje u nova prijateljstva. Mladi ljudi, koji pripadaju različitim udruženjima i imaju različito poreklo počeli su da se druže međusobno i van projektnih aktivnosti, posle samo nekoliko zajedničkih sesija“. (Italija)

„Verujem da, kroz fudbal možeš da stekneš prijatelje, nevezano šta vlada govori ljudima o strancima. To je proces upoznavanja drugog i postajanje prijatelja laganim koracima“. (Mađarska)

„Deca iz migrantske populacije su svedočila da mnogi od njih nisu imali priliku da se sretnu sa drugim ljudima iz njihove regije i da im je učestvovanje u fudbalu3 omogućilo, ne samo da upoznaju nove ljudе, negо i da steknu prijatelje, upoznaju lokalnu kulturu i bolje je razumeju. Oni su rekli da im je veoma važna integracija i da im se život poboljšao - napokon se osećaju kao korisni članovi društva. Mnogi su rekli da se po prvi put osećaju kao „deca“ i da napokon imaju priliku da se „igraju““. (Srbiju)

„Kroz zajedničko igranje i korišćenje metodologije, učesnici su stekli utisak da su mladi ljudi spremniji da ostvare kontakt (što je često prvi korak za borbu protiv predrasuda). Nakon kontakta, adolescenti su uspevali da kreiraju jake prijateljske odnose i da upoznaju jedni druge bolje“ (Srbija)

Izgradnja kapaciteta za borbu protiv rasizma i netolerancije mržnje

„Mnoga napuljska deca iz veoma različitih naselja pokazala su interesovanje za kulturu, običaje i poreklo njihovih romskih vršnjaka, nakon serije sesija sa njima. Kako je vreme prolazilo, oni su ih gledali na njih drugačije, jednostavno kao dečake i devojčice koji igraju fudbal, i ne više kroz prizmu stereotipa i predrasuda“. (Italija)

„Najveća promena se desila migrantskim porodicama. Roditelji iz domaće populacije do sada nisu imali priliku za kontakt i svi su se složili da je veoma važno imati kontakt sa ljudima druge kulture, kako ne bi došlo do razvoja stereotipa. Roditelji iz migrantske populacije su zadovoljni učestvovanjem njihove dece i rekli su da se po prvi put osećaju delom društva, kao i da je boravak u zemlji postao priјatan“. (Srbija)

„Angažovanje u fudbal3 sesijama dalo je deci priliku da upoznaju i razumeju vršnjake različitog porekla i različitih potreba. Empatije je porasla.“ (Srbija)

„Adolescenti su informisali roditelje o iskustvu stvaranja prijateljstva kroz fudbal3 turnir sa dečacima i devojčicama iz druge države ili druge boje kože. U pojedinim slučajevima, adolescenti su održali lekciju roditeljima o postojanju različitih kultura i načuna življenja ljudi koji žive u njihovom naselju ili gradu“. (Italija)

„Utisak je da je mnogo decu šansa za učešće u fudbal3 aktivnostima stvorila osećaj da su jednaki u društvu, po prvi put od dolaska u Srbiju. Mnogi od njih nisu imali ova iskustva ni u okruženjima odakle dolaze. Roditelji svedoče da su im deca rekla da su ih druga deca (igrači) lepo prihvatala, poštujući kulturne razlike. Navode da je u početku, njihovoj deci bilo teško da se uklope, pre svega zbog jezičke barijere i smanjenjene komunikacije sa timom, ali da, kako je vreme prolazilo, deca su pokušavala da razume jedni druge i prevazišli su prepreke“. (Srbija)

Rezilijentnost

Na početku, imala je teškoće da učestvuje u aktivnostima, jer se nije osećala dobro igrajući fudbal. Njene teškoće su bile povezane sa strahom od neprihvatanja od grupe mlađih različitog porekla, i na početku je htela da igra sa svojim drugarima iz društva. Kako je vreme prolazilo, ova devojčica je postala jedna od vođa grupe, pokazalo se da igra veoma dobro fudbal i uspela je da prevaziđe svoju stidljivost i postepeno da učestvuje sve više i više u različitim fazama igre". (Italija)

„Deca su naučila nove stvar, pre svega o tolerantnosti i prihatanju da niko ne može da bude dobar u svemu, ali da svako od nas ima nešto u čemu smo dobri, kao i to da nije bitno to odakle smo i odakle dolazimo“. (Srbija)

„Kako je projekat napredovao bilo je veoma uočljivo da su deca postala osnažena da iskazuju svoja mišljenje, želje i osećanja“. (Srbija)

U početku, pojedina deca su bila veoma stidljiva i njihova uključenost u diskusiju je bila siromašna, ali su vremenom postali veoma aktivni i otvoreni da dele svoje mišljenje“. (Srbija)

„Izlazio je sa starijim dečacima (drugovima svog brata) i to ga je često dovodilo do frustracije zbog sopstvene sposobnosti. Iskustvo u suočavanju sa mlađom i starijom decem istovremeno mu je dalo veliki skok u samopouzdanju, je je znao šta može, a šta ne, i tako je M. počeo sa entuzijazmom da se raduje turnirskom danu svake nedelje“. (Italija)

Komunikacija i mirno rešavanja sukoba

„Adolescenti su bili u mogućnosti, tokom jedne sesije, da se samoregulišu, da se nose i rešavaju probleme samostalno bez potrebe za intervensijom od strane odraslih“. (Italija)

„Fudbal3 razvija njihovu veština komunikacije i tera da otvoreno pričaju o stvarima; on/a se usuđuje da iskaže svoje mišljenje i oseća da se mišljenje računa. Takođe znaju da iskažu kritiku bez vredanja drugog. Ranije bi se faul na terenu završio fizičkim obračunom, dok sada mogu da diskutuju kada se smire, a da se igra nastavi.“

(Mađarska)

Na početku, tinejdžeri su bili rezervisani za razgovor i uključivanje u konverzaciju. Bili su stidljivi i nisu se osećali sigurnim da otvoreno dele svoja mišljenja. Izgledali su kao da veruju da će odrasli da ih osuđuju ili da njihovo mišljenje nije važno. Izgleda da su tinejdžeri naučili da drugi donose odluke umesto njih. Postepeno se to menjalo i deca su naučila da budu sigurna i da dele svoje mišljenje“. (Grčka)

„Deca koja su pričljivija naučila su kako da slušaju svoje vršnjake bolje“. (Srbija)

„Fudbal, a pogotovo fudbal3 je veoma dobar za bolje bavljenje njihovim temperamentom, da znaju da ne treba da psuju, guraju druge, i napuštaju teren u besu. Ova deca jedva da su ikad videla dobar primer.

Na njih se uvek vikalo, uvek su morali da beže, morali su da izdržavaju nasilje, pa su morali i da nauče ovu vrstu normalnog funkcionsanja. Bez fudbala, bilo bi veoma teško praktikovati ovo“.

(Mađarska)

„Učesnici su imali priliku da izraze svoje nezadovoljstvo sa igrom pojedinih igrača, tiho i uz pomoć medijatora, kao i da se zajedno među sobom dogovore oko pravila da bi unapredili igru. Takođe, uz pomoć medijatora su se rešavali i problemi van terena, ali kako je vreme prolazilo, učesnici su postajali bliži i probleme su rešavali samostalno“, (Srbija)

Jednako učešće, pravda, poštovanje pravila i fer plej

Bilo je primetno da su dečaci na početku gledali na igru devojčica na drugačiji način i da su imali neprimerene komentare, ali da se situacija brzo promenila i da su svi bili veoma podržavajuća. (...) Devojčice su van terena bile one koje su preuzimale inicijativu za vođenje diskusije i dele mišljenje.“ (Srbija)

„Deca koja su bila pričljivija, naučila su kako da bolje slušaju svoje vršnjake“. (Srbija)

„Mladi fudbaler iz radničkog nasilja na zapadu grada je rekao svom treneru da je bio anksiozan dok je čekao treće poluvreme, jer „skoro nikada ranije niko me nije pitao o tome kakva je igra bila , sem fraze „Da li si pobedio ili izgubio?““. (Italija)

Adolescenri su počeli da adaptiraju svoje ponašanje prema pravilima, a ne pravila prema ponašanju“. (Italija)

„Učenici su podelili da tinejdžeri generalno osećaju da imaju ista prava i obaveze kao svi“. (Grčka)

„Na početku, mogao se osetiti takmičarski duh i želja za pobedom. Kako je projekat išao, rasla je želja za dobrom zabavom, druženjem, empatijom“. (Srbija)

Rečnik fudbala3 ključni pojmovi¹²⁵

Fer plej

Bez faulova, bez uklizavanja i bez uvreda; poštovanje se pokazuje prema svim uključenim, uključujući saigrače, protivnike, medijatore i gledaoce. Fer plej podrazumeva mnogo više od samog poštovanja pravila igre; radi se o stavu sportista, kao i o integritetu, poštovanju, inkluziji i pravdi.

Fudbal3 sesije

Trening sesije koji uključuje tri poluvremena i prenosi važne društvene poruke koristeći fudbal3.

Fiksna pravila

Pravila koja se postavljaju pre početka fudbal3 utakmice.

Zdrava konkurenca

Takmičenje koje je zabavno i konstruktivno za sve uključene, bez obzira ko pobedi ili izgubi.

Medijatori

(Mladi) ljudi koji pripremaju i vode fudbal3 sesije, posreduju u diskusijama pre i posle meča i bave se sukobima koje igrači ne mogu sami da reše; koristi se na fudbal3 utakmici umesto tradicionalnog sudije.

Otvorena pravila

Pravila koja naglašavaju fer plej, otvorena su za diskusiju i moraju se složiti svi igrači.

Diskusija pre utakmice

Prvi deo fudbal3 utakmice, u kojem igrači zajednički odlučuju o pravilima utakmice; često se koristi za diskusiju o drugim obrazovnim temama.

Diskusija posle utakmice

Treći deo fudbal 3 utakmice, u kojoj igrači razgovaraju o svom ponašanju tokom igre; često se koristi za diskusiju o drugim obrazovnim temama.

Tri polovine

Tri dela fudbal 3 utakmice: diskusija pre utakmice, utakmica i diskusija posle utakmice.

Mladi lider

¹²⁵ Fudbal3 priručnik, str.56.

Mlada osoba sa veštinama i znanjem da vodi građanski angažman i aktivnosti u zajednici u korist svojih mladih kolega i šire zajednice.

Pored rečnika ključnih pojmove fudbala³, za ciljeve ovog priručnika, ***rečnik Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI)*** može biti dodatno sredstvo. ECRI rečnik je dostupan na: [ECRI Glossary](http://ec.europa.eu/eurobarometer/research/glossary_en.htm) ([coe.int](http://ec.europa.eu/eurobarometer/research/glossary_en.htm))

Okvir za ocenjivanje

Da bi se utvrdilo da li je projekat fudbala3 postigao svoje ciljeve, procena je važna praksa za uključene aktere jer im omogućava da izmere/procene ukupne rezultate aktivnosti fudbala3. Kada se cilja na poremećaj polarizacije, procena se može fokusirati na merenje specifičnih promena u verovanjima i stavovima učesnika, kao i okolnih zajednica, koje mogu smanjiti nivo njihove ranjivosti na polarizovana ponašanja ili aktivnosti vezana za kontekst.

U razvoju takvog okvira za procenu, moglo bi se pozabaviti sledećim pitanjima (lista nije iscrpna, ali služi kao polazna tačka koja se može prilagoditi specifičnim potrebama ciljne grupe ili zajednice):

- *Koji je glavni problem kojim se bavi i šta ga uzrokuje u okviru određene zajednice ili ciljne grupe? Kako je fudbal3 doprineo njegovom rešenju i koje su promene primećene? (verovanja/stavovi/ponašanja)*
- *Da li postoje neka druga relevantna društvena pitanja vezana za kontekst kojmi treba da se pozabave? Šta su oni i na koji način je fudbal3 doprineo njegovom rešenju? Koje su promene primećene? (verovanja/stavovi/ponašanja)*
- *Koji su ciljevi aktivnosti fudbala3 u odnosu na konkretnu ciljnu grupu ili zajednicu? Ko je najviše pogoden i na koji način?*
- *Šta je opšti cilj koji treba postići?*
- *Da li je fudbalska aktivnost lokalno dostupna rizičnoj, marginalizovanoj ili ranjivoj deci?*
- *Da li je fudbalska aktivnost dostupna devojčicama, migrantima/izbeglicama i deci sa invaliditetom?*
- *Da li se aktivnost fudbala3 sprovodi na kulturološki osetljiv način?*
- *Šta je najbolje funkcionalo u aktivnostima fudbala3?*
- *Da li su učesnici uživali u igri? Da li je svima bilo zabavno i izazovno?*
- *Koje su njihove emocije/osećanja i pod kojim okolnostima su doživjeli?*
- *Da li su učesnici razvili svoju sposobnost da se uključe u dijalog i donose odluke? Na koji način su rešavali eventualne nesuglasice?*
- *Da li je zajednica pozdravila ili odobrila aktivnost? Da li je aktivnost bila inkluzivna i na koji način?*
- *Da li su učesnici međusobno komunicirali?*
- *Da li je utakmica fudbal3 bila inkluzivna? Da li su svi polovi, kulture i nivoi sposobnosti mogli da učestvuju? Postoji li način da igru učinimo inkluzivnijom?*
- *Kako se žene učesnice integrišu? Kako se deca migranti/izbeglice integrišu? Kako se deca sa invaliditetom integrišu?*

- Da li su učesnici pokazali fer plej i poštovanje? Na koji način? Kako bi igra mogla biti pravednija za sve? Zašto su pravila važna i kako mogu da unaprede pravičnost i jednakost za sve?
- Da li su identifikovani negativni/nasilni incidenti ili akti agresije/sukobi? Na koji način su oni adresirani/rešeni? Da li je bilo dijaloga i/ili pregovora?
- Da li postoje pozitivni stavovi? Ima li stečenih novih znanja ili veština? Da li je bilo nekog ključnog učenja u pogledu ljudskih vrednosti i osnovnih principa? Koje su ovo?
- Šta se može poboljšati?
- Kako se metodologija fudbala3 može modifikovati/poboljšati u odnosu na narušavanje polarizacije?
- Dodatni komentari: (npr. preporučeno praćenje ili dodatna podrška potrebna za učesnika)

Reference i dodatni resursi

Commission of the European Communities (2007). *White Paper on Sport.*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>

European Commission, *Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport.* COM (2011) 12 final, 18.1.2011. [EUR-Lex - 52011DC0012 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Council of Europe, Parliamentary Assembly (2016). *Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion.* Resolution 2131/12.10.2016.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=23155&lang=en>

Council of the European Union (2018). *Promoting European values through sport-Discussion paper.* 5149/18 11.1.2018. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf>

Council of the European Union (2018). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on promoting the common values of the EU through sport.* 9016/18, 24.5.2018.

https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/02/26/EU_22641/imfname_10811469.pdf

Council of the European Union, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04). [Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion \(europa.eu\)](#)

Dunning, E. (1999). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization.* Routledge: London & New York.

FARE network (2019). *Educational Resources Toolkit for 14-18 year olds.* Amsterdam: Fare network.

<https://farenet.org/news/fare-launches-first-ever-educational-diversity-toolkit-resource-for-young-people/>

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2010). *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union.* Vienna: FRA. [ISBN 978-92-9192-527-8 doi:10.2811/5383]

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2013). *Tackling racism and discrimination in sport. Guide of promising practices, initiatives and activities.* Vienna: FRA.

[Tackling racism and discrimination in sport - Guide of Promising Practices, Initiatives and Activities | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)
[guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)

Fox, L., Hebel, M., Meijers, B. and Springborg, G. (2014). *Football3 handbook. How to use football for social change.* streetfootballworld: Berlin. [football3 Handbook.pdf \(streetfootballworld.org\)](#)

Moustakas, L. and Springborg, G. (2018). *Football3. Trainer Manual.* streetfootballworld: Berlin. [football3 for respect Toolkit.pdf \(streetfootballworld.org\)](#)

OSCE (2012). *Final Report: Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.* [Supplementary Human Dimension Meeting on Combating Racism, Intolerance and Discrimination in Society through Sport, 19-20 April 2012: Final Report | OSCE](#)

Sonntag A. and Ranc D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football.* Paris: UNESCO Publishing. [ISBN: 978-92-3-100134-5] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235721>

UNODC (2020). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide.* UN: Vienna. [Preventing Violent Extremism through Sport; Technical Guide \(unodc.org\)](#)

UNESCO/IICBA (2019). *Play & Resilience: A toolkit for teachers, caregivers and other stakeholders.* Addis Ababa: IICBA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370734>

UNESCO (2018). *The question of Values Education through Sport.* <https://2018.cfmunesco.it/media/uploads/ckeditor/2018/10/05/UNESCO-The%20Question%20of%20Values%20through%20Sport.pdf>

UNESCO (2017). *Kazan Action Plan. UNESCO's Sixth International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport, MINEPS VI.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

UNESCO / OFCH / Agitos Foundation / WADA / ICSSPE/CIEPSS/ CIPF (2019). *Sport values in every classroom. Teaching respect, equity and inclusion to 8-12 year-old students. A quick guide.* [ISBN 978-92-3-100351-6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371303>

UN SDGF (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action.* [The contribution of sports to the achievement of the Sustainable Development Goals : \(un.org\)](#)

UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide.* UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](#)

UNODC, Doha Declaration Global Programme. *Sports, keeping youth away from crime,* <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

UNODC, Youth Crime Prevention through sport initiative. *Leveraging sport to prevent violent extremism.* [Crime Prevention through Sports \(unodc.org\)](#)

UN (2020). Resolution adopted by the General Assembly “*Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies*”, A/RES/74/170, 7/1/2020. [A/RES/74/170 \(undocs.org\)](#)

Zaimakis, Y. (2018). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era, *Soccer & Society*, 19:2, 252-270, <https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

Priznanja

Ovaj izveštaj su sastavili i napisali Christina Varouki i Joanna Tsiganou (EKKE). Delovi izveštaja su zasnovani na rezultatima projekta DIALECT i na privremenim izveštajima koje je obezbedio Action Aid Hellas, (Privremeni izveštaj i D. Kalabaliki o Izveštaju o participativnom istraživanju), Nacionalni centar za društvena istraživanja - EKKE, (J. Tsiganou, Impact Izveštaj o proceni metodologije i važnih stavova zainteresovanih strana, K. Vezirgiani, Izveštaj o proceni uticaja na istraživanje samoprocene adolescenata) Action Aid Italy (Privremeni izveštaj), Ottalom Sportegesulet (Privremeni izveštaj), Football friends (Privremeni izveštaj).

Hungarian Version

**Igazságosság (Justice) Program &
Jogok, Esélyegyenlőség és Állampolgárság (Rights, Equality and
Citizenship) Program**

DIALECT: Disrupting polarisAtion: buiLding communitiEs of toleranCe through football – A polarizáció megszakítása: toleranciaközösségek építése a futballon keresztül

Támogatási szerződés száma: 848445 - DIALECT -REC-AG-2018 /REC-RRAC-RACI-AG-2018

A POLARIZÁCIÓ MEGSZAKÍTÁSA KÉZIKÖNYV

Christina Varouxi – Joanna Tsiganou

Athén – EKKE – 2022. február

Tartalomjegyzék

- **Miről szól a Polarizáció Megszakítása Kézikönyv?**
- **A kiváltó okok. Kulcsfontosságú azonosítók**
- **Az intolerancia elleni küzdelem közösségi szinten. A fiatalok megerősítése**
- **Ki mást kell még bevонni?**
- **A legfontosabb “Vidd magaddal!” tippek!**

Mellékletek

- ✓ Pillanatképek a futball3 tornák menetéről a DIALECT projekt végrehajtása során
- ✓ Kulcsfogalmak magyarázata
- ✓ Értékelési keretrendszer
- ✓ Hivatkozások és további (segéd)anyagok

Köszönetnyilvánítás

Miről szól a Polarizáció Megszakítása Kézikönyv?

Célkitűzések

A kézikönyv célja, hogy gyakorlati útmutatást nyújtson a közösségi szintű polarizáció labdarúgáson keresztül történő megszakításához, különösen a football3 módszertanának és elvi alapvetésének pozitív alkalmazásával. A football3 ideális eszköz a közösségi alapú és kontextushoz kötött társadalmi kihívások kezelésére. A labdarúgás alternatív modelljeként a football3 emberi jogi megközelítést alkalmaz, amely az egyenlőség és az esélyegyenlőség elveire épül, függetlenül az életkortól, nemtől, képességektől, vallástól, etnikai hovatartozástól, ideológiai vagy politikai nézetektől, valamint az emberi méltóság és igazságosság tiszteletben tartására, a fiatalok fejlesztésére és aktív részvételére, a szinergia, a szolidaritás és a tolerancia, a pluralizmus, a békés együttélés és a konfliktusmegoldás elveire épül. A DIALECT projekt keretében a football3 az erőszakos szélsőségesség megelőzését célozza a fiatalok számára vonzó sport és a "football mindenkiért" mottó által kifejezett, mindenkit befogadó elvi alapvetés révén.

Ez a kézikönyv egy gyakorlati és technikai útmutató, amely támogatást nyújt a különböző érdekelt felek (egyének, csoportok, szervezetek és állami/magánszereplők) számára, akik részt kívannak venni a labdarúgáson alapuló, a különböző hátterű embereket befogadó beavatkozások tervezésében vagy megvalósításában. A football3 egy rendkívül jól adaptálható módszertan, amely bármely közösség sajátos igényeihöz és/vagy egy adott kontextus társadalmi témaíhoz igazítható. Ez a kézikönyv a football3 weboldalon elérhető eszközökkel és információkkal együtt használandó. A "Disrupting polarization: building communities of tolerance through football" (DIALECT) (A polarizáció megszakítása: a tolerancia közösségeinek építése a footballon keresztül) című projekt keretében kidolgozott kézikönyv "tippeket" kínál a serdülők bevonásához, hogy képessé váljanak az intolerancia és a megkülönböztetés elleni küzdelemre, és segíti a fiatalok identitásépítését a társadalmi és politikai polarizáció idején.

Röviden, a kézikönyv a következőket tartalmazza: a) egy rövid és könnyen érthető útmutató a javasolt módszertan (közösséggépítés a labdarúgáson keresztül az intolerancia megelőzése érdekében) alapelvi kidolgozásának megértéséhez; b) célzott iránymutatások, intézkedések és eszközök (hogyan lehet azonosítani a gyűlöletbeszédet és az intoleranciát) és lépések a labdarúgáson keresztül történő közösséggépítés helyi szintű előmozdítására (válaszként), kapacitásépítési tevékenységek alapján (kiket kell képezni); c) a serdülőknek (a labdarúgáson keresztül) és szüleiknek szóló tudatosságnövelő tevékenységek leírása; d) a hálózatépítési tevékenységek leírása, az idegenyűlölet megelőzésében és leküzdésében érintett kulcsfontosságú intézményi és civil szervezetek közötti elkötelezettség előmozdítása érdekében.

Hogyan kell használni a kézikönyvet

A kézikönyv könnyen olvasható, átfogó részekre van osztva, amelyek mindegyike áttekintést nyújt a releváns fogalmakról, alapértékekről vagy alapelvekről, amelyek hasznosak lehetnek a football3 módszertan végrehajtásában részt vevő bármely szereplő számára. A kézikönyv a legfontosabb fogalmak glosszáriumát, egy értékelőlapot, valamint további segédanyagokat és anyagokat is tartalmaz annak érdekében, hogy az érintett szereplők alaposan megérthessék a football3 módszertan alkalmazását a közösségi szintű polarizáció megszakításában.

A kiváltó okok. Kulcsfontosságú azonosítók

A polarizáció megszakítása a futballon keresztül: küldetés és vízió

Az Európai Bizottság már 2015-ben felszólította a tagállamokat, hogy haladéktalanul foglalkozzanak a növekvő rasszizmus, a populista pártok tényerése és az intoleráns politikai diskurzus problémáival, megerősítve a véleménynyilvánítás és a véleménynyilvánítás szabadságának, a toleranciának és a minden ember egyenlő méltóságának tiszteletben tartásának alapvető fontosságát a demokratikus és pluralista társadalom érdekében. A DIALECT projektben részt vevő négy európai országban (Görögország, Magyarország, Olaszország és Szerbia) végzett kutatás kimutatta, hogy a politikai polarizáció még mindig jelen van Európa-szerte, ami olyan társadalmi léstkör teremt, amely termékeny táptalajt biztosít a rasszizmusnak, a diszkriminációnak és a gyűlöletből fakadó intoleranciának. Kutatásunk azt is igazolta, hogy az identitásépítés folyamatában a fiatalok rendkívül sérülékenyek és fogékonyak a populista pártok kampányaira, amelyek hajlamosak leegyszerűsíteni a komplex valóságot, politikai cinizmust terjesztenek és növelik a faji sztereotípiákat. minden bizonyíték arra enged következtetni, hogy a társadalmi és politikai polarizáció terében szükség van a közösséggépítés hatékony eszközeire. A szélsőségeséghez vezető radikalizálódás megelőzésére vonatkozó uniós ajánlások (2016) szerint a fiatalokat nemcsak az oktatás és képzés, hanem a sport területén is innovatív eszközökkel kell elérni, a formális struktúrákon túl. A sporttevékenységek elősegíthetik a csoporthoz tartozást és az identitástudatot, és hatékony eszközök bizonysultak különösen a közösségi és/vagy az iskolarendszertől elszakadt fiatalok bevonására. A labdarúgást széles körben elismerést nyert, mint olyan társadalmi tér, ahol a fiatalok számára egyre nagyobb jelentőséggel bíró közösségi- és identitásépítés zajlik. A futballközösségek történetileg biztosítanak lehetőséget a kollektív identitás kialakítására. Jelenleg azonban úgy tűnik, hogy egyre inkább átpolitizálódnak.

A fentiek alapján a DIALECT projekt az európai serdülőket célozta meg, négy olyan országra (Görögország, Olaszország, Szerbia és Magyarország) összpontosítva, ahol a serdülők társadalmi kirekesztésének és a populista pártok elterjedésének egyszerre megnövekedett kockázata áll fenn, annak biztosítása érdekében, hogy a radikalizálódás és az idegengyűlötet tápláló szélsőséges ideológiák által befolyásolt tendencia korai szakaszban, preventív módon legyen kezelve.

Forrás: UNESCO (2015). "Szín? Milyen szín? Jelentés a labdarúgásban tapasztalható diszkrimináció és rasszizmus elleni küzdelemről", Kiadta 2015-ben az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete, Franciaország, 18. oldal.

A küldetés az intolerancia és különösen az idegengyűlölet megelőzése helyi szinten, előmozdítva a közösségegítést és a kohéziót, ugyanazt az eszközt használva, amelyet gyakran használnak a fiatalok radikalizálására, nevezetesen a labdarúgást. Konkrétabban, az utcai futball által inspirált futball3 módszertana került megvizsgálásra és értékelésre, amelyet ideális esetben etnikailag, kulturálisan és nemek szempontjából vegyes csapatokban játszanak. A játékosok találkoznak, csapatokat alkotnak, megállapodnak a szabályokban és játékvezetők nélkül fociznak. Ehelyett mediátorok segítik a két csapat közötti megbeszéléseket és figyelik a mérkőzést. Ahogyan az már ki lett mutatva, a futball3 elősegíti az önbizalmat, a bizalmat és a biztonságot, lehetővé téve a játékosok számára, hogy a tanult értékeket a gyakorlatban is megvalósítsák, és elköteleződjenek a közösségükben. A futball3 módszertanával való foglalkozás ösztönzi a tájékozott döntéshozatalt, és felkelti az érdeklődést a társadalmi kihívások leküzdésének módja iránt. A párbeszédre és a konfliktusmegoldásra helyezett hangsúly lehetővé teszi a játékosok számára, hogy megismerjék a konszenzusos döntéshozatal erejét, így lehetővé téve számukra a kulturális különbségek áthidalását egy olyan társadalmi környezetben, amelyet a közösség tagjainak állandó be- és kiáramlása jellemz.

E tekintetben a DIALECT projekt a "sport a fejlődésért" területre utal, amely azt az elkövetést támogatja, hogy a sporttevékenységek segítségével a személyes és közösségi fejlődés lehetőségeit kínálják, és amelyek hatásai messze túlmutatnak a fizikai aktivitás, az (elit) játékosok és a játékfejlesztés határain. Ez az elkövetés azon a vízió alapul, hogy az emberek futball iránti szeretete felhasználható az összetartozás, a faji harmónia és a közösségi kohézió lehetőségeinek megteremtésére. A labdarúgás ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, mivel alapjait egyaránt építi a következő kettőre: strukturális változókra és társadalmi folyamatokra, amelyek több szinten hatnak az egészségre és a társas viselkedésre. Az ezekkel a kérdésekkel kapcsolatos kutatások eredményei hangsúlyozzák a labdarúgás pozitív hatását a résztvevő fiatalok önérzetére, valamint a különböző háttérű társaik megbecsülésére és a velük való kapcsolatra. A kutatások továbbá nem várt összefüggéseket tárta fel a labdarúgásban

való részvétel és az idegennyelv-tanulás, az iskolával kapcsolatos pozitív elköteleződés és az önbizalomépítés között..¹²⁶

A kutatások továbbá kímutatták, hogy a kulturális sokszínűség fogalma a sporton keresztül történő nevelésben csak abban a kontextusban érhető, ahol használják. A sportolás nem elegendő a társadalom integrációjához. A sporton keresztül történő nevelés Európában, és különösen a sport felhasználása a mások ismeretének és integrációjának előmozdítására, a valóságban a terepen valósul meg. Emellett a labdarúgással kapcsolatos kutatások rámutatnak a játékosokkal, játékvezetőkkel, edzőkkel, edzőkkel vagy menedzserekkel szembeni előítéletek szívós fennmaradására, akiket még mindig gyakran idegennek, illegitimnek, a priori inkompétensnek és egész egyszerűen nemükből fakadóan "nem odailőnek" tartanak ebben a környezetben. Ez a jelenség a nőkkel szembeni erőszak és megkülönböztetés problémájára rakódik. A női versenyek és sportok médiamejelenése is hiányos, mind minőségeleg, mind mennyiségeleg. A nemek közötti egyenlőség és a labdarúgás összekapcsolására tett kísérletek ambíciózusak, és a futball3 fiúk és lányok számára egyaránt történő megvalósítása nem szándékozik egyedül megfelelni ennek a kihívásnak. Éppen ellenkezőleg, ez egy mérföldkő, amely megpróbál új, szerény reflexiókat végezni a már elvégzett munkára. A DIALECT projekt végrehajtása megerősítette, hogy a "labdarúgás mindenkinél" megközelítés pozitívan járul hozzá a társadalmi szegregáció és a nemi és etnikai alapú megkülönböztetés, valamint a "másikkal", és a "mással" szembeni intolerancia különböző formái elleni küzdelemhez, és ehelyett helyi szinten a tolerancia és a kölcsönös tisztelet közösségeit építi. Valójában a labdarúgás a futball3 módszertan megvalósításával megerősítést nyert, mint olyan sportág, amely mindenkit be tud vonni, és mint ilyen, erőteljes mechanizmus lehet a társadalmi megosztottság leküzdésére és a társadalmi befogadás előmozdítására. Következésképpen a DIALECT projekt küldetése és jövőképe összhangban van az ENSZ vonatkozó határozataival:

A polarizációnak a labdarúgáson keresztül történő megbontása a sport erejére épül, amely "megváltoztatja a percepciókat, ellensúlyozza az előítéleteket és javítja a viselkedést, valamint inspirálja az embereket, lebontja a faji és politikai korlátokat, előmozdítja a nemek közötti egyenlőséget és küzd a megkülönböztetés ellen", valamint arra az egyedülálló képességére, hogy "a világ számára egyetemes nyelvet, az összetartozás és a támogatás érzését mutatja be". A kölcsönös tisztelet és tolerancia előmozdításával a sport fontos szociális és interperszonális készségeket tanít. A sport felhasználása az emberek, különösen a fiatalok megsegítésére hatékony eszköznek bizonyult, abban, hogy megakadályozza őket, hogy az antiszociális viselkedés, az erőszak, a bűnözés és a kábítószer-használat körforgásába kerüljenek".¹²⁷

A DIALECT projekt **küldetése és jövőképe** azokon az elvárásokon alapult, hogy a gyűlölet megelőzésével és a tolerancia erősítésével javítsa a közösségi és így a társadalmi kohéziót, a **futball3 módszertan és alapelvek** alkalmazásával. A DIALECT projekt valamennyi célcsoportjától (fontos érdekeltek, civil szervezetek, nem kormányzati szervezetek, szülők, serdülők, migránsok és nem migránsok, fiúk és lányok egyaránt, edzők és mediátorok) azt várják, hogy olyan multiplikátorokat neveljenek ki, akik a sporton keresztül népszerűsítik a tolerancia értékeit, az interetnikus kapcsolatokat, miközben destabilizálják, gyengítik az idegengyűlöletet és a szélsőséges csoportok terjedését. Végül is a projekt olyan innovatív komponenseket tartalmaz, mint a) ugyannak az "eszközök" a használata, amelyet helyi szinten a populista és szélsőséges csoportokban a serdülők befolyásolására és toborzására használnak, nevezetesen a labdarúgásnak a használata; b) a döntés, hogy a viselkedésbeli változást a labdarúgáson keresztül mozdítsák elő, ami egyszerűbb lehet, mint a hagyományos módszereken (iskolai oktatás stb.) keresztül, megragadva a serdülők figyelmét és érdeklődését; c) egy kipróbált módszertan (futball3) tőkésítése és továbbfejlesztése és felhasználása a rasszizmus elleni küzdelemben; d) a holisztikus megközelítés - a serdülők, szüleik, civil szervezetek, nem-kormányzati

¹²⁶ Lásd még Sonntag, A. és Ranc, D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football*. UNESCO, 15. old. Zaimakis, Y. (2016). *Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity*, Soccer & Society, 19:2, 252-270. FRA (2010) *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union*, 31-33. old.

¹²⁷ UNODC, Dohai Globális Programnyilatkozat (Doha Declaration Global Programme), *Sports, keeping youth away from crime*, elérhető itt: <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

szervezetek, civil kormányzati és helyi hatóságokat megszólítása, figyelembe véve a hólabda- és multiplikátorhatást, amelyet ez kiválthat; e) a labdarúgás mint olyan eszköz használata, amely lehetővé teszi a rasszizmus közvetett kezelését; f) az a tény, hogy a kifejlesztett módszertan mindenkor számára preventív módon működhet - egyszerre kezelve az idegengyűlölést és a migránsok radikalizálódását; e) a nemekkel kapcsolatos perspektíva, amelyet a férfiak által dominált sportágban létrehozandó, nemek szempontjából vegyes focicsapatok bizonyítanak.

A DIALECT projekt **küldetése és jövőképe**, ennél fogva, az alábbi futball3 metodológiára és alapelvekre épül:

"A futball3 a labdarúgás különleges módja, amely világszerte megváltoztatja az életeket. Azon az elven alapul, hogy a fair play, a nemek közötti egyenlőség, a csapatmunka és a tisztelet alapvető értékei ugyanolyan fontosak, mint maga a futballtudás".¹²⁸

A futball3 a "három félideőről" - a mérkőzés előtti beszélgetésről, a focimeccsről és a mérkőzés utáni beszélgetésről - kapta a nevét, és minden mérkőzésbe beépíti a legfontosabb életre vonatkozó tanulságokat. A vegyes nemű és etnikai/nemzetiségi csapatokban a játékosok a mérkőzés előtt közösen határozzák meg a szabályokat. A mérkőzést követően a játékosok saját és az ellenfelek viselkedésére reflektálnak, és a gólokért, valamint a fair playért adnak pontokat. Mivel a futball3-at játékvezetők nélkül játsszák, a játékosoknak meg kell tanulniuk, hogyan oldják meg maguk a konfliktusokat párbeszéd és kompromisszum révén.

A futball3 egyedülálló alapkoncepcióval rendelkezik, amelyet "az utcai futball" ihletett. A játékosok szerte a világon találkoznak, csapatot alkotnak, megállapodnak a szabályokban és fociznak. A futball3 kihasználja az utcai futballban rejlı nevelési potenciált azáltal, hogy biztosítja, hogy a párbeszéd és a fair play a játék szerves részét képezi. A játékot bárki, bárhol játszhatja, és bármilyen társadalmi témát fel lehet vele dolgozni. A játékban nincsenek játékvezetők. Ehelyett mediátorok segítik a két csapat közötti megbeszéléseket és kísérlik figyelemmel a mérkőzést".¹²⁹

Továbbá, amint az a Futball3 eszköztár vizsgálatában ki lett mondva:¹³⁰

"A DIALECT projekt keretében a futball3 módszertanát a célközösségek legégetőbb társadalmi kihívásainak - az idegengyűlölöt, a rasszizmust és a társadalmi kirekesztés - kezelésére látjuk szükségesnek igazítani".¹³¹

Továbbá, a kutatások rámutattak a szegénység és a populizmus szoros korrelációjára, valamint arra, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok nagyobb valószínűsséggel csatlakoznak szélsőséges politikai mozgalmakhoz. A kutatások azt is feltárják, hogy az idegengyűlölés és a rasszista incidensek még mindig kísértenek az amatőr és a profi labdarúgásban, ugyanakkor azt is hangsúlyozzák, hogy a sport, és különösen a labdarúgás erősíti a társadalmi kohéziót, és elősegítheti a migránsok és menekültek társadalmi integrációját. A projekt a labdarúgás e kettős erejével foglalkozik a migránsok és menekültek helyzetével kapcsolatban, különösen Magyarországon, Szerbiában, Olaszországban és Görögországban.

¹²⁸ "Football3 handbook. How to use football for social change", publikálta a Streetfootballworld Kft. (Berlin, Németország) Elérhető itt: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

¹²⁹ "Football3 handbook", 6. old.

¹³⁰ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, 2020 május, DIALECT projekt-termék.

¹³¹ Vanessa Thiele (SFW), Football3 toolkit review, 2020 május, DIALECT projekt-termék, 4. old.

A rasszizmus, erőszakos szélsőségesség és gyűlölet-alapú intolerancia megelőzése

A Polarizáció megszakítása kézikönyvet a DIALECT projekt megvalósítása során a következő megbízások alapján dolgozták ki:

1. Megbízás

A polarizáció a dichotómiák és szélsőséges attitűdök széles skáláját öleli fel, és különböző formákat ölhet, mint pl. rasszista erőszak, diszkrimináció, intolerancia és szélsőségesség. A megosztó jelenségek növekvő száma még fontosabbá teszi a társadalmi és oktatási megelőző intézkedéseket.¹³²

2. Megbízás

A fiatalok jobban ki lehetnek téve az erőszakos vagy bűnözői csoportok általi visszaélésnek, kiszákmányolásnak, manipulációnak vagy toborzásnak. A központi gondolat minden ugyanaz marad: **magát a labdarúgást felhasználni a fiatalok nevelésére és megerősítésére.**¹³³ így a fiatalok nagyobb

¹³² Amint azt az EBESZ elismeri: "A rasszizmus, az intolerancia és a megkülönböztetés a társadalomban továbbra is aggodalomra ad okot. A rasszista és/vagy idegengyűlő érzelmek következtében személyek válnak célpontokká és ingatlanokat rongálnak meg. Az ilyen cselekmények veszélyeztetik az áldozati közösségek biztonságát, és hatással lehetnek a társadalmak stabilitására. Az intolerancia és a megkülönböztetés cselekedetei a különböző közösségek közötti kapcsolatokat is befolyásolják, és veszélyt jelentenek az összetartó társadalmakra". EBESZ (2012). A rasszizmus, intolerancia és megkülönböztetés elleni küzdelem a társadalomban a sporton keresztül. (*Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.*)

¹³³ Amint az Európai Unió Tanácsa hangsúlyozza, "A radikalizálódásnak - különösen a fiatalok esetében - termékeny talajt biztosító emberi és társadalmi feltételek összetettek és sokrétűek, és magukban foglalhatják a következőket: a személyes és/vagy kulturális elidegededés mély érzése, valós és/vagy vélt sérelmek, idegengyűlőlet és megkülönböztetés, korlátozott oktatási, képzési vagy foglalkoztatási lehetőségek, társadalmi marginalizáció, városi és vidéki degradáció, geopolitikai érdekek, torz ideológiai és vallási meggyőződések, strukturálisan családi kapcsolatok, személyes traumák vagy mentális problémák". (A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által levont következtetések az erőszakos szélsőségességhoz vezető radikalizálódás

önbecsülésre és magabiztoságra tehetnek szert, elsajátíthatják a kedvezőtlen élettapasztalatok leküzdéséhez és a polarizáció elutasításához szükséges ellenálló képességet (rezilienciát).¹³⁴

3. Megbízás

A sport egyetemes értékrendet terjeszt és oszt meg: becsületesség, fair play, önmagunk és mások tisztelete, a szabályok betartása és a csapatmunka.¹³⁵ A sport olyan értékeket taníthat, mint a méltányosság, csapatépítés, demokrácia, sokszínűség, tolerancia, egyenlőség, fegyelem, empátia, befogadás, kitartás és tisztelet,¹³⁶ amelyeknek terjesztése és elfogadása ma fontosabb, mint valaha, egy olyan világban, amely egyre inkább polarizálódni látszik.¹³⁷

4. Megbízás

A sportról úgy gondolják, hogy sokkal több, mint pusztta "hobbi", "időtöltés", "kikapcsolódás" vagy "szabadidős tevékenység", és a vallással és a háborúval együtt a kollektív mozgósítás egyik legsikeresebb eszköze.¹³⁸ Mint ilyen, a sport képes hidakat és társadalmi kötelékeket építeni a különböző csoportok, közösségek és kultúrák között, "amelyek egyébként a bizalmatlanság és ellenségeskedés felé hajlanának".¹³⁹

5. Megbízás

A sportot eszközöként használják a tanulási lehetőségek meghatározására a gyakran hátrányos helyzetű vagy marginalizált néppességcsoportokhoz számára. A polarizáció megszakításának sajatos összefüggésében a leggyakrabban alkalmazott beavatkozások a "plusz sport" beavatkozások lennének, amelyek többsége a társadalmi eredmények támogatása mellett biztosítaná a sportot.¹⁴⁰

megelőzéséről (2016/C 467/02). (*Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the prevention of radicalisation leading to violent extremism*) Ahogy az UNESCO hangsúlyozza: "A sport biztonságos menedéket jelent az eredeti és jó értékek és erkölcsi elvek megtalálására. [...] A sport szerepet játszhat a lakosság összefogásában, a bűnözés iránti csökkentésében, valamint társadalmi és kulturális hatással bír. A sport még mindig alapvető fontosságú modern társadalmunkban, ahol egyre nehezebb megérteni az egyének közötti sokféleség fontosságát, és ahol a szomszéd tisztelete folyamatosan veszít jelentőségeből". UNESCO (2018). Az értékek sporton keresztül történő nevelésének kérdése. (*The question of values education through sport*.)

¹³⁴ Reziliencia készségeknek (a reziliencia 7 karakterjegyének) az alábbikat tekintik: kompetencia, önbizalom, kapcsolódás, jellem, hozzájárulás, megküzdés és kontroll. Lásd UNESCO/IICBA (2019), *Play and Resilience*, 71-72. old.

¹³⁵ UNESCO (2018). *The question of values education through sport*.

¹³⁶ Az Európai Unió Tanácsa (2018). *Promoting European values through sport*.

¹³⁷ Ahogyan az ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) kimondja "a sport fontos emberi értékeket közvetít, és eszközöként használható a szabályok és mások tiszteletben tartásának, a csapatmunkának, az összetartozás és a közösség érzésének, a toleranciának, a sokszínűségnak, a vendégszeretetnek és az empátianak az előmozdítására. Ebben az összefüggésben a sport hatékony platformként szolgálhat az erőszakos szélsőségeség ideológiáinak és alapvető okainak kezelésére, mivel stratégiai szempontból olyan eszközöt biztosít, amely ideális feltételeket teremt a tanuláshoz, a társadalmi részvételhez és a fiatalok közösségeken belüli értelmes és pozitív elköteleződéséhez.". ENSZ Kábítószer és Bűnözés Iroda (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. ENSZ: Bécs, 17. old

¹³⁸ Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, 1. old.

¹³⁹ ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok Alapja (UN SDGF) (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action. (A sport hozzájárulása a fenntartható fejlődési célok eléréséhez: cselekvési eszköztár)* Ahogyan Dunning mondja, "a sport egyfajta lingua francaként működik, amely nemcsak a barátok közötti kötelékek megszilárdítását teszi lehetővé, hanem az idegenek közötti jég megtörését is. [...] modern, "civilizáltabb" formáiban magában foglalja a rivalizálás és a barátság közötti ellentét rendszerint viszonylag hatékony feloldását. Azaz magában foglalja a "baráti rivalizálás" formáit. Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, 221-222. old.

¹⁴⁰ UNODC (2020), *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. ENSZ: Bécs, 4. old Ahogyan az Európai Unió tanácsa elismeri "A sport erős társadalmi szerepet játszik a sportban és a sporton keresztül megvalósuló társadalmi befogadás erőteljes potenciáljával, ami azt jelenti, hogy a sportban vagy a testmozgásban számos különböző módon való részvétel hozzájárul a társadalmi befogadáshoz; a sportban való befogadás a "sport mindenki számára", a sporthoz való egyenlő hozzáférés, a sportban való esélyegyenlőség,

6. Megbízás

A sport önmagában nem vezethet pozitív eredményekhez és nem alakíthatja át a meggyőződéseket, és nem lehet az egyetlen megoldás az olyan felmerülő társadalmi problémákra, mint az erőszak és a fiatalok polarizálódása. Ahhoz, hogy a sporttevékenységek hatékonyak legyenek a polarizáció megelőzésében, azokat holisztikusabb és jobban tudásra épülő kezdeményezésekkel együtt kell kidolgozni, amelyek a polarizáció mélyebben gyökerező okait és a kontextushoz kötött társadalmi problémákat képesek kezelni.¹⁴¹

7. Megbízás

Népszerűsége, egyszerűsége és hozzáérhetősége miatt a labdarúgásban nagy lehetőségek rejlenek a szocializáció fokozására és a befogadás előmozdítására azáltal, hogy különböző társadalmi, etnikai és kulturális háttérrel rendelkező emberek millióit hozza össze.¹⁴²

8. Megbízás

valamint a változatos, igényorientált sportolási lehetőségek és sportlétesítmények kombinációját jelenti, és a sporton keresztül megvalósuló társadalmi befogadás a társadalomban való befogadó részvételt, a közösségefjesztést és a megerősített társadalmi kohéziót jelenti.". Az Európai Unió Tanácsa, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion (2010/C 326/04)* (A Tanács 2010. november 18-i következtetései a sportnak az aktív társadalmi befogadás forrásaként és mozgatórugójaként betöltött szerepéről). Az azonosított közös prioritások között van, hogy "a sportban rejlő lehetőségek jobb kihasználása a közösségepítéshez, a társadalmi kohézióhoz és az inkluzív növekedéshez való hozzájárulásért az alábbiak révén: 1. a sport felhasználásának a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadásának elősegítésére való összpontosítása az összetartóbb közösségek kialakítása érdekében; 2. az olyan készségek és kompetenciák, mint a fegyelem, a csapatmunka és a kitartás elsajátításának elismerése és fokozása a sportban végzett informális tanulási tevékenységek révén, beleértve az önkéntes tevékenységeket is, mint a foglalkoztathatóság javításának módját; 3. a sport gazdasági, foglalkoztatási és tanulási potenciáljának elismerése a fenntartható jövő eléréséhez szükséges intelligens, fenntartható és inkluzív növekedéshez való hozzájárulás érdekében". Az Európai Unió Tanácsa *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion (2010/C 326/04)*.

Az Európai Bizottság szintén hangsúlyozta, hogy a sport az előítéletek, sztereotípiák és társadalmi korlátok lebontásával hozzájárul a társadalmi kohézióhoz. "A sport és a testmozgás értékes motiváló tényező a társadalmi befogadásra és integrációra. Az ilyen tevékenységek lehetőséget biztosítanak a marginalizált és hátrányos helyzetű csoportok, például a migránsok és a megkülböztetés veszélyének kitett személyek számára, hogy kapcsolatba lépjenek más társadalmi csoportokkal és integrálódjanak azokba. A sport a fogyatékossággal élők számára is lehetőséget nyújt arra, hogy megmutassák tehetségüket és megkérdezjezzék a sztereotípiákat. A fogyatékossággal élő személyeknek joguk van másokkal azonos alapon részt venni a sporttevékenységekben, a nemek közötti egyenlőség kérdésének a sporttal kapcsolatos tevékenységekbe való beépítését ösztönzik annak érdekében, hogy a nőknek a sport egyes területein való alulreprezentáltágat kezelni lehessen, míg a sport lehetővé teszi a bevándorlók és a befogadó társadalom számára a pozitív interakciót, ezáltal elősegítve az integrációt és a kultúrák közötti párbeszédet. A sport eszköz lehet a kiszolgáltatott vagy hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadásának előmozdítására, és hozzájárulhat a közötti jobb megértéshez".¹⁴⁰ Európai Bizottság, *Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport. COM (2011) 12 final, 18.1.2011.*

¹⁴¹ Ahogyan Dunning aláhúzza "a modern sportok nem jelentenek csodaszert. Az erőszak mértéke, amit magukkal hoznak, alapvetően függ az őket játszó, néző, szervező és irányító emberek habitusától és személyiségszerkezetétől, ezek pedig a civilizációs vagy dezivilizációs folyamatnak attól a szakaszától, illetve ezek közötti egyensúlytól függnek, amelyben vagy ahol társadalmuk tart vagy áll.". Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, 248. old.

¹⁴² Ahogyan Dunning magyarázza "A viszonylagos sikert nem nehéz megtalálni. Nem igényel sok felszerelést, és viszonylag olcsón játszható. Szabályai - talán a lesről szóló szabálytól eltekintve - viszonylag könnyen érthetőek. Mindenekelőtt ezek a szabályok általában gyors, nyílt és gördülékeny játékot tesznek lehetővé, és egy olyan játékokat, amely finoman kiegynílyozott számos, egymástól függő polaritás között, mint például az erő és az ügyesség, az egyéni és a csapatjáték, a támadás és a védekezés között. Így a játék szerkezete lehetővé teszi, hogy a játékosok és a nézők számára egyaránt kielégítő izgalmi szintek alakuljanak ki. Ennek középpontjában az áll, hogy a mérkőzést két csoport fizikai küzdelmei jelentik, amelyeket olyan szabályok szabályoznak, amelyek lehetővé teszik a szennedélyek fokozódását, ugyanakkor - az esetek többségében - kordában is tartják azokat.". Dunning, E. (2001). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*, 103-104. old.

Átfogó módszertanra van szükség, amely számos társadalmi témával foglalkozik, mint például a nemek közötti egyenlőség, az egészség és a béketeremtés. A futball3 képessé teszi a fiatalokat arra, hogy felelősséget vállaljanak tetteikért és méltányosan bánjanak másokkal. Megtanulják értékelni a kommunikációt és a kölcsönös tiszteletet a pályán és azon kívül is.¹⁴³ "A futball3 célja továbbá a labdarúgás pozitív hatásának kihasználása a migránsok és menekültek társadalmi elfogadása és integrációja érdekében, ezáltal hozzájárulva a rasszista és idegengyűlölő retorika elleni küzdelemhez mind a labdarúgásban, mind a társadalom egészében".¹⁴⁴

9. Megbízás

A DIALECT projekt a futball3 megvalósításán keresztül a közösségépítést célozza meg oly módon, hogy a generációk olyan "világot" teremtsenek, amely igazságos, befogadó, toleráns és egészséges, és amely magában foglalja a megfelelő értékeket.

10. Megbízás

"Útmutató a kontextuálisan releváns, biztonságos és befogadó sportgyakorlatok kialakításához az erőszakos szélsőségeség megelőzésre irányuló átfogó stratégiák részeként tartott foglalkozásokhoz". A következő elemek alapvető fontosságúak az ilyen gyakorlatok mérlegelésekor:

- *Biztonság és kontextuális tudatosság, annak érdekében, hogy erősítse a facilitátorok azon képességét, hogy csökkentsék a visszaélések, a megbélyegzés, a kizákmányolás és az erőszak kockázati tényezőit.*
- *a fiatalok megerősítése, amely magában foglalja a fiatalok erősségeinek és lehetőségeinek felismerését és felerősítését, valamint a fiatalok - többek között partnerként való - bevonásának azonosítását és ösztönzését - A sport mint olyan eszköz, amely hatékony, rugalmas és hozzáférhető módot biztosíthat a béke, az oktatás és az életvezetési készségek előmozdítására.*
- *Az emberi jogoknak, ezen belül a gyermekek jogainak és olyan egyetemes alapelveknek az elismerése, amelyek szerint minden személyt korra, nemre, képességre, vallásra, etnikai hovatartozásra, ideológiai vagy politikai nézetekre való tekintet nélkül tiszteletben tartanak és értékelnek.*
- *A nemek közötti egyenlőség, valamint a lányok és nők megerősítése az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.*¹⁴⁵

Az intolerancia elleni küzdelem közösségi szinten

A fiatalok megerősítése

Futball3 célkitűzések¹⁴⁶

A futball3 nevelési tevékenységeként használható az egyenlőség és az egyenlő részvétel, a kölcsönös tisztelet és a sokféleség, a fogyatékosság, a nemek közötti egyenlőség és az elmozdulás, a méltányosság, a szolidaritás, a barátságos versengés, a békés konfliktusmegoldás, a tolerancia és a

¹⁴³ "Football3 handbook."

¹⁴⁴ Vanessa Thiele (SFW), *Football3 toolkit review*, 2020 május, DIALECT projekt-termék, 5. old

¹⁴⁵ ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal, (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal

Bécs, ENSZ, Bécs, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK (Büntető igazságszolgáltatás kézikönyv), 2. old.

¹⁴⁶ Football3 Handbook, 9. old.

társadalmi befogadás értékeinek előmozdítására. A futball3, amely a "három félidőről" - a mérkőzés előtti megbeszélésről, magáról a futballmeccsről és a mérkőzés utáni megbeszélésről - kapta a nevét, minden mérkőzésbe beépíti az alapvető emberi értékeket. A vegyes nemű csapatokban a játékosok a mérkőzés előtt közösen döntenek a szabályokról. A mérkőzés után a saját és az ellenfelek viselkedésére reflektálnak, és a gólokért, valamint a fair playért pontokat adnak. Mivel a futball3-at játékvezetők nélkül játsszák, a játékosoknak meg kell tanulniuk, hogyan oldják meg maguk a konfliktusokat párbeszéd és kompromisszum révén.¹⁴⁷ Ebben az összefüggésben a futball3 ideális eszközként szolgálhat a polarizáció alapvető okaihoz kapcsolódó számos társadalmi kérdés, például az erőszak, az összetartozás érzésének hiánya, a marginalizáció, a fiatalok tehetetlensége és a társadalmi kirekesztés kezelésére.

A futball3 módszertanban felbukkanó fogalmak, értékek és elvek felhasználhatók a polarizációs folyamatokkal kapcsolatos társadalmi témák kiemelésére. Ezen túlmenően a futball3 módszertan egyedülálló lehetőséget kínál az olyan életvezetési készségek és alapkörnyezeti fejlesztésére, mint a kritikus gondolkodás, a kommunikációs és együttműködési készségek, a konfliktusmegoldási készségek stb. amelyek lehetővé teszik a fiatal résztvevők számára, hogy jobban megbirkózzanak a minden nap élet nehézségeivel, és távol maradjanak az erőszakos, bűnelkövető és/vagy polarizált viselkedésformákba való bekapcsolódástól.¹⁴⁸

Amint az a DIALECT projekt AKCIÓTERVÉBEN is szerepel, a futball3-t természeténél fogva az adaptálhatóság jellemzi. A DIALECT projekt keretében a football3 módszertanát úgy alakították át, hogy az az **Erőszakos szélsőségeség megelőzési tervéhez** nagyon hasonló beavatkozási területek beépítésével illeszkedjen a **Közösségi polarizáció megszakításának tervébe**.¹⁴⁹ Amint azt az alábbiakban bemutatjuk, ez a rendszer különböző zónákból áll, amelyeken keresztül a sport hatást gyakorolhat. A rendszer területei a következők: **biztonságos terek, társadalmi befogadás, ellenálló képesség (reziliencia), oktatás és megerősítés**.

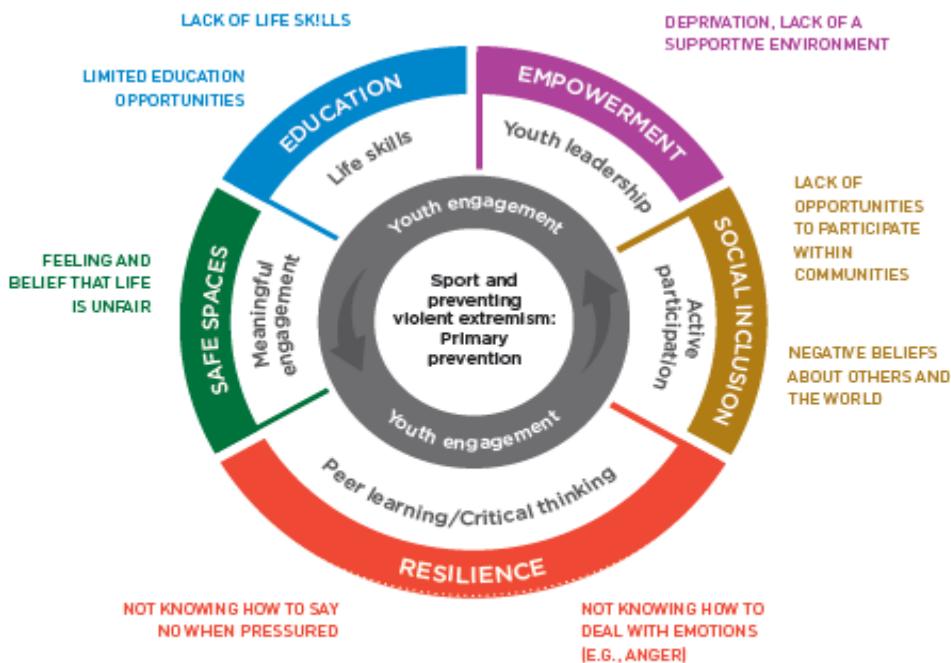
¹⁴⁷ Football3 Handbook, 6. old.

¹⁴⁸ "Football3 handbook", 6. old.

¹⁴⁹ ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal, (2021). PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: PRACTICAL GUIDE. ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal
Bécs, ENSZ, Bécs, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, 6. old.

Erőszakos szélsőségeség megelőzési terve

A futball3 módszertan alkalmazhatósága a **sportértékek erejét** is érinti,¹⁵⁰ amelyek, ha figyelembe vesszük őket, a kitűzött célok és a projekt eredményeinek multiplikátoraként működnek. Ezek közé tartozik a **tőke minden formájának** (emberi, pénzügyi, szellemi, társadalmi tőke) aktivizálása. A DIALECT projekt a futball3 megvalósításán keresztül a közösségegységet is célul tűzi ki, oly módon, hogy a generációk olyan "világot" teremthetnek, amely igazságos, befogadó, toleráns és egészséges, és amely magában foglalja a vonatkozó értékeket.¹⁵¹ Mindezeket azonban a futball3 tevékenységeken keresztül az ENSZ etikai megjegyzéseivel összhangban valósítják meg.

A futball3 általános célja, hogy előmozdítsa a kulcsfontosságú életvezetési készségeket, és képessé tegye a fiatalokat arra, hogy vezető szerepet töltsenek be közösségeikben. A párbeszédre és a konfliktusmegoldásra nagy hangsúlyt fektetve a futball3 mind a játékosok, mind a mediátorok számára ismereteket és életvezetési készségeket nyújt, többek között a következőket:

- Fokozott hajlandóság mások befogadására, nemtől, képességektől, kortól vagy háttéről függetlenül;
- Fokozott kommunikációs, döntéshozatali és konfliktuskezelési készségek;
- A nők és lányok fokozott tisztelete és a nemek közötti egyenlőség megbecsülése;
- Fokozott érzék a fair play, a felelősség és az elszámoltathatóság iránt
- Fokozott vágy arra, hogy mások számára szerepmodellé váljanak;
- Fokozott részvétel a közösségen.

Futball3 játékok: a folyamat

¹⁵⁰ Forrás: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

¹⁵¹ Forrás: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

Alapkoncepció¹⁵²

A futball3-t az utcai foci ihlette. A játékosok szerte a világon találkoznak, csapatot alkotnak, megállapodnak a szabályokról és fociznak. A futball3 kihasználja az utcai futballban rejlő nevelési potenciált azáltal, hogy biztosítja, hogy a párbeszéd és a fair play a játék szerves részét képezza. A játékot bárki, bárhol játszhatja, és bármilyen társadalmi témát fel lehet vele dolgozni. Nincsenek játékvezetők. Ehelyett mediátorok segítik a két csapat közötti megbeszéléseket, és kísérlik figyelemmel a mérkőzést. A futball3 "három félidőt" tartalmaz:

Az első félidő: a mérkőzés előtti megbeszélés

A mérkőzés előtt a két csapat összeül, hogy megegyezzen a használni kívánt szabályokról. Különleges szabályokat választanak ki, hogy a releváns társadalmi kérdésekkel foglalkozzanak, például a nők sportban való részvételének növelésével (további szabályokért lásd a futball3 weboldalát). A megbeszélést egy képzett mediátor, például egy ifjúsági vezető, edző vagy tanár segíti. A mediátor egy mérkőzésre vonatkozó úrlapot használ a játékosok által elfogadott szabályok rögzítésére.

A második félidő: a football mérkőzés

A futball3 mérkőzéseken általában kisebb csapatok játszanak (pl. öt és hét játékos egy-egy csapatban) és a játékidő rövidebb (pl. 10 és 20 perc között). Kisebb és rögtönzött pályákon (pl. 40 x 20 m vagy annál kisebb), az utcán, parkban vagy futballpályán játsszák őket. A csapatok vegyes neműek, és a mérkőzéseket játékvezetők nélkül játsszák. A játékosok felelősséget vállalnak a mérkőzésükért, és betartják az elfogadott szabályokat. A mérkőzés során egymás között megállapodnak a szabálytalanságokról, a szabadrúgásokról és a lőtt gólokról. A mediátor figyelemmel kíséri a mérkőzést, és csak akkor avatkozik be, ha a két csapat nem tud magától megegyezni.

A harmadik félidő: a mérkőzés utáni megbeszélés

A mérkőzést követően a mediátor összehívja a csapatokat, hogy átgondolják a mérkőzést és azt, hogy mennyire tartották be a szabályokat. A csapatoknak lehetőségük van arra, hogy viselkedésük alapján fair play pontokat adjanak ellenfelüknek. A közvetítő a fair play pontokat hozzáadja a szerzett gólok ból származó meccspontokhoz, és így állapítja meg a végeredményt.

A fiatalok elkötelezése futball3 tevékenységekhez

A hátrányos helyzetű közösségi területeket és a kirekesztő közösségeket az életlehetőségek korlátozása, a meglévő lehetőségek kihasználásának korlátozása, valamint a kirekesztés társadalmi és gazdasági dimenziói alapján különböztetik meg. A társadalmi és politikai polarizációtól szívesen megcélzott közösségi területeknek a futball3 akciók végrehajtása érdekében történő kiválasztása során olyan kulcsfontosságú azonosítókat kell használni, mint például:

¹⁵² Football3 Handbook, 8.old.

Selecting the Milieu - Key Identifies

- Enhanced poverty and unemployment rates
- Weak social networks
- Poor role models
- Relative lack of opportunity structures
- Notable existence of ethnic enclaves
- Increased voting rates in favor of political extremist and populist parties
- Low citizens political participation
- Poor environmental settings
- Incidents of racism, xenophobia, hate speech and intolerance

Rasszizmus és gyűlöletalapú intolerancia azonosítása

A futball3 hatékony, eredményes és fenntartható eszköz a társadalmi befogadással kapcsolatos életvezetési készségek és értékek előmozdítására. A résztvevők megtanulják, hogyan válhatnak jobb szomszédokká, diákokká és állampolgárokká. A futball3 platformot biztosít a releváns társadalmi kérdések megvitatására és a közös gondolkodásra, egyesítve a közösségeket a **pályán és azon kívül** is.

"A futballpálya biztonságos és befogadó környezetként szolgálhat, ami különösen fontos az olyan marginalizált csoportok számára, mint a menekültek, etnikai kisebbségek, fogyatékkal élők vagy hajléktalanok. A csapatmunka és a tisztelet megtapasztalása a pályán lehetővé teszi, hogy minden játékos úgy érezze, hogy egy kollektív egész része".¹⁵³

A DIALECT projekt keretében a rasszizmus, a megkülönböztetés, a gyűlöletalapú intolerancia és a társadalmi kirekesztés fogalmait, valamint az ezek elleni küzdelemhez kapcsolódó alapvető értékeket is bevonták a futball3 módszertan végrehajtásába. Az intolerancia elleni általában vett küzdelem érdekében képesnek kell lenni az intolerancia azonosítására.¹⁵⁴ Az intolerancia és a rasszista megkülönböztetés ideális azonosítási és mérési sémájában, "egy *intolerancia mérési séma*"¹⁵⁵ nemcsak a "faj", a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elemzését befolyásoló fogalmi kérdésekkel kell tisztában lenni, hanem a különböző mérési kérdésekkel is. Egy "intolerancia mérési séma", amely gyümölcsöző a rasszizmus, a gyűlölés és a diszkrimináció azonosítására és kezelésére a futball3 módszertan megvalósítása keretében, a megfelelő tájékoztató szemináriumok, részvételi

¹⁵³ Streetfootballworld 2014, p. 46

¹⁵⁴ Indicatively, see Saffron Karlsen and James Yzet Nazroo MEASURING AND ANALYZING "RACE," RACISM, AND RACIAL DISCRIMINATION,

https://d1wqxts1xle7.cloudfront.net/30220584/social_epidemiology_methodology.pdf

¹⁵⁵ Ahogyan az alábbban: Allison C. Aosved, Patricia J. Long, Emily K. Voller (2009), Measuring Sexism, Racism, Sexual Prejudice, Ageism, Classism, and Religious Intolerance: The Intolerant Schema Measure", *Journal of applied Psychology* 99. kötet, 10. szám, először publikálva: 2009 október 1.

<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2009.00528.x>

műhelyek, értékelési és viselkedésváltoztatási eszközök közé olyan kérdéseket kell beillesztenie, mint például a következők:

Forms of disrespect Key identifiers

Being treated with less courtesy or respect than other people;

Receiving poorer service compared with other people;

People acting as if they think you are not smart;

People acting as if they are afraid of you;

People acting as if they think you are dishonest;

People acting as if they think they are better than you are;

Being called names or insulted;

Being threatened or harassed;

Being followed while shopping.

Forms of discrimination. Key identifiers

People insult other people

People make fun of them

People treat them unfairly because they belong to a certain racial/ethnic group, or who speak another language, or look different

People are hit or handled roughly

People are insulted or called names

People are treated rudely and /or unfairly

People are threatened

Are refused services in a store or restaurant

Are subjected to delays in services

Are excluded or ignored at school, in games, at jobs, in the neighborhood

Racist hatred and intolerance Key Identifiers

Having been unfairly fired, not hired, or denied promotion;

Having been unfairly stopped, searched, questioned, physically threatened, or abused by the police;

Having been unfairly discouraged by a teacher or advisor from continuing education;

Having been unfairly prevented from moving into a neighborhood because the landlord or a realtor refused to sell or rent you a house or apartment;

Having moved into a neighborhood where neighbors made life difficult for you or your family;

Having received poorer service, compared with others, from a plumber or car mechanic.

A faji alapú erőszak és zaklatás megkülönböztető jegye nem egyszerűen az, hogy különböző faji vagy etnikai csoportok tagjait érinti, hanem az, hogy a cselekmény faji indítatású. A faji indítatású magatartás tehát nem egy tisztán egyéni személy ellen irányuló támadás, hanem egy kategória vagy csoport tagja ellen irányuló támadás. Ez látható azokból az

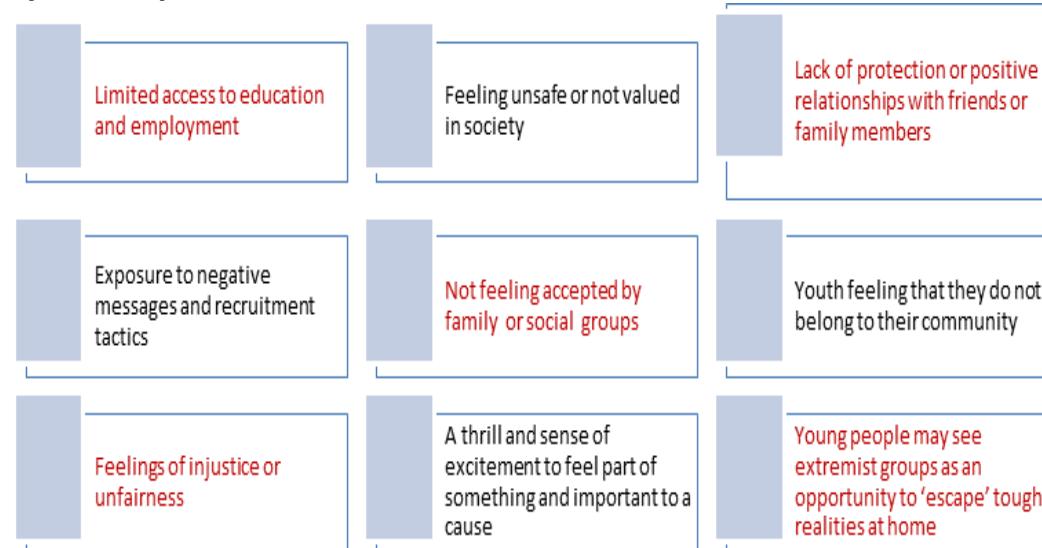

eredményekből, amelyek szerint a rasszizmussal való fenyegetettséggel vagy félelemmel élők nagyobb számban vannak jelen, mint azok, akik tényleges személyes rasszista tapasztalatokról számolnak be.¹⁵⁶

Kit szükséges képezni?

A közösségegész helyi szintű, a futball3-on keresztül történő előmozdítása érdekében, a kapacitásépítési intézkedéseken alapuló válaszként a résztvevő **férfi és női fiatalokat egy előre kiválasztott hárányos helyzetű terület 12-16 év közötti, bennszülött és bevándorló serdülő populációjából kell kiválasztani**, különösen a részvételre leginkább hajlandó, de a megerősítésre is rászoruló fiatalok közül. A megállapított korhatár az identitásépítés szempontjából a legfontosabb. De miért fontosak a fiatalok? Mint megjegyeztük, a fiatalok megcélzása pozitív hatással van az erőszakos szélsőségesség megelőzésére¹⁵⁷ mivel számos húzó- és nyomástényező azonosítva lett. Ezeket a tényezőket a fiatalok megerősítése, állampolgári részvétele és bevonása révén lehet javítani.

A fiatalok radikalizálódása és az erőszakos szélsőségesség irányába ható húzó- és nyomástényezők¹⁵⁸

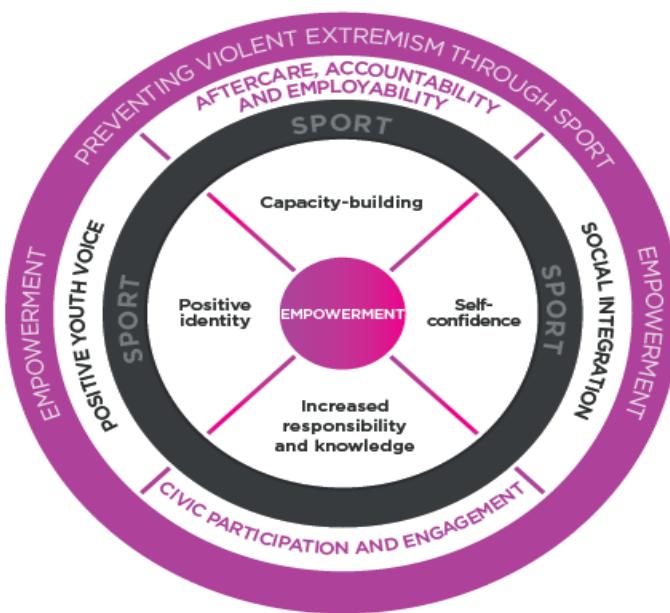
¹⁵⁶ J. Michael Oakes Jay S. Kaufman (2006) szerk., METHODS IN SOCIAL EPIDEMIOLOGY, John Wiley & Sons, Inc. 114 old. ff. Továbbiakért lásd még: Nemzeti Kutatási Tanács (National Research Council). 2004. *Measuring Racial Discrimination*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10887>. "Attitudinal and Behavioral Indicators of Discrimination" 162. old. ff.

¹⁵⁷ ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) (2021). Preventing violent extremism through sport. Technical Guide. ENSZ: Bécs. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\)](#), 37. old.

¹⁵⁸ ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) (2021). Preventing violent extremism through sport. Practical Guide. ENSZ: Bécs. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](#), pp. 11. 15. és 17. old. is.

Ifjúság és az erőszakos szélsőségeség megelőzési terve¹⁵⁹

A futball3 fiatalok bevonásával és részvételével kapcsolatos központi értékei

<p>Facilitating equitable access to both: native and migrants, male and female youths alike, as promoted by football3 philosophy so far.</p>	<p>Honor the youth voice. Understand and implement their honest opinions and ideas. It is critical to taking account of their views, needs, experiences and recommendations, in order to build self-esteem and confidence in voicing claims at public space.</p>
<p>Include youth in decision-making processes. This is most imperative for migrant youths. Their participation realizes their universal human rights to expression, information, conscience, association and peaceful assembly, as exhibited in previous steps of the present text. Football3's inclusive participation is essential to prepare them to inclusive participation in community life.</p>	<p>Empowerment to building youth's 'defensible space' to claim rights and address intolerance. This should be done at all football3 game stages but most importantly during the football3 preparatory stage (pre-game phase). To this end the relevant football3 tools should incorporate all the above 'forms of intolerance' in order all participants to be aware of them.</p>
<p>Addressing own situation with a view of building individual defense mechanisms combating racism, discrimination, hatred, intolerance.</p>	<p>Be willing to share adult power and privilege in order to make the community a better place for both young people and adults alike.</p>

¹⁵⁹ ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) (2021). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide*. ENSZ: Bécs. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Technical Guide Guide \(unodc.org\)](http://www.unodc.org), 37. old.

"Vidd magaddal" tippek!

>> TIP

Consider youth as partners and engage them in different roles throughout the design and implementation of sport programs, including as consultants or advisers

Positive youth development builds confidence, character, competence, caring and connections among young people. This happens when sport programs:

- *Take place in safe settings*
- *Allow coaches and volunteers to build positive adult-youth relationships*
- *Are consistent throughout each project*
- *Provide opportunities for young people to build their sports skills and life skills*
- *Provide pathways to relevant services (e.g., employment, education and health care)*
- *Encourage youth participation and leadership (peer or young sport leaders)*

>> TIP

Recognizing the strength and capabilities of youth

Ki más kell még bevонni?

A megerősítés egy olyan általános folyamat, amely különböző társadalmi szereplőket érint, és amely az személyes kompetencia, közösségi befolyás és készségfejlődés fokozott érzéséhez vezet.

Vonjuk be a szülőket!

A serdülők szerepvállalását elősegítő szülői elkötelezettséggel kapcsolatos kérdések megoldására számos stratégia, program és beavatkozás került azonosításra. Ezek a fiatalok fejlődése érdekében nyújtott szülői támogatás általános kategóriájába tartoznak. A DIALECT projektben részt vevő serdülők célcsoportját tekintve azonban a tényleges társadalmi helyzet messze elmarad az ideális szülői környezettől. Mind a négy ország hátrányos helyzetű területein végzett tanulmányunk azt mutatta, hogy bár a szülők gondoskodnak gyermekük fejlődéséről, strukturális és kulturális korlátozásokkal akadályozzák őket abban, hogy messzemenő célokat és tevékenységeket valósítsanak meg. A migránsok esetében a szülők és a serdülők egyaránt a többszörös diszkrimináció kockázatával szembesülnek, és a kísérő nélküli kiskorúak esetében állami szerveket jelölnek ki szülői gyámként. Ezért ez a kézikönyv bizonyos iránymutatásokat kínál a szülők bevonására vonatkozóan, amelyek konszenzuson alapuló ajánlásokat határoznak meg arra vonatkozóan, hogy miként lehet a szülők bevonását erősíteni, és hogyan lehet strukturált és többé-kevésbé szakszerű szülői támogatást nyújtani.

Parents' involvement Important guidelines

Parent engagement and support are likely to be more effective if it is non stigmatizing.

Parent engagement and support are likely to be more effective when informed that demonstrates positive impact of activities (i.e. on football3 philosophy, actions and outcomes).

Parents' engagement programs should be flexible in order to accommodate both job demands as well as family needs. This way they are more likely to be successful. This means delivery of services in locations and at times that are accessible and convenient for parents.

Parents' engagement programs should be cost-efficient and preferably as it is in the football3 case, free of any charge. Infeasible, impractical or costly programs that do not fit within the current fiscal constraints simply cannot be widely implemented or readily sustained.

Parent engagement and support are more likely to be effective if they are offered early, from the preparation phase of football3 implementation scheme.

"Vidd magaddal!" tippek!

>> TIPS

Embed Youth Empowerment into the Mission of Child Welfare Agencies / Guardian Structures and Schemes

Active engagement of Child Welfare Agencies /
Guardian Structures and Schemes in building
Multicultural Competence

Parents' engagement as a facilitator of youths' political participation, marginalization and the risks of radicalization

A fő intézményi és civil társadalmi érdekelt felek (stakeholders) bevonása

Az intézményi és közösségi szereplők kulcsfontosságúak a hátrányos helyzetű és migráns fiatalok lakhatáshoz, iskolához, egészségügyi ellátáshoz és részvételhez való hozzáférésének biztosításában, valamint a kirekesztés megelőzésében. Az integrációt és befogadást ösztönző nemzeti politikák támogatják a helyi hatóságokat abban, hogy elősegítsék a befogadó városok és városrészek kialakulását, és ezáltal a migránsok - különösen a fiatal migráns nők és férfiak - hozzájárulását a fejlődéshez. A migránsok és a nők egyesületeivel való kapcsolattartás alapvető fontosságú; ezért olyan hálózatépítési tevékenységeket kell végrehajtani, amelyek elősegítik az idegenyűlöllet megelőzésében és leküzdésében érintett kulcsfontosságú intézményi és civil szervezetek közötti együttműködést. A legfontosabb közösségi érdekelt felek azonosítása fontos ahhoz, hogy a "változás ágenseiként" léphessenek fel. A hálózatépítés főként a DIALECT projekt által javasolt **Közösségépítő kezdeményezések** reklámozásához, végrehajtásához és terjesztéséhez fontos, 1) a kezdeményezőkézség szerepének és hatókörének kiterjesztésében; 2) demonstrációs projektek kidolgozásában; 3) a városrészek újjáélesztési programjainak támogatásában, 4) a polgárközpontú kormányzás előmozdításában. Általánosságban a hálózatépítés a legfontosabb az **állam leghátrányosabb helyzetű területein** a társadalmi és gazdasági eredmények javítása érdekében.

*Important
stakeholders may
act as 'agents of
change' building
communities of
tolerance*

Identifying important stakeholders

A futball3 csapat minden résztvevőjének bevonása¹⁶⁰

Játékosok kiválasztása és képzése

A futball3 ugyanúgy kezdődik, mint bármely más futballjáték, a labda elrúgásával. Ezt a szakaszt megelőzően azonban elengedhetetlen, hogy a játékosok megismerkedjenek a futball3-mal, és megértsék annak céljait. Sokan, akik korábban csak hagyományos labdarúgást játszottak, alkalmazkodásra kényszerülnek ahhoz, hogy megsokják a futball3-at és azt, hogy a futball3 hangsúlyt fektet a párbeszédre, a konfliktusok konszenzusos megoldására, a tisztességes játékra, a nemek közötti egyenlőségre és a személyes felelősségvállalásra. Az egyik legfontosabb kihívás az ígéretes ifjúsági játékosok versenyszellemének és individualista konfrontációjának leküzdése. Az ilyen fiatalok futball3-játékosként való bevonása nagy eredménynek számítana. Értékes példákat tartalmaz a DIALECT projekt céljainak megfelelően módosított futball3 módszertani eszköztár.

¹⁶⁰ Football3 handbook, 7. old.

A játékosok bevonása, különösen a serdülők esetében, a biztonságuk kérdéséhez kapcsolódik. Ezért a terep előkészítésének kérdése elsődleges szempont. Különösen a radikalizálódást és az erőszakos szélsőségeséget megelőző kezdeményezésekben a fiatalok nem szabad, hogy veszélyben érezzék magukat.

A futball3 platformot biztosít a releváns kérdések megvitatására és a közös gondolkodásra, egyesítve a közösségeket a pályán és azon kívül is. Ehhez kapcsolódóan a futball3 filozófiája szerint a játékot bárhol lehet játszani: az utcán, pályán vagy füves pályán. Ideális esetben kis pályán (pl. 40 x 20 m és kisebb), kis kapukkal (pl. 2 m magas és 3 m széles vagy annál kisebb) játszák, ami csökkenti a csapatok létszámát (pl. öt és hét játékos között). A kisebb pályákat könnyebb és olcsóbb biztosítani és fenntartani, és a kisebb csapatok biztosítják, hogy a játékosok képességeiktől függetlenül jobban részt vegyenek a mérkőzésben. Ösztönözni kell, hogy a játékosok számára legyen egy extra hely a megfelelő bemelegítéshez. A biztonság más elemeket is magában foglal: a játékosoknak ivóvízhez és elsősegélydobozhoz kell jutniuk. Ideális esetben a mediátorok és az edzők képzett elsősegélynnyújtók, akik sérülés esetén megfelelően tudnak reagálni. A futball3 csak akkor lehet sikeres, ha minden játékos jól érzi magát a környezetében. A játéktér mellett fontos egy olyan hely - egy megbeszélési terület - kijelölése, ahol a játékosok részt vehetnek a mérkőzés előtti és utáni megbeszéléseken, amelynek csendesnek és egyértelműen elhatároltnak kell lennie, hogy a játékosok zavartalanul és megszakítás nélkül beszélgetésbe tudjanak bocsátkozni. Amint azt fontos megjegyezni, "ha a megbeszélési terület nincs elzárva, és a szemlélők hallhatják a beszélgetést, a játékosok kényelmetlenül érezzhetik magukat, ha őszintén beszélnek".¹⁶¹

Mediátorok kiválasztása és képzése

A futball3 mediátorokat von be a mérkőzés és annak kimenetelének figyelemmel kísérésére. **Különös hangsúlyt kell fektetni a közvetítők szerepére annak érdekében, hogy hatékonyan tudják ellátni feladataikat.** Fontos a mediátorok képzése annak érdekében, hogy megértsék és elmagyarázzák a futball3-at a játékosoknak, és sikeresen ellássák feladataikat. A képzésnek folyamatosnak kell lennie. A mediátorok készségeinek fejlesztése érdekében célszerű egy hosszabb távú képzési program kidolgozása tájékoztató és aktív részvételen alapuló foglalkozások és szemináriumok révén. A futball3 megvalósítása alkalmanként lehetőséget adhat arra, hogy tapasztalt futball3 játékosok mediátorként tevékenykedjenek, ami megismerteti velük a szerepet, inspirálja őket annak betöltésére, és segíti a projekt elterjedését. A mediátorok lehetnek fiatal vezetők, edzők vagy tanárok, és mindenki nemet képviseliük kell, hogy tükrözze a csapatok a nemek közötti egyensúlyt. A mediátorok kiválasztásánál azt is figyelembe kell venni, és inkább arról kell meggyőződni, hogy hajlandóak és képesek a játékosok bátorítására és a pozitív viselkedés dicséretére, mintsem a negatív viselkedés büntetésére.¹⁶² Különös hangsúlyt kell fektetni a közvetítő fontosságára a **biztonságos és tiszteletteljes környezet megteremtésében, valamint a játékosok támogatására a futball3 értékeinek népszerűsítésében**.¹⁶³

¹⁶¹ "Football3 handbook", 20-21. old.

¹⁶² "Football3 handbook", 21. old.

¹⁶³ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, 2020. május, DIALECT projekt-termék. Lásd még: Capella A., (EKKE),"Review Football3 Toolkits and identify key components to be used as part of the project and methodological amendments needed" (WP.2.7.), mellékletként Vanessa Thiele (streetfootballworld), Football3 toolkit review, 2020 május 2020, DIALECT projekt-termék c. munkájához.

Mediators should be able to...

- Ensure the participation of all children by avoiding issues that may offend children or create internal conflicts.
- Establish good interpersonal relations within the group
- Encourage migrant children to promote their identity and culture
- Enable all players to feel they are part of a collective whole without ‘them and us’
- promote the belief that every voice matters, that all children-players are valuable in the game, that no one is ‘less than’
- Facilitate communication between children about the challenges facing their communities during pre- and post-game discussions
- Realize what is required in order to help migrant children to feel more welcome
- Ensure connectivity by overcoming fears and prejudices that may exist among the children
- Tailor the pre- and post-game discussions to the migrant’s language abilities
- Know about basic facts and patterns of migration into the EU and into specific countries and understand standard uses of the words ‘migrant’, ‘refugee’, and ‘asylum-seeker’
- Ensure that encouraging competition and creating teams doesn’t reinforce existing divisions within different cultures or within the community
- Possess communication, decision-making and conflict-mediation skills”.

Edzők kiválasztása és képzése

A résztvevők **edzőként** való kiválasztása a futball3 filozófiáján belül különös figyelmet érdemel, mivel az edző szerepe a futball3-ban nagyon különbözik a hagyományos futballtól. A futball3-ban az edzők elsődleges célja nem az kell, hogy legyen, *hogyan csapata győzön, hanem az, hogy a végeredménytől függetlenül pozitívan járuljanak hozzá a mérkőzéshez*. Sok edző számára ez nehéz váltás, és bátorításra van szükségük ahhoz, hogy elfogadják új szerepüket. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a hivatalos edzők hajlamosak elfogadni és bekapcsolódni a futball3 tevékenységeibe. Ugyanakkor biztosítani kell az edzők pozitív elkötelezettségét azáltal, hogy bevonjuk őket a futball3 programunk kidolgozásába, és a mediátorok és a játékosok képzésébe a futball3 mérkőzés vagy torna előtt, hogy támogatni tudják a folyamatot. A tapasztalt edzők **facilitátorként** és "**a változás ágenseiként**" működhessenek közre.

A legfontosabb "Vidd magaddal!" tippek!

- Use football3 methodology to various sport/football-based initiatives
- Adopt a human rights approach built upon the principles of equality and equal opportunities for all regardless of gender, ability, age or background.
- Instill positive core values to young participants such as mutual respect, solidarity and tolerance
- Promote key life skills such as positive identity development, critical thinking, empowerment and resilience
- Ensure football3 participation of young people from different social and ethnic backgrounds
- Focus on the use of football3 to promote social inclusion of marginalized, underprivileged or disadvantaged groups or groups at risk of discrimination such as migrants
- Ensure gender equality in football3 access and participation and the inclusion of people with disabilities
- Ensure consultation with and enhanced involvement of the targeted communities
- Adapt football3 methodology to the specific needs of the community and/or the social issues of a particular context to be addressed
- Link football3 activities to other community efforts to combat community polarization.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

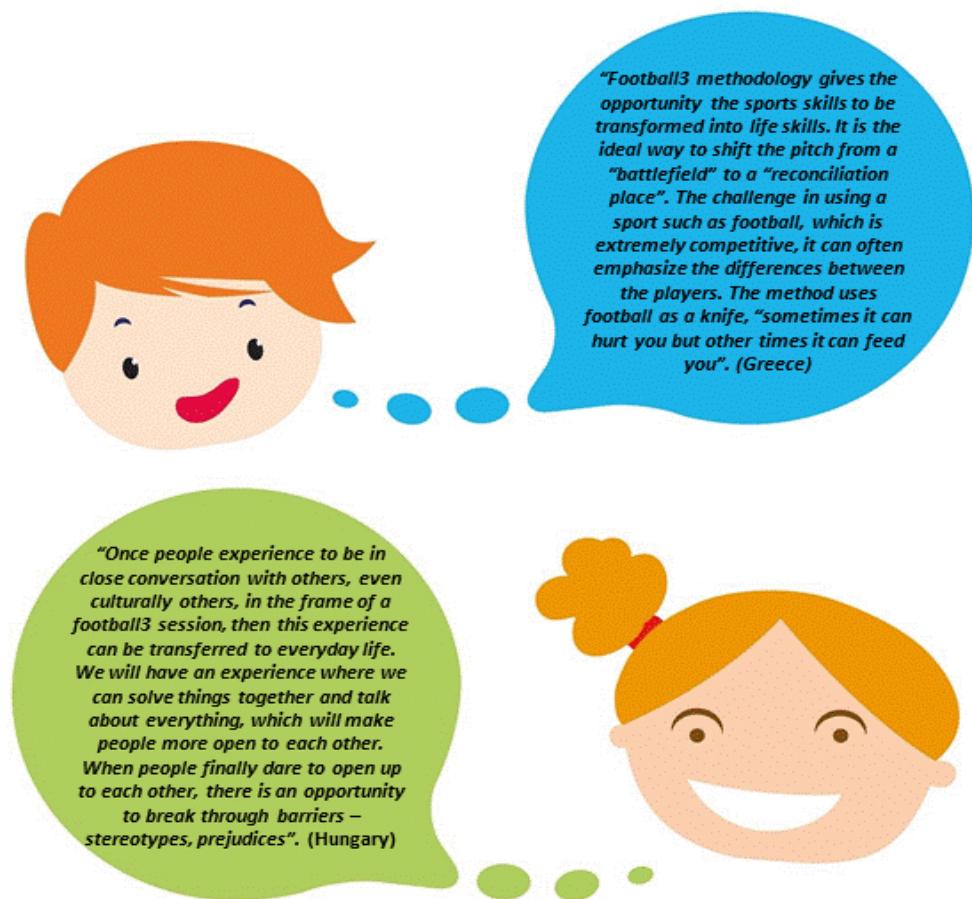

MELLÉKLETEK

Pillanatképek a futball3 tornák menetéről a DIALECT projekt megvalósítása során

Érdemek

"Not only the children have been physically active, but they have adopted new values, attitudes and beliefs related to racism, xenophobia, etc. Children have not previously dealt with such issues; they were not even familiar with these concepts, but they learned a lot through the project. Children have become tolerant, with more empathy for differences". (Serbia)

"Football3 is very helpful in combating social exclusion as it focuses more on people than on football. The strength of football3 lies in creating rules, discussing problems and playing together. Through these activities players get to know and respect each other. There is a greater emphasis here on talking to each other than in plain football. If the game is about getting to know each other, dealing with each other, we play humanely. It is more constructive than plain football". (Hungary)

"Young people like to play football, and football is a very powerful tool to make them think about certain issues and also to lead them to discuss and confront certain topics. The fact that the DIALECT project and football3 base reflection and the sharing of certain values on actual sporting practice is the highest element of attractiveness for young people in the area".

(Italy)

Szocializáció és a valahová tartozás érzése

"After the desire to play football, the main motive for joining the project is the desire to make new friends." (Serbia)

"Children have gained a new circle of friends and their friendships have been built on solid foundations. Kids learnt how to make a friendship". (Serbia)

"Adolescents strongly showed an improvement in terms of being involved in new friendships. Young people, belonging to different associations and coming from different backgrounds, started to hang out with each other outside the project after just playing a few sessions together". (Italy)

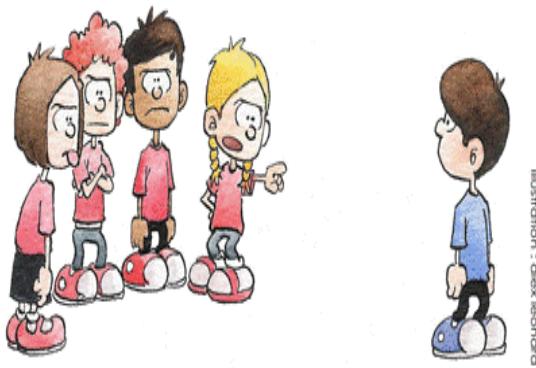
"I believe so, through football you can make friends no matter what government tells to people about foreigners. It is a process of getting to know each other, and becoming friends slowly-slowly." (Hungary)

"Children from the migrant population testify that many of them did not have the opportunity to meet anyone from the local area, and that participating in football3 enabled them not only to meet new people, but to make new friends, get to know the local culture and better understand it. They stated how important integration is to them, and that their quality of life has improved - they finally feel useful members of society. Many of these children stated that they felt like "children" for the first time and that they finally had the opportunity to "play"." (Serbia)

"Through playing together and using the methodology, participants found that young people were more likely to establish contact (which is often found to be the primary blocker in tackling prejudices). Followed by this contact, adolescents managed to create strong relationships between each other and to get to know each other". (Serbia)

Kapacitásépítés a rasszizmussal és a gyűlöletalapú intoleranciával való megküzdés érdekében

You shouldn't be treated badly because you seem different

U.N. Convention on the Rights of the Child: Article 2

Illustration : alex leonard

"Engagement in football3 sessions gave the opportunity to kids to meet and understand peers with different background and different needs. There is increased level of empathy". (Serbia)

"Parents were told by the adolescents about the experience of having made friends through the football3 tournament with boys and girls from another country or with a different skin colour. In some cases, the adolescents gave some real lessons to their parents about the existence of different cultures and ways of life of people living together in the same city or neighborhood". (Italy)

"The biggest change is toward migrant families. Parents from domestic population haven't had opportunity to make any contact until this project and they agreed that is very important to make contact with people from different culture, otherwise you can develop many stereotypes. Parents from the migrant population are satisfied with the participation of their children, and they testified that for the first time they felt like full members of this society and that their stay in the country became more pleasant". (Serbia)

"Many of the Neapolitan children from the city's most different neighborhoods showed an interest in the culture, customs and with them. As time went by, they began to look at them differently, just as boys and girls playing football, and no longer through the lens of stereotype and prejudice". (Italy)

"One gets the impression that for many of the children the opportunity to participate in football3 activities makes them to feel equal in society for the first time since coming to Serbia. Many of them did not have these experiences even in the environments they come from. Parents testify that their children told them that other children (players) accepted them well, respecting cultural differences. They state that in the beginning, their children had problems to fit into the environment, primarily due to language barriers and lack of communication with the team, but as time passed, the children tried to understand each other and they overcame the obstacles". (Serbia)

Reziliencia (rugalmás ellenállóképesség)

"In the beginning, some of kids were quite shy and their involvement in discussion part was poor, but after some time they became really active and open to share their thoughts." (Serbia)

*"He used to hang out with older boys (his brother's friends) and this often put him in a situation of frustration regarding his own abilities. The experience of dealing with younger and older children at the same time, gave him a real boost of confidence in terms of what he could and could not do, and M. began to look forward with increasing enthusiasm to the day of the tournament every week".
(Italy)*

"Initially she had difficulties participating in activities because she did not feel good at playing football. Her difficulties were rather linked to a fear of non-acceptance by groups of young people from other backgrounds, and in fact initially she only wanted to play with her association mates. Passing the time, the girl became one of the leaders of the group: she proved to be very good at playing football, but in general she managed to overcome her shyness and gradually participate more and more in the different phases of the game". (Italy)

"Children learned new things, first of all about tolerance and acceptance that no one can be good in everything, but that each of us has a certain talent and it does not matter where we are from and how much we have". (Serbia)

"As the project progressed, it was increasingly noticed that children are more empowered in expressing their thoughts, desires and feelings". (Serbia)

Kommunikáció és békés konfliktus-megoldás

Distributed from
dialecdirect.com

Edited by
dialecdirect.com

"Adolescents were able, in the course of one session, to self-regulate, to cope and to solve problems by themselves without the need for adult intervention". (Italy)

"Football3 develops their communication skills and they also dare to talk honestly about things; he/she dares to say it, and feels that his/her opinion counts. And he can also express criticism without offending the other. Earlier a foul on the pitch would have ended up in a physical fight, whereas now they can discuss it then they calm down and the game goes on". (Hungary)

"In the beginning teenagers were quite reserved to talk and join the conversation. They were feeling shy and not safe to share openly their opinions. They seem that they hold a belief that adults will judge them or that their opinion doesn't matter. It seems that teenagers learn that other takes decisions for them and not themselves and rest on that situation. Gradually that changed and children learnt to be confident and to share their thoughts and opinions". (Greece)

"Children who were more talkative have learnt how to listen to their peers better". (Serbia)

"Football and especially football3 is very good at handling their temper a little better, that they shouldn't start swearing right away and push others and leave the hell out of the field. These kids saw hardly any good samples. They were always shouted at, always had to run away and always had to endure all sorts of abuse, so that they have to learn this kind of normal operation anyway. Without football, it would be very difficult to practice these". (Hungary)

"Participants had the opportunity to express their dissatisfaction with the playing of individual players, calmly and with the support of the mediator, as well as to agree among themselves on the rules for improving the game itself. Also, issues that were not only related to the events on the ground, were initially resolved with the help of mediators, but as time went on and as the sessions passed, the participants became closer and solved the problems themselves". (Serbia)

Egyenlő részvétel, igazságosság, szabályok tisztelete és fair play

"Participants shared that teenagers generally feel that they have same rights and obligations as everyone". (Greece)

*"In the beginning, there could be felt a competitive spirit and a desire to win. As the project progressed, the spirit of good fun, socializing, empathy was felt more and more".
(Serbia)*

"It was noticeable that the boys initially looked at the girls' play differently and there were some inappropriate comments, but the situation changed very quickly and everyone was very supportive. [...] Girls off the field were the ones who took the initiative to lead the discussion and share opinions". (Serbia)

"A young footballer from a working-class suburb in the west of the city, told his coach that he was anxiously awaiting the third half, because "almost never before had anyone asked me to take stock of how the game was going, other than the phrase: 'Did you win or did you lose?'" (Italy)

"The adolescents began to adapt their behavior to the rules and no longer the rules to their behavior". (Italy)

A futball3 kulcsfogalmainak magyarázata¹⁶⁴

Fair play

Nincs szabálytalanság, nincs becsúszó szerelés és nincs sértegetés; tiszteletet kell tanúsítani minden résztvevővel szemben, beleértve a csapattársakat, az ellenfeleket, a mediátorokat és a nézőket is. A fair play sokkal többet jelent a játékszabályok betartásánál; a sportolók hozzáállásáról, valamint a tisztességről, a tiszteletről, a befogadásról és az igazságosságról szól.

Futball3 foglalkozás

Három félidős tréning foglalkozás, amely fontos társadalmi üzeneteket közvetít a futball3 segítségével.

Rögzített szabályok

Azok a futball3 mérkőzésre vonatkozó szabályok, melyek még a mérkőzés kezdete előtt felállításra kerülnek.

Egészsges verseny

Olyan verseny, mely örömteli és konstruktív minden érintett számára, tekintet nélkül arra, hogy ki veszít vagy ki nyer.

Mediátor

(Fiatal) emberek, akik előkészítik és facilitálják a futball3 foglalkozásokat, közvetítenek (mediálnak) a mérkőzés előtti és utáni megbeszéléseken, és kezelik azokat a konfliktusokat, amelyeket a játékosok nem tudnak maguk megoldani; a hagyományos játékvezetők helyett alkalmazzák őket a futball3 mérkőzéseken.

Nyitott szabályok

Azok a szabályok, melyek a fair play-re helyezik a hangsúlyt, megbeszélés tárgyát képezik valamint az összes játékosnak szükséges megegyeznie róluk.

Mérkőzés előtti megbeszélés

A futball3 mérkőzés első része, amelyben a játékosok közösen határozzák meg a mérkőzés szabályait; gyakran használják egyéb nevelő jellegű téma megvitatására.

Mérkőzés utáni megbeszélés

A futball3 mérkőzés harmadik része, melyben a játékosok megvitatják a játék során tanúsított viselkedésüket; gyakran használják egyéb nevelő jellegű téma megvitatására.

¹⁶⁴ Football3 Handbook, 56. old.

Három félidő

A futball3 mérkőzés három része: a mérkőzés előtti megbeszélés, a mérkőzés, és a mérkőzés utáni megbeszélés.

Ifjúsági vezető

Olyan fiatal, aki olyan készségekkel és ismeretekkel rendelkezik, amelyekkel polgári szerepvállalást és közösségi tevékenységeket vezethet társai és a tágabb közösség javára.

A futball3 kulcsfogalmak glosszáriuma mellett a jelen kézikönyv céljai szempontjából kiegészítő eszközként szolgálhat az **Európai Bizottság a Rasszizmus és Intolerancia Ellen (ECRI) glosszáriuma**. Az ECRI glosszáriuma a következő címen érhető el: [ECRI Glossary \(coe.int\)](http://coe.int)

Értékelési keretrendszer

Annak megállapítása érdekében, hogy a futball3 projekt elérte-e céljait, az értékelés fontos gyakorlat az érintett szereplők számára, mivel lehetővé teszi számukra, hogy mérjék/értékeljék a futball3 tevékenységek általános eredményeit. A polarizáció megszakításának megcélzása esetén, az értékelés a résztvevők, valamint a környező közösségek meggyőződéseiben és attitűdjéiben bekövetkezett konkrét változások mérésére összpontosíthat, amelyek csökkenthetik a polarizált és kontextushoz kötött viselkedésekkel vagy tevékenységekkel szembeni sebezetőségük szintjét.

Egy ilyen értékelési keretrendszer kidolgozása során a következő kérdésekkel lehet foglalkozni (a lista nem teljes, hanem kiindulópontként szolgál, amely a célcsoport vagy közösség sajátos igényeihez igazítható):

- *- Mi a vizsgált fő probléma, és mi okozza azt az adott közösségen vagy célcsoporton belül? Hogyan járult hozzá a futball3 a problémamegoldáshoz, és milyen változásokat voltak észlelhetők? (hiedelmek/ attitűdök/ viselkedések)*
- *Vannak-e egyéb, kontextushoz kötött, releváns társadalmi kérdések, amelyekkel foglalkozni kell? Melyek ezek, és milyen módon járult hozzá a futball3 a megoldásukhoz? Milyen változásokat észleltek? (hiedelmek/ attitűdök/ viselkedések)*
- *Mik a futball3 tevékenység céljai az adott célcsoporttal vagy közösséggel kapcsolatban? Kiket érint leginkább és milyen módon?*
- *Mi az elerendő, átfogó cél?*
- *Helyi szinten elérhető a futball3 tevékenység a veszélyeztetett, marginalizált vagy kiszolgáltatott gyermekek számára?*
- *Elérhető a futball3 tevékenység a lányoknak, migráns/menekült és fogytékkal élő gyerekek számára?*
- *A futball3 tevékenység kulturálisan érzékeny módon van megvalósítva?*
- *Mi működött a futball3 tevékenységen a legjobban?*
- *Élveztek a résztvevők a játékot? Öröömöt és kihívást jelentett mindannyiuk számára?*
- *Mik voltak az érzéseik és milyen körülmények között tapasztalták meg őket?*
- *A résztvevők kifejlesztették képességüket arra, hogy párbeszédbe vonódjanak be és döntéseket hozzanak? Milyen módon oldották meg a lehetséges nézeteltéréseket?*
- *Közösségi szinten elfogadott volt a tevékenység? Befogadó volt-e a tevékenység és ha igen, akkor milyen módon valósult meg?*

- *Bocsátkoztak-e interakcióba a résztvevők egymással?*
- *Befogadó volt a (futball3) játék? minden nem, kultúra és képességszint részt tudott venni benne? Van módja annak, hogy még befogadóbbá tegyük a játékot?*
- *Hogyan integrálódtak a női résztvevők? Hogyan integrálódtak a migráns/menekült gyerekek? És a fogyatékkal élő gyerekek?*
- *A résztvevők tiszteletteljes játékot és tiszteletteljes viselkedést tanúsítottak? Milyen módon? Hogyan lehetne a játék mindenki számára méltányosabb? Miért fontosak a szabályok, és hogyan fokozhatják a méltányosságot és az egyenlőséget mindenki számára?*
- *Voltak-e negatív/erőszakos incidensek vagy agresszív cselekmények/konfliktusok? Milyen módon kezelték/oldották meg ezeket? Alakult-e ki párbeszéd és/vagy tárgyalás?*
- *Megfigyelhető-e bármilyen pozitív hozzáállás? Szereztek-e új ismereteket vagy készségeket? Voltak-e kulcsfontosságú tanulságok az emberi értékek és alapelvek tekintetében? Melyek ezek?*
- *Min lehet javítani?*
- *Hogyan módosítható/fejleszthető a futball3 módszertan a polarizáció megszakítása vonatkozásában?*
- *További észrevételek: (pl.: javasolt utómunkálatok vagy esetleg szükséges további támogatás valamely résztvevőnek)*

Hivatkozások és további (segéd)anyagok

Az Európai Közösségek Bizottsága (Commission of the European Communities) (2007). *White Paper on Sport.*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>

Európai Bizottság (European Commission), *Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport.* COM (2011) 12 final, 18.1.2011. [EUR-Lex - 52011DC0012 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Európa Tanács, Parlamentális Gyűlés (Council of Europe, Parliamentary Assembly) (2016). *Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion.* Határozat 2131/12.10.2016.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=23155&lang=en>

Az Európai Unió Tanácsa (Council of the European Union) (2018). *Promoting European values through sport-Discussion paper.* 5149/18 11.1.2018. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf>

Az Európai Unió Tanácsa (Council of the European Union) (2018). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on promoting the common values of the EU through sport.* 9016/18, 24.5.2018.

https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/02/26/EU_22641/imfname_10811469.pdf

Az Európai Unió Tanácsa (Council of the European Union), *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04).

[Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion \(europa.eu\)](#)

Dunning, E. (1999). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization.* Routledge: London & New York.

FARE hálózat (2019). *Educational Resources Toolkit for 14-18 year olds.* Amsterdam: Fare network.

<https://farenet.org/news/fare-launches-first-ever-educational-diversity-toolkit-resource-for-young-people/>

FRA – Az Európai Unió Ügynöksége az Alapjogokért (European Union Agency for Fundamental Rights) (2010). *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union.* Bécs: FRA. [ISBN 978-92-9192-527-8 doi:10.2811/5383] https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf

FRA - Az Európai Unió Ügynöksége az Alapjogokért (European Union Agency for Fundamental Rights) (2013). *Tackling racism and discrimination in sport. Guide of promising practices, initiatives and activities.* Bécs: FRA.

[Tackling racism and discrimination in sport - Guide of Promising Practices, Initiatives and Activities | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](#)
[guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf \(europa.eu\)](#)

Fox, L., Hebel, M., Meijers, B. és Springborg, G. (2014). *Football3 handbook. How to use football for social change.* streetfootballworld: Berlin. [football3 Handbook.pdf \(streetfootballworld.org\)](#)

Moustakas, L. and Springborg, G. (2018). *Football3. Trainer Manual.* streetfootballworld: Berlin. [football3 for respect Toolkit.pdf \(streetfootballworld.org\)](#)

EBESZ (OSCE) (2012). *Final Report: Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.* [Supplementary Human Dimension Meeting on Combating Racism, Intolerance and Discrimination in Society through Sport, 19-20 April 2012: Final Report | OSCE](#)

Sonntag A. és Ranc D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football.* Párizs: UNESCO Publishing. [ISBN: 978-92-3-100134-5] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235721>

ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) (2020). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide.* ENSZ, Bécs. [Preventing Violent Extremism through Sport; Technical Guide \(unodc.org\)](#)

UNESCO/IICBA (2019). *Play & Resilience: A toolkit for teachers, caregivers and other stakeholders.* Addis Ababa: IICBA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370734>

UNESCO (2018). *The question of Values Education through Sport.* <https://2018.cfmunesco.it/media/uploads/ckeditor/2018/10/05/UNESCO-The%20Question%20of%20Values%20through%20Sport.pdf>

UNESCO (2017). *Kazan Action Plan. Az UNESCO Hatodik Nemzetközi Miniszteriális és a Sport és Testnevelésért Felelős Vezető Hivatalnokok Számára Rendezett Konferenciája,* MINEPS VI. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

UNESCO / OFCH / Agitos Foundation / WADA / ICSSPE/CIEPSS/ CIPF (2019). *Sport values in every classroom. Teaching respect, equity and inclusion to 8-12 year-old students. A quick guide.* [ISBN 978-92-3-100351-6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371303>

ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok Alapja (UN SDGF) (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action.* [The contribution of sports to the achievement of the Sustainable Development Goals : \(un.org\)](#)

ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC) (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide.* UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](#)

ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC), Doha Declaration Global Programme. *Sports, keeping youth away from crime,* <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

ENSZ Kábítószer és Bűnözés Hivatal (UNODC), Youth Crime Prevention through sport initiative. *Leveraging sport to prevent violent extremism.* [Crime Prevention through Sports \(unodc.org\)](#)

ENSZ (2020). A Közgyűlés által elfogadott határozat “*Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies*”, A/RES/74/170, 7/1/2020. [A/RES/74/170 \(undocs.org\)](https://undocs.org/A/RES/74/170)

Zaimakis, Y. (2018). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era, *Soccer & Society*, 19:2, 252-270, <https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

Acknowledgements

Jelen beszámolót írta és összeállította: Christina Varouxi és Joanna Tsiganou (EKKE) A jelentés egyes részei a DIALECT projekt projekt-termékein és az Action Aid Hellas (időközi jelentés és D. Kalabaliki Részvételi kutatási jelentése), a Nemzeti Társadalomkutatási Központ - (National Centre for Social Research - EKKE (J. Tsiganou, Hatásvizsgálati jelentés a módszertanról és a fontos érdekelt felek véleményéről, K. Vezyrgianni, Hatásvizsgálati jelentés a serdülők önértékelési kutatásáról), az Action Aid Italy (időközi jelentés), az Oltalom Sportegyesület (időközi jelentés), a Football friends (időközi jelentés) által benyújtott időközi jelentéseken alapulnak.

Italian Version

**Programma giustizia,
diritti, uguaglianza e cittadinanza**

DIALECT: Sconfiggere la polarizzazione: costruire comunità di tolleranza attraverso il calcio

Numero accordo: 848445 - DIALECT -REC-AG-2018 /REC-RRAC-RACI-AG-2018

**MANUALE SU COME
SCONFIGGERE LA POLARIZZAZIONE ATTRAVERSO IL CALCIO**
Christina Varouxi – Joanna Tsiganou

Atene – EKKE - Febbraio 2022

Indice

- **INTRODUZIONE**
- **Le cause radice. Elementi identificativi chiave**
- **Combattere l'intolleranza a livello di comunità.**
 - Empowerment dei giovani**
 - **Chi deve essere ulteriormente coinvolto?**
 - **Consigli chiave!**

Allegati

- ✓ Immagini dei percorsi del torneo Football3 tre attraverso l'implementazione del progetto DIALECT
- ✓ Glossario dei termini chiave
- ✓ Quadro di valutazione
- ✓ Bibliografia e risorse aggiuntive

Ringraziamenti

INTRODUZIONE

Lo scopo di questo manuale è offrire una guida pratica su come sconfiggere la polarizzazione a livello di comunità attraverso il calcio, in particolare grazie all'uso della metodologia del Football3. Il Football3 è un modello alternativo di calcio che adotta un approccio fondato sui principi di uguaglianza e pari opportunità, indipendentemente da età, genere, capacità, religione, provenienza e visioni ideologiche o politiche; i focus della metodologia sono il rispetto dell'individuo, il rafforzamento delle personalità giovanili e la partecipazione attiva, la solidarietà e la tolleranza, il pluralismo e la risoluzione dei conflitti. Nell'ambito del progetto DIALECT, il Football3 ha come obiettivo la lotta ai discorsi d'odio, attraverso la pratica di uno sport attrattivo per i giovani e inclusivo, declinato dal motto: "*Football for all*".

Il manuale è una guida pratica e tecnica che supporta i diversi stakeholder (singoli cittadini, gruppi, organizzazioni ed enti statali o privati) che desiderano impegnarsi nella pianificazione e nell'implementazione di interventi inclusivi basati sul calcio, rivolti a persone provenienti da background differenti. Il Football3 è una metodologia altamente adattabile che può essere riproposta a seconda delle necessità specifiche di qualsiasi comunità e/o contesto. Il suo utilizzo va in parallelo a quello degli strumenti e delle informazioni disponibili sul sito web Streetfootballworld.org.

Sviluppato nel corso del progetto DIALECT – Combattere l'esclusione: costruire comunità inclusive attraverso il calcio, il manuale offre suggerimenti per il coinvolgimento degli adolescenti al fine di fornire loro gli strumenti per contrastare le pratiche di intolleranza e di discriminazione e aiutarli nella costruzione di una identità giovanile in un periodo di polarizzazione sociale e politica.

Il manuale include:

- a) una guida breve per comprendere l'elaborazione della metodologia;
- b) linee guida, indicatori e strumenti (come identificare i discorsi di incitamento all'odio e all'intolleranza) e percorsi per incentivare la costruzione della comunità attraverso il calcio a livello locale, sulla base di azioni volte a sviluppare le capacità dei soggetti coinvolti;
- c) descrizione delle attività di sensibilizzazione rivolte agli adolescenti (attraverso il calcio) e ai loro genitori;
- d) descrizione delle attività di networking che promuovono l'impegno tra gli stakeholder istituzionali e le organizzazioni della società civile coinvolte nel prevenire e combattere la xenofobia;

Come usare il manuale

Il manuale è diviso in sezioni e ciascuna fornisce una panoramica sui concetti chiave, i valori o i principi che possono essere utili per qualsiasi attore coinvolto nell'implementazione della metodologia Football3. Il manuale comprende anche un glossario, un modulo di valutazione, oltre a risorse e materiali aggiuntivi per consentire agli attori coinvolti di raggiungere una piena comprensione dell'utilizzo della metodologia.

Perché il Football3?

Combattere la polarizzazione attraverso il calcio

Già nel 2015 la Commissione Europea aveva richiamato l'attenzione degli Stati membri sui temi del crescente razzismo, dell'ascesa dei partiti populisti e dell'intolleranza nei dibattiti politici, riaffermando l'importanza fondamentale della libertà di espressione e di opinione e del rispetto della pari dignità di tutti gli esseri umani per una società democratica e pluralistica.¹⁶⁵ Ricerche effettuate nei quattro paesi europei (Grecia, Ungheria, Italia e Serbia) coinvolti nel progetto DIALECT¹⁶⁶ hanno dimostrato come la polarizzazione politica sia in atto in tutta Europa, elemento che sta creando terreno fertile per il razzismo, la discriminazione, l'odio e l'intolleranza. I risultati delle nostre ricerche hanno inoltre verificato che nel processo di costruzione dell'identità i giovani sono altamente vulnerabili e sensibili alle campagne dei partiti populisti che tendono a semplificare realtà complesse, a diffondere cinismo politico e ad aumentare gli stereotipi razziali. Pertanto, tutti i dati dimostrano la necessità di strumenti efficaci per la costruzione di comunità in questo spazio di polarizzazione sociale e politica.

Inoltre, secondo le Raccomandazioni dell'UE (2016) per la prevenzione della radicalizzazione che porta all'estremismo, la comunicazione con i giovani dovrebbe avvenire attraverso strumenti innovativi in grado di superare le strutture formali, non solo nel campo dell'istruzione e della formazione, ma anche in quello dello sport. Gli interventi nell'ambito sportivo possono incrementare il senso di appartenenza al gruppo e di identità e sono stati individuati come un metodo efficace per coinvolgere soprattutto i giovani più distaccati dalle loro comunità e/o dal sistema scolastico. Il calcio è stato riconosciuto come uno spazio sociale all'interno del quale la costruzione della comunità e dell'identità avvengono in modo sempre più significativo per i giovani. Da sempre, infatti, le comunità calcistiche forniscono l'opportunità di costruire un'identità collettiva.

Sulla base di quanto sopra, il progetto DIALECT è stato indirizzato verso adolescenti europei, in particolare a quelli provenienti da quattro paesi (Grecia, Italia, Serbia e Ungheria) che si trovano ad affrontare un rischio sempre maggiore di esclusione sociale re la crescita dei partiti populisti. L'idea è quella di affrontare in modo radicale e con un approccio preventivo la tendenza alla radicalizzazione e il rischio di influenze provenienti da ideologie estremiste che alimentano la xenofobia.

¹⁶⁵ RACCOMANDAZIONE DI POLITICA GENERALE ECRI N. 15, SULLA LOTTA CONTRO L'INCITAMENTO ALL'ODIO, ADOTTATA L'8 DICEMBRE 2015. Commissione Europea contro il razzismo e l'intolleranza (ECRI), Consiglio d'Europa - 2016, Strasburgo, pag. 3-5.

¹⁶⁶ Vedere gli elementi in uscita del progetto DIALECT.

*Fonte: UNESCO (2015). "Colore? Quale colore? La relazione sulla lotta alla discriminazione e al razzismo nel calcio", pubblicata nel 2015 dall'Organizzazione Educativa, Scientifica e Culturale delle Nazioni Unite, Francia, pagina 18. **SOSTITUIRE***

La missione è quella di prevenire l'intolleranza e la xenofobia a livello locale, promuovendo, invece, la costruzione di comunità e la coesione all'interno delle stesse, avvalendosi del medesimo strumento che è stato spesso utilizzato per la radicalizzazione dei giovani: il calcio. La metodologia Football3 prevede squadre miste dal punto di vista anagrafico, di provenienza, culturale e di genere. I giocatori si incontrano, formano le squadre, si accordano sulle regole e giocano a calcio, senza arbitri e senza referenti adulti. Sono invece previsti dei mediatori che facilitano l'interazione tra le due squadre e monitorano la partita. Il Football3 promuove la fiducia in se stessi e negli altri, consentendo ai giocatori di mettere in pratica i valori su cui si confrontano e di assumere un ruolo attivo all'interno delle loro comunità. Il coinvolgimento attraverso la metodologia Football3 stimola l'attivazione di un processo decisionale, e l'interesse per il modo in cui le sfide sociali possono essere superate. La centralità del dialogo e del tema della risoluzione dei conflitti consentono ai giocatori di cogliere la forza del processo decisionale collettivo, permettendo loro di colmare le differenze culturali in un ambiente sociale caratterizzato da un costante afflusso e deflusso di membri della comunità.

In quest'ottica, il progetto DIALECT fa riferimento all'area "sport per lo sviluppo", che incentiva l'idea di utilizzare le attività sportive per offrire opportunità di sviluppo a livello personale e comunitario, con effetti che vanno ben oltre la sfera dell'attività fisica e dello sviluppo del gioco. Questa proposta si basa sull'idea che la passione delle persone per il calcio possa diventare uno strumento per costruire opportunità che generino un senso di appartenenza, di armonia e di coesione della comunità. Il calcio affronta queste questioni poiché si fonda su entrambe: variabili strutturali e processi sociali che agiscono su più livelli influenzando il comportamento sociale.

I risultati delle ricerche su questi temi sottolineano l'impatto positivo del calcio sulla consapevolezza da parte dei giovani partecipanti e sul riconoscimento e l'interazione con coetanei provenienti da diversi contesti. Le ricerche hanno inoltre identificato correlazioni inaspettate tra la

partecipazione alle attività calcistiche e l'apprendimento delle lingue straniere, l'impegno positivo in ambito scolastico e lo sviluppo dell'autostima.¹⁶⁷

Inoltre, le ricerche mostrano come l'educazione attraverso lo sport in Europa, e in particolare l'utilità dello sport nel favorire la conoscenza e il confronto con l'altro siano un dato di fatto. Evidenziano allo stesso tempo la forte persistenza di pregiudizi nei confronti di giocatrici, arbitri, allenatrici o manager di sesso femminile, spesso ancora considerate estranee a questo ambiente, illegittime, a priori incompetenti o semplicemente "fuori luogo" per via del loro genere. Questo fenomeno si colloca all'interno del più vasto problema della violenza e della discriminazione contro le donne. Nello specifico dell'universo calcistico, manca per lo più una copertura mediatica reale delle competizioni e dello sport femminile, dal punto di vista sia qualitativo che quantitativo.

I tentativi di mettere in comunicazione la questione di genere e il calcio sono ambiziosi e l'implementazione del Football3 per ragazzi e ragazze non intende semplicemente affrontare questo tabù. Piuttosto, si tratta di fornire elementi per introdurre riflessioni nuove e radicali nel dibattito. L'implementazione di DIALECT ha evidenziato le potenzialità di un approccio basato sull'idea "*il calcio per tutti*" per combattere la segregazione sociale e la discriminazione in termini di genere e provenienza, e di tutte le altre forme di intolleranza nei confronti dell'"altro", costruendo, invece, comunità inclusive a livello locale.

Attraverso l'implementazione della metodologia Football3, il calcio si è riconfermato uno sport in grado di coinvolgere tutti e, come tale, capace di fungere da mezzo per sfidare le divisioni e promuovere l'inclusione sociale.

La missione e la visione del progetto DIALECT sono conformi alle rispettive risoluzioni dell'ONU:

La sconfitta della polarizzazione attraverso il calcio si costruisce sul potere dello sport "*di cambiare le percezioni, contrastare i pregiudizi e migliorare il comportamento, oltre che di ispirare le persone, abbattere le barriere politiche e razziali, promuovere l'uguaglianza di genere e combattere la discriminazione*"¹⁶⁸ oltre che sulla sua capacità di presentare il mondo con un linguaggio universale, senso di appartenenza e solidarietà. Promuovendo il rispetto reciproco, lo sport rafforza importanti capacità sociali e interpersonali dell'individuo.

Utilizzare lo sport per aiutare le persone, specialmente i giovani, si è dimostrata un'idea vincente per impedire loro di cadere in un circolo vizioso di comportamento antisociale, violenza, crimine e abuso di droghe".¹⁶⁹

La missione e la visione del progetto DIALECT si basano sul rafforzamento della comunità e della coesione sociale, prevenendo l'odio e favorendo l'inclusione, attraverso l'implementazione della **metodologia del Football3**. Ci si aspetta che tutti i gruppi target del progetto DIALECT (stakeholder di vario titolo, organizzazioni della società civile, ONG, genitori, adolescenti, migranti e non, ragazzi e ragazze, allenatori e mediatori) sviluppino valori di inclusione e relazioni multiculturali, contrastando la xenofobia e la diffusione dei discorsi d'odio attraverso lo sport.

Il progetto si avvale di azioni innovative quali:

- a) l'utilizzo dello stesso "strumento" che viene messo in campo per influenzare e attrarre adolescenti verso gruppi populisti ed estremisti a livello locale, ovvero il calcio;
- b) l'idea di promuovere il cambiamento attraverso il calcio, uno strumento che può risultare più efficace rispetto ai metodi tradizionali, suscitando l'attenzione e l'interesse degli adolescenti;
- c) la capitalizzazione di una metodologia testata (Football3) e il suo ulteriore sviluppo e utilizzo per contrastare il razzismo;

¹⁶⁷ Si veda anche Sonntag, A. e Ranc, D. (2015). *Colore? Quale colore? Relazione sulla lotta contro la discriminazione e il razzismo nel calcio*. UNESCO, p.15, e Zaimakis, Y. (2016). *Cultura dei sostenitori del calcio e politica nella Grecia moderna, il processo della radicalizzazione dei fan durante l'austerità*, Calcio & Società, 19:2, 252-270. FRA (2010) *Razzismo, discriminazione etnica ed esclusione di migranti e minoranze nello sport. Una panoramica comparativa sulla situazione nell'Unione Europea*, pagine 31-33.

¹⁶⁸ Risoluzione dell'ONU adottata dall'assemblea generale "Integrare lo sport nella prevenzione dei crimini giovanili e nelle strategie di giustizia penale", A/RES/74/170, 7/1/2020.

¹⁶⁹ UNODC, Programma Globale della Dichiarazione di Doha, *Sports, keeping youth away from crime* disponibile all'indirizzo: <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>

- d) l'approccio olistico rivolto agli adolescenti, ai loro genitori, alle organizzazioni della società civile e alle autorità locali, tenendo in considerazione l'effetto "domino" che questo può innescare;
- e) l'uso del calcio come mezzo per fronteggiare il razzismo;
- f) il fatto che la metodologia possa funzionare in modo preventivo, affrontando contemporaneamente le problematiche della xenofobia e della radicalizzazione;
- e) la prospettiva di genere, evidenziata attraverso la formazione di squadre di calcio miste in uno sport dominato dal sesso maschile.

"Il Football3 è un modo unico di giocare a calcio che sta cambiando la vita di molti, in tutto il mondo. Si basa sul principio che i valori fondamentali del fair play, della parità di genere, del lavoro di squadra e del rispetto sono importanti quanto le capacità calcistiche".¹⁷⁰

Con un nome ispirato alla sua struttura a "tre tempi" (confronto pre-partita, partita di calcio vera e propria e confronto post-partita), il progetto Football3 stimola riflessioni fondamentali. Nelle squadre di genere e di nazionalità miste, i giocatori decidono in gruppo le regole prima della partita. Dopo la partita riflettono sul loro comportamento e su quello dei loro avversari, e assegnano dei punti sia in base ai gol che al fair play. Dal momento che il Football3 si gioca senza arbitri, i giocatori devono imparare a risolvere da soli i conflitti attraverso il dialogo e il compromesso.

Football3 si fonda su un concetto di base unico "ispirato al calcio di strada. In tutto il mondo i giocatori si incontrano, formano le squadre, si accordano sulle regole e giocano a calcio. Football3 sfrutta il potenziale del calcio di strada garantendo però che il dialogo e il fair play siano parte integrante del gioco. Può partecipare chiunque, in qualunque parte del mondo e per affrontare qualsiasi questione sociale. Non ci sono arbitri. Sono invece previsti dei mediatori che facilitano l'interazione tra le due squadre e monitorano la partita".¹⁷¹

Inoltre, come indicato nella revisione del toolkit di Football3:¹⁷²

"Nel contesto del progetto DIALECT, prevediamo di rendere la metodologia del Football3 adatta ad affrontare le sfide sociali più spinose delle comunità interessate: la xenofobia, il razzismo e l'esclusione sociale".¹⁷³

Dai risultati della ricerca è emersa una forte correlazione tra povertà e populismo e una maggiore propensione nei giovani svantaggiati ad aderire a movimenti politici estremisti. Inoltre, la ricerca rivela come gli episodi di xenofobia e razzismo pervadano ancora il mondo del calcio amatoriale e professionista, mentre lo sport ha in sé una enorme capacità di rafforzare la coesione sociale e di favorire i processi di inclusione nella società.

¹⁷⁰ "Football3 handbook. How to use football for social change", pubblicato da Streetfootballworld gGmbH Consultabile all'indirizzo: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

¹⁷¹ "Football3 handbook", pag. 6.

¹⁷²Vanessa Thiele (streetfootballworld), revisione del toolkit di Football3, maggio 2020, versione finale di DIALECT.

¹⁷³Vanessa Thiele (SFW), Revisione del toolkit di Football3, maggio 2020, versione finale di DIALECT pagina 4.

Prevenire il razzismo, l'estremismo violento, l'odio e l'intolleranza

Il Manuale su come sconfiggere la polarizzazione attraverso il calcio è stato sviluppato attraverso l'implementazione del progetto DIALECT secondo i seguenti mandati:

Mandato I

La polarizzazione comporta una vasta gamma di dicotomie e di atteggiamenti estremi e può assumere varie forme, come la violenza razzista, la discriminazione, l'intolleranza. Il numero crescente di fenomeni divisivi rende sempre più importanti le misure di prevenzione sociale ed educativa.¹⁷⁴

Mandato II

I giovani sono maggiormente esposti all'abuso, allo sfruttamento o al reclutamento da parte di gruppi violenti o criminali. L'idea centrale rimane uguale: utilizzare il gioco del calcio per educare e responsabilizzare i giovani.¹⁷⁵ In questo modo i giovani possono acquisire una maggior autostima e

¹⁷⁴ Come riconosciuto dall'OSCE "Il razzismo, l'intolleranza e la discriminazione nella società continuano ad essere argomenti di preoccupazione. I singoli vengono presi di mira e le proprietà vandalizzate come risultato di sentimenti razzisti o xenofobi. Tali atti mettono a rischio la sicurezza delle comunità vittime e possono avere un impatto sulla stabilità delle società. Atti di intolleranza e discriminazione influenzano anche i rapporti tra le diverse comunità e presentano una minaccia per le società coese". OSCE (2012). Combattere il razzismo, l'intolleranza e la discriminazione nella società attraverso lo sport.

¹⁷⁵ Come sottolineato dal Consiglio d'Europa "le condizioni sociali e umane che forniscono terreno fertile per la radicalizzazione, in particolare nei giovani, sono complesse e multi-sfaccettate e possono comprendere: un senso profondo di alienazione personale e/o culturale, torti reali e/o percepiti, xenofobia e discriminazione, limitate opportunità di istruzione, formazione o impiego, emarginazione sociale, degrado urbano e rurale, interessi geopolitici, convinzioni ideologiche o religiose distorte, legami familiari non strutturati, traumi personali e problemi legati alla salute mentale". (Conclusioni del Consiglio e dei Rappresentanti dei Governi degli Stati Membri, che si incontrano all'interno del Consiglio, sulla prevenzione della radicalizzazione che porta all'estremismo violento (2016/C 467/02). Come sottolinea l'UNESCO "Lo [Sport] rappresenta un rifugio sicuro per trovare valori e principi

consapevolezza, capacità legate alla resilienza,¹⁷⁶ per superare le avversità della vita e rifiutare la polarizzazione.

Mandato III

La sport diffonde e condivide un quadro di valori universali: onestà, fair play, rispetto per se stessi e per gli altri, partecipazione alle regole e lavoro di gruppo.¹⁷⁷ Lo sport può rafforzare valori quali l'equità, il team-building, la democrazia, la diversità, la tolleranza, l'uguaglianza, la disciplina, l'empatia, l'inclusione e il rispetto,¹⁷⁸ la cui diffusione e adozione sono oggi più importanti che mai in un mondo che sembra diventare sempre più polarizzato.¹⁷⁹

Mandato IV

Lo sport è più di un semplice hobby, un passatempo, un'attività ricreativa o del tempo libero e, insieme alla religione e alla guerra, rappresenta uno dei mezzi di mobilitazione collettiva di maggior impatto.¹⁸⁰ Come tale, lo sport è in grado di costruire ponti e legami sociali tra gruppi, comunità e culture diverse che, altrimenti, tenderebbero alla sfiducia e all'ostilità".¹⁸¹

Mandato V

Lo sport viene usato come strumento per creare opportunità di apprendimento e per il rafforzamento di popolazioni spesso svantaggiate o emarginate.¹⁸²

moralì corretti e originali. [...] Lo sport può giocare un ruolo nel riunire la popolazione, diminuendo il tasso di criminalità e avendo un impatto sociale e culturale. Lo sport continua ad essere fondamentale nella nostra società moderna, dove comprendere l'importanza della diversità tra individui sta diventando sempre più difficile e dove il rispetto per il vicino sta perdendo rilevanza". UNESCO (2018). La questione dell'educazione ai valori attraverso lo sport.

¹⁷⁶ Le abilità legate alla resilienza (le 7C della resilienza) sono le seguenti: competenza, fiducia, connessione, carattere, contributo, capacità di affrontare gli eventi e controllo. Si veda UNESCO/IICBA (2019), *Play and Resilience*, p.p. 71-72.

¹⁷⁷ UNESCO (2018). *La questione dell'educazione ai valori attraverso lo sport.*

¹⁷⁸ Consiglio dell'Unione Europea (2018). *Promuovere i valori Europei attraverso lo sport.*

¹⁷⁹ Come afferma UNODC "*lo sport favorisce importanti valori umani e può essere usato come strumento per promuovere il rispetto per le regole e per gli altri, il lavoro di gruppo, un senso di appartenenza e comunità, tolleranza, diversità, accoglienza ed empatia. In questo contesto, lo sport può servire come piattaforma efficace per affrontare le ideologie e le cause radice dell'estremismo violento fornendo, strategicamente, uno strumento per creare le condizioni ideali per l'apprendimento, la partecipazione sociale e l'impegno significativo e positivo dei giovani all'interno delle comunità".* UNODC (2020), *Prevenire l'estremismo violento attraverso lo sport. Guida Tecnica.* ONU: Vienna, p.17.

¹⁸⁰ Dunning, E. (2001). *Lo sport è importante: studi sociologici su sport, violenza e civiltà*, p.1.

¹⁸¹ SDGF ONU (2018). *Il contributo dello sport al raggiungimento degli obiettivi di sviluppo sostenibile: un toolkit per l'azione.* Come afferma Dunning, "*lo sport funziona come una sorta di lingua franca che consente non solo il consolidamento dei legami tra amici, ma permette anche di rompere il ghiaccio tra estranei. [...] Nelle sue forme più moderne e civilizzate comporta una risoluzione relativamente efficace dell'antinomia tra rivalità e amicizia. Comporta, cioè, forme di "rivalità amichevole"* Dunning, E. (2001). *Lo sport è importante: studi sociologici su sport, violenza e civiltà*, p.221-222.

¹⁸² UNODC (2020), *Prevenire l'estremismo violento attraverso lo sport. Guida Tecnica.* ONU: Vienna, p.4. Come riconosce il Consiglio dell'Unione Europea, "*lo sport riveste un forte ruolo con un grande potenziale di inclusione sociale all'interno e attraverso lo sport e implica che la partecipazione ad un'attività sportiva o fisica contribuisca, in molti modi diversi, all'inclusione nella società; da qui l'inclusione nello sport determina una combinazione di "sport per tutti", pari accesso allo e pari opportunità nello sport, oltre a varie opportunità sportive orientate alla domanda, strutture sportive e per cui l'inclusione attraverso lo sport comporta la partecipazione inclusiva nello sviluppo della società e della comunità e una coesione sociale rafforzata".*" Consiglio dell'Unione Europea, *Conclusioni del consiglio in data 18 Novembre 2010 sul ruolo dello sport come fonte e motore dell'inclusione sociale attiva (2010/C 326/04).* Tra le priorità comuni individuate c'è "*la necessità di fare un uso migliore del potenziale dello sport come contributo alla costruzione della comunità, della coesione sociale e della crescita inclusiva: 1. focalizzandosi sull'utilizzo dello sport per promuovere l'inclusione nella società di gruppi svantaggiati in modo da sviluppare comunità maggiormente coese; 2. riconoscendo e aumentando l'acquisizione di abilità e competenze*

Mandato VI

*Lo sport da solo non è in grado di condurre a risultati positivi e di trasformare convinzioni o essere la soluzione a problemi sociali, come la violenza e la polarizzazione dei giovani. Affinché gli interventi sportivi risultino efficaci per la prevenzione della polarizzazione, dovrebbero essere sviluppati insieme ad altre iniziative maggiormente olistiche e basate sulla conoscenza, in modo da affrontare più profondamente le cause profonde della polarizzazione e le questioni sociali legate al contesto di riferimento.*¹⁸³

Mandato VII

*Grazie alla sua popolarità, semplicità e accessibilità, il calcio ha il grande potenziale di migliorare la socializzazione e promuovere l'inclusione, riunendo milioni di persone con background sociale, etnico e culturale diverso.*¹⁸⁴

Mandato VIII

È necessaria una metodologia complessiva per affrontare una serie di questioni sociali, come la parità di genere, la tutela della salute e il consolidamento della pace. Il Football3 consente ai giovani di assumersi la responsabilità delle proprie azioni e di trattare gli altri in modo equo. Insegna loro a dare valore alla comunicazione e al rispetto reciproco, sia in campo che nella vita di tutti i giorni.¹⁸⁵ "Attraverso il Football3 punteremo a far leva sull'impatto positivo che il calcio ha sui processi di inclusione dei migranti e dei rifugiati, contribuendo a combattere la retorica razzista e xenofoba sia nel calcio che nella società nel suo complesso".¹⁸⁶

come la disciplina, il lavoro di gruppo e la perseveranza attraverso le attività di apprendimento informale nello sport, tra cui quelle volontarie come modo per aumentare l'utilizzabilità; 3. riconoscendo il potenziale economico, di impiego e di apprendimento dello sport per contribuire alla crescita intelligente, sostenibile e inclusiva necessaria a raggiungere un futuro sostenibile". Consiglio dell'Unione Europea, Conclusioni del consiglio in data 18 Novembre 2010 sul ruolo dello sport come fonte e motore dell'inclusione sociale attiva (2010/C 326/04).

Il contributo dello sport alla coesione sociale abbattendo pregiudizi, stereotipi e barriere sociali è stato anche enfatizzato dalla Commissione Europea. *"Lo sport e l'attività fisica sono motivatori preziosi di inclusione e integrazione sociale. Tali attività forniscono opportunità per i gruppi emarginati e svantaggiati come i migranti e quelli a rischio discriminazione, di interagire e integrarsi con altri gruppi sociali. Lo sport fornisce anche alle persone affette da disabilità l'opportunità di mostrare i propri talenti e sfidare gli stereotipi. Anche le persone con disabilità hanno il diritto a partecipare insieme agli altri ad attività sportive, il mainstream delle questioni di genere nelle attività legate allo sport viene incoraggiato in modo da affrontare il problema della sotto-rappresentazione delle donne in alcuni campi dello sport, mentre l'attività sportiva consente agli immigrati e alla ospitante di interagire in modo positivo, favorendo ulteriormente l'integrazione e il dialogo interculturale. Lo sport può essere un veicolo per promuovere l'inclusione sociale di gruppi vulnerabili o svantaggiati e contribuisce ad una comprensione migliore tra le comunità".¹⁸² Commissione Europea, Comunicazione sullo sport (2011). Sviluppare la dimensione europea nello sport. COM (2011) 12 definitivo, 18.1.2011.*

¹⁸³ Come Dunning sottolinea *"gli sport moderni non sono una panacea. Il livello di violenza che comportano è fondamentalmente dipendente dall'atteggiamento e dalla struttura della personalità dei soggetti che giocano, guardano, organizzano e li controllano e questi, a loro volta, dipendono in un processo di civilizzazione o de-civilizzazione o dell'equilibrio in cui si trova la società"*. Dunning, E. (2001). *Lo sport è importante: studi sociologici su sport, violenza e civiltà*, p.248.

¹⁸⁴ Come spiega Dunning *"i motivi per questo successo comparativo non sono difficili da trovare. Non richiede molte attrezzature ed è piuttosto economico da praticare. Le sue regole, a parte quella sul fuorigioco, sono relativamente semplici da comprendere. Soprattutto, contribuiscono a rendere la partita veloce, aperta e fluida, perfettamente equilibrata tra un numero di polarità interdipendenti come la forza e l'abilità, il gioco individuale e di squadra, l'attacco e la difesa. Come tale la sua struttura permette la generazione ricorrente di livelli di esaltazione che soddisfano giocatore e spettatori insieme. Al centro di tutto ciò c'è il fatto che le partite sono lotte fisiche tra due gruppi governate da regole che consentono lo sviluppo di passioni che, la maggior parte delle volte, sono sotto controllo"*. Dunning, E. (2001). *Lo sport è importante: studi sociologici su sport, violenza e civiltà*, pp 103-104.

¹⁸⁵ "Football3 handbook.

¹⁸⁶Vanessa Thiele (SFW), Revisione del toolkit di Football3, maggio 2020, versione finale di DIALECT pagina 5.

Mandato IX

Attraverso l'implementazione del **Football3**, il progetto DIALECT ha come obiettivo la creazione di comunità in cui generazioni differenti possano dare vita ad un "mondo" giusto, inclusivo, tollerante e sano, che incorpori valori importanti.

Mandato X

Guida alla creazione di pratiche sportive sicure e inclusive come parte di strategie complessive volte a prevenire l'estremismo violento. I seguenti elementi sono essenziali nell'ambito di tali pratiche:

- La sicurezza e la consapevolezza del contesto, per rafforzare le capacità dei facilitatori di ridurre i fattori di rischio riguardanti abuso, stigmatizzazione, sfruttamento e violenza
- L'empowerment dei giovani, che passa per il riconoscimento e il rafforzamento dei loro punti di forza e del loro potenziale, oltre all'incoraggiamento nel loro progressivo coinvolgimento.
- Lo sport come strumento efficiente e accessibile per promuovere pace, diritto all'istruzione e possibilità di miglioramento delle condizioni di vita.
- Riconoscere i diritti umani, compresi quelli dei bambini e i principi universali per cui tutte le persone, indipendentemente da età, genere, capacità, provenienza e visioni ideologiche e politiche siano rispettate e valorizzate.
- Promuovere l'uguaglianza di genere e l'empowerment di ragazze e donne per garantire loro pari opportunità nel contesto sociale di riferimento¹⁸⁷.

Combattere l'intolleranza attraverso la costruzione di comunità. L'empowerment dei giovani

Gli obiettivi del Football3¹⁸⁸

Il **Football3** rappresenta una efficace azione educativa per promuovere i valori dell'uguaglianza e della partecipazione, del rispetto reciproco e di quello per la diversità, la disabilità, il genere, la solidarietà, la rivalità sana, la risoluzione pacifica dei conflitti e l'inclusione sociale.

I concetti, i valori e i principi associati alla metodologia del Football3 possono essere utilizzati per riflettere su temi sociali in relazione ai processi di polarizzazione in atto a livello internazionale. Inoltre, la metodologia offre un'opportunità per rafforzare competenze chiave come il pensiero critico, le capacità di comunicazione e cooperazione, di risoluzione dei conflitti, che consentono ai giovani di affrontare meglio le difficoltà quotidiane e di tenersi lontani dal coinvolgimento in comportamento violenti, criminali e/o polarizzati.¹⁸⁹

Come notato nel Piano d'Azione del progetto DIALECT, il Football3 ha in sé la caratteristica dell'adattabilità a diversi contesti. Nell'ambito di DIALECT, la metodologia è stata adattata alla struttura del **Diagramma per combattere la polarizzazione nelle comunità**, sviluppando aree di intervento simili

¹⁸⁷ UFFICIO DELLE NAZIONI UNITE PER IL CONTROLLO DELLA DROGA E LA PREVENZIONE DELLA DROGA E DEL CRIMINE, (2021). PREVENIRE L'ESTREMISMO VIOLENTO ATTRAVERSO LO SPORT: GUIDA PRATICA. UFFICIO DELLE NAZIONI UNITE PER IL CONTROLLO DELLA DROGA E LA PREVENZIONE DELLA DROGA E DEL CRIMINE Vienna, U.N., Vienna, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, pg. 2.

¹⁸⁸ "Football3 handbook", pag. 9.

¹⁸⁹ "Football3 handbook", p. 6

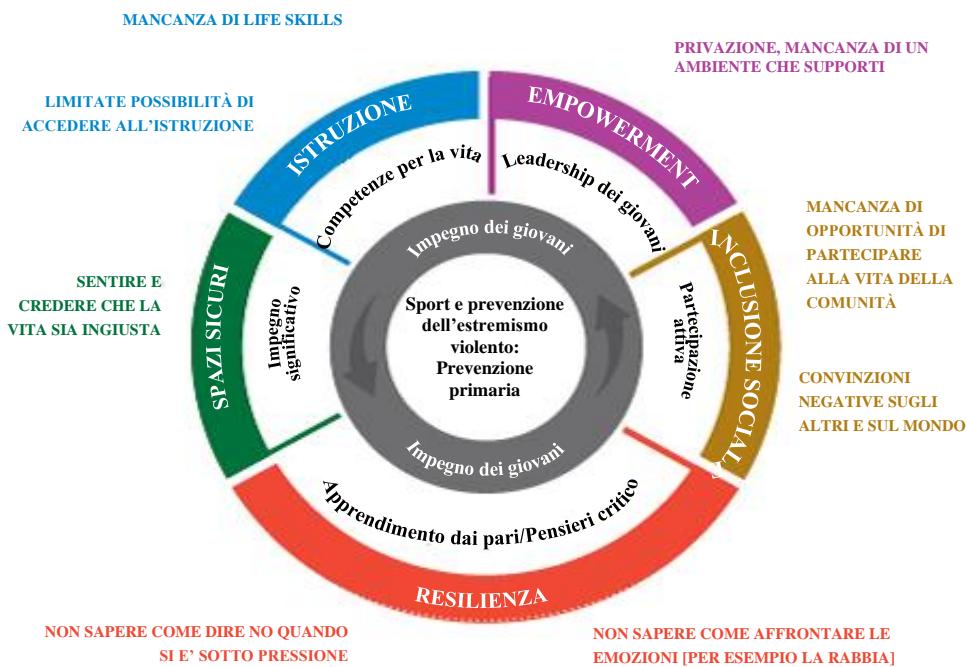

a quelle del **Diagramma per la prevenzione di estremismi violenti**.¹⁹⁰ Come mostrato di seguito, questo schema è costituito da diverse aree attraverso cui lo sport può avere un impatto. Tali aree comprendono: **spazi protetti, inclusione sociale, resilienza, istruzione ed empowerment**.

¹⁹⁰ UFFICIO DELLE NAZIONI UNITE PER IL CONTROLLO DELLA DROGA E LA PREVENZIONE DELLA DROGA E DEL CRIMINE, (2021). PREVENIRE L'ESTREMISMO VIOLENTO ATTRAVERSO LO SPORT: GUIDA PRATICA. UFFICIO DELLE NAZIONI UNITE PER IL CONTROLLO DELLA DROGA E LA PREVENZIONE DELLA DROGA E DEL CRIMINE Vienna, U.N., Vienna, CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK, pg. 6.

Diagramma per la prevenzione di estremismi violenti

La metodologia Football3 si basa sul **potere dei valori dello sport**,¹⁹¹ che agiscono come moltiplicatori degli scopi ma anche dei risultati del progetto. Il progetto DIALECT, attraverso l'implementazione del Football3, ha come obiettivo la costruzione di comunità per consentire **alle nuove generazioni di costruire un “mondo” giusto, inclusivo e sano che incorpori valori condivisi.** ¹⁹²

L'obiettivo generale del Football3 è **costruire nei giovani capacità chiave per il proseguo della loro vita e consentirgli di diventare leader nelle loro comunità. Con la centralità data al dialogo e alla risoluzione dei conflitti, il Football3 fornisce ai giocatori e ai mediatori una serie di strumenti:**

- una crescente capacità di includere gli altri, indipendentemente da genere, capacità, età o background;
- una migliore capacità di comunicare, prendere decisioni e mediare conflitti;
- un maggiore rispetto per l'altro e il riconoscimento della parità di genere;
- Un maggiore senso del fair play e della responsabilità;
- Un maggiore desiderio di diventare un modello per gli altri;
- Una maggiore partecipazione alla comunità.

Le partite di Football3

L'idea centrale¹⁹³

¹⁹¹ Fonte: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

¹⁹² Fonte: UNESCO, Power of Sport Values, 246351_eng_pdf.

¹⁹³ "Football3 handbook", p. 8.

Il Football3 si ispira al calcio di strada. In tutto il mondo i giocatori si incontrano, formano le squadre, si accordano sulle regole e giocano a calcio. Il Football3 sfrutta il potenziale educativo del calcio di strada assicurandosi che il dialogo e il fair play siano parte integrante del gioco. Può partecipare chiunque, in qualunque parte del mondo e per affrontare qualsiasi tematica sociale. Non ci sono arbitri. Sono presenti, invece, dei mediatori che facilitano l'interazione tra le due squadre e monitorano la partita. Il Football3 è costituito da tre tempi:

Primo tempo: confronto pre-partita

Prima della partita le due squadre si riuniscono e definiscono le regole che intendono utilizzare. Vengono scelte regole per toccare temi sociali, come il tema della parità di genere nello sport. Il confronto viene facilitato da un mediatore, per esempio un giovane leader, allenatore o insegnante. Il mediatore utilizza un modulo-partita per registrare le regole su cui i giocatori si sono accordati.

Il secondo tempo: la partita

Le partite di Football3 coinvolgono solitamente squadre di numero compreso tra i cinque e i sette giocatori ciascuna e sono più brevi (tra 10 e 20 minuti) delle gare di calcio tradizionale. Sono giocate su campi improvvisati e più piccoli (per esempio 40 x 20 m o di dimensioni inferiori) per strada, in un parco o su un campo di calcio. Le squadre sono miste e le partite si giocano senza arbitro. I giocatori hanno la responsabilità della partita e si conformano alle regole su cui si sono accordati. Durante la partita si accordano su falli, tiri liberi e goal segnati. Il mediatore monitora la partita e interviene solo se le due squadre non riescono ad arrivare a un accordo da sole.

Terzo tempo: confronto post-partita

Successivamente alla partita, le squadre vengono riunite da un mediatore per riflettere sul match e su quanto siano state in grado di rispettare le regole. Le squadre hanno la possibilità di assegnare ai loro avversari dei punti per il fair play sulla base del loro comportamento. Il mediatore aggiunge i punti fair play a quelli della partita derivati dai goal segnati, e in base a questa somma si determina il risultato finale.

Coinvolgere i giovani nel Football3

L'esclusione, all'interno delle diverse comunità, si caratterizza in termini di minori opportunità, e limitazioni alla capacità delle persone di capitalizzare le opportunità esistenti. Quando si selezionano le **aree di comunità** oggetto di polarizzazione sociale e politica per implementare le azioni Football3, devono essere utilizzati **elementi identificativi chiave** quali quelli mostrati di seguito:

Selezionare il contesto - Elementi identificativi

Individuare il razzismo, l'odio e l'intolleranza

Il Football3 è uno strumento efficace e sostenibile per promuovere lo sviluppo delle cosiddette *life-skills* e i valori legati all'inclusione sociale. I partecipanti imparano a diventare vicini di casa, studenti e cittadini migliori. Il Football3 costituisce una base a partire dalla quale affrontare questioni sociali rilevanti e condurre riflessioni collettive, unendo le comunità **sia in campo che nella vita di tutti i giorni**.

"Il campo da calcio può rappresentare un ambiente sicuro e inclusivo, particolarmente importante per i gruppi che soffrono di una marginalità sociale come i rifugiati, le minoranze etniche, le persone con disabilità o i senzatetto. L'esperienza del lavoro di squadra e del rispetto in campo fa sì che tutti i giocatori si sentano parte di una collettività".¹⁹⁴

I concetti di razzismo, discriminazione, odio, intolleranza ed esclusione sociale, oltre ai valori base associati al loro contrasto, sono parte dell'implementazione della metodologia Football3 nell'ambito del progetto DIALECT. Per combattere l'intolleranza e l'esclusione occorre essere in grado di identifierle.¹⁹⁵ Per la creazione di un efficace *"metodo di rilevamento dell'esclusione"*,¹⁹⁶ sarebbe auspicabile essere consapevoli non solo delle questioni concettuali che influenzano le analisi della "razza", del razzismo e della discriminazione razziale, ma anche di quelle legate al rilevamento degli stessi. Un processo per la *"misurazione dei livelli di esclusione"* ottimale per individuare e affrontare il razzismo, l'odio e la discriminazione dovrebbe includere seminari informativi, laboratori partecipativi, diffusione degli strumenti di valutazione e cambiamento del comportamento.

¹⁹⁴ Streetfootballworld 2014, p. 46

¹⁹⁵ Si veda, indicativamente, Saffron Karlsen e James Yzet Nazroo, MEASURING AND ANALYZING "RACE," RACISM, AND RACIAL DISCRIMINATION,

https://d1wqxts1xze7.cloudfront.net/30220584/social_epidemiology_methodology.pdf

¹⁹⁶ Come in Allison C. Aosved, Patricia J. Long, Emily K. Voller (2009), Measuring Sexism, Racism, Sexual Prejudice, Ageism, Classism, and Religious Intolerance: The Intolerant Schema Measure", Journal of applied Psychology Vol. 39, 10ma edizione, prima pubblicazione: 1 ottobre 2009,

<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2009.00528.x>

Elementi chiave identificativi di forme di esclusione

Essere trattati con meno cortesia o rispetto di altre persone;

Ricevere un servizio più scadente rispetto ad altre persone;

Le persone si comportano come se pensassero che non sei intelligente;

Le persone si comportano come se avessero paura di te;

Le persone si comportano come se pensassero che tu sia disonesto;

Le persone si comportano come se pensassero di essere migliori di te;

Essere chiamati con nomignoli dispregiativi o essere insultati;

Essere minacciati o molestati;

Essere seguiti all'interno di un negozio.

Elementi chiave identificativi di forme di discriminazione

Personne che insultano altre persone

Personne che prendono in giro altre persone

Personne che trattano gli altri ingiustamente perché appartengono a un certo gruppo culturale/etnico, parlano un'altra lingua o hanno un aspetto diverso

Le persone vengono picchiate o trattate in modo sgarbato

Le persone vengono insultate o chiamate con nomignoli dispregiativi

Le persone vengono trattate in modo sgarbato e/o ingiusto

Le persone vengono minacciate

Viene loro negato il servizio in un ristorante o negozio

I servizi di cui usufruiscono subiscono ritardi

Vengono escluse o ignorate a scuola, nei giochi, sul lavoro all'interno del quartiere

Elementi chiave identificativi di odio razzista e intolleranza

Essere stati ingiustamente licenziati, non assunti o vedersi negare una promozione;

Essere stati ingiustamente fermati, perquisiti, interrogati, minacciati fisicamente o maltrattati dalla polizia;

Essere stati ingiustamente scoraggiati da un insegnante o da un consulente dal continuare gli studi:

Essersi visti negare ingiustamente la possibilità di trasferirsi in un quartiere perché un affittuario/agente immobiliare si è rifiutato di vendere o affittare una casa o un appartamento;

Essersi trasferiti in un quartiere in cui i vicini hanno reso la vita difficile alla persona in questione o alla famiglia;

Aver ricevuto un servizio più scadente, rispetto ad altri, da parte di un idraulico o di un meccanico.

La caratteristica distintiva della violenza razzista non è semplicemente il fatto che questa coinvolge membri di diversi gruppi culturali o etnici, quanto il fatto che la "razza" sia il movente. Un comportamento razzista non è un attacco rivolto a una persona in quanto

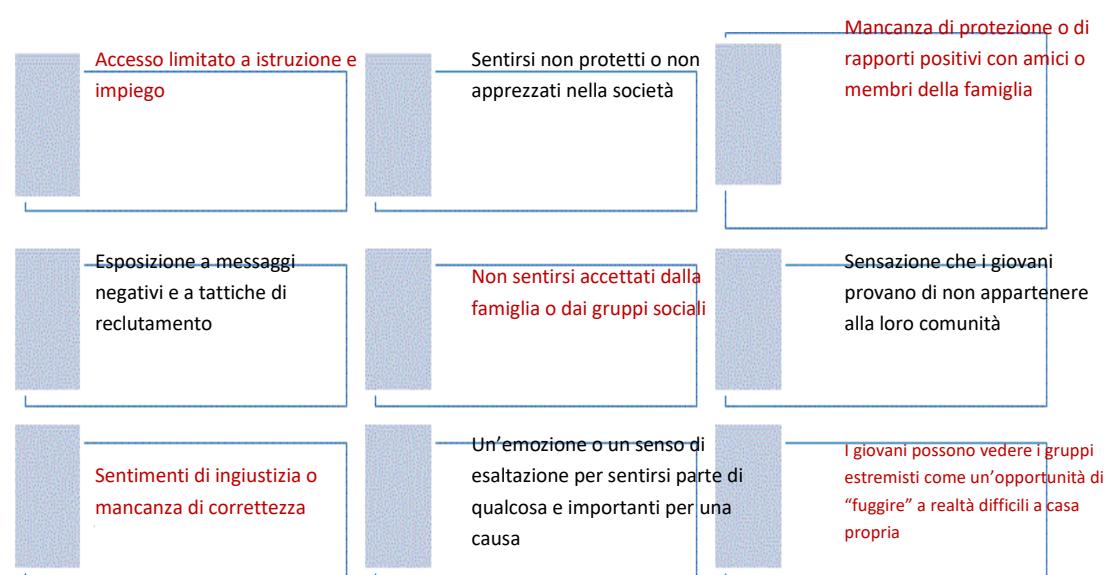

individuo, ma un attacco a un membro di una categoria o di un gruppo. Questo può essere osservato in alcuni dati che suggeriscono che coloro che vivono con la minaccia o la paura del razzismo sono più numerosi di quelli che riferiscono un'effettiva esperienza di razzismo vissuta in prima persona.

Chi coinvolgere nella formazione?

Al fine di promuovere la costruzione e il dialogo tra le comunità a livello locale attraverso il Football3, i giovani e le giovani partecipanti dovrebbero essere selezionati tra gli adolescenti autoctoni e migranti di età compresa tra i 12 e i 16 anni di un'area svantaggiata preselezionata, soprattutto tra quelli più disposti a partecipare ma anche bisognosi di empowerment. Il limite di età fissato è molto importante per la costruzione dell'identità. Perché i giovani sono importanti? Avere come target i giovani ha un impatto positivo sulla prevenzione dell'estremismo violento,¹⁹⁷ in quanto sono stati individuati una serie di fattori chiave. Questi fattori possono essere migliorati attraverso l'empowerment dei giovani, la loro partecipazione civica e il loro coinvolgimento.

Fattori di traino verso la radicalizzazione dei giovani e l'estremismo violento¹⁹⁸

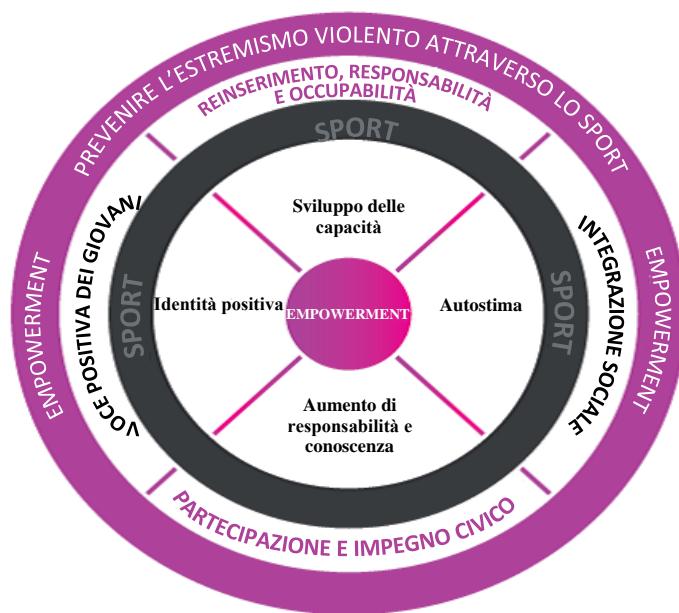

¹⁹⁷ UNODC (2021). Prevenire l'estremismo violento attraverso lo sport. Guida Tecnica. ONU: Vienna. [PREVENIRE L'ESTREMISMO VIOLENTO ATTRAVERSO LO SPORT: Guida tecnica \(unodc.org\), pp 37.](#)

¹⁹⁸ UNODC (2021). Prevenire l'estremismo violento attraverso lo sport. Guida pratica. ONU: Vienna. [PREVENIRE L'ESTREMISMO VIOLENTO ATTRAVERSO LO SPORT: Guida pratica \(unodc.org\), pp. 11. Anche pp.15 e 17.](#)

Diagramma sulla prevenzione dell'estremismo violento¹⁹⁹

Valori centrali del Football3 per l'impegno e la partecipazione dei giovani

<p>Agevolare l'accesso equo delle giovani e dei giovani autoctoni e migranti, come promosso dalla filosofia del Football3 fino ad ora.</p>	<p>Rispettare la voce dei giovani. Comprendere e mettere in pratica le loro opinioni e idee. È fondamentale tenere conto dei loro punti di vista, dei loro bisogni, esperienze e suggerimenti, al fine di permettere loro di maturare l'autostima e la sicurezza necessarie a dare voce a quanto vogliono rivendicare nello spazio pubblico.</p>
<p>Includere i giovani nei processi decisionali. Questo aspetto è di estrema rilevanza per i giovani migranti. La loro partecipazione è espressione dei loro diritti umani universali di espressione, informazione, libertà di coscienza, associazione e riunione pacifica, come esposto nei passaggi precedenti del presente testo. La partecipazione inclusiva al progetto Football3 è essenziale per prepararli alla partecipazione inclusiva alla vita di comunità.</p>	<p>L'empowerment come strumento per la creazione di uno "spazio difendibile" in cui i giovani possano rivendicare i propri diritti e affrontare l'intolleranza. Ciò dovrebbe avvenire nelle fasi di gioco del Football3, ma in modo ancora più importante, in quella preparatoria (pre-partita). A tal fine gli strumenti offerti dal Football3 dovrebbero mostrare tutte le "forme di intolleranza" di cui sopra, in modo che tutti i partecipanti ne siano consapevoli.</p>
<p>Affrontare la propria situazione con l'obiettivo di costruire meccanismi di difesa individuale contro il razzismo, la discriminazione, l'odio, l'intolleranza.</p>	<p>Essere disposti a condividere il potere e i privilegi di cui si gode in quanto adulti per rendere la comunità un luogo migliore sia per i giovani che per gli adulti.</p>

Alcune proposte

¹⁹⁹ UNODC (2021). *Prevenire l'estremismo violento attraverso lo sport. Guida Tecnica*. ONU: Vienna.

[PREVENIRE L'ESTREMISMO VIOLENTO ATTRAVERSO LO SPORT: Guida tecnica \(unodc.org\), pp 37.](http://www.unodc.org)

Considerare i giovani come partner e coinvolgerli in ruoli diversi nella progettazione e implementazione dei programmi sportivi, anche come consulenti o istruttori

Lo sviluppo positivo dei giovani crea fiducia, rafforza il carattere, la competenza, l'attenzione e le connessioni tra i giovani. Ciò accade quando i programmi sportivi:

- *Si svolgono in luoghi sicuri*
- *Consentono ad allenatori e volontari di costruire rapporti adulti-giovani positivi*
- *Sono coerenti in tutto il corso del progetto*
- *Forniscono ai giovani opportunità di costruire e rafforzare le proprie abilità sportive e le proprie life-skills*
- *Offrono percorsi solidi e affidabili (per esempio impiego, istruzione e salute)*
- *Incoraggiano la partecipazione e la leadership giovanile (leader sportivi pari o giovani)*

Riconoscere la
forza e le
capacità dei
giovani

Gli adolescenti e la società

L'empowerment è un processo generale che coinvolge diversi attori sociali e che porta a un maggiore senso di consapevolezza, capacità di influenza nei confronti della comunità e sviluppo delle competenze.

Coinvolgere i genitori

Per affrontare le problematiche relative al coinvolgimento dei genitori nell'empowerment degli adolescenti sono state individuate una serie di strategie, programmi e interventi che rientrano nella categoria del "sostegno dei genitori nella fase di crescita dei giovani". Tuttavia, le situazioni sociali reali sono molto lontane dall'ambiente genitoriale ideale, considerando il target di adolescenti per i quali è stato pensato il progetto DIALECT.

Il nostro studio nelle aree svantaggiate di tutti e quattro i paesi ha dimostrato che, sebbene i genitori si prendano cura dello sviluppo dei propri figli, i vincoli strutturali e culturali impediscono loro di essere coinvolti in obiettivi e attività di più ampio respiro. Nel caso dei migranti, sia i genitori che gli adolescenti sono a rischio di discriminazione multipla e nel caso dei minori non accompagnati sono le agenzie statali a svolgere il ruolo di tutori.

Le linee guida presentate contengono indicazioni su come rafforzare il coinvolgimento dei genitori e forniscano loro un potenziale supporto strutturato.

Linee guida per il coinvolgimento dei genitori

Il coinvolgimento e il sostegno dei genitori sono più efficaci se non sono loro stessi costretti a fare i conti con processi di stigmatizzazione.

Il coinvolgimento e il sostegno dei genitori sono probabilmente più efficaci se i soggetti sono al corrente dell'impatto positivo delle attività (cioè sulla filosofia, le azioni e i risultati di Football3).

E consigliabile ideare programmi flessibili di coinvolgimento dei genitori, in modo da soddisfare sia le esigenze lavorative che quelle familiari. In questo modo le probabilità di riuscita aumentano. Ciò significa fornitura di servizi in luoghi e in orari accessibili e comodi per i genitori.

I programmi di coinvolgimento dei genitori dovrebbero essere sostenibili in termini economici: nel nostro caso, gratuiti. Programmi impossibili, poco pratici o costosi, non possono essere implementati su vasta scala né facilmente sostenuti.

L'impegno e il sostegno dei genitori sono più efficaci se vengono offerti in anticipo, a partire dalla fase preparatoria del programma di implementazione di Football3.

Alcune proposte

Includere l'empowerment dei giovani nella missione degli enti/tutori e dei programmi per la tutela dei minori

Coinvolgere attivamente gli enti/tutori e i programmi per la tutela dei minori nella costruzione di competenze multiculturali

L'impegno dei genitori come facilitatori della partecipazione politica dei giovani, del contrasto alla emarginazione e ai rischi di radicalizzazione

Coinvolgere stakeholder chiave a livello istituzionale e della società civile

Le agenzie istituzionali e comunitarie sono fondamentali per garantire l'accesso dei giovani svantaggiati ad alloggi, scuole, assistenza sanitaria e partecipazione attiva, nonché per prevenirne l'esclusione. Le politiche che rafforzano i processi di inclusione spingono le autorità locali a incentivare lo sviluppo di città e quartieri inclusivi, e quindi ad accogliere positivamente i contributi dei migranti (in particolare di giovani migranti, sia ragazzi che ragazze) allo sviluppo. L'interazione con le associazioni di migranti e di donne è essenziale. Di conseguenza, è consigliabile implementare le attività di networking e quelle finalizzate al coinvolgimento tra i principali stakeholder istituzionali e le organizzazioni della società civile coinvolte nella prevenzione e nella lotta alla xenofobia. Individuare stakeholder di comunità è importante per far sì che si comportino come **"agenti del cambiamento"**. Il **networking** è di grande importanza soprattutto per pubblicizzare, implementare e diffondere le **Iniziative di costruzione della comunità** come quella proposta dal progetto DIALECT, per

- 1) ampliare il ruolo e la portata dell'iniziativa;
- 2) sviluppare progetti dimostrativi;
- 3) sostenere i programmi di riqualificazione dei quartieri;
- 4) promuovere un governo che metta il cittadino al centro.

In generale, il networking è importante soprattutto **per migliorare l'impatto a livello sociale ed economico nelle aree più svantaggiate del paese**.

*Gli stakeholder
possono comportarsi
come "agenti del
cambiamento"*

costruendo comunità

act:onaid inclusive
Associazione di Volontariato Sociale

Coinvolgere tutti i partecipanti di Football3 team²⁰⁰

Selezione e formazione dei giocatori

Come ogni altra partita anche quella di Football3 inizia ***con un calcio d'inizio***. Tuttavia, prima del calcio d'inizio, è fondamentale che ai giocatori venga illustrata la metodologia affinché ne capiscano gli obiettivi. Per quanti abbiano giocato solamente a calcio, sarà necessaria una fase di adeguamento al fine di familiarizzare con questa nuova metodologia e la sua enfasi sul dialogo, sulla risoluzione del conflitto consensuale, sul fair play, sulla parità di genere e sulla responsabilità personale. Una delle sfide più importanti è quella di combattere il confronto competitivo e individualistico del gioco del calcio. Esempi preziosi sono inclusi nel toolkit che racconta la metodologia del Football3 modificata per adattarsi agli obiettivi del progetto DIALECT.

Il coinvolgimento dei giocatori, specialmente in caso di adolescenti, è connesso alla questione legata alla loro sicurezza. La preparazione del campo riveste, quindi, una importanza primaria. I giovani hanno bisogno di sentirsi protetti specialmente durante le iniziative volte a prevenire la radicalizzazione e l'estremismo violento.

Il Football3 costituisce una base a partire dalla quale affrontare temi sociali rilevanti e condurre riflessioni collettive, unendo le comunità sia in campo che nella vita di tutti i giorni. La filosofia del Football3 considera il calcio come un gioco da praticare ovunque: per strada, in un campo di terra o d'erba. Idealmente si gioca su un campo piccolo, con porte piccole. I campi più piccoli sono più facili e meno costosi da mettere in sicurezza e mantenere, e le squadre di dimensioni inferiori assicurano che

²⁰⁰ “Football3 handbook”, p. 7.

i giocatori siano più coinvolti nella partita, indipendentemente dalle loro capacità. La sicurezza comprende anche altri elementi: andrebbero messi a disposizione dei giocatori acqua potabile e un kit di primo soccorso. Idealmente, i mediatori e gli allenatori sono formati come operatori di primo soccorso in grado di agire in modo appropriato in caso di infortuni. La buona riuscita di una sessione di Football3 dipende da quanto i giocatori si sentono a proprio agio all'interno dell'ambiente in cui si trovano. Oltre al campo è importante identificare un luogo (uno spazio per il dialogo) in cui i giocatori possano confrontarsi prima e dopo la partita. È bene che tale spazio sia tranquillo e delimitato in modo chiaro, in modo che i giocatori possano interagire senza distrazioni o interruzioni: *"Se lo spazio per il confronto non è isolato e gli scambi possono essere ascoltati da terzi, i giocatori potrebbero non essere a proprio agio a esprimersi liberamente"*.²⁰¹

Selezione e formazione dei mediatori

Il Football3 prevede che siano i mediatori a supervisionare la partita e i risultati. **Andrebbe prestata particolare attenzione al ruolo dei mediatori al fine di metterli nelle condizioni di svolgere le loro mansioni in modo efficace.** È importante formare questi ultimi per aiutarli a comprendere e a spiegare il Football3 ai giocatori, e a portare a termine in modo efficace i propri compiti. Al fine di migliorare le capacità dei mediatori, è consigliabile sviluppare un programma di formazione più a lungo termine tramite sessioni e seminari informativi e di partecipazione attiva. L'implementazione del Football3 può occasionalmente dare l'opportunità ai giocatori con più esperienza di agire in qualità di mediatori, attività che consentirà loro di comprendere meglio tale ruolo, ispirandoli ad assumerlo personalmente, e a far sì che il progetto si diffonda. I mediatori possono essere leader di giovane età, allenatori o insegnanti e dovrebbero rappresentare entrambi i generi al fine di riflettere un equilibrio tra presenza femminile e maschile nelle squadre. Nel selezionare i mediatori occorre inoltre assicurarsi che questi siano disposti e in grado di incoraggiare i giocatori, lodare i comportamenti corretti, stigmatizzando quelli negativi.²⁰² Andrebbe prestata particolare attenzione all'importanza del mediatore nel creare **un ambiente sicuro e rispettoso e nell'aiutare i giocatori a promuovere i valori di Football3.**²⁰³

²⁰¹ "Football3 handbook", pag. 20-21.

²⁰² "Football3 handbook", pag. 21.

²⁰³ Vanessa Thiele (streetfootballworld), Revisione del toolkit di Football3, maggio 2020, versione finale di DIALECT. Si veda anche Capella A., (EKKE), "Review Football3 Toolkits and identify key components to be used as part of the project and methodological amendments needed" (PL.2.7.), allegato a Vanessa Thiele (streetfootballworld), revisione del toolkit di Football3, maggio 2020, Versione finale di DIALECT, allegato.

I mediatori dovrebbero essere in grado di...

- Assicurare la partecipazione di tutti gli adolescenti evitando attriti che possano dar vita a conflitti interni.
- Instaurare buone relazioni interpersonali all'interno del gruppo.
- Incoraggiare gli adolescenti migranti a promuovere la propria identità e cultura.
- Mettere tutti i giocatori nella condizione di sentirsi parte di una collettività in cui non vi siano divisioni tra "loro e noi".
- promuovere la convinzione che ogni voce è importante, che tutti i giocatori sono importanti nella partita, e che nessuno è "inferiore a".
- Agevolare la comunicazione tra i bambini circa le sfide che le loro comunità si troveranno ad affrontare durante i confronti pre e post-partita.
- Garantire l'interazione superando le paure e i pregiudizi che possono esistere tra i bambini.
- Adeguare i confronti pre e post-partita al livello linguistico degli adolescenti migranti
- Conoscere i fatti e i meccanismi principali della migrazione all'interno dell'UE e in paesi specifici e comprendere l'uso standard dei termini "migrante", "rifugiato", e "richiedente asilo".
- Assicurarsi che incoraggiare la competitività e creare squadre non esasperi divisioni già esistenti tra culture diverse o all'interno della comunità.
- Dimostrare di saper comunicare, prendere decisioni e mediare conflitti.

Selezione e formazione degli allenatori

La selezione degli **allenatori** merita particolare attenzione dal momento che il ruolo di un allenatore di Football3 è piuttosto diverso da quanto accade nel calcio standard. Nel Football3, la principale preoccupazione degli allenatori non dovrebbe essere quella ***di portare a casa la vittoria, quanto quella di apportare un contributo positivo alla partita, indipendentemente dal risultato finale.*** Per molti allenatori si tratta di un cambio di mentalità piuttosto difficile da attuare e per vestire i panni del loro nuovo ruolo necessitano di un grande incoraggiamento. I risultati della nostra ricerca hanno mostrato che gli allenatori professionisti sono ben disposti a lasciarsi coinvolgere nelle attività di Football3. Tuttavia, è necessario assicurare un coinvolgimento degli allenatori facendo in modo che prendano parte allo sviluppo del programma Football3 e includendoli nella fase di formazione dei mediatori e dei giocatori prima di una partita o di un torneo, in modo che possano dare il proprio contributo. Allenatori di esperienza potrebbero agire come ***facilitatori e "agenti del cambiamento".***

Una sintesi delle proposte

- Utilizzare la metodologia del Football3 per differenti iniziative legate allo sport/al calcio
- Adottare un approccio costruito sui principi di uguaglianza e pari opportunità per tutti, indipendentemente da genere, capacità, età o background.
- Diffondere valori positivi nei giovani partecipanti come il rispetto reciproco, la solidarietà e l'inclusività
- Promuovere life-skills come lo sviluppo dell'identità, il pensiero critico, l'empowerment e la resilienza
- Garantire la partecipazione al Football3 di giovani provenienti da background sociali, culturali e geografici differenti
- Focalizzarsi sull'utilizzo del Football3 per promuovere l'inclusione e il confronto con gruppi marginalizzati o a rischio discriminazione come i migranti
- Garantire la parità di genere nell'accesso e nella partecipazione al Football3, così come l'inclusione delle persone con disabilità
- Garantire il migliore coinvolgimento possibile delle comunità target
- Adattare la metodologia Football3 alle necessità specifiche della comunità e/alle tematiche sociali da affrontare in un particolare contesto
- Collegare le attività del Football3 ad altri processi in atto tra le comunità per combattere la polarizzazione.

ALLEGATI

Riflessioni dal torneo di Football3 organizzato nell'ambito del progetto DIALECT

Il metodo

"Non solo i bambini hanno praticato un'attività fisica, ma hanno adottato nuovi valori, atteggiamenti e convinzioni connessi al razzismo, alla xenofobia, all'esclusione. I bambini non si erano mai avvicinati a queste problematiche in precedenza: non avevano nemmeno familiarità con questi concetti, ma hanno imparato molto nel corso del progetto. I bambini sono diventati più inclusivi, acquisendo maggiore empatia rispetto alle differenze". (Serbia)

"Il Football3 è molto utile per combattere l'esclusione sociale in quanto si focalizza più sulle persone che sul calcio. La forza del Football3 sta nel creare regole, discutere problemi e giocare insieme.

Attraverso queste attività i giocatori imparano a conoscersi e a rispettarsi. Maggiore enfasi viene posta sul dialogo piuttosto che sul calcio in sè. Se il gioco riguarda l'imparare a conoscersi, a interagire, giochiamo umanamente. È più costruttivo del calcio tradizionale".

(Ungheria)

"I giovani amano giocare a calcio e il calcio è uno strumento estremamente potente per farli riflettere su alcune questioni e portarli a discutere e a confrontarsi su determinati argomenti. Il fatto che il progetto DIALECT e Football3 basino la riflessione e la condivisione di alcuni valori sull'effettiva pratica sportiva è il principale elemento di attrattiva per i giovani della zona". (Italia)

Socializzazione e senso di appartenenza

"Dopo il desiderio di giocare a calcio, il motivo principale per aderire al progetto è il desidero di farsi nuovi amici". (Serbia)

"I bambini hanno creato un nuovo cerchio di amici e la loro amicizia è stata costruita su basi solide. Hanno imparato come fare amicizia". (Serbia)

"Sono convinto che, attraverso il calcio, si possa fare amicizia indipendentemente da ciò che il governo racconta sugli stranieri. Si tratta di un processo che porta a conoscersi e a diventare lentamente amici". (Ungheria)

"Giocando insieme e usando la metodologia, i partecipanti hanno scoperto che i giovani avevano più probabilità di stabilire contatti. Successivamente a questo contatto, gli adolescenti sono riusciti a creare rapporti forti e ad imparare a conoscersi".

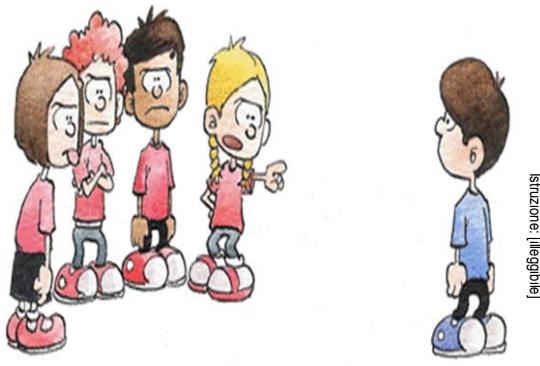
(Serbia)

"Gli adolescenti hanno dimostrato un miglioramento evidente in termini di coinvolgimento in nuove amicizie. I giovani appartenenti a diverse associazioni e provenienti da background differenti hanno iniziato a uscire tra loro al di fuori del progetto subito dopo aver partecipato a qualche sessione insieme". (Italia)

"I bambini di popolazioni migranti testimoniano come molti di loro non avessero avuto l'opportunità di incontrare qualcuno del posto e che, partecipando al torneo di Football3, hanno potuto non solo fare conoscenza con nuove persone, ma stringere nuove amicizie, imparare a conoscere e a capire meglio la cultura locale. Hanno riportato di quanto l'inclusione sia importante per loro e come la loro qualità della loro vita sia migliorata - si sentono finalmente membri utili della società. Molti di questi bambini hanno dichiarato che si sono sentiti "bambini" per la prima volta e che hanno finalmente avuto l'opportunità di "giocare"." (Serbia)

Sviluppare sentimenti e capacità per combattere il razzismo, l'odio e l'intolleranza

Non dovreste essere trattati male perché sembrate diversi

ONU Convenzione ONU sui diritti dell'infanzia: Articolo 2

BAMBINI E
GIOVANI
Commissario:
Scozia

Istruzione: [leggibile]

"L'impegno nelle sessioni Football3 ha dato l'opportunità ai ragazzi di incontrarsi e comprendere i propri pari di diversa provenienza e con necessità differenti. Ciò ha portato ad un livello di empatia maggiore". (Serbia)

"Gli adolescenti hanno parlato ai loro genitori dell'esperienza di aver fatto amicizia, durante il torneo, con ragazzi e ragazze provenienti da un altro paese o con un colore della pelle diverso. In alcuni casi gli adolescenti hanno dato una vera lezione ai propri genitori riguardo l'esistenza di culture e modi di vivere diverse di persone che vivono nella stessa città o quartiere". (Italia)

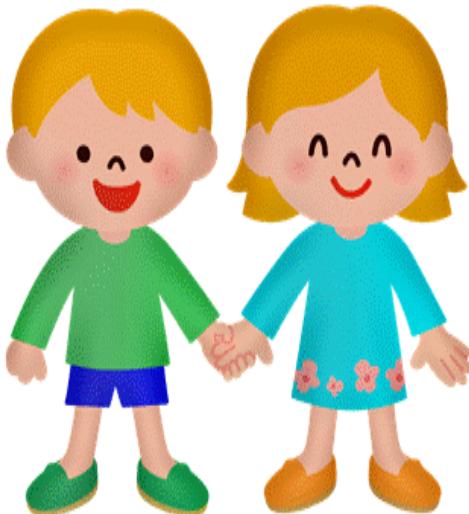
"Il cambiamento maggiore riguarda le famiglie dei migranti. I genitori provenienti da popolazioni nazionali non hanno avuto spesso opportunità di avere contatti con loro fino all'attuazione di questo progetto e si sono detti d'accordo sull'importanza di potersi interfacciare con persone di cultura diversa per evitare il rischio di sviluppare stereotipi. I genitori provenienti da popolazioni migranti sono soddisfatti della partecipazione dei loro figli e affermano come, per la prima volta, si siano sentiti membri effettivi di questa società e che la loro permanenza nel paese è diventata più piacevole". (Serbia)

"Molti bambini napoletani dei quartieri più disparati della città hanno mostrato interesse nella cultura, nei costumi e nel background dei loro coetanei di etnia rom, dopo solo una serie di sessioni con loro. Con il passare del tempo hanno iniziato a guardarli in modo diverso, semplicemente come ragazzi e ragazze che giocano a calcio, e non più attraverso la lente dello stereotipo e del pregiudizio". (Italia)

"Si ha l'impressione che, per molti bambini, l'opportunità di partecipare alle attività Football3 sia un modo per sentirsi uguali all'interno della società per la prima volta dal loro arrivo in Serbia. Molti di loro non avevano mai vissuto esperienze simili anche negli ambienti di provenienza. I genitori confermano che i loro figli hanno detto di essere stati accettati dagli altri bambini (giocatori), rispettando le differenze culturali. Affermano che, all'inizio, i loro figli hanno avuto problemi ad adattarsi all'ambiente, principalmente a causa delle barriere linguistiche e alla mancanza di comunicazione, ma, con il passare del tempo, hanno provato a capirsi superando gli ostacoli. (Serbia)

Resilienza

"Inizialmente ha avuto difficoltà a partecipare alle attività perché non si sentiva brava a giocare a calcio. Le sue difficoltà erano piuttosto legate alla paura di non essere accettata da gruppi di giovani con background diversi e, in effetti, all'inizio voleva giocare solo con i suoi amici dell'associazione. Con il passare del tempo, la ragazza è diventata una dei leader del gruppo: ha dimostrato di essere molto brava a giocare a calcio, ma, in generale, è riuscita a superare la sua timidezza prendendo sempre più parte alle diverse fasi del gioco".

(Italia)

"All'inizio alcuni ragazzi erano piuttosto timidi e il loro coinvolgimento nella discussione era scarso, ma dopo un po' di tempo sono diventati attivi e aperti a condividere i loro pensieri!". (Serbia)

"Era solito andare in giro con i ragazzi più grandi (gli amici di suo fratello) e questo gli causava un senso di frustrazione riguardo le sue abilità. L'esperienza di avere a che fare con bambini più piccoli e più grandi allo stesso tempo, ha aumentato considerevolmente la fiducia in se in termini di ciò che sapeva e non sapeva fare e M. ha iniziato ad aspettare con crescente entusiasmo il giorno del torneo settimanale". (Italia)

"I bambini hanno appreso nuove cose, prima di tutto riguardo la tolleranza e l'accettare che nessuno può essere bravo in tutto, ma che ciascuno di noi ha un determinato talento e non importa da dove provengono e quanto possiediamo". (Serbia)

"Con il progredire dei progetti, si è notato in modo sempre più evidente che i bambini erano più sicuri nell'esprimere i propri pensieri, desideri e sentimenti". (Serbia)

Comunicazione e risoluzione pacifica dei conflitti

Diversidad Fútbol
Diversidadfutbol.org

Melissa
www.melissa.com

"Gli adolescenti sono stati in grado, nel corso di una sessione, di auto regolarsi, di affrontare e risolvere i problemi da soli senza bisogno di far intervenire un adulto". (Italia)

"All'inizio gli adolescenti erano piuttosto restii a parlare e a partecipare alla conversazione. Si sentivano timidi e non si erano sicuri nel condividere apertamente le proprie opinioni. Sembravano pensare che gli adulti li avrebbero giudicati o che la loro opinione non contava. Sembra che gli adolescenti sapessero che altri prendevano le decisioni per loro e si siano adagiati in questa situazione. Gradualmente ciò è cambiato e i bambini hanno imparato a sentirsi sicuri e a condividere pensieri ed opinioni". (Grecia)

"I bambini che erano più loquaci hanno imparato ad ascoltare meglio i loro pari". (Serbia)

"IL Football3 sviluppa le loro abilità di comunicazione e gli dà il coraggio di parlare francamente; osano dirlo e sentono che la loro opinione conta. Sono inoltre in grado di esprimere critiche senza offendere gli altri. Prima un fallo sul terreno di gioco sarebbe sfociato in un contrasto fisico, mentre ora possono discuterne, calmarsi e far continuare la partita". (Ungheria)

"I partecipanti hanno avuto la possibilità di esprimere la propria insoddisfazione rispetto al gioco dei singoli avversari in modo calmo e con il supporto di un mediatore, oltre che di accordarsi sulle regole per migliorare la partita stessa. Inoltre, questioni che non erano solo collegate agli eventi sul campo sono state inizialmente risolte con l'aiuto dei mediatori, ma con il passare del tempo e con il progredire delle sessioni, i partecipanti si sono avvicinati e hanno risolto i problemi da soli". (Serbia)

Pari partecipazione, equità, rispetto delle regole e fair play

*"I partecipanti hanno condiviso l'impressione che i ragazzi sentissero di avere gli stessi diritti e obblighi di tutti gli altri".
(Grecia)*

"All'inizio poteva esserci uno spirito competitivo e il desiderio di vincere. Con il progredire del progetto, lo spirito di divertimento, socializzazione e empatia ha sempre più prevalso. (Serbia)

"Si notava come i ragazzi guardassero in modo diverso le ragazze che giocavano lasciandosi andare anche a commenti inopportuni. Tuttavia, la situazione è cambiata molto rapidamente e tutti hanno mostrato il proprio sostegno [...] fuori dal campo le ragazze erano quelle che prendevano l'iniziativa per guidare la discussione e condividere opinioni". (Serbia)

"Un giovane calciatore proveniente da una periferia proletaria nella parte occidentale della città, ha detto al suo allenatore che si sentiva agitato in attesa del terzo tempo perché "non era mai successo prima che qualcuno mi chiedesse come era andata la partita, se non con la frase: "hai vinto o perso?" (Italia)

"Gli adolescenti hanno iniziato ad adattare il proprio comportamento alle regole e non più le regole al proprio comportamento". (Italia)

Glossario dei termini chiave del Football3²⁰⁴

Fair play

Nessun fallo, né contrasti duri e insulti; il rispetto viene dimostrato a tutte le persone coinvolte compresi i compagni, gli avversari, i mediatori e gli spettatori. Il fair play è molto più che seguire le regole del gioco: riguarda l'atteggiamento degli sportivi, l'integrità, il rispetto, l'inclusione e l'equità.

Sessione di Football3

Una sessione in tre tempi che trasmette messaggi sociali importanti usando la metodologia del Football3.

Regole fisse

Regole che sono fissate prima dell'inizio di una partita o di un torneo di Football3.

Competizione sana

La competizione è divertente e costruttiva per tutte le persone coinvolte, indipendentemente da chi vinca o perda.

Mediatore

Le persone (giovani) che preparano e facilitano le sessioni di Football3, mediano i confronti pre e post partita e si occupano dei conflitti che i giocatori non riescono a risolvere da soli.

Regole aperte

Le regole che enfatizzano il fair play, sono aperte alla discussione e devono essere accettate da tutti i giocatori.

Confronto pre-partita

La prima parte della gara di Football3 in cui i giocatori decidono insieme le regole del match; è usata per discutere di questioni sociali e tematiche educative.

Confronto post-partita

La terza parte di una gara Football3, in cui i giocatori discutono del loro comportamento durante il gioco; spesso usata per affrontare anche altri temi sociali.

Tre tempi

I tre tempi di una gara Football3: un confronto pre-partita, la partita e il confronto post gara.

²⁰⁴ "Football3 handbook", p. 56.

Leader giovane

Un giovane con abilità e conoscenze tali da guidare l'impegno e le attività della comunità a beneficio dei compagni e della comunità stessa.

Oltre al glossario dei termini chiave del Football3, ***il glossario della Commissione Europea contro il Razzismo e l'Intolleranza (ECRI)*** può rivelarsi uno strumento supplementare per gli obiettivi del manuale. Il glossario ECRI è disponibile presso: [Glossario ECRI \(coe.int\)](http://Glossario%20ECRI%20(coe.int))

Quadro di valutazione

Per determinare se il progetto ha raggiunto i suoi obiettivi, la valutazione rappresenta una pratica importante per tutti gli attori coinvolti, in quanto consente loro di misurare/valutare i risultati derivanti dalle attività Football3. Quando si ha come obiettivo la lotta alla polarizzazione, la valutazione può focalizzarsi sulla misurazione di cambiamenti specifici nelle convinzioni e atteggiamenti dei partecipanti, oltre che delle comunità circostanti che possono diminuire il livello della loro vulnerabilità rispetto a comportamenti o attività polarizzate legate al contesto.

Nello sviluppare un quadro di valutazione, devono essere affrontate alcune domande (l'elenco non è esaustivo, ma serve come punto di inizio che può essere adattato alle necessità specifiche del gruppo o della comunità target):

- *Qual è il problema principale affrontato e cosa lo causa all'interno della comunità o del gruppo target? In che modo il Football3 ha contribuito alla sua soluzione e quali cambiamenti sono stati notati? (convinzioni, atteggiamenti, comportamenti)*
- *Quali sono le tematiche sociali che sono state affrontate e in che modo il Football3 ha contribuito a risolverle? Quali cambiamenti vengono notati? (convinzioni, atteggiamenti, comportamenti)*
- *Quali sono gli obiettivi dell'attività Football3 in rapporto al gruppo o alla comunità target? Chi viene influenzato maggiormente e come?*
- *Qual è l'obiettivo generale da raggiungere?*
- *L'attività Football3 è accessibile a bambini a rischio, emarginati o vulnerabili?*
- *L'attività Football3 è accessibile a ragazze, migranti/rifugiati e bambini disabili?*
- *L'attività Football3 viene implementata attivamente e in modo culturalmente sensibile?*
- *Cosa ha funzionato meglio nell'attività Football3?*
- *I partecipanti hanno apprezzato la partita? È stata divertente e stimolante per tutti?*
- *Quali emozioni/sentimenti sono stati sperimentati e in quali circostante?*
- *I partecipanti hanno sviluppato le loro abilità di impegnarsi in un dialogo e prendere delle decisioni? In che modo hanno risolto i possibili conflitti?*
- *L'attività è stata accolta o approvata dalla comunità? L'attività è stata inclusiva e in che modo?*
- *I partecipanti hanno interagito tra loro?*

- *La partita di Football3 è stata inclusiva? Tutti gli adolescenti sono stati in grado di partecipare? Esiste un modo in cui rendere la partita più inclusiva?*
- *In che modo si sono integrate le partecipanti? In che modo si sono integrati i bambini migranti/rifugiati? In che modo si sono integrati i bambini disabili?*
- *I partecipanti hanno dimostrato fair play e comportamenti rispettosi? In che modo? Come poteva essere più corretta la partita per tutti? Perché le regole sono importanti e come possono migliorare l'equità e l'uguaglianza?*
- *Sono stati individuati eventi negativi/violenti o atti di aggressione/conflicti? In che modo sono stati affrontati/risolti? Si sono sviluppati dialoghi e/o confronti collettivi?*
- *Sono state osservati atteggiamenti positivi? È stata acquisita nuova conoscenza o abilità? Si sono evidenziati elementi di apprendimento chiave rispetto ai valori e ai principi fondamentali? Quali?*
- *Cosa si può migliorare?*
- *In che modo la metodologia Football3 può essere modificata/migliorata rispetto alla possibilità di combattere la polarizzazione?*
- Ulteriori commenti.

Bibliografia e risorse aggiuntive

Commission of the European Communities (2007). *White Paper on Sport*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>

European Commission, *Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport*. COM (2011) 12 final, 18.1.2011. [EUR-Lex - 52011DC0012 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Council of Europe, Parliamentary Assembly (2016). *Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion*. Resolution 2131/12.10.2016.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=23155&lang=en>

Council of the European Union (2018). *Promoting European values through sport-Discussion paper*. 5149/18 11.1.2018. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5149-2018-INIT/en/pdf>

Council of the European Union (2018). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on promoting the common values of the EU through sport*. 9016/18, 24.5.2018.

https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/02/26/EU_22641/imfname_10811469.pdf

Council of the European Union, *Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion* (2010/C 326/04). [Council conclusions of 18 November 2010 on the role of sport as a source of and a driver for active social inclusion \(europa.eu\)](#)

Dunning, E. (1999). *Sport matters: sociological studies on sport, violence and civilization*. Routledge: London & New York.

FARE network (2019). *Educational Resources Toolkit for 14-18 year olds*. Amsterdam: Fare network. <https://farenet.org/news/fare-launches-first-ever-educational-diversity-toolkit-resource-for-young-people/>

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2010). *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. A comparative overview of the situation in the European Union*. Vienna: FRA. [ISBN 978-92-9192-527-8 doi:10.2811/5383]

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights (2013). *Tackling racism and discrimination in sport. Guide of promising practices, initiatives and activities*. Vienna: FRA.

[Tackling racism and discrimination in sport - Guide of Promising Practices, Initiatives and Activities | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)
[guide-tackling-racism-in-sport_en.pdf \(europa.eu\)](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1207-Report-racism-sport_EN.pdf)

Fox, L., Hebel, M., Meijers, B. and Springborg, G. (2014). *Football3 handbook. How to use football for social change*. streetfootballworld: Berlin. [football3 Handbook.pdf \(streetfootballworld.org\)](https://streetfootballworld.org/)

- Moustakas, L. and Springborg, G. (2018). *Football3. Trainer Manual.* streetfootballworld: Berlin. [football3 for respect Toolkit.pdf \(streetfootballworld.org\)](https://streetfootballworld.org/football3-for-respect-toolkit.pdf)
- OSCE (2012). *Final Report: Combating racism, intolerance and discrimination in society through sport.* [Supplementary Human Dimension Meeting on Combating Racism, Intolerance and Discrimination in Society through Sport, 19-20 April 2012: Final Report | OSCE](https://www.osce.org/journal/article/2012/04/19-20-april-2012-supplementary-human-dimension-meeting-on-combating-racism-intolerance-and-discrimination-in-society-through-sport)
- Sonntag A. and Ranc D. (2015). *Colour? What colour? Report on the fight against discrimination and racism in football.* Paris: UNESCO Publishing. [ISBN: 978-92-3-100134-5] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235721>
- UNODC (2020). *Preventing violent extremism through sport. Technical Guide.* UN: Vienna. [Preventing Violent Extremism through Sport; Technical Guide \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/unodc/preventing-violent-extremism-through-sport-technical-guide.html)
- UNESCO/IICBA (2019). *Play & Resilience: A toolkit for teachers, caregivers and other stakeholders.* Addis Ababa: IICBA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370734>
- UNESCO (2018). *The question of Values Education through Sport.* <https://2018.cfmunesco.it/media/uploads/ckeditor/2018/10/05/UNESCO-The%20Question%20of%20Values%20through%20Sport.pdf>
- UNESCO (2017). *Kazan Action Plan. UNESCO's Sixth International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport,* MINEPS VI. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>
- UNESCO / OFCH / Agitos Foundation / WADA / ICSSPE/CIEPSS/ CIPP (2019). *Sport values in every classroom. Teaching respect, equity and inclusion to 8-12 year-old students. A quick guide.* [ISBN 978-92-3-100351-6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371303>
- UN SDGF (2018). *The contribution of sports to the achievement of the sustainable development goals: a toolkit for action.* [The contribution of sports to the achievement of the Sustainable Development Goals : \(un.org\)](https://www.un.org/sustainabledevelopment/sport/)
- UNODC (2021). *Preventing violent extremism through sport. Practical Guide.* UN: Vienna. [PREVENTING VIOLENT EXTREMISM THROUGH SPORT: Practical Guide \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/unodc/preventing-violent-extremism-through-sport-practical-guide.html)
- UNODC, Doha Declaration Global Programme. *Sports, keeping youth away from crime,* <https://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/02/sports--keeping-youth-away-from-crime.html>
- UNODC, Youth Crime Prevention through sport initiative. *Leveraging sport to prevent violent extremism.* [Crime Prevention through Sports \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/unodc/preventing-violent-extremism-through-sport-practical-guide.html)
- UN (2020). Resolution adopted by the General Assembly “*Integrating sport into youth crime prevention and criminal justice strategies*”, A/RES/74/170, 7/1/2020. [A/RES/74/170 \(undocs.org\)](https://undocs.org/A/RES/74/170)
- Zaimakis, Y. (2018). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era, *Soccer & Society*, 19:2, 252-270, <https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

Ringraziamenti

La presente relazione è stata compilata e redatta da Christina Varouxi e Joanna Tsiganou (EKKE)

Alcune sezioni della relazione sono state basate sugli elementi in uscita del progetto DIALECT e su report provvisori forniti da Action Aid Hellas, (Relazione Provvisoria e D. Kalabaliki sulla Relazione relativa alla Ricerca Partecipativa), Il National Centre for Social Research - EKKE, (J. Tsiganou, Relazione sulla Valutazione dell'impatto relativo alla Metodologia e alle Visioni di Importanti Stakeholder, K. Vezyrgianni, Relazione sulla Valutazione dell'Impatto sulle Ricerche connesse all'Autovalutazione degli Adolescenti) Action Aid Italy (Relazione Provvisoria), Ottalom Sportegeslet (Relazione Provvisoria), Football friends (Relazione Provvisoria).